UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0001

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0002

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0003

1*

Codex Pal. Lat. 864.

(foliorum 1–23.23a.24–134.1*.1**.134*.)
134**

Sum de Bibliotheca, quam Heidelberga
capta, Spolium fecit, &
P. M.
GREGORIO XV.
trophæum misit.
Maximilianus Vtriusq; Bauariæ Dux &c.
S. R. I. Archidapifer & et Princeps Elector.

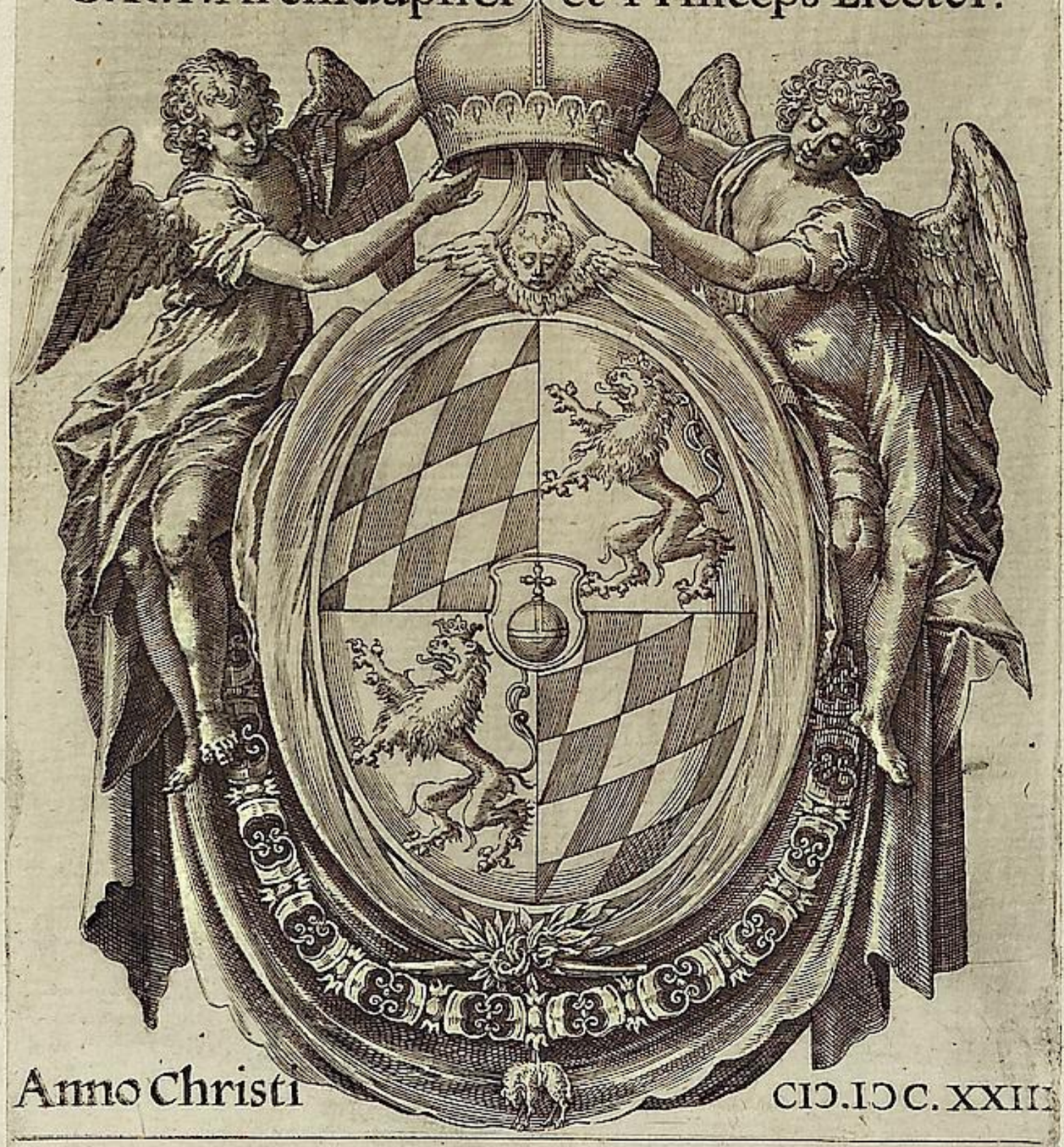

Anno Christi CIↃ.IↃC. XXII

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0006

Sit benedictus amen protegit quem lymbus ouantem
Gode libri ecclastice historie Gregorii Turonici epi

codex demonastario sci nazarii quod nomi natur lauresham

Codex demonastorio sci nazarii

quisquis ante ueritatem dr mille est
quis quis ante ueritatem dr mille est

& confundatur

hominum s
bc
summus a-
ll
ho
lh

atq;

Suscipe clementissime dr

usq; aeternet dr

it benedictus amen pregit quem lymbus ouantem
oc agitat turtur annum qd nulla refertur. Hoc agitat turtur annum quod
um sociam per ha nullam p socera quaerit nulla referetur.
ec curat unio capus componere ligno

[illegible]	augmus	quintanus
[illegible]	uindemiatis	gregorius
paulus	lanzinus	
saturninus	bruscus	
dionisi [illegible]	[illegible]	
stremonius	uenerandus	
martialis	exsuperius	
liminius	simplicius	
[illegible]	emandus	
cassius	drozhianus	
uictorinus	dionisius	
[illegible]	[illegible]	

BIBLIOTHEQUE NATIONALE
Bibl. Univ. Heidelb.
UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0007

✠ IN XPI NOMINE IN

CPI PFATIO GREGOR

TORONICI EPISCOPI PRIMA FELICITER

DECEDENTE NTque jmmo potius pereun
te aburbibus gallicanis liberalium cultura litterarum cū
nonnullae rem gerent tristitie impbe deferrat gentū deseuit
regū furor acueretur & eccliae impugarent abhereticis. Ac ho
licis regerent feruere xpi fides In plurimis tepesceret In non nullis. Ipsisq;
eccliae t. directrentur ydeotis t nudarent dpsidis nec repperire possit
quisquā perrarus dialectica In arte grāmatica cuius quidē autē stilo prosaico
aut metrico depingere uersu: In gemescebant sepius plerisq; dicentes.
Vae diebus nostris quae periit studiū litterarū a nobis. Nec repperiatur
In populis qui gesta p̄sentia p̄mulgare possit In pagin̄is. Istae & enī
dtq; & his similia lugēs Intuens. dicap̄ cōmemoratione p̄terrorū Ut
notarā attangerent uenientē & silentio affatim̄ nequiuit tamen obtegere
t certamina flagitiosorū t uitā recte uiuentiū. & p̄sertim In
litteris studiis quod a nostris fari plerūq; miratus sum quia philosophan
dī rhetorē Intellegunt pauci. loquentē rusticū multi. libuit & ic̄ animo
ut p̄ suppetentia annorū ab ipso mundi principio libris primis ponerētur
Instāū cuius capitula deorsū subiecī. EXPLICIT PRAEFATIO GREGORII

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI PRIORIS SEQUENTIS OPERIS

I De adā & eua VIII De isaac & iacob & Iob & iacob.
II De cain & abel VIIII De ioseph In aegypto
III De enoch iusto X De rectitudine rubri maris
IIII De diluuio XI De populo In deserto & iosue & nonnullis usq; ad dd
V De chus ad Inuentorē statuarii XII De captiuitate populi israhel & genera
VI De babylonica XIII De salomone & aedificatione templi.
VII De abrahā & nino. XIIII De diuisione regni israhelitici.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0008

xv De captiuitate Inbabilonica.
xvi De xpi aduentu.
xvii De ieiunio sub decio.
xviii De diuersis gentium regnis.
xviiii Quo tempore lugduni sit editus.
xx De muneribus magorum & nece Infantium
xxi De mirabilibus & passione xpi
xxii De ioseph qui eum sepeliuit.
xxiii De xpo ad postatos.
xxiiii De die resurrectionis dominice
xxv De ascensione dni & eius collaudatione
xxvi De xpo ad patrem & spu sancto.
xxvii De persecutione sub decio.
xxviii De vii. uiris Ingallicis ad xpm
xxviiii Quos dominus misit. de croco & de
xxx de libro aduerso. de aduentu
xxxi sancti magi. de melchi
xxxii madonice. de Inuentione uerbi
xxxiii asimp. de imperio theodosii
xxxiiii De Inuentione magorum tranquillitate
xxxv de ordinatione sancti martini;

signe hec odie
De pcessu apostolorum & neronis morte

Explicunt capitula libri primi

Georgii Florentii siue Gregorii Toronici
ecclesiastice
Epi Historiarum Incipit Liber primus

scedula scriptoris

SCRIPTVRVS BELLA REGVM CVM GENTIBVS
ADVERSIS MARTYRUM CUM PAGANIS ECCLESIARUM
cum hereticis: prius fidem meam profiteri cupio ut qui legerit me non du
bitet eam catholicam. Illud & hoc placuit propter eos qui ad propinquantem
finem mundi dispergent. ut collecta per chronicas uel historicas anteriorum
annorum summa ex placeat & aperte quot centenis ab ordio mundi sint anni.
Sed prius legentibus; uenia pro ore; fidut In literis aut Infirmitate grece
tica arte excessero. Deque ad plene non solum Imbutus. illud tenui
studens ut quod In ecclesia credi predicat sine aliquo fuco aut cordis he
sitatione retenere quiuis sano peccatis obnixius per credulitatem pure ob
tinere posse uenia apud dm. Credo ergo In dm patrem omnipotentem
Credo In ihm xpm filium eius unicum dnm nrm. natum ante patrem non factum
Non post tempora sed ante cuncta tempus semper fuisse cum patre. nec
enim pater dici poterat nisi filium haberet neque; filius si patrem non haberet;
Illos uero quidam erat quondam non erat ex execrabilitate rennuo. & eos ecclesie
gere contestor; credo xpm hunc uerbum esse patris per quem facta sup
omnia. hunc uerbum carne factum credo. cuius passione mundus re
demptus est & humanitatem in deitatem sublimatam esse passioni. Cre
do eum tertia die resurrexisse: hominem per deitatem liberatum esse ascendisse.

cælos sedere addexterē pcatris.uentur⁹ ac ludicatur⁹ uiuos & mortuos. Credo scm spm̄ a patre & filio pcedisse ñ minorē m & qsi dare non esse & sed æquale & sep cū patre & filio quo & tm nū dm. ē substantia cle n dare ac æquale omnipotentia ē sep it nū ee essentie & nūquā esse patre t filio neq; minorē m patre t filio, Credo hanc trinitatē scam Indistinctione subsistere psonar⁹, & alia quidē m psonē patris alia filii alia spūs sci. Jn quo trinitate unā deitatē unā potentia ee ē fateor. Credo beatā mariā ut uirginē ante partū t in uirginē & post partū. Credo animā In mortem clē nec tamen peccatē deitatis habere & oīa quæ a ccc XVIII. epi nicæno ē stabilita sunt concilio credo fideliter, Desine ū mundi ecclesiastica quæ a prioribus didici: ante xpm priusquam esse uentur⁹ ū. ante xpm primū circūcisionē Inducit se asserens xpm. Deinde In templo hierosolimis stetisse ibiq; collocatis cd orientē sicut dnm dixisse legimus Videbitis abominationē desolationis stantē In loco scō. Sed die illa omnib; hominib; oculis tām ipse dns manifestat dicens, De die aut illa & hora nemo scit: neq; angeli cælorū neq; filius nisi pater solus. Sed & hic respondebimus hereticis qui nos Impugnant esse minorē m esse filiū patre qui hanc diem ignorat, Cognoscant ergo hunc filiū xpi cenū populū nunc patrē. De quo adō p dicitur: Ego ero illis In pater & ipsi erunt mihi In filios Sicut hoc de unigenito filio p dixisse & nūquā ei angelos pposuisse. Sic enī ait. Neq; angelus cælorū neq; filius ostendens ñ de unigenito sed de adoptato populo hæc dixisse, nr ū finis ipse xps ē q nobis ut hanc de tua sic dē uenerationē fuerimus largē benignitatē præstabit. De subpōtatione ū hr munch euidenter chronicæ eusebii cæsariensis epi de hieronimi prbri ploquunt & ratione de omni annorū serie pendunt hanc & horosius diligentissime Inquirens omnē numerū annorū ab Initio mundi usq; ad suū tēpus In unū collegit. Hoc & hic & victorius cū ordine pascha clis solemnitatis Inquirere fec. Ergo & nos scriptorū supra memoratorū exemplaria sequentes. Clamamus a primi hominis ē ditione qđ dns dignabitur suum commutare auxiliū urque ad ultimū tempus cunctam annorum congeriē computare quod faciliur adimplemus si ab ipso ada sumamur & ordiū.

Principio dūs cæli terræque Ipse suo qui est omnium principiū Jdest In filio suo formauit. qui post creata mundi totius elementa Glebam adsumens fragilis limi hominem ad suam imaginē similitudi

nēq; plcſmecuit & Inſpr recuit Inſec ciem eius ſpiracculū uitae.
& factus ē homo Inanimcē uiuentē. cuius dormienti ablatae coſtae
mulier succreuit ē. nec dubium enim est quod hic primus homo ad
ā tequam peccar& typum redemptoris dui gerat ret Ipse enim in par
rionis sapore obdormiens. delatere suo dum aquam cruore q̄ue producit.
uirginē Immaculatam q; ecclesiam sibi & sibi redemptam sanguine la-
ticae emundatam, no habentem maculam aut rugam id est Im pir ablu
tā propt maculam. & teguram Incruce propter rugam, hinc ergo primi
hominer Int amoena paradisi beatae uiuentes cingulis castu Inlecti diui
nae p ceptae transilyunt electaq; ecb[illegible] ecclesiae sede mundi laeborib; deputati.

Cognitū dū sc̄ellitē mulier ā̄ras sūpa concepit peperitq; duos filios
sed dns dr̄ unius sc̄eri fili lectus di sū ciū dignanter suscepit ecclus
Inuidiae Inflammante [illegible]ic post ea tumescit. & Infrenī scanguis
nis effusione nouus pcerricidae xii per ē surgens. frem oppīmitquinē & intimi.

Ex hinc cunctū gens Insceam execrabile ruit. pter enoch Iustū qui cambu
lans Inuit di ecbipso dno propt Iustitiae adsumptus ā medio peccantis
populi liberatur; Sicenim legimus ecbulcū enoch cū dno & nē peruit q dr̄
Dns ergo cōmotus contra Iniquitatem pr populi non Insanis semitq; talit eū
gredientes diluuiū mittat cunctāq; animā uiuentē de superficie
terrae diluuia Inundantē dele[illegible]ntem noe fidelissimū ac peculiae
rē sibi; suiq; tapus specie p ferentē ā̄suat triū nectorū conlugib; posteri
tatis repārandae gratia reseruatū. In crepa nob hic heresis quae
scripturae sēa dnm dixisse & ircatū; Cognoscant ergo qe dns nr̄ nūt ho
mo ircascat. cōmouet enim ut trat pellit ut reuocet. Irascit ut emēdet
Sednec hoc cōbigo qd̄ speciosillae archae tapū mactatis gessisse & eccle si
ae Ipsae enī Int fluctūr & scopulor hr̄ sēti transient: nos ecb In minenta b;
medius mactatino gestaemine fouens. pio cōplexu ac protectione defendit.

Ab eccdcc ergo usq; ad noe generationes x. Id est ad cc. seth. enos. cainan.
malalehel
mathusale. iared. h. enoch. mathusalae. lamech. noe: In his ergo decē
generationib; Inueniunt anni duo milia ducenta quaedraginta & duo.

Adcc ū Interim enaccim sepulcrū quae prius ebron uocabat liber Iesundae
Hebebat ergo noe post diluuiū tres filios. sem. chaam. Iaphet
& Iacob. de Iacob egressae sunt gentes similit & de chae & de sem
& sicut ait ustus historiae ab his dissemina tū ē gens humana sub uni
uerso caelo. Primogenitus uero chae. chus: hic fuit totius aegipti.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0011

cr tur Inbuente discbulo & prīus idolcr & ccd Inuentor; Hic primus sta
tuā colū ccdorcndū discbuli Instigcctione constituit. qui & stellcr & ignē de
cælo cadere fcdsce un tute hominib; ostendebcet. Hic ccdpscs trcnsi & hunc psi uo circuert Zoro cstren dest uuentē stellcē & hoc & icc ignē ccdorccre consu & ipsū diuinitus ignc consumptū uidm colunt

VI

Cūq; multiplicctu hominer dispgerent punuersces terrces egressi ccbo
riente senēchcer grcc mntū repperiunt cmpū. Inquo ædificantes
ciuitcctē turrem quæ ccd cælos ccdtinger st nitunt struere. quoy
uccsice cogitcctione simul & linguce ipsius qu e confusen dns mundū ccte
pcrentē Inuniuersce terrce dispsit Vocatūq; ē nom ciuitcctis. bcbel
hocest cōfusio eoqd ibi cōfudit dns linguces eorū. hæc est bcbylo
nice dnebroth gigcntæ dificcturce filio chus & sicut
horosii nccrrcet historice mirce plcenicie cmpi Inquce
drū dispositce ē. murus eius ex coctis lcterc Infuso bitum
ne Inlcetū bcb& cubitos quinquccgintce altitudines cōbitos. cc. Incircu
tu stcedice. cccc. lxx. Vnūs stcedius bcb& ccripennis quinq;. Vicæ ne qnæ
portæ punūquēq; locus sitæ sunt quæ facilunt. c. Hcert postcerū ostice
mirce mcegnitudinis ex ære fusile fir mcetce sunt. Multce & cclice ex
hac ciuitcete isdē historio grcecphus nccrrcet ccddens. & cū tcentce fuisse
honestcer ædificii ccdtcem uicice uicice ddq; subuer sce est

VII

Primus ccū filius noe sem dequce generctione decimce nctus ē hcebra
hām. id. noe. sem. ccrfax ccth. sele. h eber. fcelech. reu. scruch. thare
quigenuit hcebrcehām. Inhis ergo decē generctionib; hocē anoe usq;
ccdcebrcehām Inuenium ānī. dcccclxlii. eotempore regnebat ninus
qui edificauit ninū ciuitcetē quæ ninive uocatur; Cuius Intribus mcensioni
b; spcetiū cōplitudinis lonces ppb& ce determinat. huius quccdrcegentsimo
tertio regni cenno nctus ē hcebrcehām. Hic est cebrcehām Intrāsfidei nrē
hic accepit repmissiones. huic se xps dns nr nctsertur de pnobis pcessurū
Inuictamæ cōmutcetione monstrāū ipso In cucngelius sic dicente. Abra
hām exultcetū ut uider & diē meū uidit & gcetulsus ē. Hoc uero holocaus
tū Inmontē calucrīæ quo dns crucifixus ē oblcetū fuisse seueruss nccrrdunt
Inchronica sicut & hodie quem ipsce hierusolimorū urb e cælebre fert
Inhoc montē crux sed Inquce dns dempcor ccdfixus ē stetit. dequce & be
ctus ille cruor effluxit. Hic ergo cebrcehām accepit signū circūcisi
onis ostendens ut quod ille gessit Incorpore nor portemus Incordē

dicentes pph&cc; Circūcidite uor dō urōs & circūcidite ꝑputacc cor dr
uri & nolite sequi deos cclienos; & trer; omr In circūcisō scor de n Intra
~~proue~~ Insed mecc, hunc abrcchē dr post ccdlectēc nomi nr syllcabcm
pcctrē mubacrum gentium · nuncupccuit;

Ir cū certum · es & annor genuit isccac · sexcc gesimo dctcar ccnno nccti st
filii gemini de rebecca, Primy esccu quiedom ides trey q ꝑp gulā
uendidit primogenitcc succ, ipse ē pcctr idumeor · Decu lus generatione
quccr tcc nccta r ē lobcab. hoc ē. esccu rccguhel · Zccrcc · lobcab · q & lob · rr.
uix annos · cc · xl viiii: octuccgesimo nono ccnno ccb Infirmitcctē liberc
tus ē. p Infirmitcctē dū centesimo sepтuccgesimo ccnno restauratc ē
Induplū omni fcccultcctē cū accepisset sicp dideratꝫ filius locundcatus est;

Secundus lcccob · lcccob dilectus dī sic art ꝑ pph & cē. lcccob dilexi
Sesccu dū odio hcbui · Hic post cangelicā luctē uocatus ē Irl
ccquo Irlandiæ. Hic genuit xii pctriarchas · quor hæc sūt nomina
ruben. simeon · leui · iudcc · isachcar · Zcbulon · dcan · nepthcalim · gcdd
& cascr. Post hæc genuit Ioseph de rachel cū ccc nonagesimo secundo ætatis su
æ anno · Hunc cæteris filius plus dilexit hcbuit exccc & benjamin ultimū
omniū · Joseph dū sextūdecimū ætatis suæ annū hcbens. cū ꝑ pū ꝑ fcrens
redemptoris. Vidit somnia quæ frib; r & ulit qsi mcenipulos ligcens. suū
frm mcenipuli cdorcc rent · & trer; qsi sol & lunc cū xi · stellis pcede
rent ante eū · quæ res mccgnū ei cū frib; odiū gencrcū · Vnde & In
flammcta Invidiæ xxx · eū ad genitorem in mcchelras Inægypto trecns
eunt ab; uenditurꝰ, Imminente dū fame cū discendissent Inægypto cog
niti sūt a Ioseph nec tam ipsi Ioseph cognouerūt · Ipse tn his se ꝑ multas
fcctagcctiones eos & cdducto benjamin declcrcū; Dc rachel enī ma
tre succ nccti & hic fuerat; Post hæc discendunt cuncti in Irlandiæ Inæ
gyptū & ꝑ Ioseph fcdcrconis gracci uiuunt · Jacob cū post benedictos
filios suos Inægyptū mortuus. & Insepulchro pcctrs a Ioseph sepelitur Int
rec chcancdan; mortuo dū Ioseph atq; fcdcrone subiciūt cunctæ gene
rationes ut q: ꝑ mos sen ꝑ x plcgcct ægypto liberat. demersophcra

Tqm de hoc mcctis crcnsitu plures multa dixerunt | one Inmcctis libꝰ
cius ē ut de situ loci illius ipsius crcnsitus aliqua huic Insercē
lectionꝰ. nlus ꝑ ægyptū sic ob ame nostrs decurrit. & ipse edm imp & lusuo
Inrigat · Vnde & ægypti nily incolæ cappellcntur. cuius nē ltrcc mutato loco
rū ꝑ lustrcctorcs. refert discctis monasteriis dicunt ee; sup ripā uero.

VIII

VIIII

X

XI

etus ñ bcbilo dequcc supra mem nimy, sed bcbilonicc ciuitcs ē locat in qucc
Ioseph horrcca miro opere delcapidib; quccdris & cmentū ædificatū trcc ut
ccd fundū capcacioracc adsummcc uero constrictcc sint ut ꝑ pcruulū fo
rcam tribidem triticū locctcrct, quæ horrcca usq; ecd hodie cernuntur.
Dehacc ciuitcte rex ccd ꝑsequendū hebræos cū exercitib; curruū ac multa
pedestri mcenu directa ē. Ante dictus uero fluuius ccboriente uenens ccd
occidentalē plcagē uersus rubrū mcere uccdit, & boccidente uero stcag
nū siue brachiū demcere rubrā ꝑgredit & uccdit contra oriente hcebns
In longo milicc circit quinquccgintcc. In lcc to dux & octo & hīs stcagni ca
pite disincc ciuitcs ædificatcē. Ñ ꝑpt̄ feracitcte locicū nihil sit plus
sterile sed ꝑpt̄ pascuū q nccuer ccb Indis uenientes ibidē ob portū opor tu
nitatē quiescunt ubi ē pcer rcctę mercs ꝓtra ægiptū deportcent, Ad
hunc stcagnū ꝑ deser tū hebræi tendentes usq; ipsū mcere uener In uenta q;
dulcab; ccquis castra cm & cta sē. Jn hanc ergo cs tū locū trē ccb heremo quā
ccb ipso mcere ē sedercent. sic scribtū ē dudiens phcaracoqd ē dusisse & eos
mcere atq; deser tū nec eet eis uicc quccpossent ꝑgere. ccd ꝑsequendū eos
direxit. Cūq; Inminentab; his mox si populus ccd clcemcess & secundū iussu
diuinitatis ac plectcē uirgā sup mcere diuisū ē illusq; ꝑsicca gressu ab;
& ut scriptura dit. murus. ecquccs undiq; uccllcatus. In trans illud qd ē
contra montē sincc In lapsi prius demersis ægiptiis mox steducc gressę
diunt. De quo gressu multi ut dixi nccrrent, Sed nos quod ccscepim
ab; & certe illis hominib; q̄ In eundē locū accessercent uerū cognouimꝰ
ecc Inserere studuimꝰ pcegine. Manent & hicē sulcos quos rotę curruū fe
cerc nt usq; hodie ꝑ mcenere, & quccntū ad cs oculos uidere potest
In ꝑfundo cernī. quos si modicū cōmotio mceris obtexerit illo quiescente
rursū diuinitus renouccnt ut fuercnt. Dicunt ccli qd ccd ipsc ē ripc
factū modicū ꝑ mcere circuitū unde Ingressi fuerant sē reuersi. Aliū
cesserūt unū cunctis Ingressū, Ñ nulli unicuiq; tribui sue pcctinisse uicē
Illud testimoniū ꝑ sc ltcrni ccbucrent. qui diuisit mcere rubrū In diuisio
nes. quccs nos diuisiones spiritalē & ñ secundū litterā Intellegere opor
tet, sunt enī & In hoc sēto qd figuralē mcere dicat mcere multę diuisio
nes. Ñ enī ꝺ equcclit possunt cant punctē uicē ccdunte cuncta ꝺequcclit
crcensire. Alii cū transeunt In horā primā id est quirencctā p bcaptasmū
In mcc culcca ccbomni In quinca mōdo carnis ꝑdurcere usq; ccdunte ꝑsq;
as extrā possunt, Alii ccdōrā ter q̄ uidelicet q̄ mcclore & lcctc cuertunt.

Alii eccl̃ exercitꝰ qui luxoriæ ſeruorũ coerceunt. & phcꝛes quoꝛsq; horꝛeꝛ ſicut
euangeliſtæ cõmemoꝛant eccl̃ operꝛ dñicæ uineæ ſecundũ fidẽ ꝓpꝛietꝛ ẽ
ducunt, hæc ſũ diuiſioneſ qb; ꝓhoc meꝛe tꝛanſit. Illudũ qđ eccl̃ meꝛe uſq;
uenientes lꝛaꝛ ſtꝛagni tenentes ꝛeuertunt. illud ẽ qđ dñi eccl̃ moꝛ ſendiũ
ꝛeuerſi caſtꝛa meꝛent eꝛegione phiꝛaꝛ phiꝛoth quæ ẽ Inter mꝛagdaleũ & meꝛe
ũtꝛa beelſephon. Nec enĩ dubiũ ẽ qđ tꝛanſitur ille meꝛiſt coluũbæ nõbiſ
tapũ geſſeꝛit ñri baptiſmatiſ diceꝛe baꝛbaꝛo pꝛeculo apoſtolo. Nolo uoſq;
noꝛaꝛe fꝛꝛ q pꝛeꝛes ñri omeſ ſubnubẽ fueꝛunt & omeſ meꝛe tꝛanſieꝛũt
& omeſ In moſen baptizati ſũt In nube & In meꝛe. Coluũbæ ũ ignis ſpũ
ſci ſpꝛ ꝓtulit; Ancꝛa uitæ te ergo hebꝛæ uſq; eccl̃ egreſſũ filioꝛũ iſꝛl
ex ægipt̃ tꝛanſitũ meꝛiſ rubꝛi qđ fuit moſi octogeſimo ſcenno
ſuppꝛtꝛentur anni numeꝛo. cccc. ſexagintæ duo;

Quinq; eccl̃ꝛ annoꝛ iꝛꝛit̃ heꝛemũ uaſtant. Inbuunt legib; ꝓbaꝛi
uictab; q; pꝛeſcunt angelicæ. Deinceps enĩ poſt acceptæ legẽ tꝛanſ
gꝛeſſaq: cũ teſtimoniũ lapidatꝛ ꝛepmiſſionẽ accipiunt;

Poſt cultuſ tꝛanſitũ dñ pꝛeceptæ diuinæ poſt ponunt. ſæpe In alienigenaꝛũ
ſeꝛuitio ſub lugent. ſed cũ cuꝛſi Ingemeſcunt. tꝛibuente dño puiꝛoꝛ
fortũ bꝛaccia libeꝛant. Poſt hæc pſcemu helẽ ꝛegẽ ſic ꝛeliqueg en
ter habent à dño poſtulant & accipiunt. Primũ ſaul deinde dauid, eccl̃ abꝛa
hæ uſq; ad dd̃ geneꝛationeſ xiiii. id. ẽ. ebꝛaeæ. iſaac. Iacob. Iudæſ phaꝛeſ.
eſ rom. eꝛæ. amminadab. naaſſon. ſalmon. obeth. Ieſſe. dd̃. dd̃ cũ genuit
ſalomonẽ. deꝛ ſcripturaꝛ ꝓnatiſ ꝓphẽtiæ ꝓpꝛiũ ſuũ & meꝛitoꝛẽ In regno euectuſ eſt

Defuncto cũ dd̃ filiuſ eius regnaꝛe cœpit & ceꝛtaꝛunt eidñi &
qđ ꝓpꝛietatẽ ut Indulgeat pollicet, Nulle tꝛenaꝛ diuitiaꝛ poſt ponens
ſcientiæ magiſtꝛ exꝓſſit. qđ ꝛectũ dño fuit. tꝛaꝛ ut eccl̃ eodẽ iudiciſ eſt.
qꝛ ñ quæſiſta regnaꝛ mundi. nec diuitiaꝛ ei. ſed poſtꝛ ſapientiæ. Ideo da
bit ei deꝛ. dꝛaꝛe tꝛ ñ fuit ſapiens ſic & poſt tꝛ ñ eꝛit. quod poſtea iudicium illud.
qđ Inter duaꝛ mulieꝛeſ de uno In fantiæ tꝛagœdiaꝛ Inſtituit ꝓbaꝛi. Hic ſalo
mon ædificauit tẽpl̃ nomine dñi miꝛo opeꝛe. multũ ibi auꝛi aꝛgenti q; æriſ
ac ferꝛi Ingeꝛenſ. tꝛaꝛ ut diceꝛet à quib; dicꝛ. nũ quæ ſimile mundo fuiſſe
ædificatũ fabꝛicatũ. Abegreſſu ueꝛo filioꝛ iſꝛl ex ægipto. uſq; eccl̃ ædificationẽ
templi qđ fuit annuſ ſeptimuſ ꝛegni ſalomoniſ. Inueniunt̃ anni. cccc.
lxxx ſicut ꝛegũ teſtaꝛ hiſtoꝛiæ. ⟨ꝛeſta tꝛunt⟩ ſunt duæ tꝛib; adroboã

Poſt moꝛtẽ aũ ſalomoniſ diuiſũ ꝓ duꝛitiaꝛ roboe ꝛegnũ Inducꝛ ſpeꝛat
qđ Iudæa appellaꝛ; eccl̃ hieꝛoboc uꝛæ x tꝛib; quod iſꝛahel uocabaꝛ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0015

XV

Post hæc igit̃ ccd idolcctricc declinccntes nec pph&ccs uccta inicc. nec eos
Interritus nec clccdes pcctricẽ, nec ipsor̃ &icc regni eos excidicc domuer.
Donec irccctus cũ cc eos dns ex ca[illegible]cũ nccbuchodonosor. quieos Inbcc
bilonicc cũ omicc tẽplu ornccmticc captuos adduxit. Inquicc captui tatc
& dcc nihel pph&cc eximius Inter esurientes leones Inlæsus & tres pueros In
mediũ igneũ rorulenta ccbire captui. Inhccc captui tcte & hiezechiel
pph&ccũ & hesdrccs pph&cc nccatus ẽ. Adccuid dũ usq; ccd desolccionẽ tẽ
plu & trcensmi grcctionẽ Inbcebilonicc genercctiones xiiii. Id est. dcc. scc
lomon roboccc. ccbiccscc. ioscephcath. iorcc. ozicc. iocathcc. achcez. ezechias.
hẹt. mccnccsses. amon. iosiccs. In his xiiii. genercctionib; ccnni Inueniunt.
numero. ccccclxl. Debac ũ captui tcte p zorobcebel liberccturs. qui
postccc & tẽplũ & ciuitccẽ restituit. Sed hæc captui tccs. tpũ illius cap
tui tccas ut puto gerẹ. Inquicc animcc peccatrix ccb ducit quccnisi zo
robcebel libercccuerit idẽ xpc horribilit exsulccbit. Ipse enĩ dns Inevan
gelio dic. Suos filiur libercccuerit uere liberi erti. Ipse enĩ sibi In
nobis tẽplũ Inquo dignet hcebitccre ẽ statuit Inquo fides ut aurũ lu
ceat Inquo eloquiũ pdicationis ut cc rgentũ resplendccat. In quo omn
isibilis templi illius ornccmticc In nrorũ sensuũ honestccte dccrescat.
Bonẹ & icc uoluntccti nrc ipse sc clubrẽ effectũ Indulgeccat. q nisi ip
se ædificauerit domũ Inuceno lccborccnt qui ædificant ecc. hæc ũ cap
tui tccs ccnnis lxx. fuisse dicat. Nec post idolcc corruentes. uel

XVI

Reuersi ccũ p zorobcebel sic dixim nẽ contrccdnm murmurccntes
ccbomincctiones quæ gentes exercebant imitccntes. dũ di pph&ccs.
contemnunt. gentes ibu trccdunt. sub lugeccnt Intccedunt. do nec ipse
dns pcetri dchccat pph&ccrũq; uocib; rẹpmissus. Virginis mccrie utero
pspm scm Inciepiur ccdredemptionẽ nccsti tcc illius gentes quæ omn
ũ gentiũ dignccrẽ. Arcens migrtione ergo usq; nccti uitcte xpi
genercctiones xiiii. Idẽ iechonicc. sccl cc thihel. zorobcebel. ccbiuth
eliccchim. azor. sccdoch. ccchim. eliuth. elcczecr. nccthcen. iccob.
ioseph uir mccrie de quicc dns nr ihs xpc nccsciẽ q ioseph quicr tus xm. ẽ pdic.

XVII

Ergo ne uidccmur unus tccntũ hebrẽe hcebere nostiicẽ relicc
regncc quæ uel in tiicc rũ fuerint tempore memorccm; tempo
re ccbrcchã nimus regnccbcet sup assyrios, sitionis eorops. Apud
ægiptios cũ sextcc decimccerct potestcs quæ suic lingucc dinccsti com
uocabccnt, tempore morsi. ccpud cc rgi uos regnccbcet septm tropc.

In attica cecropr Primus apud aegyptios cenerit duodecimus. q& In mcerę obrutus ę rubro. Apud assyrios sextus decimꝰ aggeretꝫ dis Apud siconios mcgrcias. tępore ů salomonis quando regnabat supra apud latinos. Quintus regnabat siluius. latine demonijs festus; co rinthius secundus oxion. Egiptior thepheos. c. xxvi. annno, sup assyrios europis; athenienśib; secundus aggreastus; tępore quodam non reg nabat sup iudeam assyrios quando captiuitas in babilonia abiit. mca chedonijs perat aegeus; li dorꝫ dr ctis; egiptiorū uice fres; apud babilo niā nabu chodonosor q eos captiuos ad dux, romanos sextus seruius;

xviii

Post hos imperatores primus iulius cęsar fuit. qui totius imperii obtenuit monarchiā, secundus octauianus iulius cęsar Pnepus. quē augustū uocant. eque augustus ę uocatus. cuius no nodecimo imperii anno luxdu numgellicorū ędrā mcanifestissime repperimꝰ. quę postea inlustrata mcar ri rū sanguine nobilissima nuncupatā;

xviii

Anno quadragesimo quarto imperii augusti dnī nr ihs xps ut diximus ex uirgine mcaria in bethlee dd oppido secundū carnē natus ę. cuius In mensū sidus magi aborientē cernentes. cū muneribus; uenerunt & puerū supplices oblatis donis adorarent. herodis ů obzelo regni sui. dū dnm xpm psequi tat. paruulos infantes interimi ipsaq; p modū iudicio diuino p cussus ę, dño aū nro ihū xpo pęnitentia cē pdicante. baptisma gratia cē tribuente

xx

uel cęleste regnū cunctis gentib; p mittente atq; pdigia & sig na cē p populos operante. hoc ē dū de aquis uinea p fert dū febris exanguis. dū cęcis lumē tribuit. dū sepultas urbē restituit. dū obsessos ab In mundis spīb; liberat. dū leprosos miserabilē carpentes curę reformat, ac dū cęlica signa multa faciens manifestissime se dnm populis ęe declarat. Iudeis ira succendit Inuidia exagitat demens de sanguine pphārū postea. ut iustū interimat In iuste. molit. Ergo ut uberū uectū cōplerent oratoria a discipulo traditꝰ, apontas ib; damnat. a iudeis Inludit. cū iniquis crucifigit. a militib; amisso spū custodit. Hic sigꝰ acta tenebre sup uniuersū mundū facte sunt & multa cōuersi In gemescentes ihm filiū

xxi

Adphensus cū & Ioseph quieū ceromcatb; ędrā In suo monumento recondidit In cellula cē In cludit. & cubipsis sacerdotū prin cib; custodit. maloremq; In eū habentes seuitia. ut gesta pulcra. ad uberiū Imperatorē missa referat. quę In ipsū dnm; Vt cū ille amicis;

hic ccb ipſis ſcecerdotib; cuſtodiret, Sed reſurgente dnō custodib; mul-
one angelica territus cū inuenire ſt monumento noctē. pcussis & ſic in cel
lula cc in qua ioseph tenebcāt ſuſpendum in ſublimi. Ipſe ū de custo dicc ccb
ſoluente angelo libercāt. pcussis & ib; reſtrauit in loco ſuū. Cūq; pontifi
ces custodib; exp̄bcrent & ſcm corpus ccberi dē inſtcnt inquirerent
Dicunt ei ſm militer: reddite uob ioseph & nos reddimus xpm. Sed ut ue-ū
cognoſcimus neq; uob benefactore ei di neq; filiū di nos reddere nē uce
lemus; tē illis c. fuiſſ militer ſub hac excuſcatione libercentur.

XXII Fertur: Icccob; cc apostolus cū dnō Icc mortuū uidiſſe & in cruce de-
ceſſe atq; ſurceſſe: nū quācē cōmiſcrū pcenē niſi dnm cerner & reſur
gentē. Tacc demū die rediens dns ſpolicta ccrtacro cū triu
pho Icccobo ſe oſtendens ait. Surge comede Icccobb. quicc Icc mor
tuis reſurrexi. Hicē Icccob; luſtus quem fracte dni nuncupat
p eo quod ioseph fuerit filius ex alicc regione uxore progenitus:

Dominicā ū reſurrectionē die primcc facticc credimus ñ ſeptima
ſicut multa credunt, Hicē dies reſurrectionis dñi nri ihū
xpi quē propriē nos dominicā pcā eius reſurrectione uoca
mus. hic primus lucē in principio & hic primus dnm reſurgentē conte
plcre meruit de ſepulchro, & captauitcte hieruſolimē & deſolcctionē
templi uſq; cc dpassionē dñi nri ihū xpi id est uſq; cc octaberii ſeptimo
decimo cenno ſuppurcent dnni numero dc. lxviii.

XXIII Reſurgens cū dns. p xl dies cū diſcipulis de regnodi diſputacns uidenab;
illis in nube ſuſceptus: euectusq; in cælis cc dpcteris dexteracē reſedit.
gloriosus. Pilatus dū geſtac cc octaberiū cēſcrē mittit. & ea tcc deuer
tcnab; xpi quācē de passione uel reſurrectione ei. inſinuacc. quē geſtac
apud nos hodier & enent ſcriptcc. Tiberius cū hoc ad ſenatū recenſuit
quod ſencc taus cū ira cc reſpuit: p eo quod non cc dei ū primitus cc duem ſſet
Hinc & em contracc xpi cc nos primcc odio rū germinacc pullulacrent, Pi
latus cc ū non p micc nens impunitus. obſtupefactus ſcelere. hoc ē pne
ce quācē in dnm nrm ihm xpm exercuit. propriis ſe micc nib; int ſecit,
quē micc ni chaei ſuis ſe pitacent. ſecundū illud quod in euāgelio legi
tur. Venerunt quidā de gcc leis nuntiacntes ei quorū ſcenguinem
miſcuit pilatus cū ſacrificaus eorū. Sic & herodes rex dū in cepſtor
dni ſteuit. diuinitus p cussus: obtecnacc ſcelertc in tumeſcens de ſcd
ens uermib; de cepto cultro ut mediū purgacr & p̄ p̄ris ſe micc nib; ictaui

XXV.

Beatus p&rus apostolus sub imperatore Claudio .iiii. ccb aegusto ro
mā adgredit. ibiq; p̄dicans In multas urbes arab; manifestissime
xp̄m ee dī filiū conprobauit. Nbilli senī dieb; xp̄i ecclīam apud ciuitatē
romanē ee coep̄t. Cū dū nom̄ xp̄i populus magis ac magis dilatā
tā creu. Orit ē tūc hāc antaqui serpentis In uidiā & totis se imperā
toris p̄cordiis In mittit seua malignitas. Nā nero ille luxoriosus ad
ny atq; supb; uirorū succubā & rursū uirorū cappā. mactrissimo
rū de pximorū quiq; mulierū sp̄or cassimq; uiolator. adcōplendā ma
litiae suae molim Primy ē tūc xp̄i cultū p̄secutionē excitat Incredentes. hāc
bebat enī secū sr monē magū uirū totius malitiae & omnis magicae ar
tis exercitū magistrū. hunc delusū. p̄cepostulat dn̄m p&rū atq; p̄culū.
cōmotus ē tūc eos quūr xp̄m filiū di p̄dicarent & idola adorare
ē tempnerent. p&rū cruce. p̄culū gladio iub& Intīfica. Ipse qq̄ ex ciui
tate sup̄se r. editione fugere tempt. quo sto ecclesiae urbe lapide p̄pase manu

Iunc & Iacob; fr̄ dn̄i & marcus euangelistae p̄ xp̄i nomine Intīfect XXVI
Iglorioso martyrio coronat sunt. Primus autē omnū hanc
uid Ieusticae stephany martyr Imperatū magnae post Iacobi apti ne
cē Iudaeos calce mittes adsecutae ē. Nā adueniente uespasiano & ē
plū In censū ē. & sexcentae m Iudaeorū eo bello gladio & fame adfecit.
Domiciany dū secundus p̄ nerone Inxp̄icanis saeuit. Iohannē aptum In In
sulā pathmos relegat. In exiliū. & diuersis crudelitatibus In populo sae
uit. Post cuius mortē Iohannis ap̄s & euangelistae de exilio redit
quisenex & plenus dier p̄fectus q; In dn̄m uitae uiuens sepulchro. Hic fert n̄ gustare mortē donec ueniat dn̄s Iudicaturus ad
uenit ipso In euangelio hoc dicente si eū uolo manere donec uenio.

Tertius post nerone p̄secutione Inxp̄icanis ordinatus Clemens ter
tius romanae ecclesiae ep̄s fuit p dr̄ sus. & s̄cs simeon
hierosolimi tanus ep̄s deo patre filius p̄ xp̄i nomine crucifixus ad ser it & lignea
tus Antiochensis ep̄s ronae ductus bestiis deputat. hae sub tr̄a dni tempori

Post hunc helius Adrianus Imperator creatus est. Ib; actaft XXVIII
Unde & hierusolima helia. abhelio Adriano uocatur successore
domiciani. & quod eam reparauerit. Post has uero passiones s̄co rum
pleriq; ita sanis p̄ar tia diuersae gentes Incredulas contra xp̄i cultas &ci
tasse. Nisi commoueret & impios xp̄ianos seis matel contra dei heresis
& diuisa fides catholica alter alterq; dissentiat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0019

Nam sub antonini imperio marcionitana & ualentiniana heresis insana
surrexit. Et iustinus philosophus post scriptos catholicae ecclesiae libros
martirio pro xpi nomine coronatur. Insecta orta persecutione beatissimus
policarpus iohannis apostoli & euangelistae discipulus octogesimo aetatis suae anno uelut holochaustum purissimum pigniem dño consecratur.
Sed & in gallecia multum pro xpi nomine sunt pmartyrium gemmis caelestibus coronati. Quorum passiones historiae apud nos fideliter usq; hodie seruatur
Ex quibus & ille primus lugdonensis ecclesiae. protinus episcopus / ne-tur
fuit. qui plenus dierum diuersis adfectus supplicius pro xpi nomine passus est. Beatissimus uero hireneus huius successor martyris. qui a beato
policarpo ad hanc urbem directus est. admirabiliter ibi erudit.
quinimo dicti temporis spatio pdicatione sua maxime in integrum ciuitatem
reddidit xpianam. sed ueniente persecutione talia ibi dem diabulus bella
tyrannum excercuit. & tanta ibi multitudo xpianorum ob confessione
dominicae nominis est iugulata. ut per plateas flumina currerent
de sanguine xpiano quorum nec nomina collegere potuimus. dns enim eas
in libro uitae conscripsit. beatum hireneum diuersis in sua carnifex pesentia poenis ad fectum xpo dño pmartyrium dedicauit. post hunc & xl cum
martyres passi sunt. & quib; primos fuisse legimus uectium epagatum.
Sub decio uero imperatore multa bella aduersus nom xpianum & orta
& tanta stragis de credentib; fuit ut nec numerari quaeant. babylas epus antiochiae cum trib; paruolis ide stur ban prilidan & epolon
& xistus romanae ecclesiae epus. & laurentius archidiaconus & hyppolitus
ob dominici nominis confessione pmartyrium consumata sunt. ualentiniani & noua tiani maxime tunc hereticorum principes contra fidem
nostram inimico inpellente crassantur. huius tempore septem muri epi ordinati ad pdicandum in gallias missi sunt. sicut historia passionis
sci martyris saturnini enarrat. Artem sub decio & grato consulib;
sic ut fideli recordatione retinetur. primum asumum tholosana ciuitas
sem saturninum habere coeperat sacerdotem. hic ergo missus in
toronicis catuanis epus. arelatensib; trophimus epus. narbone paulus
epus. tolosae saturninus epus. parisiacis dionisius epus. aruernis stremonius epus, lemouicinis. marcialis est distinatus epus, debius uero beatus dionisius parisiorum epus diuersis pxpi nomine
adfectus poenis. pesentem uitam gladio imminente finiuit.

catur nunus uero lam securus de martyrio dicet duobus presbiteris
suis; ecce ego lam immolor & tempus meæ resolutionis instat.
Rogoutusq: dum debitū finem impleam duob poemtus nr reliquar
cumq; comphensus ad captulū ducer etur: relictus abbis: solus ad ora
tur. Ingtur cum se abillis cerneret de relicā oras se fertur
Dne ihu xpe gaudime de cæloscōtio utpuquā haec ecclesia debis
cuib: mereatur habere pontificem in sempiternum.
Quousq; nunc ipsa ciuitate ta euenisse cognouimus. hic uero
tauri furentis uestigiis alligatus ad decaptulio pciptatus.
uitam finiuit. Cathianus uero. trophimus sremonius q: & pau
lus atq; marcialis in summa sitate uniuersos adquisitos ecclesiæ
populos ad fidem xpi pomnib; dilatata felici confessionem migra
runt. & sic tam isti pmartyriū quā hi pconfessionem relin
quentes terras. in cael es tab; pariter sunt coniuncq.
De horum uero discipulis quidam bituri cas ciuitatem adgres
sus. salutare omnium xpm dnm populis nuntiauit.
Ex his ergo pauci quod animo do credentes clerici ordinati
ritum prallendi suscipiunt. Et qualiter ecclesiam construant
uel omnipotenti dō sollemnia caelebrare debeant in buuntur.
sed illis paruam adhuc aedificandi facultatem habentibus. cui es. cuius
dam domum. de qua ecclesiam faciant & ptunt. senatores uero
uel reliqui meliores loci sanatici erant tunc cultib: obligati.
qui uero crediderant, & pauperib: erant. iuxta illud dni quod iu
deis & probrat dicens. Qui a meretrices & publicani pcedunt uos
in regnodi. hi uero non obtentam a quo petierant donum. Leocadi
um quendam & primum galliarum sequatorem. qui de stirpe uecti
epagatus fuit. quem lugduno passum pro xpi nomine superius memo
rauimus reperiunt. cui cum petitionem sua. & fidem pariter inti
massent. ille respondit; si enim domus mea quam apud bituricam
urbem habeo; huic operi dignaret. praestare non abnuerem.
Illi autem audientes pedibus eius prostrati. oblatis tritentis aureis
cum disco argenteo dicunt; tam huic ministerio ee condignam.
Quod ille acceptis de his tribus aureis probenedictione clementer
indulgens reliqua. Cum adhuc eet in errore idolatriae impli
citus. xpianus factus domum suam fecit ecclesiam;

haec est nunc ecclesia apud brauricas urbem prima miro opere con
posita · & primi martyris stephani reliquiis inlustrata
Vicesimo sepamo loco ualerianus & gallienus romanum imperiu
sunt adepta · quigrauem contra xpianos pssecutionem suo tempo
re commouerunt · Tunc romane cornelius · cyprianus car
thaginem felici sanguine inlustrauerunt · horum tempore & chro
cus ille alamannorum rex commoto exercitu gallias peruagauit · Hic autt
chrocus multe adrogantie fertur fuisse · Quicum nonnulla inique
gesisset per consilium matris iniquae collectam · audiximus
alamannorum gentem uniuersas galleas peruagauit · Cunctasq;
aedes quae antiquitus fabricatae fuerant a fundamentis subuer
tit · Uenienis uero aruernus de lubrum illud quod gallica lingua
uasso gallatae uocant · Incendit dirutt adque subuertit · miro
enim opere factum fuit · atque firmatum · cuius paries duplex
erat · Abintus enim deminuto lapide · a foris uero quadris sculp
tis fabricatum fuit habuit enim paries ille crassitudinem
pedes triginta · Intrinsecus uero marmore ac museo uaria
tum grat. pauimentum quoque aedis marmore stratum · de
super uero plumbo tectum · ·
Juxta hanc urbem liminius antolianus que martyres requies
cunt · ibi cassius acuictorinus in dilectione xpi fraterno affectu
sociati · per effusionem cruoris propria celorum regna partter
sunt adepti · Nam refert antiquitas · uictorinum seruum
fuisse antedicti templi sacerdotis · quidum frequenter uicu
quem xpianorum uocant adpersequendos xpianos adit ·
Cassium repperit xpianum · Cuius predicationibus atque mi
raculis motus credidit xpo · Relictisque fanaticis sordibus
ac baptismo consecratus · magnus in uirtutum operatione eni
tuit · Nec multo post per martyrium · audiximus interris soci
ati ad celestia partter regna uenerunt ·
In hruentibus autem alamannis in gallis · ses priuatus gabalitanae
urbis episcopus · inscriptam memmatinsis montis ubi leuinus ora
onibusque uacabat reperitur · populum gredonensis castri mi
nitione concluisum · sed dum ouem suas ut bonus pastor lupis tra
dere non consentit · Demonis immolare compellitur · quod

spurcum ille tam exsecrans quam refutans. Tamdiu fustibus cædtur.
quo adusque putaretur examinis. sed ex ipsa quassatione interpo
sitas paucas diebus spm exalauit. Chrocus uero apud arelatensim
galliarum urbem comprehensus diuersis adfectus supplicus gladio
uerberatus interiit. Non immerito poenas quas sceis dī intulerat luens.
Subdio diciano quitricesimo tertio loco ramanum rexit imperium.
Grauis contra xpianos per annos quattuor persecutio exagitata est.
Itaut quadam uice in ipso sacratissimo die paschae. magni xpiano
rum populi ob ueri dicultum interficerentur. eo tempore quin
nus sisciens sis ecclesiae sacerdos gloriosum prox pī nomine mar
tyrium pertulit. Quem ligato ad collum molare saxo. in flu
minis gurgite seu ita inpulit pagan orum. igitur cum ceciderit
in gurgite. diu super aquas diu maur tute ferebatur nec sorbe
bant aquae quem pondus criminis non praegenebat. Quod factū
admirans multitudo populi circumstantes. dispecto furore gen
tium ad liberandum properant sacerdotem. hae ille cernens non
passus est se amar tyrio subtrahi. sed erectis ad caelum oculis art.
Jhū dne qui gloriosus resedis ad dexteram patris. nepatiaris me ab
hoc stadio remoueri. sed suscipiens animam meam. Con iungere
me tuis martyribus in regni e sempiterna dignare; & his dic
tis reddidit spm. Cuius corpus a xpistianis susceptum uenerabi
liter sepulturę mandatum est.

Romanorum tricesimus quartus imperium obtinuit constan
tinus annis triginta regnans feliciter. Huius imperii anno
undecimo cum post excessum diocliciani pax reddita fuisset ecclesiis.
Beatissimus praesul martinus apud sabariam pannoniae ciuitatē
nascitur. parentibus gentalibus. non tamen infimis. hic constan
tinus anno uicessimo imperii sui crispum filium uenero. faustam
coniugem calentem balneo interfecit. scilicet quod prodtores
regni eius esse uoluissent. Huius tempore uenerabile crucis
dominicę lignum per studium helenae matris repertum est
prodente iuda hebraeo. Qui post baptismum quriacus est uoci
tatus. Usque in hoc tempus historiographus in chronicis scribit
eusebius. uicessimo primo enim eius imperio anno. hieronimus
prb addidit. Indicans iuuencum presbiterum euangelia uersibus

conscribsisse. rogante supradicto Imperatore.

Sub constantis autem imperio. Iacobus nisebenus fuit. adcuius præces inclinatę aures diuinæ clementiæ multa pericula acuitate eius repulerunt. sed & maximinus treuerorum episcopus potens In omnisci tate reperitur.

Nono decimo constantini iunioris anno. Antonius monachus transit centesimo quinto ætatis anno. beatissimus hilarius pictauensis episcopus. suasu hereticorum exilio deputatur.

Ibique libros profide catholica scribens. Constantio misit quinquato exilio anno eum absolui iubens. adpro pria redire p misit.

Tunc ſcā & lum̄ nr̄m exortā nouiſq; lcampcedū rcedit gcdlicæ pluſtrat. hoc
ē eotempore beccaſſimus mcarranus In gcdlicæ p̄dicare exorſus eſt xxx.
quixp̄m diſſiluū p̄ multa miracula ueruū dm̄ Inpopulis declcarauſ gen
tiluū In credulitatē euertit Hic enī ſancc diſtruxit. hereſē oppſit. eccle
ſiccs dcdificauū. & cū mulas aluſ ur tarab; rut fulger & adē ſūmcandū lcaudis
ſuæ tatulū trcs mortuos utrcæ reſtauit, hli. ucclen tam cani & ucclenas anno
ſcī hilcariuſ ccpud pictauiu uſ pleny ſcīe & fide mulas ur tarab;
dcdtuſ migrauū ad cælos. Ncc & ipſe legit mortuos ſuſcitaſſe;

Melcanicc uero mcctronæ nobilis. & Incolæ urbis romcenæ. hieru xxxi
ſolimis obdeuotionē ccbiit. ⁊ rbcc no filio romæ relicto quē tcc
ſe Incunctæ bonitatē dcſcīatē omnib; p̄buit. ut ecclā uocare tur ccbIn
Leoluſ.
Poſt mortē duū ucclentanicani ucclens Integri ſucceſſor Imperii xxxii
monarchos ad militiæ cogi lubā & nolentes fuſtib; p̄cepit uerbe
rcerā. Poſt hæc bellū ſæuiſſimū Inthracia romcenī geſſere Inq̄o
tcentæ ſtrcgis fuit ut romcenī amiſſo dequor pſidio pedib; fu
gerent. Cūq; agonar h Intētione mcexımcc cæderentā & ucclens ſccgit
tcc fugā & ſccucicctus peruū tugurīū ccdgreſſus Inminentib; hoſtib; ſup
ſe Incenſcē cdſulæ optatæ cdruit ſepulturæ. Sicq; ultao diuincc ob
ſcōrū effuſo ſcenguine tcendē emiſſæ p̄ceſſit; huc uſque hieroni
muſ. ccbhoc quo que tempore horoſius preſbiter pluſ ſcripſit.

Igit cū grcecaenus imper diſtantē cernet & ee rē publicā theodoſio col xxxiii
legcē imperii fac. hic theadoſius omnē ſpē ſuæ atq; fiducæ ſuæ Indi
miſericordiæ ponit. qui multos gentes ñtē gladio quæ ungulus
& orcatione ē peſcutt. rē publicā ē firmauū ē ſtantinopoli urbē uictor In

Mcexımus ů cū p̄ tyrannidē oppſit britanicus ſupſiſſet & xxxiii
uictoriæ amilitab; imperator creccauſ ē. Inurbe triueri cā ſedē
Inſtituens. gratiancū Imperatorē arcū uentū dolus Intēfecit. Ad hunc maxımꝰ
beccaus mcarranus uenit. Jn loco ergo gratiani theadoſius ille qui totæ ſpē
Indm̄ poſuerat to tau ſuſcepit imperiū qui deincepſ diuinis coffitab; fr&us
mcexımus ſpoliatū Imperio Intēfecit. xxxv

Archcadiu uero & honorio ſecundo imperii anno ſcī mcarty turonor̄ ep̄ſ
plenus uir tutab; & ſcītatē p̄bens Infirmis multæ beneficæ octo
genſimo & primo detatiſſuæ anno. epiſcopatū ccū uicenſimo ſexto
ccpud condatenſem dioceſis ſuæ uicū excedens. aſcto felicē migrauū ad
xp̄m. tranſiit autē media nocte quæ dominicā hebebat tatico. cæſaryog;

chorus

ē subbus multa enī ineus trānsitū p̄cellentiū audiēs In cēlū quod in
libro uirtutū eī primo pleniꝰ exposuimus. Nec cū primitus ses
di apud ē doctorem ut diximꝰ uicū egrotare cēpisset & pictauū
populi ccdēs transitū sic toronici cuenerē. Quo migrante gracch
dis altēdatio nutriūq; surrexē populū. Dicebant enī pictauī.
Nost ē monachus. nobis abbās exstitit nos requirat̄ comēdatū.
sufficiat uob qd dū es̄ In mundo eps. uiuesta sēi. cloq; pcessit
pcastis cuiuis firmcata suis benedictionib; Insup & uirtutib; lo
cundata. Sufficiant ergo uob istacomā nob liceat auferre t
cadauer exanimē. Adhēc toronica respondeb̄ suis tātū nob
factis sufficere dicitis. sciatote q uob cū positus cōpluris ē quā
hic operatus. Nā ut p̄mittamus plurimos uob suscitatos de
or mortuos. nob unū. & ut ipse sēpe dicebat meos lor enuir tus
anīe episcopatū sunt quos ~~sunt~~ p̄ episcopatū; Ergo necesse est
ut qd nob cū ñ impleū uuens expleat t defunc uobis ē enī ablo
tus nob ado donatus. Ver sciatis anteq̄ urtus Instituā, sepeliat̄
In urbe quā ordinatus ē habebit dō Iubāte sepulchrū. Certe si
p̄ monachū tū priuilegio cuptus uindicare. sciatote q p̄mū ei mona
terū cū mediolanensib; fuit. his ergo ītagentib; solet̄ uente
nox decaudit corpusq; In med positū firmatus seruatus. cburg
q; populo custodīt. futur ut manē factō spectatu ensib; pul
lenta cū auferēt. Sed dū omēs nolunt urbē toronicā appo frus
trarī & pcatorono. Deniq; nocte med̄ā omēs pectatu asono falcan
tes cōpmit. Nec ullus sup fuit q̄ ex hāc multitudine uigilare. Igit
ubi toronici eos cōspiciunt ob dormisse cedp̄hensē scissimi corpo
ris glebē alup fenestrē eiciunt. alia foris suscipiunt. postū q; In
due cū ōni populo puincennē fluuiū descendunt. ingressiq; ligeris al
ueū adurbē toronicā cū magnis laudib; pcellentiq; dirigunt co
piosō. dequor uocib; pectauī exp̄ssē factā hil de thesauro quē custodi
ebant habentes. cū magnā cōfusione cedp̄ p̄ asē reuersi. Quodsiq;
requir & quūr p̄ transitū catharine p̄i unus tantū idōneus
usq; adrem mansionē fuisset & eps. nouerit qē obsistenab; pcegrens
dine uirtutes toronica sine benedictione sacerdotali fuit. nec qui
xpiānī eotempore uidebant occulte & palā tebrās diuinū offi
cia celebrantē nec si q̄ apegrinis repa fuissent xpiani duxe-

cant ccd; ciebant uerberib; aut gladio truncabant; Apassione
ergo dni usq; transitu scī martini anni· cccc· xii· cputant; Xpi lib·i·
c tanī nr annos v dc· lx· l· vii· q̄ cputant aprincipio usq; ccdobtāuisti mar.

INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI SECVNDI

i Deuuandalis & psequtione xpiān subipsis
ii Decalo heretico rū epō
& descīr martyribus: gradal
iii Depsequtione subadriano & ca
iiii Dedestructio epō & hunis.
v Debasilica scī stephani apud
mettensē urbē
vi Deuxore h & li:
vii Quid dexcto historiographi
viii quid defrancis idēq; dicant:
viiii Quid desimulacris gentium
prophetae dni scribant
x Deaurto imperatore
xi Dehilderico rege & egidio
xii Deepiscopdauenerandi
de rustici aruernis.
xiii Qd hilderichi aurelianens & an
decauserunt odouacrius
xiiii Bellū int saxones & romanos
xv Deuictorio duce:

xvi Deeucterio rege psequtore
xvii Qd hlodaichi regnū accepit
xviii Qd hlodoichi hrodohildē accepit
xix Depmo eorū filio bapt & totā
xx Bellū cū alamannis birdē
xxi Debapt smo hlodouici
xxii Bellū cū gundobadum
xxiii Deinterfectu godegisili
xxiiii Qd gundebaldus cū exercitu volun
xxv Quod hlodouuichi & alaricus se uide
xxvi Bellū cū alarichō.
xxvii Depatricio & hludouuico re
xxviii Deinterfectu sigiberti senioris
& filii ei; Deinterfectu ri
xxix ci & filiis; Deinterfectu rā
xxx ginhildis & fratri ei:
xxxi Deobitu ludouuici regis:

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI SECVNDI

GEORGII FLORENTII SIVE GREGORII TORONI
CIEPI HISTORIARVM INCIPIT LIB SECVNDVS

PROSEQUENTES ORDINEM TEMPORVM MIXTI CON
fusq; dcc uir autes scor quos strauisse gentium memoratu dignū
nem inuenio ad memoriā posteror ut ccc hoc tm
seroru em moremur exadicc, cū idem n in sd ciuitatis scriptoris sed
temporū seriem pstitit. Nec sollicitus lector si inquisita strenue. Inue
nit int illos irruptiorū historicos sub silentio stasine int esse.
regum

sacrilegū. ac sub dd quē fortē mcenu dicunt golicen dllophilū cor
ruisse meminit & icc sub helix eximii uctis tēpore. qui pluuius cū
uolunt cobstulit. & cū libunt arenab; tris infudit. qui uidue pcup
tcc tē oratione locupl&ccū. quccntę strcgis populor quę fa mis
t quę siccitcs miserē oppsserit unū. quę sub ezechie tēpore cui
dr ccdurcc. xv. cenno s ccux. hierusolimcc mcicc paulerit. Sed & sub
helisea pphicc qui mortuos uitę restituit & alie in populus mul-tc
miraculcc fec. Quccntę intēnraones. q: miserid ipsū irtra cū popu
lū oppsit. Sic & eusebius. seuerus. hieronimus q; in chronicas atq;
horosius & bellcc regū & uir tutes mcer ri rū parit texuert. Icc &
nos idcirco sic scripsimus qd facilius sctorūordo tannorū ratio usq;
nrū tēporcc totcc repperiat. Venientes ergo p ccntę dictorū auc
tor rū hist oricc s q: Inposterū dcttcc st dño iuuante dissera mus.

hicdēe. ē/1

Post hæc uuccndcdus alocosuo digressi cū gundericorege Ingcdli cę
ruunt qb; uccidc uccstcc as spcenas app&unt hostes secuta sudebi
id. ē alcamccnni gallicā ad phendunt. nec multa post scandalu
Initrūq; orit populū quo ppinqui sibierent. cūq; ccdbellū ar
mata pcederent. dc lcāq; Inflictu pcerata ēēnt. art alcamccnnorūqs
quousq; bellū sup cunctū populū cōmouet. ne pereant quæso populi
utriusq; falcengit. sed pcedcnt duo de nostris Incāpū cū armis bellicis
& ipsi Intē se cōflugant. tē ille cuius puer uicerit regionē sine cer-dam
ne obtanebit. Adhæc cunctus ē sensit populus. ne uniuersce multitu
do Inore gicedu ruer&. Hisēni dieb; gundericus rex obiercet Incu
bus locā trcesemundus obtanercet regnū. Confugenab; pueris pars
uuccndcdorū uictrce succubuit. Intfectoq; puero placitū egrediendi
trcesemundus spondit. ut salic& pparatus manere ēt necessce ri ēt se d
finib; hispcenię mouer&. Pidem ū tēpus psecutionē Inxpianos trd
semundus exercuit. dc a tc hispcenicē ut p ad fectē mcer ri andę sectę
cor mtus dc diuersis mor ab; inpellebat. Unde factū ē ut puellcc quędā
religiosce pdiuer opib; ac secundū scti dignitcc tē. nobilitate sen atuq; ce
florens & qd his omnib; ē nobilius fide catholica pollens. quę dō om
nip ocena Inrep hensibilit seruiebat. ad hanc questionē cum ad duceret.
Cūq; regis fuisset & ablatcc tē spectab; cępit eā primū ccdrebccpręz, cendū
blcendis sermonēb; Inlicere. q: cū uenenosū ei. laculū fidei armcc
ppellere. p cepit rex facultcc ter ei. du ferri. quę lcē mtę possidebat

regni pcrcedrsi; Deinde supplicat ccd plicatcc sine spe psentar utde or
quert. Quid plurcc post multcc questiones post ablatas trenacrū
diuitiaccrū thesccuros cū ccd hoc frcngi nposset. ut becctcc randerit tri
nitcctē ccd rebcc pazcandū Inuitcc de ducit cūq; Inillud cenosū lauce
crū ut cogit re Inmergi dc p clamccr & pcctrē cū filio dcspm scm unius
credo esse substcntiā. Quae dicto aquce scnguine cunctas Infec; Jd
fluxo uentris dspsit. & hinc ad legitimcc deductcc questionē post
dcculeos p flcmccr & ungulccr xpo dno captas decisione dicatur desecatē; Post
hcc p sequentib; cdccmcennis usq; deductā trcnsitumcre uidn
dccli per totcc africā dc mccuritccnicem sunt dispersi;

Sedqm eorū tēpore p sequtio Inxpianis Inuclut sic superius m
tio factcc ē. uidē & cliquce exhis quae curadi ecclesiccr Inraule
runt uelquē ccd modū de regno expulsi sunt memorare. De
functo igit trcse mundo post scelercc quae Inscis di exercut.
Honeric chz mtte crudelior africanū occupat regnū atq; exelectione
uuendalorū ipsis pponit. Cuius sub tēpore quanta xpianorū populi
p ipso xpi sdcratissimo nomine cesi sint ab hominib; n potest ēp hen
di. testas ē tcem africa quae misit & xpi dexterce quae gemis Inmar
cerubilib; coronau; legim; tn quorundcē exipsis mccrtyrū pcessiones
exquib; quidcē republicandcc sunt ut adecc q; spondim; uenicem;, Jgit
cxteralcc fcdso uocatus epc hereticorū tē maximus habebat ccdsertar. Cūq; ad pse
quendū xpianos rex p diuersce trcnsmittet & sm eugeniū epm uirū
Inenerrabilē scitatē q; tā ferebat mccgnicce prudentiae ee Insubur
bcno ciuitatis suae reppert pfector. quē tcc uolent rapuit. ut nec ad
horrendū gregē xpi calam cbi re p mittet &, Jlle ū cū sese uidet & ccb duci
epistulcē ciuib; p custodiendcc fide catholica hoc modo trcnsmisit. Duc
tus tccq; scs eugenius ccdregē cū illo arriccnorū epc p fide catholica
decertacū. Cūq; eū descē trinitatis misteria potentissime deuicisset &
Insup pcē multcc uiritates xpc ostender & in maiorē Insanicc idonepc In
uidicc Inflcmantē succendit. erccnt enī tē tempore cūsco eugenio
uiri prudentissimi atq; scissimi uindemiccius et longin epi. pcere segra
du & uiritatē n Inpcerer. Nec scs uindemiclus eotēpore ferebat mor
tuos surcitcesse. longin dū multas Infirmis salutē tribuit. Eugenius
ū n solū uisibiliū oculorū cecitatē: sed & hic m tau depellebat. q cer
nens ille nequā arriccnorū epc uocan ad sequendū hominē abillo

hic deest epta

quo ipse uiuẽ beat errore dat. Ñpccator qd hĩ epi multos Inpulos
signcc depmunt illosq; cuncta me neglecto sequnt. Adquescce nẽ his quc
ꝑcipio & acceptas. l. aureis sede Inplatecc pquccnob ẽ arcensitus & mcc
nũ sup claus oculos ponens me ꝑtereunte cũ reliquis exclcemcc In
mccgncc uirtute dicens. Adte beatissime cẽralcc nr de religionẽ es an
tistes depcor ut respiciens mcenifester gloricẽ dc uirtutẽ tuã. ut ocu
los meos aperiens mereccr lucẽ uidere equã pdidi. q lusscc cõplens resed his
q; Inplatecc. arcensentc hereticocũ scis di iste quidm Inludere cogitcc bat
exclcemcct Inmccgncc uirtute dicens. Audime beatissime cẽralcc
ccudime scis sccerdas di respice cccitatẽ mecc expericcr ego medicam
tcc qude ceci reliq atc meruerunt quccc lepsi exptasunt quccc ipsi mor
tui ꝓsenserunt. Adiuroc ꝓ ipsã uirtutẽ quã habes ut m desiderc
tcc restituccs lucẽ quicc gratis suã cccitatẽ ꝓciussus. Veritatẽ enim nes
ciens uerũ dicebat quia ccccauerat eũ cupiditcc. & uirtutẽ di ompas
Inridere ꝓpecunicc estimcebat. tc hereticorũ epi ꝓculũ se dꝫuer
tat qsi Inuirtute triumphcaturus electus uccnitatẽ atq; supbia po
suit mcenũ sup oculos eius dicens. Secundũ fidẽ nr̃m quã recte
dm̃ credimus ccpericent oculoru & noc. ut hunc nefcs eruptc risus mu
tcc Inplanctũ & dolus epi patefactus Inpublicũ. tc scidi misericor dia
mota si Inquiunt credis omã possibilcc st credenti. Nalle clcemccbat
uocc mccgncc; Quiñ credidertc xpm filiũdi & spm scm dequcclẽ substcenti
ãc habere atq; ditatẽ cũ patre hodie quc ego ꝓfero patcct. & addit.
Credo in dm̃ patrẽ omptẽ credo filiũdi xpm ihm dequcclẽ patri. credo
spm scm pcctri & filio ẽ substcentialẽ atq; coeternũ. Hæc illi ccudien
tes & se Inuicẽ honore mutuo ꝓuenientes ortc sed intcos ẽtentio quis oculos
ei signũ beatc crucis Inponer. Vindemicclis ergo dc longin eugenũ
Illedũ eos exorcct ut mcenus Inponerent cæco. quod cũ fecissent & ma
nus sucs sup capude. tenerent. Scs eugenius crucẽ xpi sup oculos
cæci faciens dit; In nomine patris & filii & spũs sci ueri di quẽ trinũ
Inuncc dequcclitatẽ atq; omnipotentcc ẽ fremur. apericcnt o culi
& sticum ccblato: dolore ccdprisancẽ scentatẽ relin. Mcenifestissi
me dũ patuit dꝫ eius cæcitatẽ quccliũ hereticorũ oculos cordiũ mise
ro cessertionẽs sue uelcebcet aspectu. neuerẽ lucẽ licer & fidei oculis cõ
templcere. O miru quiñ Ingressus pleenucc id est pxpa qui est leenucc
uerc lupus mccgis gregi quicc custus effectus. ẽ & facẽ fidei quicc.

Incredentiū cordib; debuerat accendere in prudentē cordis sui conceba
tur exanguere, Sciū dī ecclie signe In populis multe fecerīt & e
rat uox unce populi dicentis, Verus dr pat. uerus dns filius uerus dī
spūs scūs unce fide colendus uno amore m&uendus eodē honore uene
rendus. Nēc quę cēteralia asserit falsa ee cunctis est manifestū
Videns ocū hŏnēricus rex cessationes succs p scōrū fidē gloriosē
ecliē denotatcri, nec erigi sectē errorīs. sed potius distrui fecm eam
pontificis sui In hoc scelere fuisse delectē. scōs dī post multe tor mē
te p eculeos. p flemas. p ungulas iussit Intīfici. Deinde ū eugen
ū decollare iussit. subipsa specie ut si In tanta horta quę censēs sup ceruī
cē ei. Incūbebat n reuerteret ecclie catholicorū sectē n occideret. ne eū
p metū regis excolerent xpiani. sed exilio dānaret, qđ tte factū ee
manifestū ē. Nēc cū In minente mortē Interrogatus fuisset & si mori pfi
de catholica distaret &; Respondit; Dixe enī sēpitne ante ptē plusquā ad
mori, te suspenso gladio apud albiensē urbē gothicorū exilio depōtā
tus ē. Ubi & finē uitē p senas pec. Adalus nē sepulchrū multē uir tu
tes exercere manifestū ostendunt, scm ū undemicdē gladio percussa p cepit.
qđ tte Impl&tū ē, In hoc certamine. & octauianen archi hispaconus & multe
mit uiroru ac mulieru hn fidē cesserentes Intēmptē atq; debilitā
tē scē. sed p tēmore gloriē nihilercent hæc supplicia cōfessoribs; scis.
q; In pcuras uexata In mutas bene se nouerant disponendos. luxtē
illud accpti, qr n sūt ē digne passiones hr tēporis ad futurā gloriā q:
reuelabit In nob, multa te errantes a fide. accipientes diuitias Inse
ruerunt se doloribs; multas. sic Infelix ille epūs nomine reuocatus. ē re
uocatus a fide catholica. te & role ter cappatus. ite ut uxē beo pars
t tē tē lucer&. Credo p tēnat sceleribs; & p effusione sanguinis Innocēn
tes. Honoricus ū post tantū facinus correptus a dēmone qui diu desco
rū sanguine pastus fuerat; p prius se morsib; lanie bat. In quo
cruciatu uitē Indignē. luste mortē finiuit. Huichilderich successit
Quo defuncto gētes emerut regnū suscepit. Ipse qq are publica
superatus. urbē principatuq; finiū. & sic regnū dedit uuandalor.

Igitur post excessum beati martini turonicæ ciuitatis epi summi & in
comparabilis uiri. Decimus uirtutibus magna apud nos uolumina te
tinentur. bricius adepiscopatum succedit. Atuero hic bricius cum essē
primæ uæ ætatis iuuenis scō adhuc uiuenti In corpore multas tende

bat Insidias. proeo quodabeodem plerumque cur facilesres sequeretur
arguebatur. quadamdie tamen dumquidam Infirmus medicinam
abeato martino expeteret. bricium diaconum Inplatea conuenit.
Cui simplicter ait. Ecceego praestolor beatum uirum & nescio ubisit.
uel quidoperis agat. Cui bricius. sinquid delerum illum quaeris pro
spice eminus. Eccecaelum solite sicut amens respicit. Cumque pauper
ille occursu reddito quodpetierat Inpetrasset. bricionem diaconem uir
beatus adloquitur. Enego brici delerus tibi uideor. Cumqueille confusus
haec audiens dixisse sedenegaret. Atuir ses nonne aures meae ados tuum
erant. Cumhaec eminus loquebaris? Amendico tibi quia obtinui apuddm
ut postme adpontificatus honorem accedas. sednoueriste Inepiscopatu
multa aduersa passurum. Bricius haec audiens Inridebat dicens. Nonne
uerum dixi istum delera uerba proferre. sed & praeterii honore prae
ditus saepius beatum uirum conuicus lacessiunt. Adeptum ergo consentien
tibus ciuibus pontificatus officium orationi uacabat quia quamquam esset
superbus & uanus. Castus tamen habebatur Incorpore. Tricesimo tertio
uero ordinationis suae anno orritur contraeum lamentabilis causa procri
mine. Nammulier adquam cubicularii eius uestimenta deferebant ad
abluendum. quaesubspecie religionis erat uestemutata. Conceptit
& peperit quadere surrexit omnis populus toronorum Inira. & totum
crimen super episcopum referunt. Uolenteseum unianimiter lapidare.
Niebant enim, diupietas sci tuam celauit luxoriam. Necnos dm diutius sint
manus tuas Indignas osculando pollui. Illaquoque econtrario uiriliter
haecnegante. adferte Inquid Infantem adme. Cumque oblatus fuis
set Infans triginta dies abortu habens. Ait adeum eps. Adiurote p
ihm xpm filium di omnipotentis utsiegote generaui coram cunctis edicas.
& ille, noneg Inquid tupater meus. populis autem rogantibus utquis esset &
pater Interrogaret: Ait sacerdos. Nonesthocmeum quodadme pertu
nuit. sollicitus fuuobis si aliquid suppetit peruos quaerite..
Tuncillimagicis haec ar tibus factum adse rantes. Insurgunt contra
eum Inuna conspiratione. & trahentes eum dicebant. Nondiutius
nobis falso pastoris nomine dominaberis. Ille autem adsatis faciendā
adhuc populo prunas ardentes. Inbyrrum suum posuit. & adsestrin
gens usque adsepulchrum beatimartini. Una cumpopulorum turbis
accedit. proiectasque ante sepulchrum prunas. uestimentum Inusti

apparuit Illo quoq: sic prosequente Si cui istud uestimentū abhis
ignib: uidetur Inlesum. tra & corpus meum a tactu muliebris coitu
est inpollutum. Illis uero non credentib: sed contradicentib: trahitur
calumniatur ejectur ut sermo scī adimpleretur Noueris te Inepisco
patu multa aduersa passurum. Hunc enim electū Iustinianū Inepisco
patu constituunt. Deniq: bricius romanae urbis papam expectt flens
& heulans atq: dicens Quid mihi hae patior quia peccaui Insēm dī & eū
delerum & amentem saepe uocaui. Cuius uidens ut tuas non credidi
post cuius abscessum aiunt toronici sacerdotis uo de post eum. & existe
negotium tuum; Quia sic eum prosecutus non fueris a nostro omnium
contemptu humiliaberis. Iustinianus uero egressus a turoni s. Uircellis
taliae curtatem adgressus. Iudicio dī percussus obiit peregrinus.
Toronici eius obitum audientes. & Insua malitia perdurantes Armentium
Ineius loco constituunt. Abricius epr romam ueniens. cuncta quae
per tulerat papae refert. Qui ad sedem apostolicam residens. plerum
que missarum solemnia celebrauit. Ibiquicquid Insēm dī deliquerat
deflens: Septimo igitur regressus anno a roma. cum auctoritate papae
illius toroni s redire disponit. & ueniens aduicum cui nomen est laudi
acum. sexto a burbe miliario mansionem accepit. Armentius uero
febre corripitur. media autem nocte spm exalauit. Quod protinus
bricio epō peruisum reuelatum est. qui ait suis. surgite uelocius.
Ut ad tumulandum fratrem nostrum. turonicum pontificem occur
ramus. Cumque illi uenientes portam ciuitatis Ingrederentur
Ecce istum per aliam portam mortuum efferebant. qui sepulto
bricius In cathedram suam regressus est. septem postea feliciter
uiuens annos. Cui post xlmo septimo episcopatus anno defuncto.
scē eusto chius successit magnificę scitatis.

Multi enim heresi eo tempore di ecclesias Inpugnabant. De qui
bus plerumque ultio diuina data ē. Iam & athanaricus gotho
rū rex magnam excitauit persecutionem. qui multos xpianorum di
uersis poenis adfectos gladio detruncabat. sed & nonnullos exilio
datos. fame uariisque cruciatibus enecabat. Unde factū est ut Inmi
nente iudicio dī. proeffusione sanguinis Iustina regno depelleretur.
& esset exsul. patria quidī ecclesias Inpugnabat sed ad superiora redeam;
Igitur rumor erat. hunas Ingallias uelle prorumpere. erat autē

tunc temporis apud tungros oppidū. ẽpiscopatiuꝰ eximiæ scītatis epꝰ...
Quiungiliꝰ acieiunijs uacans crebro lacrimarū imbre perfusus. Dī
misericordiā prætabatur; Neumquā gentem hanc incredulam sibiq;
semp indignam gallus uenire pmitteret. sed sentiens pspm prodictis
populi. sibi hoc non fuisse concessū; Consiliū habuit expetendi urbem
romanam. scilicet ut adiuncta sibi apostolicæ uirtutis patrocinia quæ
humiliter addimisericordiā flagitabat. mereretur facilius obtinere
Accedens ergo ad beati. apostō tumulum depcabatur auxilium bonita
tis eius. In multa abstinentia. maxime in media se consumens tribus bidui
triduiq; sine ullo cibo potuque maner & neces & interuallū aliquod in
quo aboratione cessar &. Cumque ibidem pmultorū dierum spatia in tali
adflictione morarēt. fertur hoc a beato apostulo accepisse responsum.
Quid me inquit & asturs scissime. Ecce enim apud dm deliberatione prorsus
san ctum est. hunas in gallias aduenire eas que maxima tempestate
debere de popular; Nunc igitur sume consiliū accelera uelocius. or
dina domū tuā. sepultura conponere. quare ly in tam munda. Ecce en
migrabens a corpore. nec unde bunt oculi tui mala quæ factur sunt
hum in gallijs. sicut loquitur ē dns ds noster, hoc a sco apostolo. pontifex
responso susceptor iter accelerat. gallias q; uelocius repetit. Veniens que
ad urbem tungrorū. quæ erant necessaria sepultur æ secum citius leuat
Valedicens que de ricis. ac reliquis ciuibus urbis. denunciat cum fl & u &
lamentatione. qui a nonui suri essent ultra faciem illius. at ille cum he
Latum magno & lacrimis prosequentes. supplicabant humili precedentes
Ne de relinqua s nos pater sc ē. ne obliuis caris nos tri pastor bon e. sed cū
eum fl & ib; reuocare non possunt. Acceptabenedictione cum oculis
redierunt. Hic uero ad treiectensem urbem accedens. modica pulsatus
febre. recessit a corpore: Ablatiisq; a fidelibus iuxta ipsum agerem
publicum est sepultus. Cuius beatum corpus qualiter post multo
rum temporum spatia sit translatum In libro miraculorum
scripsimus.

Igitur huni appannonijs egressi utquidam ferunt In ipsa scæ paschæ
uigilia admetensem urbem reliqua de populanda perueniunt; tra
dentes urbem incendia populum in more gladii trucidantes. Ipsos que
sacerdotes dni ante sacro sca altaria perimentes. nec remansit in ea
locus inustus præter oratorium

becca stephani primi martyris de leuita. Dequo oratorio quæ aqui
burdæ audiui narrare ñ dissimulo. Aiunt enim quendam priuatum quæ hui hostes uenire
uidisse uirum fidelem inuisu qsi conferentem cum scis apli petro & paulo beccum
leuitam stephanum de hoc excidio adhortantem. Orodnitmi ut non permittat tam sob
tenax uro mettensem urbem adhuc inimicis exire quicquam inde est in quo per
uitat tam mestum pignoratæ retinent. Sed potius sentiam sepopuli aliquid me
posse cum dño. quod si tamen fiant populi superetur ut aliud fieri ñ possit
nisi ut urbs oratorium incendio. sed tamen hoc oratorium ñ cremabit. Cui illi
dixit: Vade in pace dilme fr. oratorium tamen tuum carebit incendio
purbe uero ñ obtinebimus qr dñi ate sanctionis super hac sententiam impetrauit
Inuoluit enim peccatum populi & clamor maledictæ eorum ascendit coram dño
ideo autem hæc cremabit incendio. Unde non dubium quod horum obten
tu urbe uestigium oratorium permanebit in æternum:

Attila hunorum rex de mettensi urbe egrediens cum multis gallicam
austeram oppugnare dereliquens ad gredit. eccq; maximo furore in
pulsu nitat expugnare, Erat cum eo tempore beatissimus pontifex
in supradicta urbe egregius eximiæ prudentiæ ac laudabilis scientiæ. cu
ius uirtutum gesta nobis cum fidelem retinent. cumq; indusi populi suo ponta fiet
quid agerent addecebrent. illefidus in dño iubet omnes in oratione prostra
ri & cum lacrimis pacem semper in necessitatibus dñi auxilium implorare. De
nique his ut perpererat depcantibus; ait sacerdos. Aspicite demuro ciuitatis
fidei misericordiam hæc succurrat. suspicabatur pia dei misericordia aliquem ad
uenire. eodque & arelatæ abierat prius. suspectus futuri. Aspicientes
cum demuro neminem uiderunt. & ille, orate inquit fideles dñs enim liberabit uos hodie. Orantibus; cum illis ait aspicite terrum. & cum respexissent
neminem uiderunt qui ferret auxilium, Ait eis tertio; si fideles perstat. dñs ue
locius adest. Tali cum fletu & heiulatu magno dñi implorabant misericordiam, Exaudiq; oratione tertia iuxta senis imperio aspicientes
de muro. uidere longe qsi nebulam de terra exsurgere. quod renuntiantes
ei. ait sacerdos, dñi auxilium est, Intra hæc lacrimis orantibus; ecce imperator & magister militum theodorus gothorum rex. de thuringis modius
filius eius cum exercitu; suis ad ciuitatem ad occurrunt aduersumq; hostem eiaculantur repellunturq; Itaq; libertatem obtentu beccum constituit ciuitatem. data
lance fugant. quisimcuricem capud adhuc se pungit ad bellum quod hui caudi
enses se contra ceu uirilit pparant Hir dicebat; roma sonus audit alium

In mcxximo discrimine Intſalcngcſ hoſtiũ lcbor ccre: quo audito uxor eius
ccnxiac ccitq; mæſtæ ccſſiducc bcæſilicaſ ſcõrũ aplorũ ccdibcet dtq: ut uirũ ſuũ
dehàc uicc recpperit ſoſpitẽ p̃ cabcet. quæ cũdie noctuq: hæc ccgerẽ quæ
dẽc nocte homo pcaupculus crccpulcratus dum Inccngulo bcæſilicæ bcctus p&ſy
ccpti obdormiuit. clccuſis ccũ ex morẽ oſtiis dcuſtodib; non eſt nccnctus. de
noctẽ ũ ẽ ſur-gens relu ciſcentib; ꝓtinꝯ dis ſpatiæ lichinis pcuore ẽ trtius
ccditũ ꝑquẽ foris eucedere quærit. Verũ ubi primi dtq; cdterius oſtia clau
ſtræ pulſcet & obſeratæ cunctæ cognoſcit. ſolo decubuit trepidus præſtulcns
locũ ut ẽuemetib; ccdmcctantiſ hirmnis populis hiclib cæſcedere, Jm
ecuidit ducis perſonccſſe Inuicẽ uenerabilẽ ſcelcratcntes. ſollicitusq: deſuſ
ee ꝓſperitatib; tẽquerat ſenior ttæ exorſuſe. Uxoris & hei lacrimcs diutius
ſuſtinere ñ patior, P&it enĩ ccſſidue ut uirũ ſuũ degcllcs reducẽ Inco
lomẽ cũ cclud ex Inde fuiſſ& ccpud diuinũ luciciũ p̃ſintiũ. ſed tæm obtenu
Inm̃ſcc pi&ctẽ, puttc illuſ & ecce nẽ ꝓpero illũ uuentẽ ex Inde reductuſ:
Verũ tæm obtcſtor ut qui hæc audiertt ſilcct archcenũ q; di uulgarc ñ
ccudcct nepcrcat uelociꝯ atrcc. Jllcccũ hæc audiens: ſilere ñ potuit ſed mox
In luciſcentẽ cælo omcc quæ ccudierat mcctriſ fcemiuæ pcendit. explc
tisq; ſermonib; lum̃ carut oculorũ Jgit& dæthcuſ cũ gotis frcencisq; con
iunctus ccduerſus dtalcenẽ conſligit; Ntalle ccdinterniionẽ uccſtc
ri ſuccẽ cernens exercitũ fugæ dẽdabit. thẽdoſ uero gothorũ rex huic
certamine ſuccubuit nec nullus cembigat hunorũ exercitũ obtentꝯ
memoracta ccntcſtatuſ fuiſſe fugæcũ. Verũ dæthuſ pcctricuſ cũ thu
riſmodo uictoricẽ obtinuit hoſtesq; deleũ. explcto q; bello ait dæthuſ
thuriſmodo. feſtanc uelociꝯ redire Inpctricẽ ne Inſiſtente germcno
cc pctriſ regno priueriſ. Hæc ille ccudiens cũ uelocitate diſceſſit qſi
antcc pãurus frem & prior pctriſ cathedrcc ad& epãurus. ſimul& & ſtren
corũ regẽ dolo fugaũ. Jlliſ ccũ recedentib; dæthuſ expoliccto cẽpo uic
tor Inpctricẽ cũ gracndo ẽ reuerſus ſpolicc. dtalcũ cũ pcecuiſſe re
uerſuſe. Nec multo poſt aquilcic ab hunis captæ Incenſa dtq; diru
tæ tæclicc per uccgcctã dtq: ſubuerſæ ẽ. thuriſmodus cuiuſſupra
meminimꝰ cclcenaſ bello edomuit Jpſe del Inceps poſt multcs luces
& bellcc dfrcctribus oppreſſus. Interiit
Igit& hiſtæ dẽgeſtaſ ac pordinẽ explcto quid de dæthio ſuprtc memo
rcto rencctꝰ frigeritꝰ ncctra& hiſtoricc tæcere nefcoſpudiu.
Nẽc cum Induodecimo hiſtoricarũ libro referet ꝑ ſuũ honorẽ

excessū · ucclentanicennū puerulū una cccntū lustro ꝑacto dē subrino theodosio, imperatorē fuisse creatū & apud urbē romā orrennū lohannē in imperio surrexisse. legatosq; ei· adesse dicit fuisse dispectas· addit, Dū haec nec gerentē legatā ad orrennū reuersi sunt· mendacia ab auctore reportantes. Quib; ꝑmotus lohannes & hūi id· temporis curā pelatii cū ingenti ari ponderē ad hunos trecensmittit notosq; sibi obsequiū tempore & familiares amicicie deuinctos cū mendacio hūmodi cū primū pcrtes ad uersꝰ nicliē ingressi forent Ipse a tergo ad orirē & se ad fronte uenturū, & quicq; hoc uiro consequentē plurimā memorandā sunt, genus mortisq; ordinare placet, gradentibus pcēt scire de prouincia primoris loca adomesta cato exorsus milicie usq; ad magistrū equitū culmē pfectus mox tyclo nobilis adlocuplex femina· & huius filius apuero prelari cepit tribus annis ad lectichio obsessus· Dehinc honorū· post hāc capitonis gener ex comite domesticorū & lohannis curatore pelatii medii corporis uirilis habitudinis decenter formatus· quo neq; infirmitudini ē neq; onerī animo adhuc cernitur membris uegetus· de quibꝰ prumptissimus· sequitur cerū lectu pertus· contra Inpiger· bellis aptissimus· pacis artib; celebris· nullius audacie de· minime cupidus actus· bonis animi ꝑditus· nec Inpulsoribꝰ quidē prauis ad in statuto suo deuiceris· Inluriarū patientissimus· laboris & ad pediens· Inpe uidus periculorū· fame sitis· uigiliarū tolerantissimus· Cui ad Inhūmane de & acte prędictū liquet quicquid potentie de fatus distantes et tēporibus· suis locisq; celebrandus· Hāc supradictus historio grecus de de thionitis refert; Adulatus ad ucclentanicenus imperator mittens· Nese ꝓ rennidē & hus oppmere & eū nullis causis extentab; Intimat· Ipse post modū ad ugustus dū Incāpo mentis ꝓtribunali residens contionē rē & ad populū· ocalo buccellarius & hūi adūsū ueniens eū gladio perfodit tyclus utrisque finis exstitit;

VIIII

amulgs

Defrancorū uero regib; quis fuerit primus· ignorat nec cū multi de eis sulpicius alexandrinus rē & historicus· Nec cū regē primū eorū ucclentanus nominat sed ducē habuisse eos dē· quē tem de eisdē referat memorare uidet· Nec cū dicit mox imū Inter aquilonē ad missā omnē spē imperii qui ad mente residere adiungē eo tempore· gens obscure mercomere & sonnone ducib; francis Inger mentis prūpere· ac plurib; mortalium limite Inrupto aduersa ter

collecto & breui apud agrippinam conubrant

mcximꝰ pcgor depopulcta cagrippinensē & circ colonia m&u incusserut.
Quod ubi trouerit plactū ē. Nec & minus & quintanus militarib; mcximus commisit
in fantam
ri quib; Instructacē filii & defensionē gcllicorū mcximus commisera
runt. sed honusta pdcc hostes, quimacerū opimcc depopulcta renū trcn
sierunt plurib; suorū in romcano relicto solo ccd rep&endcc depopulcaꝫ
onē pcrdtas. cū quib; congressi romcanos ccd comodus fuit. mulas
frcncorū apud carbonce ricē ferro pempas. cūq; consulcret suc
censu an Infrcn ticē trcnsire deber& nec minus abnuit. qui a non
Inpcratoꝛ sed Inlocat suis Indubi e fortaores futuros scrcbat. quod
cū quintano & reliquis uiris militarib; displicuiss&. Nec nimo mo
gontacc cū reuerso quintanus cū exercitu circa neuisiū castellū renū
trcnsgressus secundis afluuio castris casscs hcbitatoribus ucc cucs
atq; Ingentes uicos distantes offendit. franci eni simulcto m&u
se Inremotiores sedtaꝫ recepercant conc&dib;, p extremcs siluarū
pcurcutas. Itacq; uniuersis domib; exustis Inquas sæuire solidcttes
igncscucc uictoriæ consummationē reponebat. nocte sollicitcc mi
litcs sub cermorū onere duxerant ac primo diluculo quintanop
liū duce Ingressi sedtas Inmediā fere die Inplicantes se erroribus
uiarū toto pucrgcta sunt. tcndē cū Ingentib; sepas omā ccd soludo
clcuso offendissent Inpcdustris cāposq; siluas lungebant prorūpere
molientib; hostiū rcrc appcaruere qui c lunca cerborū truncis uel
concadib; sup stantes uelut fastigia turriū sccuritatē cormoꝛ
rita effundere Inlitcas herbarū uenenis. ut sume cttas neq; l&cch
b; Influctcc locas uulnerc haud dubiæ moras sequerent. Dehinc
maiore multitudine hostiū circūfusus excrcitus Inccpit cāporū
quæ liberc frcna requirtant. unde effusus est. de primi equites
uorcginib; Inmersi p mixtas hominū lumentorūq; corporib; rui
nē Inuicē suorū oppressi sunt. pedites & icē quos nullæ honerc æquorū
calc ccuercant Inplicata limo degr explicantes gressū. rursus sequi
pcdlo ante uix emergcrcant siluestre ptdcntes occulebant. ptarba
as ergo ordinib; cæsi legiones hercynia iuuenicenorū tribuno
dcpæne omnib; qui mixtab; pcrcent extancat. pcucis effugiū totū
nox & latabulcc siluarū pstiterunt. hæc Intā historiæ libro nar
rcū Inquarto. ū libro cū de Intcfectione uictoris filii mcximi ter
rcnni nccrit & dit. eotēpore carisio & sisyrus Inloca ncenimi

subrogata Ingermcenicc cũ exercitu opposito francas diuersas boc̃, &
post pcucd; cũ franca degermcenicc prcedas tulissent ccd lec̃. nihil cerbo
gestas differre uolens, cõmoũ cæsarẽ poenas debitas cas francas exigen
das. nisi uniuersa quæ superiore anno cæsis legionib; diripuerant confes
tim restituerint. dcctarisq; bellum cederent Jnquos uolens pdas pfidicc
punire, Haec dum cũ ducas eẽnt. rsulat & delncepsdum; post dies pcau
culos mercomere & sospnane francarũ regcdib; trcnsacto cursim
conloquio imperatorisq; exmore obsqdib; ccd hiemandũ treueris con
cessit cũ ccũ eos regcdes uoc&. nescimus utrũ reges fuerint an lnuices
tenuerint regnũ. Jdem tacm scriptor cũ necessitas succlemanicni augusti
cõmemoret hæc ccd lungit. dũ diuersa lnoriente prlia gerunt.
In gallica statas publicas perturbatur; Clausa capuduenncã pclatai de
dib; principe uclemanicno pæne lnfra priuatamodũ redacto militc
ris rei curæ francas sacerdotib; tredit. Quibus quoque officia trans
gressa lnconlurcationẽ archiepi nullusq; exomnib; sacrcmtas militia
obstricta, reppereb̃t qi familiari principis sermone aut lussis obsequia
cudierit Dehinc refert eodẽ anno carbogastas sunnonẽ & mercome
rẽ subregulos francorũ gentalib; odius lnsectans agrippinẽ regentes
maxime hieme pditis gnarus toto omis francia recessus; pendentes
urendasq; cũ decursis solus nudæ atq; arentes siluæ lnsidias timeas occullere
n possent; Collecto ergo exercitu trcnsgressus renũ bricterus ripæ proxi
pcagũ & licẽ quẽ chcemcaui lncolunt depopulatus. nullo quicc occurrente nisi
quod paucis excmpsi uccrius & chattas. mercomere duce ulteriorib; colliũ
lugis cepperuere; Jterũ hic relictas tridu cib; quicc regcdib; dum francos regs
hcebere designcet, Hulusq; nom pretermissũ aut. Dehinc eugenius tir
rcnnus suscepto exptra oncclt procanctu renilimitẽ pcit ut cũ cclamar
norũ regib; ulustas fœderib; ex more lnitas. lnimisũ ecctempestate exer
citũ gentab; ostentacr&. Hæc suprcc scriptus historio grcecphus defran
cis exercuit: Renctus pfuturus frigeridus cui loc supra memini
cũ romcẽ refert agotas captcẽ atq; subuersẽ dit. Jntcrecc respendial
rex cclcemcnnorũ diregno adromcenos trcnsgresso deregno ag
n suorũ conuertat. Vuccndcelus francorũ bello lcebortcnab; go
thisilo rege ccdsumpto dcat uiginta ferme milib; ferro pempas
cunctas uuccndcelorũ ccd lnternitionẽ delendis nisi cclcemcnorum
uis lntempore subuenisset. Mons nos hæc causcc qd cũ aliarũ gentiũ

regē nominēt quūr nō nomin& & frēncorū. tēm cū dr. qđ constēn
tinus ccd sumptēo frēnnidē constēntiū filiū ccd sede hispēnis ue
nire lussit. & ītē dissert dcito constēntiū frēnnus de hispēnis
constēnta filio idemq; frēnno quod esū mō. rerū consultēcrent pēs entes
quod factū ē ut constēns Instrumenta aulæ & conluge sue cæsēr
augusta demissis geronto Intrēchispēnicēs omnib; credentes ccd
pēctrē contanuēto ītinere decurrer & qui ubi Inunū uenire Int
lectas dieb; plurimis. nullus extēdicē m&ū constēntinus gulæ & uen
tri dedit. redire ccd hispēnicēs filiū mon& quipmissis cēgminibus
dū cū pātre resēder & ccb hispēni dm. nuntiī cōmeccent. cēgeronto maxi
ma unū & dierab; ruis imperiū pdtū dtq; Inse comitēctū gentiū bar
bērorū accinctū pcerarē. quo exterrita edobecco adgermēni cēs
gentes pmisso constēns & pfectus lēc decimus rusticus ex officiorum
mēgistro p&unt gēllēcēs cū francas & cdēcmēnnis omniq; militū
mēnu ad constēntinū lēc lēcq; redit. Jtē cū constēntinū obsedere
scribit ītēdic. Vix dūquēcrtus obsidionis ēstēntinā missis cēgebat cum
repente exulteriorē gēllēcē nuntiī uenium louinū ccd supsisse ornā
tos regias & cū burgundionib; cdēcmēnnis francis cdēcnis omneq;
exercitū Inminere obsedenab; tēc ad cælerdas Insuis reseratēc
urbe constēntinus dedit. confestimq; ccd tēdicē direcas missis a principe
obuiēc pcussorib; suprēmentiū fluūiipe dr. cāpte truncatus ē. & post paucoidem
refert. hisdē dieb; pfectus frēnnorū decimus rusticus cēgrogius
exprimi cerio nothacriorū louini multaq; nobiles ccpud ceruennus
capta aducib; honericēnis crudelit Intēmpa sunt treuērū cuntēcs. d
francas direptēc & Incensēcq; ē secund ccInruptione. Cū aū asterius
codrētll. imperiēclib; patriciatū sortitus fuisset. hæc adiungit
eodem tempore castinus domesticorū comis expedītione Infrancos
susceptēc adgēllēcēs mittit. haec hīi defrancis dixere, horosius
dū & ipse historiogrēcphus Insepamo operis sui libro mā cōmemorat
stilico congregētas gentib; francos protērit. renū trēnsit gal
liēs puccgēcit. & ccd pireneas usq; plēcbit, hēnc nobis notitiē de
francar memordq historia reliquēre. regib; non nominātus, tra
dunt enī multa eorde depēcnnonicē fuisse degressos. primū quidem
litora rheni dm. nis Incubuisse. Dehinc trēnsacto rheno thoringēcm
trēns meccesse ibiq; luxtēcpēcgos uel cuncta trregis crinitas superse

creccuisse, Deprimcc & utitcc dicā nobiliore suorū fcemlicc quod postecc
pbcctū hlȳdouuichi uictoriæ orccdiderunt, Jtccq; Insequenta dfgerimus, nēc
& Inconsulccrib; legimus theudemȳrū regē francorū filiū rigē. chi meris. qn
dcc & aschilcc mccrē ei. glccdiolnē fectos. ferunt & icc tē hlȳgionē ac nobi
lissimū Ingentē succ regē fuisse frccncorū. qui ccpud dirpccrgū castrū ha
bitcbcat Inter minū thuringorū. Jn his cū pcartib; id est ccd meridiccnā
plccgē hccbitcbcant romccam usq; ligerē fluuiū. ulterc ligerē ū gothi
dominccbcant. Burgundiones ergo terriccnorū sec tē sequentes hccbita
bcant orcns hrodcnū quod adiā cēt ciuitcctē lugdonensi. hlȳgio dū missis
exploratoribus ccdurbē chcamccrichū plustratcc omā ipse secutus romcc
nos proterit ciuitcctē ccdphendit. Jnquc pccucū tempus resedens
usq; ccd rūmcc nāc fluuiū occupauit deculus sarpe quidcm merouingū
regem fuisse asserunt cuius fuit filius hilderichus.. ✓

VIIII

Sed hæc genercctio phcenxacr sēp cultab; uisce ē obsequio p buisse. nec
prius cognouere dm. sibiq; siluccrū atq; aquccrū duū besticcrūq;
& cliorū qq; xlmentorū finxere formccs. ipsccsq; ut dōs colere erf
q; sacrificāt delubrcre consuēti. Osi eorū fibrccs cordiū uoxillcc
terribilis attigisse & qui p mor sēp populo locutcc ē dicens Non sint tabi dii
dii pcer me. Non facccs tabi sculptale neq; ccdorccbis omnē similitudinē
quæ Incelo sunt & quæ Interrcc & quæ uersccnt Incc quis non fac
ccs & non colcs ecc; & illud; dnm dm tuū ccadorccbis & illi soli seruies. ac p nom
ei: Iurccbis. quid se Intellegere potuissent quæ prouectui conflatilis
ueneratione israchelico populo ultio subsecutcc conpcssit. cū post ep̄lū
& cantica post luxoriccs atq; sedcctiones cū ore Inmundo pferrent de
eodem sculptile. hi sunt dii tui isrl quos eduxerūt de trcc ægipti Cæcide
runt exeir xxiii. milicc hominū. quid dehis qui Initā beelfegor cūmo
ccbitab; scorto comixti apximis cdesi pstrata sunt. Jnquc plccgcc fineis
sacerdos Intēperans adulteris sedcbit furorē di & repulsa cū est illi
ccd lustracc. quidsi & illcc eorū auris Inlatcc fuisset & qd dns pdidit In
tonat dicens: quicc omnes dii gentiū dæmonia dns dū cælos fecit.
& simulacrcc gentiū cargenti & auri operccc mcanū hominū. similes
illis fiant qui fdcunt ea & omes qui confidunt Ineis; Vel illud:
Confundantur omes qui ccdorccnt sculptilicc qui gloriccntur Insimu
lacris suis; & iterū quod ccbbacuc prophēcc testatur dicens. Quid pdest
sculptile quod sculpserunt illud. finxerunt illud cōflatile fantasma

men dāū est hoc dāū producta crgenta & ccuri & omīs spūs nō est Inei's. dīs dāū
Intēmpla rēo suō: tamecct a facie eī uniuerstc. sed & alīs ppha cc dicit
Dñs qui cælū & tērā nonfecerūnt. pereant dē terrc & debis quæ sub cælis sunt
Jēillic. hæc dicit dñs creans cælos: ipse dīs formans terrc & quæ Inea sūt.
Ipse plastēr eius: nonIn uacuū fundauit eā ut habitaret & ad creandū eā; ego dñs
hoc mihi nomen ē gloriā meā alterī non dabo. Neq; uir tutē meā sculptilibus, quæ ccb Intuitu trcansierūt. & cælibi. numquid sunt Insculptilib; gentīū qui pluuiam & persecutē terrā dicit Ego primus & nouissimus & ccbsq;
me non ē dīs & formator quē ego nonnouerā. plasmata idoli omīs
nihil sunt & cā mcātissimā eorū nonpderunt eis Ipsi sunt testes eorū
quicc nō uident neq; Intelligent & confundent In eis, Ecce omīs participes
eius confundent. fabrieni sunt ex hominib; Inprunis & In mallei's formatū
illud & operatur ē Inbracchio fortitudinis suæ. similit & arte ex lig
nocrius Incircino tornatū illud. & fecit imaginē uiri qsi speciosi homi
nis Inhabitare domo; succidit lignū operatus ē sculptile. fecit &
adorauit idm. dolauit & mallei ē paginatū ut nō dissolueretur. Portā
tcc tollent qui Incedere nonualent. Reliquū uero ligni fuerat ē hominib; Infocā
& cale facta sunt. ex eius uero dm fecit sculptile sibi curuatū ante illud
& adorauit illud. & obsecrat dicens. Libera mc quicc dīs meus tu es
tcctē eī. ignē combusi & coxi p carbones eius panes. coxi carnes & co
medi & dereliqua eī. idolū faciā. Ante truncū ligni adorabo
pectus dāū eius cinisē cor Insipiens adorauit illud. & nō liberabit ani
mā suā neq; dicit Nonne mendacium est In dextera mea. Hæc dāū
generatio francorū non intellexit primūs Intellexerunt autē
postea sicut sequens historia narrat. ū.

xī Aurelianus enim unus ex senatoribus; & uidelicet manifestū est cuius ar-
uernus cū romanis dum bis & imperio luxoriose agere uolens a
senatoribus; p tectus capud placentiā urbem ēps ordinatus. con
pto dāū quod ad huc Indignicans senatus tcc eū priuare uellet basilicam
scī Iulianī martyris aruernis cū multis muneribus; expetunt. Sed impedito
In itinere uitā cursū obiit; Delatusq; ccd briuatense uicū ad pedestante
dicta mansionis est sepultus. cui marcianus successit. Jn gallei's dāū egri
xīī dius exromanorum magister militū dictus e— ū. w
Hilderichus uero cū eet nimis luxoricc dissolutus. & regnans & sup gen
tē francorū coepit filias eorū stupro sed & rapere. illi q; ob hoc

Indignanter de regno eū eiecunt. compertō dū quod eū Hia interficere uellent
thoringiā pfūit. relinquens sibi hominē sibi carū qui ut roro rū furentium
animas uerbis lenib; mollire posset. Deinde Hiccregnū quando redire pos
sit Inpectricē. idest diuiserunt simul unū aureū & unāc quidem pcm dē secū
detulit hilderichi. cliccuero amicus eius retenuit dicens; quando quidem
hanc pcm dē tibi misero pcm dissq; ē lunc ofunū efficerint solidū. tunc tu
securo animo Inpatricā repedabis; cbiens ergo Inthuringiā apud regē
bessinū uxorēq; ei. bessincē latuit. Deniq; franci hunc electū ex diū sibi
quē superius magistrū militū de publica missū diximus unanimit
regē adrisisunt quicū octauo anno super eos regnaret & amicus ille fide
lis pactus occulte francus nuntias ad hilderichū cum parte illic diuisi solidi
quē retenuerat misit. ille uero certe cognoscens ipsius ce quod a fran
cis desideraret ipse Hiccrogatus; a thuringiā regressus Inregno
suo ē restitutus Hisergo regnantib; simul bessince illic quē supra me
morauimus relicto uiro suo ad hilderichū uenit. qui hanc sollicite Intro
gans & quare de tanta regione; respondisse fertur
noui Inquit utilitatē tuā quod sis uelde strenuus Ideoq; ueni ut hec bi tē
cum. Nec nouerit si ultra me mearimus pctib; alii quē cognouisse utilio
rē tibi expetisse conbabitationē ei. dalle gaudens Inclusa sibi nec co
pulauit. q; ē capiens peperit filiū uocatūq; nomine Hludouichū. hic fuit magnus

Apud aruernus uero post transitū sci artemii Inuir & pugnator egregius
uenerandus ex senatoribus; epi ordine et quidus dū fuerit hic pon
tifex testatur paulinus dicens, si enī hodie uideret dignos dni sa
cerdotes uel ex superiū tholosa t simplicium uenna. uel cabilonum
burdigala uel diogenianū albiga. uel dinamiū ecolisna uel uene
randū aruernis. uel alpinū cadurcis. uel nunc pegasiū petrocoris. utcū
q; se habent seculi melius. uidebis profecto dignissimos totius fidei religi
onisq; fideiq; custodes. Hic Inpraenatalis dominica ungulis transisse refertur.
Mane dū facto pcessio sollemnitatis funeris eius obsequiū fuit
Post cuius obitū faeda apud cuncs pepisco patū Inanitio uertebatur cū pa
tres Inter se diuisi alium cliq; eligere uellent magna seditio erat popu
li residentib; epis die dominica mulier quedā uelata atq; deuota do
cudentē adeo Ingredit quae ait; Audite me sacerdotes dni seruos
eni quod non est Inhis beneplacitū do. quos hic ad sacerdotiū elegerit
Ecce enī dns hodie ipse sibi prouidebit antistitē. Taceq; nolite ē turbare

XII

neq; conl ere re populū sed patienter estote pce rūp dñr enī nunc dirige
qui regat ecclesiā hcenc, his itacq; miraçntab; hæc uerbcc subito rus
ticus nomine quierat exipsc urbis aruernis dio cæsi prbr ccd uenit
Ipse christæ mulier ⁊ p uisionē fuerat Indicatus, quo uiso dit· en ipsū q̄ē
elegit dñr; ecce quodē uobis pontificē distanccū hic ordinē epr; hæc
ecloquente omnis populus cunctā Intōnatione post positcc clama
uit, dignū & iustū ee, qui In cathedrā positus. septimus Ineodem loco
pontificatus honorē populo gaudente suscepit. ✓

XIII

IGITUR hilderichus cum reliccnis pugnces egit cōdo ccciuus uero cum
scexonib; andegauū uenit· Magnā tē luer populū deuccsticcū mor
tuus ⁊ aū egidius & reliquid filiū siagriū nomine quo defuncto dōdac
criuus de andegauo uel alus locis obsidē accepit. brittē ccni debitor
cas a gothis expulsi sunt. multos apud dolensē uicū pemptus. pculusū
comes cū romanis ac frcncis gothis bellc Intulit & prædes egit
Veniente uero dōdoacrio andegauus· hilderich⁹ rex sequenta die ad
uenit. Inter emptoq; pculo comite. ciuitcc tē obtenuit· magna
ecc die Incendia domus ecclesiæ concrematcc est. ✓

XIIII

Hīs itac gestis Inter scexones atq; romcenos bellū gestū ē sed sæ
pe ter tcc uertentes· multos desuus romcenis Insequentib;
gladio reliquerunt Insolæ eorū cū multo populo Intempto a francis
captiq; atq; subuersi sunt eodanno mense nono terra tremuit· odo
acriuus cū hildericho foedus Iniit, alcmcennosq; quipcertē tradi
pērucciserunt sub iugcerunt. ✓

XV

EorichusAū gothorū rex uictoriū ducē sup septē ciuitates propo
suit. Anno quocrto decimo regni sui· quiprotinꝰ aruernus ccdue
nens. ciuitatē ccddere uoluit unde & cripiꝰ illę usq; hodie per
stcnꝰ ccd basilicā sci iulicni columnces quæ sunt Inæde positæ ex
hibere iussit. basilicā sci laurenti & sci germcni lucani censis
uici iussit ædificare. fuit aū aruernus ccnnis nouē, super euche
riū uero senatorē calumnices devolut, quē In carcere positum
nocte extrcchi iussit iugulariq; Inantiquum ipsum
pcrisse supeum elidi iussit. Ipse uero dū nimiū esset Incemore mu
lierū luxoriosus & ccbaruernis uerē Intēpicia romā dufugit. Ibiq;
simile tēptcens exercere luxoriā. lapidib; ebriatus. p culus excef
su regnaū. eorichus annos xiiii· obiit aū anno xx^mo vii^mo regni sui sunt & ita
Ita tē tremotus magn⁹

XVI

Tempore sidonii epi mcegncc burgundicc fcemis oppressit, cumq;
populi diuersccs regiones dispgerentur. nec esset ullus qui pccupe
rib; alimonicc lcergiret. Eccdcaus qui dcam exsenatorib; huius p
pinquus mcegncc tunc rem in dño consistus fecisse phibetur. Ncc in
ucclescente fame misit pueros suos cū dequtab; & plcustris ptr unci
nccs sibi ciuitccts ut eos quibdcc inopia uexccbcent sibi ccdducerent.
Nalli euntes cunctos pccuperes quot quot inuenire potuerunt dcdix
erunt ccd domū eius Ibiq; eos p omne tempus sterelitccts pascens ccb
interitu famis exemit. fuerunt q; ut multa diunt dmplius quce q̄dr
tuor milicc p miscui sexus. Nduenientc dū uber tcctc ordinatcc
tcerū cuectione unū quēq; in loco suo restituit. Post quorū discess
so uox ccdeū ecclis dilcepsce p uentt dicens. Ecclia. Eci ci quce fecisti
rem hcenc tibi & semini tuo panis ñ deerit in sempitnū. eo quod ob au
dieris uerbis meis & famē mecc refectione pccuperū satiecueris;
Quem ecclcsiū mirę uelocitccts fuisse multa cōmemorcent. Nccm
quccdcm uice multitudinē gothorū cū decē uiris fugcesse pscribtur
Sedē sce s pdtcens lugdunensis epc. simile huic in ipsce fame populis p
stitasse phibet beneficiū, extat ex in de hodie qu e apud nos sidonii epi
epistulce in quce eū declamatoriē conlaudcent.

XVII

Hulus temporis edeuā rix rex gothorū excedens his pcenū limitē
graue ingcllens sup xpianos inault pscutionē. truncabat pas
sim peruersitatis suē nūcupcentes clericos carcerib; subegebat
sacerdotes uero alios dcebat exilio, cdios gladio trucidcebat. Ncc
& ipsos sacrorū templorū aditus spinis iusserat obsepire; scilicet
ut raritas ingrediendi obliuionē facer& fidei. Maxime tunc no
uē populcens geminas; gcer mcenie urbes ccbhac tē pestcete de
populate sunt. Extat hodie qu e & pro hac causce ad basilicū epm no
bilis sidonii ipsius epistulce, quē hcec tal o quit; Sed persecutor non
post multū tempus ultione diuince pcussus interiit.

XVII

His tcec gestis. mortuo hildericho regnauit hludouicus filius ei.
Aproco. Anno dū quinto regni ei. sigagrius romcenorū rex
Egidii filius apud cuntas sessiones quē q̄ondā supra memord
auus egidius tenuerat sedem hcebebcet. super quem hludouuich cū
regem hcerio pcerente suo. quia & ipse regnū tenebat uenient campū in
nāt prępcerare fibi deposcit. Sed nec iste distulit dc resistere m& uit.

dee F

XVIII

Itaq; Inter se utriq; pugnantib; stragnus el; sũ cernens exercitũ ter
gd uertat & adalcharichũ regẽ tholosc cursu uelocẽ labitur. Hlodo
uuichz uero adalcharichũ mittat ut eũ redderẽ & Nloquin nouerit sibi bel
lũ abeius rẽ tã ẽmonẽ Inferri. Nulle m&luens ne propter eũ ircẽ fran
corũ Incurrer& ut gothorũ pauere mosẽ. uinctũ legatus tradedit
Quẽ hludouichus receptũ custodiẽ mcenapcere pcepit. regnũq; eius
acceptũ eũ gladio diem ferire mendacium; Eo tẽpore multe eccles
de hludouichi exercitũ depredatas sunt q erat ille cathuc sanctaus
erroribꝫ Involutus. Igit dequecdã ecclesia urbẽ mirẽ mcegnitudi
nis ac pulchritudinis hostes cbstulerent. Cũ reliquie ecclesiastici
ministerii ornamẽtis, Epc̃s tũ ecclesie illius missos adregẽ direxit
poscens ut sicciud desacris uasis recipere nonmeret sedam turbũ
ecclesie suas reciperẽt. Haec audiens rex ait nuntio, Sequere nos
usq; sessiones quas ibicunctas quas cathedas sunt diuidendas ergt
Cumq; mihi uassillud fort dederẽt quas papa poscat cathimplere. Adhuc
defnde cathuenient sessiones cunctũ honus pdẽ In medio positũ ait rex. Rogo
uos ó fortissimi pugnatores ut sedam mihi uassistud hoc enim deus fo
supra memoratus dicebat exercitui patriam concedere si cbnuentes. Haec
rege dicente illi quorũ erat mens sanior duunt, Omã gloriose rex
quas cernimus tuas sunt sed& nosipsi tuo sumꝫ dominio subiugatas.
Nunc quod tibi beneplacitũ uidet facta nullus enim potestatis tuae sis
sistere audet. Cũ haec tus dixisset unus leuis Inuidus ac stolidus
cũ uoce magna eleuatã bipennẽ in ualtoIn pulpit dicens. Nihil
hinc accipiens nisi quas tibi fortuna tas largit. Adhaec obstupefac
tas omnib; rex Inluricũ sucã patientiae lenitatis coercuit. Acceptũ
q; uultũ nuntio ecclesiastico reddidit seruiens cbditũ sub pectore
uulnus. Transacto uero anno. iussit omnẽ cũ armorũ cappararatꝫ cadue
nire sedagentẽ ostensurẽ In cãpo martio horũ carmorũ nitorẽ.
Verũ ubi cunctas circuire deliberat uenit cadutiq; passorẽ. cui dat.
Nullus tẽ In altus ut audiuit arma. Nẽ neq; tibi hastas neq;
gladius neq; securis ẽ utilis. & cadphensas securẽ ei. Trans de lect.
Nalle cũ peculiũ In cinctus fuisset cadcollegendũ. rex eleuatas
manib; securẽ sucã caprotenur deiẽ. Sic Inquit tuas si onerat Inur
ceo illo fecista, Quo mortuo rely quor cbsedere lubet, magnũ sibi phanc cau
sãmorẽ statuens. multas bellas uictorias q; fec. Nẽ decimo

regni sui anno; thoringus bellū inault eor deq; suis draonib; sub lugd cunt;

XVIIII

Fuit igit gundigisi chus rex burgundionū exgenere athanaricirege
gis p secutoris. cui supra memi nimus, huic fuerunt. IIII. filii
gundobaccdus. gaisdeghr silus hilperichy & godomaccrus; Igit gun
dobaccdus hilperichū frensuū Interfec gladio, uxoreq; ei. ligato
ccd collū lapide eequus In mersit, hulus ducis filias exilio condemnauit
quae senior murrecta uestē chronicc nomine. Iunior hrothildis uoca
bat. Porro hludouichy dū legatione In burgundiā sepius mittit.
hrothildis puellae reperit a legatus est, Qui cū ecc uidissent ele
gantē atq; sapientē. & cognouissent quod de regio esset & genere
nuntiauerunt hludo uicho rege. Nec moratus ille ccd gundobadū
legationē mittit. ecc sibi In matrimonio petens quod ille recusare
m&uens tradidit ecc uiris. Illiq; accipientes puellā regi uelocius repti
sentant. Quae ubi rex uelde gaudens. suo ecc coniugio sociauit habens
lecm de concubinae filiū nomine theaderichum.

Igit ex hrothildae regina habebat filiū primogenitū. quē cū mulier bap
tizare uellet praedicabat credidu e uiro dicens; Nihil sunt di quos
colitis. qui neq; sibi neq; alis potuerunt subuenire. Sunt enī aut ex
lapide aut ex ligno aut m&tallo aliquo ex culpti. Nomina ec uero quae
eis In dedistis homines fuere nondū ut scitis nos. qui a filio nec ereg
no depellere et p fugā elegerus adserit. ut ipse Iouis omniū stupro rū spur
cissimus per p&rtitas. In cest tectorū uirorū. p pinquarū derisor. qui nec
ab ipsius sororis. p pri e potuit abstinere concubitu. ut ipsae ait. Iouis
qui & soror & coniux. Quid mirae mercurius qui e potuere. qui potius
sunt magicis artib; p dita, quae diuini nōminis potentiae habuere
sed ille coli magis deb&. qui caelū & terrā mare & omnia quae In eis sunt
Verbo ex nonstitutis; p creauit; Qui solē lucere fecit & caelū stel
lis ornauit. Qui aequoris reptilib; terrae animantib; aeriuolis
b; adimpleuit. Cuius nutu terrae frugib; pomis arboris. uuis ui
nea decorant. cuius munu genus humanū creatū. Cuius lar
gitione ipsae illae creaturae omnes. homine suo quē creauit & obse
quio & beneficio famulant, sed cū haec reginae dicer& nullatenus
ad credendū regis animus mouebatur. Sed dicebat deorū nr̄or
lusione cuncta crescent ac pdeunt, Dī uero ur nihil posse mun
festatur. & quod magis ē nec de deorū genere ee probatur;

Jnter ecc reginec fidelis filiū ecclesiec uelis p̄cepit atq; cōr tanis quo sacrificio uel hoc misterio puocarē adcredendū, qui flecta p̄dicatione n̄ poterat, Beceprazatus aū puer quē In gomerē uocitecuerunt. Jnipsis sicut regis erat celbis obiit.

Quec decausec cōmotus fellerex; Nonsegnitter increpecbat reginec dicens; Si In nomine deorū meorū puer fuisset dicatus uixisset utiq;, Nunc aut q̄ In nomine dī uri beceprazeatus ē uiuere omnino non potuit. Adhec reginec Dō Inquid omnipotenti creecto rerū omniū gratiec ago qui me non usquequaq; iudicauit Indignec ut deutero meo gentiū regno suo dignec ret adscire; Mihi aū dolore huius cdusē animus non attingitur quiec scio Incelbis ecb hoc mundo uocatus dī obiitab; nutriendus. Post hunc uero genuit filiū aliū quē beceprazatū hlodomerē uocauit. & hic cū egrotecre coepisset. dicebat rex n̄ potest aliud nisi & dehoc sicut & defratre eius c̄tingat. Ut beceprazatus In nomine xpi uri pranz moriecr. Sedorante matre dño iubente conualuit;

Regince uero non cessecbat prædicare regem ut dm uerū cognoscer& & idolec negle ger& sednullomodo adhaec credendec poterat cōmouer; Donec tendem cdiquendo bellū contra alecmecnnos cōmouere. Inquo compulsus est consitteri necessitecte quod prius uolunttecte negduerat, sacta est autē ut confligente utroq: exercitu uehemter cæderent atq; exercitus hlodouuichi uecl de Internitione ruere coepit, quod ille uidens. eleuctis oculis ecdeatū conpunctus corde cōmotus In lacrimis ait; Jhū xpe quē hrothildis prædicat ee filiū di unu. Qui decre auxiliū laborantib; uictoricq; Inde sperantib; tribuere dicer is. Tuæ opes gloricē deuotus efflagito. ut si mihi uictoricē suphor hostes Indulseris. & exptus fuero illē uirtutē quēc dēe populus tuo nomine dicatus probecesse p̄dicat. credēc tibi & In nomine tuo beceprazer, Jnuocaui enī deos meos sed ut experior elongati sunt ecb auxilio meo. Unde credo eos nullius ee p̄dnos potestectis. Qui sibi obedientib; non occurrunt; Tenunc Inuoco tibi credere desidero tentū ut eruer ecb aduersecriis meis, Cūq; hæc dicer&. Nocmanni ter gduer tentes. fugere cæperunt, Cūq; regē suū Inter emptū cernerent hlodouuichi sedrigomb; sub dunt dicentes; Neccmplius quæ sumus pereat populus. Iēc tu sumus. Nulle sēc prohibito bello cohortecto populo cū pace regressus: necrraut reginē qualiter per Inuocationē In nominē xpi uictoricē meruit obti—ere—;

Actum anno XV regni sui

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0048

XXII

TUNC regincc drcerrire dcc rem remtgiu remensis
urbis epm lub& dep canr ut regt uerbu salutr Insinuccr&, quē sacerdus
drchiepi secr&ius. coepit ei Insinuccre. ut dm uerū factorē cæli dc trde
creder& idolcc neglegere&, quæ neq; sibi neq; alis pdesse possunt. Nulle dn,
Libenter te serrime pr audebcc. sed restat unu quod populu quime reg
non patr relinquere deos suos; Sed uccdo & loquor lux tcc uerbu tuu, Omne
niens cū suis priusquccille loquere pr te curremte potentacc di omnis populus
parit ad clamccu. Mortacles deos ccbigtmus pie rex & remegius pdicat In mor
tcle sequi parectasumy; Nunacct hacc antestis, Qui gaudio mccgno repl&us
lussit laudcru ppccrare uelis depictas ccdumbratur platcc ecclesiæ curans
ccbentab; ccdornat bcptasteriu conponit bcclsemcc defunduit fragran
ter odore: cæreiq; tēplu bcptasterii diuino respcergit ab odore: tcclcq;
sibigratacc ccdstcentab; dr tribuit ut estimccrent se pccradisi odorib; collocare;
Rex ergo prior poposcit se a pontifice bcptizare; Procedit nouus constan
tiny ccd lauccru delcturus lepræ ulceris morbo sordentisq; maculas
gestccs antiquitus recenti lauce delcturus. Cui Ingresso ccd bcptismu scs di
sic Insit ore facundo, mtas depone collcc sicambcr. adora quod incendisti.
Incende quod adorasti. Erat au scs remegius eps egregiæ scientiæ & rcthо
ricas ccdprimu Inbutus studiis. sed & scitacte tacc platus ut siluestri uir tatab;
dequccret. Est enī nē liber eius uitæ quicu nccrrat mortuu suscitaccsse; Igit
rex omnipotentē dm Intrinitatc confessus bcptizatus In nomine patris
& filii & spūs scī; Deliburtusq; sacro crismccte cū signccculo crucis xpi, de
exercitu uero ei. baptizati sunt ccmplures tria milia baptizatcc & soror ei.
alb fledis quæ non post multu tempus migrauit ad dnm; Pro qua cū
rex contristaret, Scs remegius consolatoria misit epistula. quæ hoc
modo sumpsit exordium: Ang& me & sat& me ang& uestræ causa tris
tat quod bonæ memoriæ germccncc uestra transiit alb fledis. Sed
consolccri possumy quia tcles de hoc mundo migrccu ut suspici mccgis
debeat quccluge. Conuersacc est enim & alicc soror ei. lcente hildis
nom ne quæ In hæresim arrianorū dilcpsccfuerat qude confessacc dequcc
rem filiu patri & spu scō crismccta est.

XXIII

Tunc gundobccdus & godeghisilus fratres regnū arca rhodcenū dum
ccrasē cū massiliensē puncticc rcgnebant. Erant au tcc illi qcc
populi eorū ccrrianę sectę subiecta. Cūq; sibi Inuicē Inpugnarent du
dum godeghisilus hlodouuichi regis uictoriis, Misit ccdeu legatione

occulte dicens, Si mihi ccd psequendu fratre meu prebueris auxiliu. Ut
eu bello interficere aut de regione eicere possi tributu tibi quocu
tu ipse uelis inlungere annis singulis dissolucc. Quod ille libent accipiens
auxiliu ei ubicuq; necessitcc poposcerit, & sicc repromisit tempore contra gun
dobccdu exercitu comouit, Quo audito gundobccdus ignorans dolu frisi
sit ccdeu dicens. Veni in adiutoriu meu quid francase comouent contra nos
& regione nrcm ccdeunt ut ecc capiant, Ideoq; simz unanimes ad
uersus gentc inimica nobis ne sepccrata in uicc quod diligenter pcauere
sunt pferamz, Nalle: Uccdcc cu exercitu meo & tibi auxiliu prebecc.
Mouentesq; simul hu tres exercitu Ideft hlodouuichz contra gundo
becdu & godeghisilz cu omni instrumento belli ad castru cuidiu one
nomen est peruenerunt, Confligentesq; sup orcarcc fluuiu godeghisilz
hludouuicho conlungit acutesq; exercitus gundebccdi populu attrerit,
Nalle dolu frisi quc non suspicabccatur aduertens tergcc dedit fugacq; in
iit. rodanu adisq; ripcs percurrens duumone urbe ingredit. Godeghi
silus uero obtentcc uictoricc promissc hlodouuicho cdi quc pcr te regni
sui cu pace discessit. uiennccq; triumphcns tcc quc sicut u ia possedens
regnu ingrediatur; Nuncq; cdhuc hludouuichz rex uultus post gundoba
du adbuit; Ut eum decuiatcc extractu interpnerit. Quod ille audiens pa
uore pterritus, mouebat ne ei mors repentanee succederet, Habebat
tcm secu uiru inlustre aridiu strenuu atq; sapiente. Que ccdse ar
cessitu dit. Ucdlcant me undiq; angustiæ & quid faciccc ignoro. Quid
ueneruntz hubccrbcari sup nos ut nob interemptis regione totcceu
tcc nt. Adhæc aridius ait: Oportet te uenire ferocce hominis hiis
neperccs. Nunc ergo si placet inoculis tuis ego te fugere & ccdeu
trcensire consimulo. Cuq; ccdeum dcccssero ego faciccc ut neq; te neq;
hcenc nocedt hanc regione; Tcntu ut quod tibi peu consiliu dederam
docuerit implere studeccs. donec causcc taicc dns prosperecc fidcre sua
pietate dignet, & ille, faciccc in quid quæcuq; mcendcueris, Hæc eo
dicente ucde dicens aridius discessit & ccd hlodouuichu rege abiens
ait, Ecce ego humilis tuus piissime rex ccd taicc potentaicc uenio relin
quens illu miserrimu gundobccdu quod sime pietcs tua recipere
dignet. Integru in me famulu atq; fidele & tu & posteri tui habebi
tis. Que ille prumptissime colligens secu retinuit. Erat enim lo
cundus in fabulis. strenuus in consiliis. iustus in iudiciis. & in cōmisso

fidelis; Deniq; hlodouuicho cū omni exercitū circa muros urbis residente
ait dridius; Si dignecēt o rex gloriæ celsitudinis tuæ paucos his
militetis meæ tuæ sermones uelit accipere, consilium licet nonegetis ta
m fide integra ministraba Idemque uel tabi congruum uel cau
tab; erit perquæs trensire deliberes. Quur Inquid regnis exercitū cum
locū firmissimū tau us resideat Inimicus Depopulecris egros. prædæ depas
cis uinecis desecas. oluetæ succidis. omnesq; regionis fructus euertis Inter
im & illi nocere nihil pucdes. Mittæ potius legationē & tributū quod tabi an
nis singulis dissoluat Inpone, Ut & regio seducesit & attributæ dissoluens
pp&uo dominetis, quod si noluerit tunc quod libuerit facies, Quo consilio rex
accepto hostē patriæ redire lub& ccdp pricc, Tunc missa legatione ad gun
dobeedū ut ei p singulos annos tributæ Inpositæ reddere debeet lub&;
Nulle & de præsenta solut & de Inceps soluturū se esse pmittat; x;

Hæc resumptis uiribus; Icc dispiciens. hludouuicho regi tributæ promissa
dissoluere contra godeghisilū frem suū ex ercitū cōmouet eique
ccpud uiennēc cuitatē Inclusum obsedit Verū ubi minore populo
cdimentæ deficere coeperunt. amens godeghisilus. ne ccdse usq; famis
extendet lussit expelli minores ecburbe populos Quo facto expulsus est
Inter cæteros ccr u exille cui de coquæ ductū curæ mcenebat. Ille uero Indig
nans quur fuerit electus ecburbe cū cæteris ccdgundobeedū furibundus
uccdit Indicans qualitē cuitatē Inrupens. ultionem exercet& Infratæ.
Illoquoq; duce exercitū, pdq; ducto directū cū mubis ferreis uectib; præ
cidentib; Erat aūt spiraculū illius lapide mcegno clusū quo cū uectib; illis p
mcc gisterū artificis repulso. cuitatē Introeunt illisq; demuros secuit
tcentib; hu tergæ pertuenium. Dcctū aūt demedio cuitatis sonū bucinæ
obsedentes portæs capiunt. aperiuntq; portē Ingrediuntur. cū q. Intē ducis
hæc acies populus uerberibus; ecburoq; exercitu cæderet godeghisilus ad
ecdem cē hæreticorū confugit. ibiq; cū epō ecclesiæ Interfectus est.
Deniq; franci qui ccpud godeghisilō erant Inuncē se cuitatē congregant
Gundobeedus aūt lussit neuni quidem ex ipsis ecliquid noceret sed ecdp
hensos eos tholosæ Inexiliū ecdalcarichū regē transmisit. Interfectis
senectoribus; burgundionibus; qui godeghisilo consenserant, Ipse uero
regionem omnem quod nunc burgundia dicitur. In suo dominio re
stituit, burgundionibus; legis mitiores Instituit. ne romæ nos
obprimeretur; x

℣. quia aũ negauerit me corã hominib: negabo & eũ corã patre meo qui ẽ in cælis

xxv CVM ccũ cognouisset & confessionem hereticorũ nihil esse a sco auito epo uiennens; & xpm filiũ dei & spm scm atq; ecclẽ patri confessus. dixit ut crismcer & exp&lit, Cui ait sacerdos, siuere credis. hoc quod nos ipse dns edocuit debes exsequi ait dũ; Si quis me confessus fuerit corã hominib; confitebor & ego eũ tor̃ patre meo qui ẽ in cælis: ℣. Sic & ipsis scis dilectissimis beatis apostolis. cũ de futuris persecutionis tẽptationib; docens & insinuans ait dicens. Attendite uobis ab hominib; tradent enim uos in concilijs & in synagogis suis flagellabunt uos & ante reges & psides stabitis ppter me in testimoniũ illis & in omnib; gentib; Tu uero cũ sis rex & a nullo ꝯdẽpnandi formidares. seditionẽ pauescis populi ne crescentẽ omniũ in publica statescris, Relinq; hanc stultitiã & quod corde dicis credes ad oratẽ ppter in plebe, sic & eni beatus apostolus ait; Corde creditur ad iustitiã ore aũ confessio fit ad salutẽ, sic & pphetat, Confitebor tibi dne in ecclesia magna in populo grauiarcudabo te. & iterũ; Confitebor tibi in populis dne psalmũ dicã nomini tuo in ter gentes, Malueris eni populi orexignorantiã quã statuas ẽ ut populus. sequatur fidẽ tuã quã nunc in firmitatẽ fauentem populatẽ, Ait enim es caput populi. non populus caput tuũ, sicut ꝯdbellũ psicis cari. tu pcedis exercitũ hostiũ & illi quo abieris subsequũtur, Vnde melius ẽ ut te pcedentẽ cognoscant uestigiũ tuã quã pro eunte manentẽ in errorẽ. Nec dr non inridet? Nec eni diligit eũ qui ppter terrenũ regnũ eũ non confitẽt in sctm. Istic ille ratione confusus. usq; ad extrema uite sue in hac in fec nice p durauit. nec publice aliquid tractatus confiteri uoluit; Magnæ eni facundiæ erat tunc tempore beatus auitus. Nec que insurgentẽ heresim apud urbẽ constantinopolitanã. ac illic quã euicit cer quãq; sedebellius docuit; Idest nihil diuinitatis habuisse dñm nostrum ihm xpm rogante gundobaldo rege ipse contra ecclẽ scripsit, Extant ex inde nunc apud nos epistulæ admirabiles. quæ sicut tunc heresim oppressere ita nunc ecclesiã di edificant: scripsit eni; homeliarũ librũ unũ de mundi principijs & de diuersis ordinis conditionib; libros sex uersu compagina tos, Epistularũ libros nouẽ inter quas supra dictas continentur epistolæ Refert enim in quadã omelia quã de rogationib; scripsit. has ipse ser rogationes quas dies ascensionis dominicæ triumphũ celebrans. commendet ipsius uiennensis urbis epo cui & hic eo tempore per ac instanter fuisse, dũ urbs illa mutas terret prodigijs. Nã terra motu frequenti quatiebat. sed & ceruorũ atq; luporũ ferarũ portas ingressas per totã ut scripsit urbẽ nihil mansuetudine rabat; Cuq; hæc pannicularum

mrtcr̃e cõmonuit quodsacerdus fecit ex fide. quæ usq; nunc Indi nom per
omnes ecclesicas Incon punctione cordis & con tritione sps cælebratur.

XXVI

Igitur cdoacrichy ex gothorũ cũ uidet & hludouuichũ regẽ gentes assiduæ
debellasse legatos sos adeũ dirigit dicens. Si fr̃ meus uelle & Insp̃erat ani
mo ut nos dõ pprio pariter uideremy Quod hludouuichy ñ respuit sed eũ uenit.
Con iunctaq; In Insula ligeris. quæ erat luxtæ uicũ ambi dcensem terri
riã urbis toronicæ simul loquti comedentes parti dc bibentes promisse sibi
amicitiã pacifice dissert, mutalẽ tunc ex gallis habere francos domi
nos sum mo de fide r̃ io cupie bat it.

XXVII

Igitur hludouuichy rex dixit suis. Valde molestę fero quod hũ arriani
partẽ teneant gallicarũ, Eccmy cũdi aduersus & superatis redigamy
terrã In ditione nr̃a, Cũq; placuisset omnib; hic sermo cõmoto exercitu.
pectacus dirigit. ibi tunc alcarichy cõmorabatur. sed quon pcrs hostũ p
territoriũ toronicũ transiebat. prorcuerentia beati martini dedit edic
tũ ut nullus de regione illic aliud quic herbarũ cdimentic aquicq; psume
re&. Quidã aũ de exercitu Inuenẽs culus dã pcuperis fœnũ dixit; Non
ne rex herbã tantũ psumi mandauit. nihil aliud & hoc In quid herbas
non enim erimy transgressores pcepta eius si tã psumimy. Cũq; uim
faciens pauperi fœnũ uiri tulisset & factũ puenit ad regẽ. Qyem dic
to citius pemptũ dixit & ubi erit spes uictoriæ si beatũ martinũ offendi
mus. statimq; fuit exercitui nihil ulterius cdbi de regione psumere. Ipse
uero rex direxit nunctios cdbeatæ ecclesiæ dicens; Joe & forsitan

Undefactumestutquintianus rutennorumepʒ̄ phocodium aburbedepellere.
Dicebāt enimaquiadesideriumtuūest utfrancorumdominatio possedeat
testimonhanc. Postdiesaut̄ paucososto Intereumetuerscandalū gothorquiInhac
urbemorabantur suspitio attigit. exprobantibus ciuibus quodueletfrancorū
ditionib; subiugaret. Consilioq; accepto cogitauerunt eūpfodere gladio. quod
cumuirodi nuntiatumfuissetdenocte consurgens cūfidelissimis ministris
suis aburberutena egrediens aruernus aduenit. Ibiq: ascō eufrasio epō qu
quondam apruniculo diuisionensi successerat benignesuscepitauest. Largitasq;
ei tamdomib; quamagris etuineis secum retenuit dicens. sufficat huius facul
tas ecclesiæ ut utrumq; sustineat tantum caritas quambeatus predicet
apostolus permaneat Inter sacerdotes di. sedet lugdunensisepʒ̄ Largitusest
ei aliqua possessionis ecclesiaesuæ quaminaruerno habebat. Reliqua
uero desco quintiano tam insidiæ quaspertulit quamilla quæpeum
opestasedignatusest scriptasunt Inlibro uitaeeius.

161

In populis dne pscdmū dicā nomini tuo Inter gentes. Mouens enī populū
orexignorasset quidstatuerē ut populus sequaturē fidē tuccē quccm tu Infirmi
tatē fauerec populacsē, dicnim es caput populi. non populus caput tuū, siem
ccdbellū pficiscaris tuprecedis cdcrucc hostiū. et illi quo abieris subsecuti,
Unde melius ē utte pcedente cognoscant uestigiāē quccē pfectum pmane
ccn Inerrorē. Necc dr non Inridet Nec enī diligit eū qui ppt terrenū regnū
eū non confitet Insctm. Istec illerationeconfusus. usq; ccdextrū uitæ suæ
Inhac Insecnicc p durauit. nec publicē sequeciccē trinitatis confiteriuo
luit; Mccgnæ enī facunditerat tunc tempore beccius dumus. Nēque
Insurgentē heresim apud urbē constantinopolitanē. ac illēc quēcumq;
cer quēcq; scbellius docuit; Idest nihil diuinitatis habuisse dnm nostrum
ihm xpm rogente gundobecdo rege ipse contrcc ecc scripsit. Extracti ex
Inde nunc apudnos epistulē ccd mirabiles. quē sicut tunc heresim oppres
serūnt ttc ecclesicē di edificant: scripsit enī homeliccrū librū unū de
mundi principiaet diuersis ocius conditionib; libros sex uersu compagina
tos, Epistulacrū libros nouē Inter quccs supradictos continentur epistolæ
Refert enim Inquccdēc omeliccquē de rogationib; scripsit. hccsipsecs ro
gationes quccs dntē ascensionis dominicē triumphū cælebrant. ccmccm re
to ipsius uiennensis urbis epō cui &hic eotempore per ac Instrattecs
fuisse, dū urbs illac mutas verret prodigus. Nēc terrę motū frequenti
quattebatt. sed&ceruorū atq; luporū ferratcs portccs Ingressc per totā
ut scripsit urbē nihil mouens oberrabat; Cūq; hæc pannicarculum

gererentur. Aduenientib; paschalis solemnitatis diebus expectabant di
misericordiam plebs tota deuote, ut uelhic meagnæ solemnitatis dies hu
ic terrori finem daremt. sed in ipsa gloriosae noctis uigiliae dum missa
rum celebratio b̄ãtur solempnia. subito palatium regalem Intra murum diui
no igne succenditur; Pauore omnibus territis & ecclesiam egressis
credentib; Hoc uti hoc In cendio urbs consumebatur Aut certe diruta tellur
dehiscebat; Sacerdos sacer dus prostratus ante altare cum gemitu & lacrimis
dñi misericordiam impetrat Quid plura penitrauit excelsa poli oratio
portas ficus Inclita. restinxit quae domus Incendium Flumina profluentum
lacrimarum Cumq; haec agerentur Adppinquante ascensionis festiuitatis iam
diximus maiestatis dominicae In die populis Ielunium Instituit orandi modum. e
dendi seriem. erogandi hilarem dispensationem. cessantib; quoq; ex inde ter
roribus; per cunctas quintas dispersa facta fames. cunctos sacerdotes
admirari cõmonuit quod sacerdos secum ex fide. quae usq; nunc In die nomine
omnes ecclesiae In con punctione cordis & contritione spes celebratur.

Igitur clodoricho rex gothorum cum uidere & hludouuicho regem gentes assiduae
debellare ste legatos ad eum dirigit dicens. si sibi meus uellet Insidere ani
mo ut nos de oppido uideremur Quod hludouuicho nunciante ad eum uenit.
Conluncta; In Insula ligeris. quae erat iuxta eum ambidensem territu
rium urbis coronicae simul loqui comedentes partim de biberentes promisse sibi
amicitia pacifice disserunt, mutaleque tunc ex gallis habere francos domi
nos summo de side [illegible] cupiebat.

Igitur hludouuichus rex ait suis: Uolde molestae fero quod hii arriceni
parte veneant gallorum, Hoc mihi audiendo & superatis sedigam
terre In ditione nra, Cuq; placuisset omnib; hic sermo cõmoto exercitu.
pectacus dirigit. ibi tunc clodoricho cõmorabatur. sed quon per hostium
territurium coronicum transiebat. pro reuerentia beati martini dedit edic
tum ut nullus de regione illac aliud quic herbarum edimentae aquaeq; presume
ret. Quidam autem de exercitu Inuenit culus dam pauperis fenum ait; Non
ne rex herbam tantum presumi mandauit. nihil aliud & hoc In quid herbas
non enim erimus transgressores praecepta eius si hoc presumimus. Cuq; um
bram pauperis fenum uiraginis tulisset & factum puenit ad regem. Quem dic
to citius pemptum ait & ubi erat spes uictoriae si beatum martinum offendi
mus. statimq; fuit exercitui nihil ulterius ab hac regione presumere. Ipse
uero rex direxit nuntios ad beatae ecclesiae dicens: Ioe & forsitan

cdliquid uictori de suis priuꝫ ccb ecclesia scā susceptas. Tunc decus muneribus qđ
loco sco exiberent dic; Sta dn̄s ap̄ls ccd iuxta mihi es & gentē hanc incredulā
semp emulā tabi meis mcenib; tradere decreuisti In ingressu bcc silicē
scā mcertam dignecre ꝓpitius reuelacste, ut cognoscāt quicq; ꝓpitius digne
beris esse famulo tuo. Mane autē cntab; aut̄ pueris & ccd locū accedentib; lux
tcc imperiū regis dū scām Ingrederent basilicā hanc antefonā ex Inpi
uisu primicerius quierat Inposuit, Precinxisti me dne uirtute ccd
bellū suppleen les tu Insurgentes Inme subtus me. & inimicorū meorū dedis
ti mihi dorsū & odientes me disperdidisti. Quod p scelerau audientes. dno
gratacs agentes & uotō beato confessori ꝓmittentes. laci renuntauerūt
regi. Porro cū illec ccd fluuiū uin en nec cū exercitō ccd uenisset, Inquo
loco eum transire deber & pontus ignorabat, Inundauerat, Inundauerat enim
aquā ccb Inundatione pluuiarū. Cūq; illic nocte dnm dep catus
fuisset. ut et ucc dū In quo transire posset dignecret ostendere. Mane
facto ceruic mirā mcognitudinis ante eos nutu diuin lum ingrediatur, Illaq;
uccdente populus quo transire posset agnouit; Vemente dū rege a
pud pictauas dū emin Intentorius cōmoraret. phcerus ignec debasilica
scī hilarii egressic uisc est & tc quccst supse ccdueniss. sicut & ut lumine
beata confessoris ccd iuxta hilarii liberius hereticā dciē contra quccs
sepe idem sacerdas prosi de conflixerat debellecre, Ob rei ccius est dū
omni exercitō ut nec ibi quidem aut In uicc aliquē expoliarent aut res cū
luisquā diriperent. Erat Inhis dieb; uir laudabilis scī tatis maxentius se
clcausus abbas reclausus In monasterio suo, obdī amore Infra terminū pictauensē.
Cuius monasterii nom̄ lectionē non Indicimꝰ quia locus ille ur Inquehoste
cellulae scī maxentii uocatur, Cuius monachi cū unū hostiū cōmeū ccd
monasteriū cernerent ꝓpinquare. ccbbatē exorant ut de cellulae suae
egrederet ad consolandū eos. Illoq; demorante hui amore ꝓculsi eū
ccperto ostio de cellulae sua producunt. Nalle In occursū hostiū quasi pa
cē rogaturus ꝓgit Intrepidus. Unus dū exe ueuccginato gladio ut caput eius
libraret & manū ad aure erectae diriguit gladiusq; retrorsū ruit.
Ac ipse ccd peder beatiuiri uanicā deposcens sternitur, quo uidente ccs se
liqui cū amore maximo ccd exercitū redierunt, amenter ne & ipsi pa
ritor Interirent. Huius uero brachiū beatus confessor. cū oleo bene
dicto contrectans. Inposita signū crucis restituit sanū. Eiusq; obtentū
monasteriū ꝓmansit In loco. Multaq; & alia uirtutes operatus e.

quccſ ſiquir dili genter inquirit. librū unde illuſ legens cuncta reppe
riet, Anno uicenſimo quinto hludouuichi, Inter hludouicus rex cū dla
richo rege gothorū in campo uoglacdenſe decimo ab urbe pictauce mi
liario conuenit; & confligentib; hiſeminꝫ reſiſtunt cōminꝫ illi; Cūq;
ſecundū conſuetudinē gothi terga uertiſſent Ipſe rex hludouicus uicto
riā dño adiuuante obtinuit Habebat dū in ductoriū ſuū ſilū ſigib
ladi nom hlodorichū. Die ſigitur pugnacſſ contra dlaricum apud
albiacenſē oppidū p cuſſur ingeni culū claudicabat. Porro rex cūm
fugaſſ gothoſ dlaricū regē interfeciſſet duo ex aduerſo ſubito adue
nientes cū curribus utrecq; eū latera ferunt. ſed auxilio tēc loricat quā
uelocer equi nec periſſet exemptus eſt. maximꝫ ibi tunc aruernorū po
pulus qui cū apollinari tuenerat & primi quierant exſenatoribus corru
erunt; Dehincce pugnā a mcdrichꝫ filiuſ dlarichi in hiſpanicē fugit
regnūq; patris ſagacit occupauit. hludouuichꝫ uero filiū ſuū theu
derichū per albigenſē de rouancē ciuitatē adcaruernos dirigit qui
cubiens urbe illac aſinib; gothorū uſq; burgundionū terminū patſſ
ſui dictionib; ſubiugauit. Regnauit aū dlarichꝫ annos uiginti duo
hludouuichꝫ uero apud burdigalenſē urbē hiemem cū gens. cunctoſ theſau
roſ dlarichi a tolosa auferens ecoliſmē uenit, Cui tantē gratiā dnſ
tribuit ut inclus contemplatione muri ſponte corruerint, tunc exclu
ſis gothis urbē ſuo domino ſubiugauit. Poſt hāc pcgratā uictoriā to
ronis ē regreſſus. Multaſcā baſilicā beati martini munera offerens;
Igit ecclaneſtenſio imperatoſe codicellos de conſolatu accepit. & in
baſilica ſci martini tunc exhibita indutus & clamide. Inponens uertice
diadēmatē. tunc aſcenſo equite auru argentūq; inuenere illo qd
inter portā ciuitatis ē preſentib; populis manu ppria ſpargens
uoluntarie benignissime erogauit. & ecclesia die tēcquā conſul aut
auguſtus ē uocitatus. Egreſſus aū a toronis pariſius uenit ibiq; cathe
drā regni conſtituit ibi & theuderichus ccd eum uenit; &
Cū aū hludouuichꝫ rex apud pariſius moraret. miſit clāc ad filiū ſigib
ta dicens. ecce pāter tuus ſenuit & pede debilit claudicat, ille
Inquid moriet recte tibi cū regnū amicitia cū noſtre regni illius
qu ccille cupiditate ſeductuſ patrē molit occidere; Cūq; ille egreſſus de colonia
ciuitate transadrenō p bocchonicē ſilucē ambulaſſe diſponer & meridi e
inuentoria ſuccē obdormiens. in mutis ſuper eū filiuſ per cuſſoribus; eū ibidem

Inter fecit ccm quec regnū illius possessurus. sed iudicio dī In fouec quec
pat hostalit fodit Incidit ipe. Misit igitur nuncios ad hludouuichū re
gē depatris obitu nunciantes atq; dicentes. Pcat meus mortuus ē. & ego the
sauros eius cū regno pensissime habeo. Dirigite uos ocdme ut ea quæ ab de
thesauris illius placent bono animo accipiatis; & ille. gratacs Inquid tuæ uolun
tati ago & rogo ut uenientib; nris patefaciacs. cunctis ipse deincepr possessu
rus, quib; uenientib; istis patris thesauros pandit; Quidū diuersis respi
cerent dit: Inhoc ne arcellulis solitus erat pat meus nomismata duri con
gerere. In mtte Inquiunt illi mcenū tuic usq; ocd fundū & cunctis reppes, as
Quod cū fecissent & essent ocdde declinantibus uni eleuatis mcenu, bi pennē
cerebra eius Inlisit & sic quæ Inpatrē egerat indignus Inuasit. Quod
audiens hludouuichus qd scilicet Interfectus erat sigibaut filius ei. In eode
loco ocd ueniens conuocauit omnē populū illum dicens: Nudtis quid contige
rit, dūc go Inquid p scaldē fluuiū nauigcte: hludorichus filius parentis
mei patrē suū Insequebat uerbo ferens quod ego eū Interficere uellē
Cūq; ille p bocchonicas silucas fugeret & Inmissis sup eū latrunculis mor
tradidit & occidit. Ipse qq dū thesauros ei aperuit nescio a quo percussus
Interiit sed in hiis go nequaquā ē sciussū. Nec enī possū sanguinē
parentū meorū effundere quod fieri nefas ē. sed quia hæc euenerunt
consiliū uob p beo si uidetur acceptū ē uertamini ocdme ut stratis sub mea
defensione. Nalli istæc audientes plaudentes cū psalmis quā uocib; eū deppta ut ea
sup se regē constituit. Regnūq; sigibta acceptū cū thesauris ipsos qq sufdi
ones adsciuit, Pserebat enī cotidie ds hostes ei. sub mcenu ipsius. & auge
bat regnū ei. eoq, ābulans recto corde coram eo & facies & q; placita erant Inoculis ej.
Post hæc ad hericht dirigit, Quocndo dū cū sagrio pugnacū hic ap
richus euocatur ad solacia hludouuici emin stetit. neutri ad iuuans
para. sed euentū sciscitans. ut cui euenerit uictoria cū illo & hic a
micitiā conligaret, ob hanc causā hludouuichus Indignans contra eū abiit
quē ar cū uentū dolis coepit. cum filio uinctū q; uirgis cecidit, & hericht prbrm filium ero thus
ordinacti lub &. Cūq; hariulfus richus dehumiliatione sua ē quereret & sle
us ei. dixisse fertur. In uirid Inquid ligna hæc fronde succisæ sunt. nec
omnino arescunt sed uelociter emergent ut crescere queant. Vnde
tā uelocit qui hæc fec Inītiat quod uerbū Insonuit Inaures hludouuich
quod scilicet minaci sibi seriē ad crescendū laxari ipsūq; Interficere
Nalleluia

Erat aũ tẽ ragenhacysus ex apud camcerachũ. tcessfrenis Inluxoriccm
ut uel uix quidem hyppinquis pcerenab; Indulgerẽ. ꝑ hoebebat far
ronẽ consiliccriũ simil; spurcaad lutulentaũ, Dequoferẽ cãliquid
aut abi aut muneris uel cutur lubẽ rei ccdloctũ fuissẽ dicese solutũ. hoc si
bi suoq; farroni sufficesse. Pquasse franci mcximcc Indignactione tume
bcent. Undefactũ ẽ ut da tar caurei sibi armillcs uel bodcis hlu
do uuichi sed totũ ccd simulactũ auro. Erat enim dereũ deaurctũ subdole
factũ. Haec dedit leudẽb; eius ut sup eũ Inuitcrẽt. Porro cũ exercitum
contra eũ cõmouissẽ. & ille speculatoses plerũq; ad cognoscendũ trens
mittersẽ reuersis nuntiis Interrogat quã ucclidoc haec mcenũ fors. Qui
responderunt, tibi. tuoq; farroni ẽ maximũ supplemẽtũ. Venens aũ hludo
uuichi bellũ contra eũ Instruit; Ralle deuictũ cernens exercitũ suum
fugc labi parat sed ab exercitu conphensus hac ligatus postergũ manibus
In conspectu hludouuichi unce cũ richcario fratre suo pducitur, cui ille cur
Inquid humilicosti gentem nrm uel uincere ꝑmitteres. Meliusq; tibi fuerat mo
ri & eleuctc securẽ capitis. defixit. Conuersusq; ccdfrem ei. ait; Struso
lacaũ fri pbuisser alligatus utiq; nõ fuissẽ. Similiter & hunc secure ꝑcussum
Intfecẽ. post quorũ mortẽ cognoscẽnt pditores eorũ aurũ qd a rege acce
perant esse adulterinũ q, cũ regi dixissent ille respondisse fertur. Meritu
Inquid tcle aurũ acceꝑit qui dnoꝝ suoꝝ ad mortẽ ꝑpria uoluntate deduc,
Hoc illis qdiuuerent debere sufficere ne medcc pdatione domino rũ suorũ
luituri Intormenta deficerent, Quodilli audientes obtcebant gratiam
ccdipisci illudribi adserentes sufficere si uiuere merercnt. Fuerunt aũ
supradicta reges ppinqui hulus quorũ fri regnomeris nomine apud cano
mcennis cautcte ex iussu hludouuichi est Interfectus. Quib; mor
tuis omne regnũ eorũ & thescauros hludouuichi acceptit. Interfectisqꝫ
& aliis multis regib; & pcerenab; suis primis. Dequib; zelũ hcebebat.
nea regnũ auferrent. Regnũ suũ ꝓtotes gallicas dilatcũ. tcmẽ gre
gatis suis quadcc uicc dixisse fertẽ. Depcerenab; quos ipse ꝑdiderat
Vae mihi quitcc qucc peregrinis Intẽ ex traneos remcensi & ñ habeo
de parentib; Qui mihi si euenerẽt aduersitcs possit aliquid adiuuare.
Sed hoc ñ de morte eorũ ẽ dolens, seo dolo dicebat. si forte potuisset adhuc
ccliquem reppericre ut Interficere.

Dis itcc trecensactis apud parisius obiit. sepultusq; In basilica scorũ a
postolorũ quã chrothild regina ipse construxerat, Nigrũ aũ

xxxii

post uoglecdenſe bellū̃ cenno quinto fuerunt q; oēs dies eius regni anni
xxx. Narrenſtaui ergo ſci mcer tani usq; ecclā reconſtitū hludouuichi regis. Qui fu
it undecimꝰ ſcḣnꝰ episcopatꝰ lucinii toronici sacerdotis. suppuitcentē annixu
hrothildis dū regnec post mortē uiri sui toronus uenit. ibiq; ecclām basilicā bea
ti mcer tani deser uiens cuſumcc pudicitiā atq; benignitcte In hoc loco com̄o
dc est omnib; diebꝫ uitē suæ rarō pcerisius uisitcens.

GREGORII TORONICI EPI EXPLICIT HISTORIARVM LIBER SECVNDVS

INCIPIVNT CAPITVLA TERTII EIVSDEM LIBRI FELICITER

i Desilus hludouuichi; Deepisco
ii patrodimsi apollinceris acq; quidā
iii Qdecem gcllicer app&ierunt
iiii Dethuringorū regibus.
v Qd sigmundus filiū suū interfecit
vi De interitu hlodomeris
vii Bellū cōtra thuringos
viii De interitu ermenfridi
viiii Qd hildebaus aruerny abiit.
x De interitu amelrichi.
xi Qd hildebaus & hluthcerius bur
gundiā theudesychy arusiū abiit.
xii De excidio regionib; aruernæ
xiii De louolacro & merolidanse castro;
xiiii De interitu mundcrichi.
xv De captiuitcte attali
xvi De sigibcldo;
xvii de epis toronicis
xviii De interitu filiorū hlodomiris.
xviiii De sco gregorio & sui diuionen
sis castri; Qd theudbaus uuiso
gcrdā̃ disponscens

xxi Qd theudbaus In puincā̃ abiit.
xxii Qd postea deotherū accepit.
xxiii De interitu sigibcldi.
xxiiii Qd hildebaus theudbū muneraui.
xxv De bonitate theudberti;
xxvi De interitu filiæ deotherię
xxvii Qd theudbaus uuisogardē accepit.
xxviii Qd hildebaus cū theudbto contra
hluthcerium abiit; abierunt
xxviiii Qd hildebaus & hluthcarius In spaniis
xxx De regib; hi spanorū
xxxi De filiis theuderici regis tcclici;
xxxii De obitu theutberti & de interi
tu pcerani;
xxxiii Quod theutbaus In tcclicē abiit
xxxiiii De cesterio lo & secundino;
xxxiiii De munere theudberti circa
urdunensē ciuitcte.
xxxv De interitu sirpucldi
xxxvi De hieme grauī

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI TERTII

GEORGII FLORENTII SIVE GREGORII INCIP LIB TERTIVS

Vellem siplacet parumper conferre: quæ xpianis bellā
conferrenab; trinitcte prospera successerint & quæ hereticis
rīde scelerab; fuerint Inruinē, Omittcmus dū qualiter illic abrthā
/ de hruothilde & Ingoberge hoc gestis

uenerc̃t ccdilicẽ. Iacob p̃dicat. Inbenedictione. mo'ſes cognoſcit. Inſentẽ
populuſſequit̃ In nube. eccndẽq; pauefcit In monte. Vel quecliẽ ecc̃ tẽpn
portcat Inlogiõ. aut dccuid uccacincc̃t Inpſcdmã. orcens Inoucc̃ſ̃ſe per
ſpm ſtectũ Nec ſibi dufcrr̃ſ̃ ſpm ſcm atq; ſe confirmcc̃ſ̃ p ſpm principale.
Mcagnũ & hic ego cerno miſterũ, quodſcilic& quẽ her&i adſerunt mino
rẽ, principalẽ uox proph&ſ̃ denunticcuit. ſed haec omiſſcc ut diximꝰ adnſ̃ram
porcc ſtuertcemur. Arrius enĩ qui hulus Iniq; ſectc primus. Iniquiſq; con mth
tor fuit, Interiora In ſcceſſu depoſitcc. Inferncclib; ignib; ſubdit̃or. Hilcri
us uero beatus Indiuidux trinitcc̃s defenſor. ꝓpt̃ hcenc Inexiliũ dedt̃uſ. &
pcctrix & pcercdiſo reſtcurcc̃tur Hanc hludouuichi ſex confeſſus ipſos he
r&icos ccdlutoria quſ oppſſit. Regnũq; ſuũ dilatcc̃ũ ꝓ otcr gcdlicc̃s dilatatũ
Mcchi hcenc denegcens a regno & populo cctq; ccbipſcc quod mcegiſ̃ eſt utcc
mulcc̃tur ctcrncc. dnſ̃ ccũ ſtuere credentib; & ſil Inſidicentc Inimico alu
qucc perdcent Hic centuplicatcc reſtituit Her&ici uero nec ccdquirunt
meliuſ ſed quod uidentur hcebere ccuſer̃e abeſſ. Pbcc̃ũ hoc godeghiſilu
gundobcc di atq; godomer̃ Interiuſ. qui & patricc ſimul & animcc̃ pdider̃t
Noſ uero unũ atq; Inuiſibilẽ & Inmenſũ Inconſphenſibilẽ Inclitũ pennẽ atque ꝑ
ꝑ tuũ dm confitemur unũ Intrinitcctc. propt̃ pſonccrũ numerũ. id eſt
patrir & filii & ſpr̃ ſci confitemur & trinũ In unitcctc ꝓpt̃ dequcclitatẽ ſubſtanq
& dignitcc̃s. omnipotentiꝰ t uir tutis. q̃ẽ unꝰ ſumꝰ atq; omp̃r dr̃ Inſẽptinaſ̃ti regn cons.

Defuncto igitur hludouuicho rege quctuor filiꝰ. id eſt theuderichꝰ
hlodomeriſ hildebcrtus atq; hlotharius regnũ eius accipiunt. & Imſe
dequcclancc duidum. Hcebebat tcc tunc theuderichꝰ filiũ nomine theut
berꝰ elegcentẽ atq; utilẽ, cũq; mcegnccuir tute pollerent & ear de exerci
tu rabor capioſus Ineet amcdrichꝰ filius alcrichi rex hi ſpcenix ſororẽ eorꝰ
In matrimonio poſtulat, quod illi dem̃ Indulgent. & ecc ipſi In regione hi ſpa
nix cũ mcegnorũ orncc mtorũ mole tranſmittunt.

Licanio dũ urbis toronicx defuncto epo. di hi ſius cathedrã pontificalẽ aſ
cendit, Apud aruernoſ uero poſt obitũ beati patrunculi ſcſ eufra
ſius duodecimꝰ epr̃ hcebebat. Hic quattuor annos poſt hludouuichi obitũ
unx. Vicenſima quinto epiſcopatus ſui anno trcenſiens, Cũq; ſem quintianũ popylus
qui deroꝰ noelectus fuerat elegiſſ& ꝯclamcc & placidincc uxor ſororque
apollinccris ccdſem quinticcnũ uenienter dicunt. ſufficiat dnẽ ſenectutẽ
tux quod eſ epr̃ ordinatus per mtcct In quium pis& cfruc̃ ſeruo tuo
cppollinari locũ huius honoris adipiſci. Ille uero cũ adhunc apicem

creendere & sicut tibi placitū fuerit obsequitur. Tuq; imperabis
& ille tuæ parebit in omnib; iussionib; Tecum ut humili suggestione
nostræ curæ benignitatis accōmodes. Quod ille; Quid inquid ego
præstabo cui tua potestas nihil sub dubiū; Sufficit enī ut oratio
udaeus contradictionū mihi uictū pstet ecclesiæ. Ille aū hæc audientes
æppollinaris ad regē dirigunt. Quia bien⁹ ablatis meagnis mu
neribus in episcopatū successit. Quod quattuor ebibens mensib; migra
uit a sæculo. Cū aū hæc theudericho nuntiatū fuisset & iussit ibi
sem quintadecimū constitui & omnē ei potestatē tradi ecclesiae
dicens. Hic obtrectatoris zelo acburbe sua rectus est. Et statim di
recta nuntii conuocatis pontificib; & populo eū in cathedra ciuer
næ ecclesiæ collocauerunt. Quinquertus decimus ecclesiæ illi ꝓpositus
tus é. Reliqua uero quæ gessit cū uirtutes quō tēporis migrationis
eius scripta sunt in libro quem de eius uita com-
posuimus.

111 Igitur regressus decimus cū rege suo nomine hrodoldū cū exercitu naualē
ꝓmere gallias apparat. Egressiq; ad terra⁹ pedestrē unū destri
no theuderici deuastant atq; captiuant. onerataq; nocturnis
tēporibus quæ derelicta spolia reuera ad pedestrē capiunt. sed
rex eorū in litore residebat donec nocturnū ad tēpus conprehenderent. ipse
de incepto secuturus. Quod cū theuderico nuntiatū fuisset. quod sciens
regio eius fuerat deuastatione ad bellū filiū suū in illis
partib; cū uelocissimo exercitu de meagno ciuitatis appropriare dirigit
q interfecto rege hostib; nō ualuit ꝓlio superbiæ oppressit omnēque
rapinæ terræ restituit.

Porro tunc apud thuringos tres fratres regnū genitor illius & nebridi
bade richuse mensidus atq; berthecrius. Deniq; ermen
fridus berthari fratrem suum ui oppressum interfecit. Is moriens ra
dogundē filiæ orphanæ dereliquit. Reliquid enī & alios filios deq
b; in sequenti scribēmus. Ermenfridus uero uxor iniqua atq; crudelis amul
bergæ nomine interfectis fratribus bellū ciuile disseminat. Nec uenienti quidā
die ad ciuitatē uir eius mīsæ medietate optatæ repperit. Cūq; uxori quidsi
bi hoc uellet interrogare. Respōdit. Quid in quid a medio regno spoliatus
dece & eū mensæ medio hebere nudatū, taedebit; & his similib; ille ꝓmotus
contra fratrem insurgit. decepto occultos nuntios theuderichū regē ad eū
ꝓsequendū inuitat dicens. Si hunc interficis regionē hanc pa-

sortē diuidēm. Ille dū gceuisus hæc audiens cū exercitū adeū dirigit, Con
iunctaq; simul fidē sibi inuicē dantes egressi sunt ad bellū; Confligentesq;
cū hac derisio exercitū eius ceciderunt. ipseq; oborundant gladio, Tot
tanta uictoriæ theuderichi Inppria est seuerius; Protinus ermen
fridus oblitus fidei suæ quod regi theudericho indul gere pollicitus est
Implere dispexit. Ortaeque est inter eos grauis inimicitia;

Igitur mortuo gundebaldo regnū eius sigimundus filius obtinuit, Mons
terioq; agaunense soller a cura cū domib; basilicisq; edificauit. Quiper
dītē priorē conlugē filiā theuderichi regis uidua. de qua filiū habebat
nomine sigerichū aliā duxit uxorē, Quæ uelde contra filiū eius sicut nouer
cārum mos ē malignare ac scandalizare cepit; Vnde factū est ut una
solemnitatū die cū puer supra ea uestimenta matris agnosceret, Commo
tus felle dicere ad ea, Nonenim erat digna uehi in curru ad
qd tua cameraria erat, Quę domine tuę idestimari meę fuissent
curaui; Illa furore succensa instigat uerbis doloris uirū suū di
cens, Hic inquit ut regnū tuū possideret desiderat, de quo interfec
tū eumus q: talia dilatare disponit, Sulica ut regnū qd tuus eius
theoderichi malis uenum aliis possideat; Scit enim qd euenire
de hac nō possit adimplere nisi tu cadas ille non surgat; Hic cuius
comodi ille incitatus uerbis uxoris iniq: consilium uanis iniquus exsti
tit parricida; Nam sopitū uino dormire post meridiē filium iubit;
Cui dormienti orariū sub collo posito adsubmota ligatū trahendo;
adse inuicē duobus pueris suggestū latus est; Quo facto pater ferox ia pē
nitens, supcadauer. & animę ruens flere cepit amarissime; Atque
rens quid a sic dixisse feratur; Te inquid plange amodo qui p consi
lium nequa facturi er parricida seuissimus, Nā hunc qui innocentiu
gulatur est necessariū non ē plangi, Nihil ominus ille adrepta gra
uensis abiens pmultos dies in flendo & ieiunio durans uenia pcā
batur; Psallendo ibi assiduū instauens. lugduno ptegrer sure ubi
ne diuina deuotagio prequens, huius filiā rex theoderichi accepit,

Vli

Brod hildis uero regina chlodomero treliquos filios suos adlo
qd dicens, Non me penetrat carissimi uos dulce enutrisse, Indigna
de que so iniuria mea & patris matrisq mee mortē tacita studio uin
dicetes, Hec ille audientes burgundiā petunt & ora sigimundi
fratris eius ad eam rū dirigunt, Deuicaq; certamine rū godomarus

tergduerat; Sigmundus uero dū ad ripā ad gunt fugisse nūtiatur. a hlodomere capt̄ cū uxore & filius captiuus abducitur; Atq; Infra terminū aurelianensis urbis In custodia positus seruabat. Discedentib;q; his regib; godomeris resumptis uiribus burgundiones collegit regnūq; recepit, Contra quē hludomerus terrā uire disponens. sigmundū Interficere distulit. Cui abelto dicto abbati moegno tunc temporis sacerdoti dictū ē; Si Inquid respiciens dñm emendaueris consiliū tuū. ut hos homines Interficiā non pigeat. Erit dñs tecū & abiens uictoriā obtinebis; Si uero eos occideris tu ipse Inimicis; Inimicorū tradit̄ similis sortis peribis. fil̄q; tibi uxoriq; ac filiis tuis qđ feceris sigismundo & conlugi deliberis eius. Quod ille auscultare dispiciens consiliū ei⁹. dat̄ stultū consiliū ee puto ut inimicos domi relictos contra reliquos ecē eosq; at tergo, Hunc a fronte surgentē Int̄ duos hostiū cuneos trucidatus enim & facilius uictoriā obtinebis patrabitur. signū abalio sepcreū, Quo Interfecto facile & alios mortē potuerit distanere. Sic tamq; Int̄fecto sigismundo cū uxore & filius apud columnā ē aurelianensis urbis uicū In puteū lapideū pēcipiens burgundiones p&it uocans In solacū theuderichū regē, Ille ecclesiū Inluriā socerisui uindicare uolens. ire p̄misit; Cūq; pdrit̄ apud uisorentiacē locū urbis uienensis conluncta fuisset cū godomero confligunt; Cūq; godomerus cū exercitu tergduertisset & hlodomerus Insequeret̄ ac desuis nō modico spatio elongatus eet. adsimilcentes illi signū eius dant adeū uocē dicentes, Huc huc conuertere tui enim sumus, Nulle credens abiit In ruptq; In medio Inimicorū; Culus cerpuicē capud & corpo desyū eleuccnt in sublime, Quod francicernentes atq; cognoscentes hludomerē Int̄fectū. Repcrata uiribus, godomerū fugcnt burgundiones oppūmunt; Pcctricēq; Insuccredentes sunt potestatē; Nec mora hlothcerius uxorē germeni sui gunt theudcā nom sibi In matrimonio sociant. Filiosq; ei⁹. hrothildis regina excetus dieb; lucrat̄ secū recipit ac retinuit; Quorū unus theudebaldus alt̄ gunthcerius. t̄ tertius hrodoaldus uocabcet; Godomarus rex regnū suscepit,

f. viii

Post theudrichus nō In memor plurimos emensfridi regis thuringo rū hlothcerū frēm suū In solacio suo uocat. & cedueris eū ire disponit, Pmittens regi hlothcerio pcertē pdē. si eis de muneribus dui ntus conferretur, Conuocatis igitur francis dīc adeos, Indignemini quaesotē Inluriā mee quē Inter tū parentū

.⁊. & inuictiss̄ sup̄ parentes nr̄os omnem substantiā absumebant

uestrorū. ac recolite thuringos quondā sup̄ parentes nr̄os uolentē ad
uenisse, ac multa illis inaluisse mcclc; Quidā eos obsidib; pacē cū his inire
uoluerunt; Sed illi obsides ipsos diuersis mortib; p̄mer-runt. Pue-
ros p̄ neruos fœmorū ædcerbores ædpendentes. Puel-las ex complures
quā ducentas crudeli nece int̄ficerunt; Hæc utiq; eos brachia super
equorū ceruicib;, Ipsiq; acerrimo mota stimulo p̄ diuersa p̄lentes diuer
sis inpetrab; fœminas diuiserunt; Nuisuero sup̄ orbitas uiarū extēn
sis sudib; q; intra confixis. placuit ea desup̄ onerata transire facerunt,
Confracta sq; ossibus eorum; dum; q; eas inciderunt: Nunc dū
ermenfridus qd mihi pollicitus est̄ repellit & omnino haec adimplere dis
simulat. Ecce uerbū directū habemus eccam cū dī ad litteram contra deos.
Quod illi audientes & de tanto scelere indignantes. uno animo eccl̄ā q; sen
tentiam thoringi p̄tulerunt; Theudericho dū hluthario-rū frē & theudbā
filiū insolacio suo adsumpto cū exercitu abiit; Thuringi uero uementib;
francis dolos p̄parant; In cāpū enī quo certam eos debebat fossas effodunt
quarū ore operta denso et̄ p̄tē plano adsimilant cāpū; Inhis ergo so
ueis cū pugnare coepissent multa francorū equites corruerunt & sunt
ei subito impedimenta. sed cognita hunc dolū obseruare coeperunt.
Denique; cū thoringi cedi se uehemēt̄ cernerent. fugato ermenfredo re
ge ipsorū terga uertunt. & ad unum stragē fluuiū usq; p̄ueniunt; Ibi q;
tantam cædis ex thoringis fecerunt. ut alueus fluminis adacuerū conge
ries repleretur. & francis tā quā p̄ pontē cuncta quod sup̄ eos. In litus ulteri
ore transirent; Patriam ergo uictores regionē illā capessunt & in
sua redigunt p̄testatē. Hluthe-rius uero rediens radegundē filiā
berthe-rii regis secū captiuā abduxit sibi q; ea in matrimonio sociauit.
Cuius frā post-ea in iuste p̄ homines iniquos occidit; Illa quoque eadem ē
uersa mu-tata ue-stē monasteriū sibi intra pictauensē urbē construxit.
Quā orationib; ieiuniis atq; elimosinis p̄ditā intra-neas emicuit ut mag
nā in populis haberet̄, Cū dū ad hunc supradictā regem in thoringia ea
theudericho hluthe-rii frē suū occidere uolunt. & p̄ per-atis cū ar-
occulte
mis eū ad se uocat̄ qsi secretius cū eo aliquid tractaturus; Span
sūq; in p̄tē domū illius tentoriū de uno pariete in alterō cer-nitur
stare post eū iubet, cuius tentoriū illud erat breuior. peder arma-to
rū eo p̄ uerse dilecta; Quod cognoscens hluthe-rius cuius arma
tura ingressus ē domū, Theudericho ut intellegens hunc haec cognouisse

fcebulēc fingit & cclia exclus loquitur, Denq; nescient quecltē dolū suū
delinire, Discū ei mccgnū argenteū pgrccacc dedit; Hlutheerius dūud
le dicens & p munere gratiacc agens ccdmēcctū regressus est; Theude
richy quēri t ccdsuos nullo extcentedusce suū pdisse catpnū. & ccdfili
ū suū theudbāū dit, Vccde ccdpatruitatū & progcc ut munȳ qd ei dedi abi su
cc uoluptcote concedat, Qui abiens q; p&it imp&rcū. Interclib; dū dolus
theuderichy multū callidus erat;

VIII Idm uero
regressus ccdppria ermensi dū ccdse dacce fide securū pcepit uenire
Quē & honorifice dilcū muneribus, Ecclām ē dū dū quocdāc die pmurū
curticcas albidensis confabulacrent, dam Inpulsus de
altitudine muri ccdterrēc corruit. Ibiq; spm excalcuit. Sed quid ei
deinde delecer & ignoramȳ. Multacm ccdserunt theuderici in hoc
VIIII Cū dū theuderichy in thuringiācc ēet dolū manifestissime patrasse
ccruer nus sonuit eū interfectū fuisse; Archcedius qq unus ex
renectoribus ccruer nus hil debere dū inuitat. Ut regionē illāc de
bere & accipere. Ille qq nec mordtus druer nus addit, Tcentcq; in
illcc die condensce fuit nebulc ut nihil supducch; lugere pcerib; discer
ni possit. Dicere enī erat solitus sex. Vell; umquāc se druernēc lēmc
nē qu ē tcente locundicticas gratiacc resulgere dicat oculis cernere.
Sed non ei dō concessū ē, Cūq; portc curticcas obsercctg ēent & &
unde ingredere pūrum patulū n hcebet. Inercē archcedius sestrāc
unius portc eū curticcte intromisit; Dū hēc dgerent nuntiatur
theuderichū uiuū de thuringia fuisse regressū;
X Quod certissime hildebertus cognoscens ccb ccruer nor edit & in
hispcenicc ppt sororē succ gotī hildāc redit. dirigit. Hēc uero mul
tcer in sidicis ccb amelricho uiro suo ppt fidē catholicā patiebatur
Nēc plerūq; p cedente illcc ad sēa ecclesiācc stercora & diuersos stertores
sup ecc pticī imperccbat, Adextremū aū tcentcc eāc crudelitcte dr
cā disse ut infectū de ppria scenguine sudcriū fri orcens mitter &
Vnde ille mcoxime cōmotus hispanicis appetiuit, Amelrichy uero
hēc audiens necuer ccd fugiendū pcerat, Porro in minente hildebto
cū amelrichy necuē debere & ccscendere, & in mentē uenit lcepi dū
se pciosorum mutatudinē in suo thesauro reliquisse; Cūq; ccd eor dē
pcendor in curticcē regredere ccb exercitū aporta exclusus ē. Vi
dens ccū sen posse euadere. Adecclesicc xpi anorū c fugere caepit.

Sed priusquã eccl̃m lumina scõrũ tangeret unus emissarius meus nũcium accepit eũ mortuũ & statim accurrens biq; recedens remisit spm. Tunc hildebaus cũ magnis thesauris sororẽ ad sumptũ secũ ad ducere quæ cupiebat. Nesciq quo casu In uia mortuus cõ, & postea percrisius ad latus luxtã patrem suũ Hludowichũ sepultus ẽ. Hildebertus uero Inter reliquos thesaurorũ ministeria eccle siarũ pciosissima detulit. Nã. lx. calices. xv. patenas. xx. euangeliorum capsas detulit; Oma ex auro puro ac gemis pciosis ornatũ. Sed nẽ pas sus ecc ẽ fring. Cunctasq; ecclesias & basilicas dispensauit ac tradidit ministeriis scõrũ

Post hæc Hluthacrius & hildebertus burgundiã pterire distantes. Cãuo catusq; theudericho Insolacio eorũ ire noluit; Francia uero quia ad eũ aspicere cupiebant, Si cũ frib; suis ire In burgundiam dispexeris. te relinquimus & illos requiratis pobtum. Nalle Infideles sibi existimantes. conuertimus aut me sequimini. & ego uos Inducã In patriã ubi auru & argentũ accipietis. Quantũ uestra potest desiderare cupiditas. De quæ pecora de qua mancipia de qua uestimenta In habundantia adsumetis. Tantũ hos me sequamini. His pmissionib; hi In lecta sua uoluntate facere pmittunt. Ille uero illud transire disponit. Pmittens iterũ & iterũ exercitũ cõtra regionis pdãe. Cũ hominib; Insuis regionib; transire pmittere. Hluthacrius uero & hildebertus In burgundiã dirigunt. Augustudunũq; obsidentes. Cunctaq; fuga to godomaro burgundiã occupauerunt.

Theudericho uero cũ exercitu aduerno uenienti totã regionẽ deuastauit depredauit. Int̃ ea archedius sceleris illius auctor cuius signa uidi regio deuastatã ẽ. bitũricas urbẽ petiit, Erat aũ tunc temporis urbs illa In regno hilditrudis regis, Placidi nãq; mat̃ ei. & alchimaci soror patris eius cepit hensę. uerũ apud cadurcã urbẽ reb; ablatus exilio condemnatus est. Rex igit̃ theudericho ad urbẽ aduernã usq; accedens In circuitu illius suburbana castra fixit. Beatus uero quintianus hos dies; erat epc Int̃ ea exercitus cuncta circuit miserã ciuitatẽ regionẽ illã, cuncta deuastauit uersa debellat. De quib; nullã basilicã sci uel ecclesiam pepercerunt. Confringunt. ostia se ecclesiarum remouent resq; pauperũ quæ ibidem fuerant ad gregem diripiunt & multa In hoc loco mala pperauerunt. Verũ tam magnorum sceleruũ exhibitũ In mundo correptu. In festinationem; pperuisse mortib; leniebant. damnantes dicentes. Cur nos martyres sic cruciasti. sicut In libro uitarum eius conscripsimus;

Louolautrum autem castrũ hostes expugnatum paulũq; prorsus

quidam scō quintano In turicō Interficerent ecclesiæ mirabiliter
Interficiunt; & credo obillius eduscō fuerit ipsū castrū In mœnib; trecti
tū In quorū quodusq; illœ die defensatū ē. Nec cū eū hostes expugnare
non possent eccl̄ppriæ lāe fidei disponerent, Audienter hæc obsessi lāe lēg
atq; securi decipiunt. Sic dñs apostls; Cū dixerint pax & securi
tas tunc repentina supuenit & Interitus. Denig; ipsius paulī pbri seruū
lāe securi populi trecdunt In mœnus hostiū, Cūq; accessero castello duce
rentur captiui In mœnia pluuiæ quæ xxx dies fuerat obnegatæ dis
cendæ, Tunc obsessi merolicchensi castrone captiui eccl̄ducerent redēpti
one data liberentur, Sed hæc ignauiæ eorū efficit, Castrū enī ppria
natura munitus erat. Nec centenū dūtaxat cubitorū altū
lectus lapide sine murorū extructione. In medio aūt Ingens stagnū aquæ
liquōre gratissimū, Ab eliouero latere fontes uberrimi, Tres ut portæ
riuus defluat aquæ unde. Sed Intrā grandē spatio munitio istæ dis
tendit. Vt mœnienter Infra murorū septa trā excolant fruges; In
hyeb. und centrā colligant. Huius tutæ m. ele. cta qui obsessi erant egressi fo
res ut ecclesiam aliquid pdæ retrū se Intra castelli septa recondē
rent. ecclhostib; conphensi sunt, Erant aūt Liuri tunc ante oram paludē
tū uincti post tergū mœnib; oblati. In minentē lāe gladio ecclquæ
uerunt obsessi ne hūi Intēficerent singulos tricenos decisse In redēptio
nē suæ; Theudericho aūt ecclæruerno discendens. si quæ ecclsuū pcuren
tē suū In ecclæ qsi pcustodiæ dereliquid, Erat tibi tunc tēporis quidam
Iragus ex minoribus. Qui mœgniens scō quintæno pcurrebat Insidiæ, &
cū se scī eppr pedib; aut pternet & nūquā ut se ei subder & mouebatur. Itaq;
ut qui dēc uxorē quæ sēr fecerat, pridiculo Indicar & quæ melioris In
telligentiæ modo cōmotæ dat; Si tæ est hodie pessū dæ tus nūquā erige
ris. Die aūt tertiæ aduenientes nuntii dēpsenti à regis uinctū cū uxore
ac liberis pater ecclduxerē. qui abiens nūquā æruerno regressus est.

xiiii

Mundericho igit qui se pcurrentē regi cessere bat, multa elatus sup
bia dat, Quid mihi & theuderico regi. Sic enī mihi solū stegm
debet ut illi, Egredier & collectē populū meū atq; exigē sa
cramentū abeis, Vt scīat theuderich quia rex sū ego sic & ille; & e
gressus coepit seducere populū dicens. Princeps ego sū & sequiminime.
& erit uobis bene, Sequebat aūt eū rustica multitudo. ut plerūq;
fragilitas humanæ ē uentr, decrer sacramētū fidelitatis & honoren

ter eū

ut regē; Quod cū theoderichy cōperisset mccndecim mittens eccdeū dicens. Ne
cede adme & si tibi aliquec de regni nri dominectione portio debet acoipe
Dolose enī hæc theoderichy dicebat. sicilicet & ut cū eccdeū uenisset & īnt̄ficeretur.
Ille uero noluit dicens; Jœ renuntiacte regi uro. Quicesex sū & ille. tunc
rex cōmouere & iussit exercitū. Quo oppressus ut punire. Quod ille cognoscens
& se non pucclens defendere uicedriaci castri murus expetens cū reb; omnib;
sneo se studuit cōmodnise his secū quos seduxerat adgregatus. Jgit cōmotus
exercitus castrū uccllat acp reptē dies obsedit. Munderichy aū repugnecbat
cū suis dicens; Stemus fortes & usq; accmortē pcertē dimicemy & n subdcemur
Inimicis. Cūq; exercitus īn circuitu In contra laculc transmittet & nec
ccliquid pucclere & nuntiauerunt hæc regi. Nalle quendē misit desuis ar
ghisilū nomine dixq; ei; Vide Inquid qd pucclcat hic p fidus Inē tu macid
sud Vcde & redde ei sda orcem tū ut securus egredicet. Cū aū egressus fue
rit Intī fice eū & dele memoria ei. dregno nro. Qui abiens fecit luxta
quod ei ceptū fuerat. Dederat tcem priusignū populo dicens; Cū ego hæc
& hæc loquutus fuero stccam Inruentes Interficite eū. Jngressus aū ar
ghisilus ait mundericho; Quousq; hic resedis tcc quē unx exInsipientib;
Nam quid poteris regi diu resistere. Ecce ccblatū tibi cibū cū te famer
oppresserit ultro egredieris & orcderis Inmcenx Inimicorū & morieris tu & filii tui
qsi unx exeanib; Audi potius consilium meū & subdite regi ut uiuere possis
tu & filii tui; Tunc ille hr mollitus sermonib; ait; Si egredior cū phen
sus a rege Intīficior & ego & filii mei tomes amici mei qui mecū sunt ad
gregati. Cui arghisilus ait; Noli amere sed sine egredi accipe sacra
mentū de hac culpa & stac securus cora rege. n& timeas; sederis cū eo sicut
prius fuista; Adhæc mundericho respondit Vtanc securissim ut n Intī
me
ficiat Tunc arghisilus postea supaltcerno mcenib; iurauit ei ut securus
egrederetur; Dcctc igitur sacramtc egrediebatur mundericho de
portc castelli tenens mcenū arghisili, Populus aū expectcbat alonge
aspiciens eū; tē p signo ait arghisilus. Quid aspicitis tc inimica ō populi
numquid non uidistis prius mundericho. & stccam Inruit populus Ineū
Nalle Intellegens ait. Euidenter sime cognosco quod feceris p hoc uerbū
fa
signū populi ccdme Interficiendū. Verū tcm dico tibi quip luribus de
cepistime tenuiū ultra nullus aspicia & . & emissa lancea Inscapulis ei.
f fodit eū cecidit q; & mortuū ē. Et ccc ginata q; mundericho gladia
de Inceps mcegnē stregē depopulo fec & usq; quo spm. Emisit. Interficere

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0069

quēcūq; ccdsequi potuisse nondistat. quo Int̄fecto. rerēt. fisco conlcctæ sunt.

xv

Theaderichz & hildibrat foedus Inierunt; & dato sibi sacr ccm̄ta ut
nullus contra cclīm mouere. obsides Inhuicē acciperunt. quo stabilitur firmcc
rentur quæ fuerant dictæ. Multæ t̄ filii senctorū Inhac obsidione
datę sunt. Sedorto terū Interrog̃ scandalo ccdseruatū publicū sunt ad
dictū & quicūq; eor ad custodiendū accepit. seruum sibi & his fecit Multæ tæm exeis p fugā lapsi Impā
rediert. Nonnulli Inseruitio sunt rētenta. Intrcæquos atticlus nepus be
cti gregorii lingonicī epī ad publicū seruitū mcæncapatus ē. custusq; e
quorū distanctaus ē. Erat enī Inter cc treueric̄ termini territurio cuidā
bccr.ro seruient. Denicq; beatus gregorius ccdInquirendū eū pueros dis
tanctaut; Qui Inuentū obtulerunt homini munerā sed respuit ecc dicēs
Dictæ generationē x. auri libras redemi debet; Quib; redeuntib; leo qui
dā ex ǒ quincc dominis ui dit; Vtancē me p mittere & forsitan ego potercē
eū reducere decaptiuitate. Gaudso aū dnō directus uenit ccdlocū. uolūtq;
puerū dā cc cbstrahere sed nō potuit. Tunc locatū secū homine quendam dit. Venime
cū & uenundcc me Indomo beatbcri illius. sitq; tabilucrū p̄ū meū; tantū
liberiorē ccdtū habeā cc faciendi id quod decreui; Acceptæc uero a gr cōtæ
homo ille abiit. & utridtū duodecī aureis discessit, Sstatus ē ccū emptor
rudi fcemulo quid operis sciret. Respondit; In omnib; quæ mandaueris de
beō. In mīsis dominorū uestrorū ccldē sc i tus sū operarē. Nec m&uo qt reppe
riri possit similis mei Inhac scientiacc. Verū enim dicotabi quicc & icē sire
gl epulū cupiacs p̄parare. fer coltæ regalicc cōponere possū. nequisquā á
me melius, Talle, Ecce enī diessolus ccdest, Sic enim barbarie diendo
minicū uocitarc consuetcc est Inhac die uicini atq; pcærentes mei Inuitcc
buntur Indomo mecc, Rogo ut faciacs mihi prandiū qd ccdmirentur &
dicant quicc Indomo regis melius non cœpexim. & ille, iubeat Inquid
dominicus meus congregare pullorū gallinaciorū multitudinē & fa
cicc quæ p̄cepit. p̄parat ergo quæ dixerat puer Inluce dominicadies
Fecitq; epulū mcægnū deliciisq; refectū. epulabunt ccū omnib; & beatus
sacerdos; prandiū pcærentes illius discesserunt. Dns aū dedit gratiā
puero hōi & accepit potestatē sup omnia quæ habebat dominus suus
In promptu, diligebat q; eū ccldē & omnib; qui cū eo erant ipse dispen
sabat cibariacc & pulmētacc; Post annuero curriculū. cū ice setu
rus ēet dns illius secessit In prouinciā quæ erat dom proximus cū ad
ccto puero custode equorū & decubans cū eo. alonge Inmegra auersus dorsis

ut non cognoscerent simul dicit puero. Tempus est enim ut loc̄ depatricc co
gnoscite debeccmꝰ Ideoq; moneote ut hac nocte cū eo/ordd discudendū ordd
duxerit soporē dep̄mcarit sed cū primū te uocauero ordsit & ambule
mꝰ. Vocduerat enī beatbarū rurille multor parentū suorū ad epulum
Inter quos erat & genet eius qui decaperat filiā illius; medice dū nocte
d conuiuio surgentab; & quidā dicta: prosequitur ē leo generū domini sui
cū potu porrigent quē ebibere/e Inm&cctū eius dit ordeū: Homo dicta o
creditor. Socerimei sic uocleccr. Quando enī uolumate ordhibebis ut ad
sumptus equitab; eius ecc Inpatriā tuā; Hocqsi loco dilectacnt dix; Simi
lit & ille localit respondit uerbate dit; Hac nocte delibero. si dī uolun
tas fuerit. & ille, uanē In quid custodicent me famuli mei ne cliquid
dereb; meis ordsumcer; & ridentes discesserunt; Dormientab; dū cunc
tis; Vocatū leo atrocclū stātesq; equitab; Interrogat sihabet & gloriū:
Respondit. Non est mihi necesse nisi tantū lancetā paruulā. Talle Ingres
sus mansionē dñi sui ordp̄hendit scatū eius de frameā; Qdo Interrogan
dus est & dit quid sibi uellet. Respondit. Ego sū leo seruus tuus & suscito
drocclō ut surgat uelociter & deducat equos ordpastū. dormiet enī sopore
qsi ebrius. Quidā. fac ut lib&. & hec dicens obdormiuit. Ille ū regres
sus fores munū puerū drmice Inuentq; locum ubi atrocs atri diuintus reseta
tes qār In tao noctis cū cuneis malleo p cussit obseruauerat p custodia ca
bellorū & grecanēs dogens do sumptusq; equitab; reliquit secū discessert
Vnū & hic uologlū cū uestimentis tollentes. Vementer cū ordmusellā fluuiū
ut trancirent, cū de&enerentur & quib; dic, relictis equitab; & uestimentis
ence decenter sup pedes mice posita domnē In ulteriorē egressi sunt ripā. &
In tē obscura nocte egressi - silucc lectuerunt. Ter tacenti nox ordue
nerat quod nullū cibū gustaconter it terebant. Tunc nutū dī reptic de
borē plenā pomis quā uulgo prunes uocant comedunt & pedibus suis fren
tia In gressi sunt inter cā pecudē. quib; p gentab; audiēnt pedibulū de qū
currentiū. Dixerunt q; Pfecto nocte tres ne cappe pedibus hominibus
uenientib; & ecce ex Inp uiso stirpes rubi mocgnē ordfuit. post quē tran
seuntes placerunt se tres. cū euccginatis gloriis. scilicet ut si ordue
terentur. confestim se qsi ordimprobis fures mice defensurent. Verū
tam cū uenissent In loco illo corā stirpe obmurū restiterunt. dixq;
unus dū equi urinā placerent. Vae mihi quia fugiunt hii detestabiles
nec reppericē possunt. Verū dico p sedutē mecē quasi In uenirentur

namuidebam duar inhacnocte columbar aduolare & consedere inmanumea

unū pcambulā condemnecrp, & alterū glacciorū ictib; Insfrustrac discerpi
lubebāc; Erect enī bacrbacrus ille quihaec a|ebat dominus eorū deremense
urbe uenens hor Inquirens, & repperiss & utaq; Inuicc singr obstacculū n
pbuiss, tēmotas equitab; discesserunt. Dii aū nocte ipsc ccdtgerunt
urbē. Jngressiq; Inueneruntt hominē, quē sensatacta ubinēc ēat domus
pcculelli prbri Indicauīt eis, Quidū p platcāc pterit & signū ccd mcctaniss
motū ē. Erat enī dies dominica Pulscentsq; lecnucc prbri Ingressisunt.
exposuitq; puer dominosuo, Cui ait prbr. Vercc est enī uisio necc exqb.
unicc albac cclicc aū nigra erat. Dxitq; prbro Jndulgeat dns, p die sua
sca Nēc nos rogacmt ut cdiquid uictuisp becc, Lucescat enī Inlucescat dies
quod nihil pcenis pulmtaq; gustacuimt. Occultacctas ccū pueris pbutt eis
Infusū cū uino pcnē & cdbitt ccd mcctanos secutusq; ē bacrbacrus. Itcrū
Inquirens pueros. Sed Inlusus ccprbro regressus est. Prbr enī ccmictac
cū becctogregorio centaquicc hcdebat. Tunc resumptis pueri sepulti uiri
b; pduos dies Indomo prbri cōmoracmes cdbsesserunt, & sic usq; ccd sēm
gregorū plctusunt. Qd uisus ccū pontifex uisis pueris fleū sup collū atta
li nepotis sui; Leonē aū alugo seruatis cdbsoluens cū omni generatione
succ. ded ertrāc ppriicc Inqua cū uxore ac liberis lib uīx omnib; diebus uitae sue.

XVI Sigocddus aū cū in ccruerno hcdbitacc & multac mcdlcc Inecclsia cebat
& Nēc res diuersorū puccdebat & seruipsius non desistebat a sur
tis homicidiis ac supuentis diuersis q: sceleris bus, Nec ullus mutare au
sus erat coracc eis. Vnde factū est utipse ullicc buis dcc tensē quicc con
dācte thracciusbenedictus epūs becsilicæ scī Iulicceni reliquerat. teme
racrio ausu pueder &. Sed cū Ingressus Indomo illac fuiss &; stacta mcmbris
effectū lecto decubuit. Tē mulier ccd monitac p sacc cerdotē eleuctū In
becstern ac Inedicc uillicc tracnstulit sacnūq; recipit; & accedentes expo
suit ei omna quæ pertulerat. Quod ille audiens uotac becto mcer tr ist
uo uens q: cdbstuleratt duplicatac restituit. Meminimt & hs uir tu
tis Inlibro miraculorū scī Iulicceni.;

XVII Igitur dionisio epo apud toront dr ceydente. om macuss trib; annis
pfuit Hicemm extussu hlodomacrp regis cui supra meminimus or
dinatus ē. Illoquoq; migracnte leo septē mensib; ministracū. Hic
fuit uir strenuus atq; ualis Infabrica operis lignacrii. Quodefunc
to theodorus & paulus epi qui depcerat bi gurgundiæ ccdueneracnt
Ordinacnte hrothildæ regnā trib; annis tironicā regerunt

ecclesiæ. Quib; defunctis frocnculio exsenectoribus substituitur. Anno
igitur tertio episcopatus sui cũ domini cinctoclus nox cclmcc populus
effulsisset & idem pontifex priusquã ecdingiliccs discenderet & lus
sit sibi poculũ ministrccre. Aduenies aũ puer sine mora porrexit
quo hausto mox spm exalcauit. Unde factũe Indubitatũe ueneno eum
fuisse necatũ. Quo decedente Inluriosus unus ecuib; quintus decim
post beccũ mccranũ cathedrãe pontificalẽ sortitus est.

Ou ccũ hrothildis regincc pcerisius morccret Videns hildebrus quod
mccẽ succ filius hlodomeris quos supra memoraccuimꝰ unico affectu
diligeret & Inuidiæ ductus demẽtens nefa uentæ reginæ ecdmitte
rentur Inregno. Misit dcc ecdfrẽm suũ hlutheerium regẽ dicens, Ma
ter nra filios frris nri secũ retinet & uult eos regno donecet debesue
locãt ecdee pcerisius & hecbrta cõmuni consilio pertractcre oportet quid
de his fieri debeat. Utrũ Inciscc cæsarie ut reliqua plebs hecbeccntur
an certe his Interfectis regnũ germcenni nri Inter nos metipsos æquali
tate hecbrtæ diuidcatur. Dequib; ille uerbis uccldc gauisus pcerisius ue
nit. Jacctaccuerat enim hildebrus uerbũ Inpopulo obhoc hos conlu
qsi pcerulus eleuccturus Inregno, Conluncq aũ miser unl ecdregi
næ quæ tunc Inipsa urbe morabãt dicentes; Dirige pcerulos adnos
ut sublimẽt Inregno; Nulla gauisa nescions dolũ illorũ dcctu puerili
esu potuq; dixe eos dicens. Non me puto amisisse filiũ suos uidetæ Inei
regno substratu; Qui ecbeunter ecdphensi sunt ccũ ac se pcerati apueris
& nutri toribus suis custodiebcntur utriq; seor sũ pueri & seor sũ hii
pcerulꝰ, Tunc hildebertus atq; hlutheerius miserunt archiepiscopum
cui supra meminimꝰ ecdregincc cũ sorcipe euccginccto .iq; gladio
quiuenies ostendit reginæ utrcq; dicens. Voluntatẽ tuæ ẽ o glori
osissimæ reginæ filii tui domini nri expsunt. Quid de pueris agendũ
censeas, Utrũ Incisis crinib; seor uiuere lubeas; an utrãq; iugulare.
Nulla exterritæ nimiũ & nimiũ felle cõmotæ pcipue cũ gladiũ cerneret
euccginccũ ac sorcipẽ amcertudine puentæ ignorans Inipso do
lore quid dicer & aut simpliciter. Sic aus mihi est sic ecdregnũ none
riguntur, Mortuos eos audisse quã tunsos. Nulle pcerũ ecdmi
rans dolorẽ eius nec scrutans quid de Incepꝰ plenius pertractarẽ
Uenit celeriter nuntians ac dicens, Fauentæ reginæ opus ego tũ pficia
te. Ipsa enim uult explere consiliũ uestrũ. Nec mora ecdphensũ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0073

hluthcarius puerū seniorē brachiū elisit intrāc defixūq; cultrū in ar
cella crudelit̄ int̄ fiat quo uocaserentē fr̄ eius ccd pedes hildebrapsee
nitur ccd p̄hensoq; eius genuce diebat cū lacrimis. succurre pissime
pect̄ ne & ego pereā sicut fr̄ mr̄s, t̄c hildebaus lacrimis respersa facie
ait: Rogo dulcissime fr̄ ut hr̄m uitā michi largiare concedes. & quē
lusseris pes animā conferā, t̄m ne int̄ficiatur, Nulle conuicius actū
ait, dut elece eū ait. dut certe peomorieris, tu inquides Intēfector
hulus causae & t̄c uelocit̄ de fēn derisullis. Haec audiens repulsū a sepulti.
plēc adeū. Ipse uero accepit cultrū trcensfixit. In latere. sicut frēm
priur fecerat lugulcaut, Deinde pueros cū nutricius p̄imerunt. quibus
interfectis hluthcariur arcensis equitab; abscessit pcarui pendens de in
ter fectaone nepotū; Sed hildebaus in suburbanee ē cessit, Regina
uero conpositis corpusculis fer & ro. cū magno p̄ cedentio in m̄ stq; luctū usq;
ccd basilicā scī p̄ri p̄secutae uenit; pcarit̄ tumulcau. quorū unus x.
annorū alius uero septem nis erat. Terciū uero hludouicū ē p̄hen
dere non potuerunt. quid pauxilliū uitorū fortiū liberatus est, is
post positū regnū terrenū ccd dnm trcensit. & sibi manu ppria capillos
incidens clericus factus ē. Bonisq; operib; insistens p̄tr abhoc mun
do migrauit. His qq regnū hludomeris inter se equa lance diuiserunt, hrode
hildis ū regina adē seq; exhibuit ut ccb omnib; honoraret. Assidue
In elimosinis p noctes Inuigilus In castitate atq; omni honestate
pura se sep exhibuit p̄d̄c ecclesius monasteriis uel quibuscūq; locis
scis necessaria p̄uidit largiq; depna uoluntate distribuit. Ut puta
r & ur eo tēpore non regina sed ppria di an ancilla Ipsi; sedulo deser
uire. Quae non regnū filiorū non membroū sed facultates extulit ad
ruinā. sed humilitates euexit ad gratiam.

XVIIII

Erat enī tunc & & beccus gregorius apud urbē lingonicā m̄ag
nus di sacerdos signis & uirtutib; clarus. Sed quia hulus ponti
fici memini mus gr̄ciā celebrandus fuit. Ut scī loci dionisiensis
In quo maxime erat assiduus huic Inserā lectionis; Est aū castrum
firmissimū muris In media planitiae & sacris locundae cōpositū. t
rens undiq; fertilis atq; fecundis ut ar uis semel scissis uome
re semina lacte tur & magna fructū opulentia subsequatur
Ameridie habet or carcē piscib; fluuiū. undis p̄ diuersē. Ab aquilo
ne uero alius fluuius uenit. qui p̄ por tā Ingrediens de subpontē.

decurrens ꝓdictꝯ rursū ꝑcertē egredit̃r. tantū muniꝝ oris locū plaꝯ
dat unda circūfluens. Ante portās malus necnō mirꝫ uelocitate diuersi
quattuor portæ a quattuor plagis mundi sunt positæ. totūq; ædificiū .xxx.
tres turres exornant. Murus uero illius a quadrisꝫ lapidib; usq; xx.
pedes. desup aminutꝰ lapide ædificatū habet. habens in altō pedes xxx in latū
qui cur non cuncti dictū sit ignoro. habet enī in circuitu ꝓfossionē pedes xv.
A ꝑcertē dū occidentis montes sunt uberrimi amnesq; replēti. Quī tēno
bile incolis federnū porrigunt. Ut refert ant scalonū. Nec usquā fer
hoc ab aurelianō imperatore fuisse ædificatum. Fuerat

Theudericꝯ aū filiꝰ eius theudbto uuisigarde culus dē regis filiæ disponsa
Gothi uero cū post hludouei mortē mutuo dedissent quæ ille ad quæsierat
ꝙ asissent. theuderichꝯ theudbtū. Hlotharius uero guntharium
senioris filiū suū ad hæc requirendæ transmittunt. sed guntharius usq;
hrodenꝯ accedens nescio quas faciente causas regressus ē. Theudbertus
uero usq; ad brixiensē urbē cuncta ꝑ abiit deas castrū obtinuit atque in
ꝑdās diripuit. Deinde ad aliū castrū nomine capraria ꝑuenit legatosq; mit
tit dicens: nisi se illi subdant omnes loci illius incendio consumendos
eosq; qui ibidem residentes capt[illegible]dos.

ERAT AU IBIDEM TUNC MATRONA DEOTERIA NOMINE
ualde ad decus atq; sapiens. cuius uir apud brixiam urbē constitutus
quæ misit nuntios ad regē dicens: Nullus ambigit̃ optime posse resistere
Cognoscamꝰ dominū nrm Ven. & quod beneplacitū fuerit in oculis eius fa
cito, Theudbertus aū ad castrū ueniens: cuius aditus ingressus est. subditosq;
sibi cernens populū nihil male inibi gessit. Deoteria uero ad occursū
eius uenit. Nam et ꝓtinus ac cernens amore eius ad pulsus. suosq; ac populū stratu;
Illius diebꝰ theudericꝯ patrem suū signaldū occidit. Quod dum nuntiens
occulte ad theudbertū ut & ille filiū eius necidere & quē tunc secū hac
beret; sed quia eū de sacro fonte ex ceperat ꝓdere noluit. Inter eos uero
quos ꝑtēs miserat ipse ad legendū dedit dicens: fuge hinc
quia patris mei præceptū accepisti te interficere. si uero ille defunctus
fuerit & me regnare audieris ac securus ad me reuerteris, quod
audiens gratias agens & ad ipsum dicens abscessit. Nam relictis enim ci
uitatē gothi ꝓcesserant, Dequa theudbertus obsides retinebat. ad
eū si iuuandū confugit, sed ꝑtem se ibidē cernens esse munitā latum

pdixit ibiq; & laudauit. Dū haec agerentur nuntiatur theudeberto pcō-
suū grauit aegrotare; & eodq; nisi uelociur properet & ut eū inuenire &
uiuū apud suos excluderent: ne ut ille reuerteret. Talle
haec audiens cunctis post posthac illuc dirigit, deoteric cū suis successu a-
uernū relictae; Cuiq; dabit & theuderichi ñ post multos dies obiit u
censimo tertio sui anno. Ē surgentes dū hildebrus & hluthacrius cōtra
theudeberti regnū es. duxerre uoluerunt, Sed ille muneribus placatos
& ꝑcibus; sibi defensetur. ē & in regnū stabilitus: mittens postea ad regnū
deoteric exinde arcessiuit, eiq; sibi in matrimonii sociauit; &

xxxiiii Videns aū hildebrus qd ea pueriere ñ potuit legatione eo deū misit. &
eo se uenire p̄ cepit dicens; filios ñ habeo te tecq; filiū habere de
sidero. quo uenient tecnas eū muneribus; dulcedū uocabo omnib; mirare
t, Nā de reb; bonis tuis decernis quae d'euestab; t reliquis ornamentis qd
regē habere dec & tua ea ꝑ eric donecū, similit & de equitab; atq; cate
nis, Haec audiens sigiuecldus qd salic & theudebaus regnū patris obtenu
isse & ad deū de tocliue redit. quē ille gaudens ac deosculens, tertiae pa
te ei de muneribus; quae ad patrio acciperat ē ei ergreuis & oia quae in fisco
suus pat posuerat de reb; sigiuecldi patri eius ipse reddi pcepit. &

xxxv Talle in regnū firmatus m regnūq; atq; in omni bonitate pcipuū red
didit; Erat enī regnū cū iustitiae regens. sacerdotes uenerans, eccle
sias munerans pcupere releuans & multos multas beneficia pia
ac dulcissimae accōmodans uolunteriae. omni tributo quod in fisco suo
debebat in cerui regnū sitas reddebat clemt indulsit

xxxvi Deoteric uero cernens filiae suae leo adultae, uelde quae ee tamen ne
ec concupiscens rex sibi ad numer & in beo sterniae posthac in domiq;
fr; bub; ē iunctas ecclesiae ꝑ citeriae. quae in ipso flumine spm reddit
hoc apud ueridunū ciuitatem actum es t

xxxvii. Talis septimi anni erat qd ei uuisogoth dē dispositae habere & ea
p̄ pt deoteric accipere nolle. ē iuncta franci ē tricen uelde scanda
liza debent. quare sponsa sua relinquer & te cōmotus relictae deotesa
de qua ꝑ paulū filiū habebat theudoaldū nomine uuisogoth dē dux
uxore quā nec multo tempore habens defunctae illic alia accep. Verū

xxxviii Hildebertus aū & theudebaus cōmouentes deoteric cū exercitu habuit
exercitū contra hluthacrium ire disponunt, Ille aū haec audiens
se tam non se horū exercitū ñ sustinere. in silua ei fugit & concidat

mccgnccs Insiluccs illccs fccts. tottcq; spē succ In di pis&ccte orcnssiun
dens, fcdst Rothildis regincc hæc audiens. beccta mccr a nisepulchr-ū adm
sbiq; Inoratione pster nit & totcc nocttc uigilcū orcns. ne Inter filios
suos bellū caule cs surgers&. Cūq; hū uenienter cū exercitib; suis eū obse
derent orccctccnter illū die sequenta Int ficere. Mane facto In loco
ubi er-ent l cgregta, Ortcc tēpestcs tenorice dissis c&. res deripit
& cunctcc subuertit, Jn mixtcq; fulgora cū tonitruis de lcepidib; super
eos discendunt Jpse qq sup Inr sectcc grcndine humū In facie proruit
& cclcepidib; d&ent; grauit uerbercbcnt, Nullū eni ex regum re
mcensercat nisi parmæ tcentū. hoc mcexime mtuentes ne cbignibus
cælestib; cremccrent. sed & æquites eorū dispsi sunt tic ut uix tn ucensi
mo qq. reppericcnt re. stccdio. Multa eni exers prsus n sunt Inuenta, tē illis alcc
pidib; ut dixim, cdsi & humo pstrata pœnitentiacē agebcnt. de uenicē prte
cabccnt dō. qd istcc cōtra sccnguinē suū dgere uoluissent. sup hluthccrū ū
neq; una quidē gutcc pluuiæ decidit. dm aliqui sontes contra ue est du
ctus. sed nec anhelitū ullus uenti In illo loco sensertunt. Hiiqq mittentes
nuntios cedeū pacē & concordiccē pctierunt. quccdatcc adpprias sunt
regressi. Quod nullus cembigcat hcenc pobtenrō regnæ beata mar-tni fuisse

Postea hildebtus rex In hispcenicē abiit, qui Ingressus cum Luitatē xviiii
hluthccrio cdsecs agustcenē ciuttctē cū exercito uccllcens atque
obsidens. Nulli Introcitcc humiliatcte cē uersisunt ad dm. ut Indu
ta alicuis abstinentiacc cybis & poculis cū tunica beccta uincenta mar
tyris muros ciuttctis psallendo circuirent, Mulieres qq amictg̃ni
gris pallis dissolutcc cdsceriæ suppositio cinere ut ecs putcer tsuiro
rū funeribus deseruire: plcngendo sequebcentur:, & tcc totcc spē
locus ille addm misericordiccē & ulta ut diceret ibidē nimunda rū
le unū celebracre, Nec aestumccret aliud posse fieri nisi eorū prte
cib; diuincc misericordiccē flectcēret. hū aū qobsedebant nescientes
quid obsessi cegerent cū uiderent sic murū circuire. pūocbant
eos aliquid cegere mcelesicu tē adphensū unū de ciuttcte rusticū
ipsi Interrogcent quid hoc ēt qd agerent. Quia tunicā beccta
uincenta deportcent & cū ipsc ut eis dns misereatur exorcent
qd illi amentes se cb ecc ciuttcte remouerunt tdm. Adquistcē maxi
mcē hispcenicē pcrtē cū mccgnis spoliis Ingcelleis redierunt.
Post amcelrichū uero hcadcc rex ordinatus ē In hispcenis: xxx

quē Int̄ fecrū. theudeghisilū leuccuerunt in regē; Js dū adcatenācc cū ami
cis suis epulacrer & eēt uccide l&us. cārer subito extancus Inrecubitu
ccb Inimicis gleccdio pcussus Int̄iit. Post quē dgl.cc regnū accepit; sump
serc̄nt enī gothi hanc d&testabilē consu&tudinē. Vt siquis eis de regib; non
placuiss& gleccdio eū ccd p&erent & q̄libuiss& animo hē sibi stccuerent regē.
Equia theuderichi tccdis hluduichi regis sororē Inmcctrimonio hās ocid
bit̄ mortuus. pcerunlcc filicc cū uxore reliquid, hicdū cū ccdubitac
fcctcc ēt pleuitatē animi sui relicto mcctris consilio quē a regis filiū
p uidebcat seruū suū trecuunlcchē nomine accepit. & cū eū ccdcuntcctē q̄d
defensccrē possit dufugit. Cūq; mcctcr ei contrcc ecc uccide frender&
p&ertq; ccbcc nehumilicer& diutius nobile gen Sed dimisso seruo simile
sibi degenere regio quē mcct̄ puidercat deber& accipere, nullocten uolun
ccdquiescere, Tc mcct̄ eius contrcc ecc frendens exercatū cōmoū. Jtalle
uenter in sup eos tragunlchē Int̄ficerunl gleccdio. Jpsc̄ q̄q cadentes Indo
mū mcctris duxerunl. Ercent dū subccrricena secrtcc uuentes. & qui dc
su&tudo eorū ē ut ccdcd tccrtū uenentes alio decalice regis accedcnl. excelso
populus minor uenenū Incalicc illo posuit. dequo mcct̄ cōmunicatur dcrtū
quo illcc dusto pcen mortuccē. Nec dubiū ē tcdē macdesicatū ēe departe
diccbuli. q̄ contrachaec miserher&ica respondebunl. ut Insca eorū locū
hccbeat Inimicus. Nos uerotrinitatcē Inunccaequalitatcē pcerit̄ & omnipo
tentacc confitentes. & licc simortaferū bibccmy Innomine pcatris & filii
& sp̄rs̄ci ueri atq; Incorruptabiles di nihil nobis nocebit, Jndignacntes aut
tacli contrcc hccnc mulierē. theadoricū regē tuscię Inuticcntes sup se
regē stccuunl. Hic uero cū dedicissē quē mer& Iesus stccō miserat
quccūt̄ ppt̄ seruū quē accipcrat Inmcctrē extinxerat pcerricadcc, suc
censū uehemēt̄ bcclneū ecc Ineodē cū uncc puellcc Indudispcepit. Quē nec
morcc Int̄ ardua succporer Ingressccln pcecuntā corruens mortua atq;
ē sumptcc ē. Quod cognoscentes hii reges hildebrus & hluthacrius cso
brini ei nec non & theudebrus q̄d scalicē tcc turpe fuerit Int̄fectcc sup
plicio acd theodoricū legaconē mittunl exp̄bcentes demorte ei. atq; di
centes. si hēc quē egista nobis nō ē posueris regnū tuū auferemy & simi
la te poenacdcempnacmy. Tc ille amens quinquacgtenē eis milicc aure
orū trens misit; hildeberus aū uterat sēp cū rechluthcerio regē In
uidus atq; uersutus cū theudeboo nepote suo ē iunctus diuisū Intse
hoc aurū nihil exinde regi hluthcrio dcrc uoluerunl Jtalle super

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0078

thesaurorũ hludomeriꝰ ccdgressus mutuũ illiꝰ cẽplusq; hñ ꝓcuidcuer̃ abstulit.

Theudbaus ũ Inturicũ abiit & exinde mutuũ ccdquisiuit, sedqua loca illa ut ferũtur morbidcesunt. exercatus ei. Indiuersis febrib; corruens uexabatur; Multa enim exillis Inillis locis mortuasunt; Quodudens theudbertus exercitu reuersus e. Multa secũ spolia ipse uel sui deferentes, dicitur tandem tẽ tẽporiꝰ usq; tandũ accessisse ciuitatẽ Inquabucc& lenũ rursum direxit, quiminorẽ illic tyranidem captũ atq; Indignationibus regis ante dictã redcditc mcclorẽ p&it. Inquadcontra cebelsuccriumulta ruinab; pugnacensuictoriã obtenuit; Cuiq; imperatoruidiss& quod belsuccriusꝰ crebriusuinceret. dmotoeo nccessitẽ In eusloco statuit. Belsuccriũ uero comitẽ stabuli quasi p humilitatẽ qd priusfuerat posuit. Buccolenusũ ẽ tyrannidem mcagnacc certamine gessit. captũ omnẽ tyranidem usq; In mcare terminũ dilatauit. Thesaurosmcagnos ccd theudbaũ detyranidem direx. Quodcũ nccessis imperatori posuisse& In notitiã. Imperator conductus ꝓuincia gentib; nccessaria solacciũ mittit. Cuiꝰ genus q; postcc uictusꝰ ccbscessit. Deinceps ũ buccolenus sicilicẽ occupauit. dequcc& licẽ tributa exigens regi direxit magnificentia felicitatẽ Inhis cditionib; fuit,

Asteriolus tunc & secundinus magni aurigi thcabebacnt. Erat ccũ utq; sapiens & rethoricis Inbuta literis. sedsecundinus plerũq; In legcndone imperatori dregemissus Inualit: & obhoc Iccccccntacc sumpserat. & dc non nullacontra cc rationẽ exercebat. Quic decdusse factũ ẽ ut Inter illũ atq; asteriolũ lis. oriaeucc consurger& quæ usq; ccdhoc ꝓfic. ut oblitus uerborum oblectationib; ppriis se mcanib; uerberarent. Cũq; hæc pregẽ pacificatæ fuissent & secundinus ccdhuc desuccedere timer& nocitũ ẽ Inter eos rursum Intentio & rex suscipiens secundini causam asteriolũ In ei. potestatẽ dedit qui ccdde humiliatus ẽ & ccdhonore depositus. sedpuniso gaudẽ regina restituitus ẽ iterũ; Mortuic aũ illa ẽ surgens iterũ secundinus eũ Inter ficit; Nẽ hic moriens filiũ dereliquit. Quicũ creuisset & eẽ& ccdultus de pte patris sui Inluricã uindicare uelle. Tc secundinus amore ꝓtinus dũ deuillac Inuillãc contra eũ fugit& . Cũ se Icc uider& eũ Imminentẽ n posse euccdere ne In mcanus Inimici conuer& uenenũ se ut dr Inter ficit.

Oesideratus uirdunensis epr curtheuderichi rex multas in progaũ Inluricas. Post multa exitiac dãna atq; erumnas ccdlibratẽ ppriã dño lubente rediit& & episcopatũ uxẽ dximus apud uirdunense urbẽ potiretur. Videns hcbraeorũ reus uccidi pecuperes atq; distractos

dolebat sup eor, & cū ipse ꝓtheuderichū deflēb; suis remcensis & extrcene
ur nec haberē & deppio quecūq; eos ēsolcerēt bonitatē & clemātiā circa omis
theudtbaregis cernens misit adeū legatione dicens, ſcimꝰ bonitatē tuā de
Inuniuersis tēris uulgatur, Cū itaq; sit tuae clarꝰ gratiosus & hīc ñ pōlenab;
opē prestēr. Rogo ſipis & ostentatē hoc & aliquid de pecuniis nobis cōmodes; quā
cuius nrōs releuare ualeamus, Cūq; mihi negotiū exercentes responsū in
ciuitate nostra sicut reliqui habent prestaremꝰ. Pecuniā cui tuā usuris le
gamus reddimꝰ. Tē ille pis & acte cōmotus VII. m aureorū pōdus. Qui ille ac
cipiens ꝓ cuius suos erogādū. Nulli negotiā exercentes diutes phoc effectus
& usq; hodie magni habentur, Cūq; dicte dicitur epūs debitā pecuniā obtulis
s & regi respondit rex. Non habeo necessariū hoc recapere. Illud mihi suffi
cit si dispensatione tuae pcauperes qui oppimebant Inopia ꝓ tuā cē suggestionē
tp mecū leuigratē sunt releuati & nihil exigens ante dictos cuius diutes fec.

XXXV

Defuncto cū apud urbē supra dictā memoratū ante stitē agere ch
quidē ex eius; In eius ē cathedrā sub rogatur. siccgrius filius eius
reminiscens In turicē pectoris quodlīt a fratricida de regē theuderichū
In auscultis & non solū expolicetor uerū & hīc supplicius affectus fuisse &
oppressū cū armata manu sibi uendicāt Intēfec. Mane facto cū
bula ē & densa & uix ecclesiae diruperetur; tenebris aliquid quis possit
discernere. Venit ecclesiā eius Indiuionense ē tharario cui nom ē florid
chū egressoq; domo uno amicorū putantes ipsū sibi uendicū ee. Intēfice
runt eū & reuertentur; qsi uictoriā obtenuissent de inimico Indicat
as unus ex familiis ñ eos dñm Intēfectisse sed sub dio. Nulli regressi requi
rentes eū cellulā In qua dormire soliturus erat ꝓ pertā ecclesiae ingrediuntur
& dum ibi hostiū diutissime pugnantes nihil ei potuerunt ꝓ ualere. Deinꝰ
eruto cubiculo ecclesiae pariēs ingredientes gladiā eū Intēmunt. Post mortē ei
theuderichi hic Intēfectus ē.

XXXVI

Hiis denig; gestis theudtbaus rex egrotare caepit. Quē medici multa studia
eū lē dñs uocare iubebat. Ergo cū diutissime egrotasset & corpus In
firmitate deficiens reddidit spm: frēnecuero cū pathinū In diomag
no haberent, ꝓ eo qd eis oriturā dubitatā regis tempore Inflexi eū persequi
coeperunt. Ille uero In periculā se positū cernens ē fugā ecclesiae de
duob; epis supplicit exorat, ut eū ecclesiā reuerenter deducentes po
puli ſæuientis ſedationē suscipiendā conp merent. Quib; eumbus
nocte dū In stratu suo decūbens & subito p somnū uocē magnā emittit

dicens: heu heu succurrite qui cedestis & auxiliu ferte pereunti; Quo
clamore expergefacti qui cederent interrogent quid hoc e&. Respondit
Ille, audiamus amicus meus cu peccatricnella & ciuge quos olim int feci cediudicu
me arcessibent dicentes. Vem cedrespondendu quid causatur uis nobis
cu corre dno. Zelotti ductus ante cenmos cdiquos ciuge innocente amicu q:
pimercet. Igit accedentib; epis ad cente dicte urbe custrepentes populi
seditione ferre n possent. eu inecclesia cbdere uoluerunt, salic& ponen
tes eu in arca & desup sternentes uestimtcc que erant ccdusu ecclesie
Populus au ingressus pscrutatur q; unusquisq; ecclesie angulos cu nihil
reppererit& frendens egrediebat. Te unu exsuspitione loquuntur aut
en arca inquic non e exquisitus ccduersarius ni. Dicentib; uero custodib;
nihil inecc aliud nisi ornamenta ecclesie contineri. Illi dicue postulent
dicentes: nisi reseratuerit as ecc uelociusq; ipsa confringim. Denq; rese
rata arca amotis lintheaminib; inuenta exsurgunt plaudentes atq;
dicentes. Occidit ds inimicu nrm in manib; nris; te cedentes eum
pugnis spuisq; purgantes. uinctis posterguam manib; ccd columnae
lapidib; obruerunt; fuit ciu inabrupto de uorex. Sed que sumebat quo cae
leritus ccdmotu ducandu commouerentur. Sumpto aloe uelocius digere
bat. Sed& strepitus uentris ccbsq; ullo auditorum reuerentia in publico
emittebat. hoc ergo extrico consummatus interiit.

Gradu eo anno & solio asperiore hieme fecit. Ita torrentes con
cepta nix gelu pulsum populis tecta cu reliqua humi p ber& aer
quoq; rigore adfecta tpestate absq; ullo hominum dolo cum incepta
essent niues mensu ccepiebat, & transito hludouuichi urb. & tra
ctum hildeberta conputatur anni triginta & septem, Mortuo
ergo theutberto quarto decimo regni sui anno regnauit theodoald filius
eius pro eo. EXPLICIT LIBER TERTIUS.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI QUARTI. DOGRATIAS. AMEN.

I Deobrau hrothildis reginae, V De hispanorum regibus.
II Quod hlutherius rex tracc VI Deobrau theodoaldi;
pcrte fructu ecclesiis auferri uolunt; VII De rebellione scaxonum;
III De uxoribus ac filiis eius. VIII De leutherio ac merouueo hrizam n; & de
III De britannorum comitib; VIIII carano ac firmino;

VIIIII Qd hluthcerius cū tribꝰ sexonēs
X accepit tertiam uicē
de episcopatu sci Emmerammi
X1 De hrēno & secellinis; ei & mcclis
quæ gessit qualitēr diuisione admi
X11 Qd hrēnus adhildebrādū trānsiit.
X111 De ebusi stratagemate duce.
XIIII De obitu sci Medardi Epi
XV De obitu hildebti & internitione
XVI De obitu hluthcerii regis.
XVII Diuisio regni Inter filios eius.
XVIII Qd sigibrus cū tribꝰ hunos abiit
& hilpericū euntes sibi pugnā
XVIIII De pcessu accō celsi.
XX De uxoribus gunthrēni.
XXI De uxorib; heeribti
XXII Qd sigibrus brunihildē accep
XXIII De uxorib; hilperici. Simul
XXIIII De secdo sigibti bello cū tribꝰ hu
XXV Qd cruerni ad capiendā re
lectensē urbē ex iussu sigiber
ti regis. abierunt.
XXVI De Aquitanorum castro & signis.
XXVII De regib; hispanorū
XXVIII De Imperatore Iustano
XXIX Quod celeboenus cū lcongobardis
ecclicē occupauit.
XXX De archidiacono mediolanensis
XXXI De bellis mumoli cuiusdē.
XXXII De lcongobardis & mūmolo.
XXXIII Quod mūmolus torony uenit.
XXXIV De Interitu andecaui.
XXXV Quod theudbaldus ciuitates pdidit.
XXXVI De ducatu monasterio
XXXVII Quod sigibtus pcerisius uenit.
XXXVIII Quod hilpericus cum guntrcom
no foedus Init & deobti
theudberti filiae Ius.
XL Deobto sigibti regis

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTI GEORGII FLORENTII SIVE GREGORII TORONICI EPI

HISTORICVS INCIPIT LIBER QVARTVS

ITVR ROTHILDIS REGINA PLENA DIERVM BONIS OPERIB; PRECEDITQ APVD ARBEM TORONICAM OBIIT: TEMPORE INLVRIOSI EPI. QUE PERISIVS CVM MAGNO PSELLENTIO DEPORTATVS IN SACRARIO BASILICE SCI PETRI ECCLESIAE HLUDOVVICHI REGIS SEPULTVS E ASILIVSSIVS HILDEBTO ATQ; HLUTHARIO REGIB; NEC BASILICA ILLE IPSE CONSTRUXERAT IN QUAM & GENOVEFE VIRGINIS E SEPULTE, DENIQ; HLUTHERIVS REX INDIXERAT VT OMNES ECCLESIAE REGNI SUI DECIMAS PECVNIE FRUCTUUM FISCO DISSOLVERENT, QUOD LICET INVITA CUM OMNES EPI CONSENSISSENT ATQUE SUBSCRIPSISSENT. VIRILITER HOC BEATUS INURIOSUS RESPUENS SUBSCRIBERE DEDIGNATUS EST DICENS; SIVOLUERIS RESDI TOLLERE DNI REGNUM TUUM VELOCITER AUFERES; QUIA INIQUUM EST VT PAUPERES QUOTUO DEBES ALERE HORREO. ABEORUM SAPE TUA HORREA REPLEANTUR. VIRATUS CONTRA REGEM NATALE DICENS ABSCESSIT. TUNC COMMOTUS REX TAMEN

Qiam uirtutem beati martini misit post eum cum eum cum mune
ribus ueniam praecans. & hocquodfecerat damnans simulque & ro
gans utpro seuirtutem beati martini amestias gerederet

Denique ipse rex dediuersis uxoribus septem III
filios habuit. deingundegunthariumhildericum heriberta-um.
gunthramnum. sigibertum. & lochsundam, filiam dalregunde uxo-
sororem Ingunde. hilpericam, degunsenam habuit. chramnum; que
aut causa fuerit uxoris sue sororem accaperit dicam, cum iam Ingun
dem Inconiugio accepisset. & tam unico amore diligeret. suggestionem
abea accepit dicentis; fiat dns meus clemalla sua quodlibuit. & suo
mestratui adscuit. nunc adcomplendam mercedem quidfamulatua
suggerat. audiat dns meus rex; predicor uxori mee serue uestre
utilem atque habentem uirum ordinare dignemini. unde nonhumiliter
sedpotius exhibita seruire fidelius possim. quodille audiens cum esset
nimium luxoriosus Inamore dregundis Incedit. & adillam Inquare
sedebat dirigit eamque sibi Inmatrimonio sociauit, quae accepto ad
ingundem redire dis. tractaui mercedem illam Implere quametua
dulcedo speratat. & requirens uirum diuitem atque sapientem quem
uis sorori debere adiungere nihil meliusquam meipsum Inuen-
taque noueris quid eam coniungam accepi. quodtibi displicere
Atilla non credo; quod bonum uidetur Inquid Inoculis dni mei facias.
tantum ancillatua cum gratia regis uiuat. Gunthariusuero. chra-
nus atque hildericus uiuente patre mortui sunt; hab chlothsuuindam
filiam regis accepit. obiit autem Inuriosus epr urbis toronice decimo
& septimo episcopatus sui anno. cui baudinus exdomestico chlotharii regis successit.
Chaneo quo. que brittanorum comes. tres fratres suos Inter
fecit. uolens aut adhucmaliuum Interficere conprehensu
atq; catenis oneratum Incarcere retinebat; quiperfecte
namneacum epm amorte liberatus est, post hec uir aut fra
tri suo uter fidelis esset. sednescio quoq; casu sacramentu Inrumpe
re uolui. quod chaneo sentiens terrum eum persequebatur. & ille
cum se euadere nonposse uideret, post aliumcomite regionis illius
fugit nomine chonomore. ipsum sentiens persecutores eius adpropin
quare subterra eum Inloculo abscondit conponens desuper &
more tumulum paruum que aspiraculum resti-uans unde alium.

Atilla

ex tuero chramnum postea rursus recepisse dicitur regnasse annis xxiiii

Fuit x uel post obitum beati martini

resumere possit, Aduenientibus autem persecutoribus eius dixerunt,
Ecce hic machuuus mortuus adque sepultus iacet, quodilli audientes
atq; gaudentes & super tumulum illum bibentes; renuntiauerunt
fratri eum mortuum esse; quod ille audiens regnum eius integrum
accepit; nam semper brittanis subfrancorum potestatem postobtu
regis hlodouuichi fuerunt, & comites ãregere appellati sunt; mach
uuus autem desubterra consurgens, uenetiam urbem expetit. ibi
que tonsoratus & epc̃s ordinatus est; mortuum aũt chanaone hic a
posta taut & dimissis capillis uxorem quem post clericatum reliqui
rit cum regnõ fratris simul accepit. sed ab epo & cõmonitus cat est;
cui qualis fuerit interitus sequenter scribemus; obiit autem baudinus
epc̃s anno sexto episcopatuũ sui. Incuius loco gunthariuus abbas subrogatur.
Xun postransitu sci martini;

Regnante uero agilane apud hispaniam. cum populõ gr auissimo do
minationis suę lugo attentat, & certatus imperatoris hispanias est in
gressus & uastates aliquas perussit, Interfecto aũt agilane atha
nagildus regnum eius accepit, quimulta bella contra ipsum & bru
num postea egit. & ꝑplerumque deuicit; uastates quequas male pe
russerant. & expasse auferens depotestate eorum.

Theodauldus uero cum iam adultus esset. uulde tradam dixit uxo
rem, hunc theoduualdum ferunt mali fuisse ingenii. fatuitatus cui
dam quem suspectum derebus suis habebat fabulam fingens & dicens;
Serpens ampullam uino plenã reppert. per huius enim os ingressus.
quod intus habetur dentus dixit; a quo inflatus uino egre ꝑditum.
quo ingressus fuerat non ualebat; uemens uero uenit dñs cui ille egre
diere tur nec possit. ad serpentem. cuom eprius quod ingluuiast. & tunc
poteris abscedere liber.; quę fabulam magnum ei amorẽ atque odi
um praeparauit. subeo enim & bucelinus cum tota malia infranco
rum regnũ redigisset. anarestes interfectus est. totam patriam im
peratoris capta nec fuit quieam ultra recepere. sublimius tempore.
uuas in arbore quam sarcum uocamus absq; uues conuuctione natas ui
dent & flores ipsarum arborum quem gra uastas grana proferre
solitę sunt ramorum grana dederunt; tunc & in circulum lunae
quinta stella & ad uersa uement introisse uisa est. credo haec signa
mortem ipsius regis adnunciasse; Ipse uero ualde infirmatus & cum ausi

deorsum seiudicasse nonpotera. quipaulatim decedens sepramo regnisuianno
mostuus est, regnumq; eius hlotharius rex accepit, copulas uuldoradam
uxorem eius stratui suo sedincrepans asacerdotibus reliquid eam. dans
ei garnuuldum ducem dirigensq; druennus hramnum filium suum.

VII Decedente apud urbem turonicam gunthariam epm. peremissio
dne uferum cautam epi. cato ptbr adgubernandam turonice urbis
ecclesiam petebatur, unde factum est. uxomuncta cleria cum laudaste
mdr dyrario & abbate cummagno apparatu druennum properarent.
cumque. catoni regis uoluntatem patefecissent suspendit eos & respon
so paucis diebus. huero regredi cupientes dicunt; pande nobis uolun
tatem tuam. utsciamus quid debeamus sequi; alioquin reuertimur ad
propria. Nonenim nostra uoluntate expectauimus. sed regis praecep
tione; dulle uerbi uane glorie cupidus. adunata pauperum cateruā
clamorem dari praecepit. hisuerbis. curnos deseris bone pater filios
quos usque nunc educasti. quis nos cibo potuque reficiat. seu abiens.
Rogamus nenos relinquas quos alere consuisti, tunc ille conuersus
ad clerum turonum ait, uideris nunc fratres dilectissimi qualiter
me hac multitudo pauperum dirigit. non possum eos relinquere.
Vire uobiscum, istud hinc expansum accipientes. regressisunt turo
nus, cato autem amicitias cum hramno ngociante promissionem
dbeo accipiens. utsiconiugerit in articulo temporis illius regem mo
ri clodharium statim electo cautano abepiscopatu iste pponeretur
ecclesie; sedqui cathedram beati martini contemptui habuit qua
uolunt nonaccepit; impletum que est in eo quoddauid cecinit dicens.
Nolunt benedictionem & prolongabitur dbeo; erat enim uanitatis cu
pidus. nullum sibi putans inscitie habere praestantiorem.
Namquaddamuice conductam pecuniam mulierem damare fecit
in ecclesiam quasi perinuergiā & sesem magnum doque earum confi
teri. cautanum autem epm omnibus sceleribus criminosum Indig
num q; quis acerdotium deburisse adipisci;

VIII Eodanno rebellantibus saxonibus hlotharius rex commodo contra
eos secretau maximam eorum partem delens peruagans totam
thoringiam ac deuastans. pro eo quod saxonibus soldaum pbuisset
Chramnius uero his diebus apud aruennum residebat multa enim
causa tunc pereram Inrationabiliter gerebantur. & ob hoc accelleratus est.

demundo; Nullum enim male dicebatur apopulo. Nullum autem
hominem diligebat aquo consilium bonum utilem que posset accipere,
nisi collectas utilibus personis adiate iuuenile fluctu antibus. eosdem tan
tum modo diligebat, eorumque consilium audiens: tra utilias senatorũ
datas praeceptionibus eisdem uidetrahi iubebat; firminum acomitatum
urbis grauiter iniuriatum abegit, & salustium euuodi filium. subrogauit,
sedfirminus cumsocrõsua & ecclesiam pcessit. erant autem quadra gen
sime dies & cautanus epc brivatensim diocesim psallendo adire dispo
suerat. iuxta institutionẽ sci gallu siatt supra scripsimus; egressus est igi
tur epc aburbe cum magno flatu. metuens nealiquis intenere aduer
si perferret. Intendebat enim & ipse sic bramnus mi nas, quidum
ter agerit. misit sic machariu. & scaptariu primas delatere suo di
cens. tte & ui. abstrahere firminum cesariũ qu. e socrum eius de ecclesia
discedente utro epo cum psallentio. siatt supra memorauimus, hu quimis
sis achramno fuerant Ingrediuntur & ecclesiam. acfirminum caesariam
que uarie collocationẽm dolis mulcere temptant. utrum ubi diutissi
me alia & alius deambolantes per ecclesiam conlocantur, & inhocqui
confugerant Intenderent & animo quaedicebantur adregia. sedis sacrae
qude tunc reseratae fuerant adpra pinquant, tunc machariu firmi
num, scaphtariu caesariam adpraehensis. Inter brachia abecclesiis
eiciunt. paratas pueris quisuscaperint. quos statim ingcilio dirigerunt; sedie
altera depressis somno custodibus ipsis & liberis enitentes. adbeati iuliani ba
silicam confugiunt, & sic abgcilio liberantur; restamen eorum fisco con
latę sunt, cautinus autẽ epc cumsuisspectus esset quod & ipse Iniuriaretur. ac
memoratum tertens equum habens stratum. uidit postergum ho
minis uenientes cum caballis. quidd occursum eius uenientes, & ait; Uaemihi
quid hisunt quos chramnus direxit adme comprehendum; & ascenso equi
te selecto psallentio. solus usque Inportacẽm basilicę sci Iuliani ambisur
gum cal̃ neis cornipedem pene & animis percurrit. sednos hae nar
rantes salustii sententiam quaminde tractoribus historio grafforum
memoramus. arenim, arduum uidetur res gestas scribere. primum qd
facta uicis & quandoque sunt, deinde quia plerique quę delecta re
prehendens maleuolentia & inuidia dictat, sed cepta sequamur
Igitur hlotharius post mortem theudo ualdi cum regnũ francie
suscepisset. atq; eum circumsed. audiunt asuis Interata Insania efferuisse

saxonibus. sibique esse rebellis & quod tributa quae annis singulis consueue
rant ministrare. contemnerent reddere; his incitatus uerbis adeos dirigit
cumque lam terminum prope illorum esset. saxones legatos adeum mit
tunt dicentes. nonenim sumus contemptores tui. & eatque fratribus ac nepo
tibus tuis reddere consueuimus. nonnegamus. & maiora adhuc si quae
ueris reddimus; unum tantum exposcimus ut sit pax netuus & tuus & nr
populus conlidatur; haec audiens hlotharius rex ait suis, bene loquuntur
hi homines. nonincedamus super eos ne forte peccemus Indm, at illi dixerunt,
sciamus enim eos mendaces. nec omnino quod promiserint impleturus; eamus.
super eos, rursum saxones obtulerunt ei uestimenta pecora uelomne corpus
facultatis suae dicentes. haec oma tollite cum medietatem terrae nostrae.
tantum uxoris & paruolis nostros relinquite liberos. & bellum inter nos
non committatur; frana autem nehoc adquiescere uolunt eru. quibus ait hlo
tharius rex; desistite queso. desistite ab hac intentione. uerbum enim
directum nonhabemus. nolite adbellum ire inquo disperdamur; ta
men si habere uoluerit spontanea uoluntate egonon sequar; tunc illi
ira commoti contra hlotharium regem super eum inruunt & scinden
tes territorium eius ipsum que conuicijs exasperantes dani deprahentes in
ficere uolunt eru sicam illis abs re differre. haec uidens hlotharius inui
tus abiit cum eis. at illi into certamine maxima ab aduersarijs inter
necione ceduntur; tantaque ab utroque certantium mutatione caedis. ut
nec estimare nec numerare penitus possit. tunc hlotharius ualde con
fusus pacem petit dicens, se non sua uoluntate super eos uenisse qua ob
tenta. ad propria redit; ʒ

Turonica autem audientes regressum fuisse regem de caede saxonum. XI
facto consensu in eo fronio prbo adeum pergunt, data quoq; suggestio
ne, Respondit rex, praeceperam enim ut cato prb. illuc ordinaretur. &
cur est spreta iussio mea, responderunt que. putauimus enim eum se uenire
noluit. haec illis dicentibus aduenit subito cato prb deprecans regem ut
electo cautino. ipsum aruenno iuberet instanter, quod rege inridente pe
ti terum ut turonus ordinaretur. quod ante dispositum erat, cui rex ait. ego
primum praecepi ut turonus te adepiscopatum consecrarent. sed quantum
audio dispectum habuisti ecclesiam illam; ideoque elongaueris a domina
tione eius & sic confusus abscessit. de eo uero eufronio interrogans dixerunt
eum nepotem esse beati gregorii cui supra meminimus. Respondit rex.
f 55 ht medietate facultatis suae pace petenter. Chlotharius ait suis, quaesistite quaeso ab his hominib;
ne sup nos di inconcitet; Quod illi cū non ad quiescerint rursū saxonib; obtulerunt,

prima haec est & magna generatio. fiat uoluntas dī & beati martini electio completatur, & data praeceptione octauus decimus post beatū martinū scs eufronius ordinatus epūs.

XII

Chramnus uero apud aruernus diuersa undique machinatus & certebat malas. sem per aduersus cautinum epm Inuidiam tenens, eotempore grauiter aegrotauit. trauit capilli eius animā febre decidere nt, habebat autem tunc secum uirum magnificum & omnibus bonitate perspicuum ciuem aruernum ascouindum nomine. quieum ui abhac malitia quaerebat auertere sednon poterat. habebat enim & leonem pictauensem adomnia malaperpetranda grauem similem famulum. quinominē suum tamquam leo erat. inomni cupiditate saeuissimus, hicfertur quadam uice dixisse. quod martinus & marcalus confessores dni nihil fisci uiribus utile reliquissent, sed statum percussus dum tute confessorum surdus & mutus effectus amens est mortuus. Uenit enim miser adbasilicam scī martini toronus. celebraturi qui euangelia dedit munera sednoneum respexit uirtus consueta; cumipse enim qua uenerat infirmitate regressus est, chramnus abaruerno regressus. pictauis ciuitatē uenit, ubi cum magna potentia resedera. seductus permalorum consiliū adhildebertum patruum suum transire cupit. patri insidias parare disponens. Ille uero dolos & quidem se suscipere eum promittit. quem monere spiritus debuerat ne patri & resistere inimicus; tuncper occultos nuntios inter se conlurati. contra hlotharium unanimiter conspirant. sednec memor fuit hil debere uis quodquouens cumque aduersus fratrem suum egit semper confusus abscessit. chramnus uero hoc foedere Intro. limo uicano redit. & illud perquod prius ambulauerat Inregno patris sui Insua dominatione rede git; tunc aruernus populus. Infra muras tenebatur Inclusus. & diuersis infirmitatibus oppressus. grauiter. Interibat, porro hlotharius rex duos filios suos idē haribertum. & gunthramnum dirigit. quiper aruernum uenientes audienterque quod inlemouicano. esset usque admontem quem nigrum nomine dicunt accedunt eumque repperiunt, figentesque tentoria contra resederunt, mittentes legationem. utres paternas quas male peruasse rat; reddere deberent. sin autem aliud campum praeparā ad bellum. cumque ille patre subditum fecisse confingeret, dicere que omnipō d circuiui loca re non potero sed subme di hoc potestate cum gratia patris mei cupio retinere, Illi ut proelium hoc Interipsos deiudicare postulant. cumque mota utrinq; acie cum magno armorum apparatu ad bellum conuenissent, subito

& orta tempestas cum grau choruscatione atque tonitruo eos nepugnarent in
hibunt · Rede untes aũ adcastra chramnus dolose persctraneam personàm patris
mortem fratribus pronuntiat · eoenim tempore bellum contra saxones quod
supra diximus gerebatur · atilli tamentes cum summa uelocitate burgundiã
rechierunt · chramnuero cum gcertio post eos dirigens usque cuntatem cauillonen
sem uenit edm quae obsedens adquaesiunt · & inde usque diuionensem castrũ
pertendit · ibique cum die dominico aduenissa quid gestum fuerit dicam.
Erat ibi hanc scs tetricus epc cui[us] insuperiori libellam memoriae facimus. po
stris dericatibus libris super altarium id · prophetie apostolice atq;
euangelorum orauerunt addnm · ut chramnum quideuenire et ostende
ret, ut si ei felicitas succideret certe si regnare posset diuina potentia
declararet · simulque unam habentes conhibentiam · & unus quisque in
in libro quod primum aperiebat hoc admissas legere & aperto ergo pri
mõ omnium prophetarum libro repperiunt auferam machheriam eius
& ense Indissolutionem proeo quoddebuit facere uuam sect autem la
bruscam · reseratumque apostoli librum inueniunt · ipsi enim diligen
sectas fratres quia dies dni/innocẽtes: sic fur innocte tra-
tunc repentinus super ueniat illis Interitus · sicut dolores parturien
tes & non effugient dns In euangelio ait · quinon audit uerba mea ad
simil abitur utro stulto quedificauit domum suam super arenam · dis
cendit pluuia & uenerunt flumina flauerunt uenta & inruerunt in
domumillam & cecidit · & facta est ruina eius magna ; chramnus ad
basilicas abante dicta sacerdote susceptus est ibique panem comedens
ad hildebertum pertendit · infra muras tamen diuionensis nonẽ
permissus intrare, fortiter · tunc rex hlotharius contra saxones
decertabat · saxones enim ut audierunt per hildebertum comitem at
que Indignantes contra francos superiore anno gressi · quide
regionesua In francia uenerunt & usque diuionam cuntatem prae
das egerunt nimiũq; graue scelus perpetrauerunt ;/

Tunc chramnus tam accepta uuiuchaerii filiam parisius x iii
accedens secum hildebertum regem constringit Infide · atque
caritate iurans se cerassimum patrisse Inimicum · hildeb.e
tus aũ rex dum hlotharius contra saxones decertaret incam
panam remensem accepit · & usque remus cuntatem m mul xxii
properans cuncta praedat. atque incendio deuastauit · enien storon
wor · respicet ne

audierat enim fratrem suum a saxonibus fuisse peremtum & regno suo
cuncta subia aestimans. quae adire potuit universa peruasit;

xiiii

Tunc & raustrapius dux chrammum metuens In basilica sci martyni con
fugit. Cuius tali interibulatione posito non defuit diuinum auxilium. Nam
cum chrammus traeum constringi iussit. utnullus illi alimenta praebere
praesumeret. & ita arnus custodiretur utneq aquam quidem ei durante luce
ha erat facilius cumpulsus In aedia ipse sponte sua debasilica sca perrumpe
ret. accedens quidem a uasculum illi cu aqua sim uino detulit adpotandu
quo accepto uelocius iudc loci aduolauit. ereptu quide manu ei trae defu
dit. qd uelox diutio & beata arrestus uirtus est subsecuta. eanamque
die iudc quasita gesserat correptus a febre. nocte media despirauit nec
peruenit In crastinum ad illam horam qua In basilica sca paculum de manu
& caussera fugerau. postistud miraculum omnes opulentissime quae erant
necessaria detulerunt. redeunte aut In regnum suum rege hlotario mag
nus cum eo est habitus tempore uero eius addericatum accedens apud sel
lensem castrum quod imperatua habetur dioceси epi ordinatur. futu
rum undecedente pientio arrestete. qui tunc pictauam regebat eccle
am ipse succederet, sed & harbertus In aliud uertit sententiam. denique
cum pientius epi ab hac luce migrasset apud parisius ciuitate pascentius qui
tunc abba erat. sci b. hilarii succedit & iussu regis harbert damante dus
trapio sibi hunc redebere locum sed parum ei iactata p fuere sermones. ip
se quoque regressus ad castrum suum mota super sethei falorum sectio
ne quos sepe grauauerat lancea sauciatus crudeliter uitam finiuit. dioce
sis uero sua ecclesias. pacata recepit;

xv

Tempore quoque hlotharii regis sci di medardus epi consumato bo
no operis curriculo. & plenus dierum scitate pcapuus diem obiit. quem
hlotharius rex cum summo honore apud sessiones ciuitatem sepelluit.
& basilicam super eum fabricare coepit quam postea sigibertus filius
eius & perfecit atque composuit. Ad cuius b. sepulchrum uidimus uincto
rum compedes atque catenas disruptas confractasque iacere. quo
usque hodie In testimonium uirtutis eius ad ipsum beati sepulchrum
reseruantur sed ad superiora redeamus;

xvi

Hildeberto igitur rege aegrotare coepit & cum diutissime
apud parisius lectulo decubasset obiit & ad basilicam
beati uincentii quam ipse construxerat est sepultus

Cuius regnum & thesauros hlotharius rex accepit. uulthro gotham. uero
& filias eius duas in exilium posuit. hramnus aũt patri representatur, sed
postea infidelis extitit. cumque se cerneret euadere nonposse. brittaniã
petit ubique cumchono obro brittanorum comẽte ipse ueluxor eius adsi
liae latuerunt. uuilicharius autem socer eius adbasilicam scã martini con
fugit. tunc scã basilica apeccatis populi adulibria quaeinea fiebant peruul
harium coniugemq; eius succensa est. quodnonsine grauꝫ suspirio memo
ramus sed & quintas toronica ante annum lamigne consumta fuerat
& eccle iae ineadem constructę desertę relictaesunt. protinus bea
ti martini basilica ordinante hlothario rege abbãtugno cooperta est
& inilla utpriuꝫ fuerat eligantia reparata; tunc duae aciẽs locustarũ
appariuerunt quaeperaruenẽnum aequelimo uicinum transeuntes urbe
ruitt romania cum campum ueneruitt. Inquo proelium Inter se actũ
maxime sunt conflictę. hlotharius autem rex contra hramnum fren
dens cum exercitu aduersuseum inbrittaniaꝫ dirigit. sednec ille contra
partẽm egredi tamuit. cumque Inunum campum conglobatus uterque
resedera & exercitus & hramnus cum brittanis cumpatrem aciẽs instruxe
runt & inaurora bene nocte abello cessatum est. eaquoque nocte chono ober.
brittanorũ comes dicit adhramnum. Iniustum censeo te compatrem tuũ
debere egredi permittere hãc nocte utinruam supereum ipsumque
eum cumtotam exercitum prosternam. quodchramnus uicrecto uirtute dẽ
prae uentus fieri nonpermisit. mane autem facto uterque commoto ex
ercitu adbellum contra se properat. ibat qu ehlotharius rex contra filiam
nouus dd contra absalonẽ filium pugnaturus plangens atque dicens.
Respicedne & iudica iuste, illud quẽimpone iudicium quodquondam
inter absalonem & patrem eius posuisti; confligentes & uenim parter
brittanorum comes terga uertit, ibique cecidit. deniq; hramnus fuga
inuit naues Inmare paratas habens. sedcum uxorem uelfilias libertate
uoluit. abexercitu patris oppressus captus atque ligatus est. quod cum
hlothario regenuntiatum fuisset. iussit eum cumuxore & filiabus igni
consumi. Inclusique Inaugurium cuiusdam pauperculi hramnus sipe
scamnum gestensus. ordino sigillatus est. & sicpostea super eos Incesa
casula cum uxore & filiabus interiit

Rex uero hlotharius anno quinquagesimo primo regni sui cum mul
tis muneribus limina beati martini expetit. & aduenienstorony
ht. decaelo & iudica causãmeã quiainiuste a filio iniuriaspatior. respicedne

adsepulchrum ante dicta antestatis cunctas actiones quas fortassis negle
genter egerat replicans. &orans cum grandi gemitu ut prosus culpis
beatus confessor dñi misericordiam exoraret. &eaquae irrationabiliter
commiserat suo obtentu diluere. &in regressus quinquagesimo primo regni sui anno dum ingo &iam siluam uenationem exercer. &febre corripi
tur &exinde compendio uilla rediit inqua cum grauiter uexaretur a
febre ajebat juua uua quidpetatis qualis est illius caelestis quisic tam
magnas regis interficit. inbocenim tedio positus spiritalauit. &quemquat
tuor filiusui cummagno honore sessionas deferentes. inbasilica beati mar
medardi tardi sepelierunt, obiit aut postumum decurrentes annidiem q; fuerat interfectus;

patris

xviii Hilpericbus uero post funera thesauros qui in uilla;
brinniacum erant congregatu accepit. &adfrancos ultiores petit ipsos
queminoribus muneribus mollitos sibi subdidit &mox parisius ingreditur;
sedem quechildiberta regis occupat. sednon diu eaboc locum possedere; nam
communcta fris & eum exinde repuler. &sic inter se inquatuor. id. turbaus. gun
thramn. hilperichus. atq; sigibertus. diuisionem legitimam facium. dedit
q; sors baribertum regnum hildiberta sedemq; habere parisius. gunthramnum
uero regnum. blodomeris accipere sedem aurilianensem. hilpericho uero
regnum hlotharii patris eius cathedram q; sessiones habere. sigibertum
quoq; regnum theoderici sedem quehabere remensem;

xviiii Non post mortem hlotharii regis. huni gallias;
appetunt contra quos sigibertus exercitum dirigit. &gestum cora
eos bellum uicit atq; fugauit. sedpostea ex eorum amicitas cum
eadem plegiatas morit. dum aut cum eis esset turbatus. sigibertus.
hilperichus fr eius remi petuadit. &alias auritates q; adeum pertinebant abstulit.
&chocenim inteos qd pejus bellum ciuile surrexit. Reditus aut sigibertus victor ad hu
nis sessionas curitatem occupat. ibiq; inuentum theodebaldum. hilperichi regis
filium adprehendit &in exilio trans mittit. Accedens aut contra hilpericum
bellum commouit. quo uicto atq; fugato auritates suis insua dominatione
restituit. theodeberta uero filium eius apud pontaconem uillam custo
dire iussit pajinum integrum. quem postea uitiat clemens muneribus
datum patri reddidit sanum; data tam sibi sacramenta neiquam exercen
dere debere. quodpea pecatas faciendo, e inruptum

xx Cum aut gunthramnus rex regni partem sicut fris

ſu obtenuiſſet amoto agricola patrico. celſum patricatꝰ honorē donauit

Virum ꝓcerum ſtatu inſcapulis ualidum. lacerto robuſtum inuerbis tumi
dum. Inreſponſis oportunum. iuris lationis peritum. curiarū deincepr
habendi cupidus ecclſiarum res auferens ſuis diaconib;
ſubiugaret. namcum audiſſet quadam uice ex ipſa ecclſia legi
deſia legi inqua ait. uachis quiconiugum domum adomum & agrum
ad agrum copulant uſq; ad minimum loca. exclamaſſe fertur. Incongrue hoc.
uemihi & filiis meis; ſed reliquid filium quiabſq; liberis functus maximam
partem facultatis ecclſiis quaſpiā expoliauerit dereliquit

dū
GUNTHRAMNUS REX BONUS PRIMO. UENERANDA

Gauuſdam ſuorum anallam prōcōbina toro ſubunxit. dequa gun
do badum filium ſuſcepit. poſtea uero marcatrudem filiam magnarii Inma
trimonium accepit; Gundo badum uero filium ſuum aurelianis tranſmiſit;
Emola autem maratrudis poſthabitum filium inuſus morte craſſatur
tranſ miſum ut eum uenenum Inparatum aedificauit quomortuo ipſa iudi
cio dī filium ſuum quem habebat perdidit & odium regis incurrit. demiſſaq;
ab eodem. nemulto poſt tempore mortua eſt; poſtquam auſtrigildem cognomen
to bobilam accepit; dequatuor dum duos filios habuit. quorum ſenior hlotharius
us iunior hlodomeris dicebatur;

PORRO HARIBERTUS REX INGOBERGAM ACCEPIT UXOREM. DEQUA XXII
filiam habuit quaepoſtea inguarmam uirum accipiens eſt deducta. habe
bat tunc temporis ingoberga Inſeruitium ſuum duas puellas pauperis cuius
dam filias. quorum prima uocabatur marcouefa religioſa ueſte habens. alia
uero merofledis. inquarum amore rex ualde detenebatur: erant enim uidelicet
artificis lanarii filiae aemula & hoc ingoberga quod a rege diligerentur pa
trem earum ſecretius operariſſent. futurum uidum hasc rex cernere odio fili
as eius haberet quo operante uocant regem. Ille eas ſperans aliquid nouiuideri
aſpicit hunc eminus laſſas regi conponente. quoduidens commotus intra reli
quid ingobergam & merofledam accepit. habuit & aliam puellam. opilionis
id pastoris ouium filiam nomine theodhildam dequa & filium fertur ha
buiſſe qui ut ceſſit & aluo protinus delatus eſt. adſepulchrum; huius
regis tempore apud urbem ſanctonicam. leontius congregata ſ punicie
ſuae epis. emeritum abepiſcopatu depulit. adſerens ñ canonice eiusdem
huic honore donatum, decretum enim regis hlotharii habuerat. undabſq;
re
metropolis conſilium benedicetur quinerat praeſens, quo electo conſenſum

facere meradum tuncbur— di galensis urbis prbm. quod regi harib[illegible]
subscriptum ypriis manibus pruncupatum prbm transmiserunt. quique
niens toronus remgestam beato eufronio pandit. depcans uthoc consensu
subscribere dignaretur. quodurdi manifeste respuit. Igitur postquam prb
parisiacae urbis portas Ingressus regis praesentiam adit. haec effatus est.
salu e rex glorios e, sedis enim apostolicae eminentiae tuae salutem mit
tit uberrimam; cuille numquid ait. turomãm adisti urbem. uapape. illius not
salutem deferas. patris inquid prbstui leontius cum puinciabus suis tabi sa
lutem mittit. indicans ermulum. sicenim uocitare consueuerant emerum
Ininfantia sua electum abepiscopatũ peo quod prter missa cãnonum sancy
ent urbis sanctonicae episcopatum ambiunt; ideoq; consensum adtedirge
runt. utaliis Inloco eius substituatur. quofiat utdum transgressores ca
nonum regulariter arguuntur. regni uri potentia. deus plexionibus pro
pagatur; haec eodicente frendens rheum a suis conspectabus gestrahi iussit
& plaustro spini supplecto inponi desuper. & ingressum prohibere cepit dicens:
Putas nec noneft super quisquam defilius hlotharii regis. qui patris fac
ta custodiãt. quod hi epm quem eius uoluntas elegit. absque nostra iudi
cio fecerunt. & statim diregas uiris religiosis. epm inloco restituit. dirigens
& idam quosdam decamerariis suis quibdatas leontio epo mille aureos. reliquos
iuxta possibilitatem condemnauit epos. & sic principis stulta iniuria. post haec
marco uersũ merofledis salica sororem coniugio copulauit. pqua causa
asco germano episcopo excommunicatus utrq; secum eam rege relinquere
coussa iudicio dei obiit; nemuto post & ipsa. & rex post eam discessit, cuius post
obitum theodigildis una reginarum eius nuntios adg[illegible]pbram num regem di
rigit. seutro offerens matrimonio eius. quibus rex hocredidit Inresponsis, accedere adme gronpigeat cumthesauris suis. Ego enim accipiam eam
faciam que magnã Inpopulis. utsalicã maiorem mecum honorem. quam
cum germano meo quinuper defunctus est potiatur; & illa gaussa. colle
tis omnibus adeum pfectaest. quodcernens autrex; Thesaurus estenim uehiculum the
saurum poscs me habeantur. quam posthaec quaeindigne germani mei thorũ
ait uitet. tunc ablatis mutat. relictis paucis arelatinse eam monasterio di
tandum. haeuero aegre adquiescens. leuuus denuo dilis adfici peroccul
tos nuntios [illegible]gothum quendam duxit. promittens sise Inhispanias
deductam coniugio copulare & cumthesauris dimonasterio egredienti liberq
eum animo sequeretur. quodillenihil dubitans repromisit. cumque haec

quiescunt.

nolle

collatas rebus factas quę uoluit ipse acenubio parare. egressus. ãmiserunt
uoluntatem eius industria abbatissae. deprehensãq; fraudem ea grauẽ cae
sã custodię mancipari pcepit. inqua usq; adgetum unę pśentias ñmedio
crib; adorta passionib; pduraut;

Porro sigibertus rex cum uideret quod frs eius indignarissibi uxores.
accuperint & pulsatã suã & iam ancillas inmatrimoniũ sociarent. lega
tionem inhispaniã mittit. & cum multas muneribus brunhildem. ãdam
hildę regis filiam pśerit. erat enim puella diuans operę uenusta & aspectu. honesta
moribq; atq; decora. prudens ẽsilio. & blanda colloquio. quam pãt & ñdenegans
cũ magnis thesauris amedicto regi transmisit. illeuero egressa. cũ seniorib;
secum. ppartis epulis cum immensa lętitia atq; iocunditate eam accepit uxo
rem. & qp arrianę legi subiecta erat ppdicationem sacerdotum atq; ipsius
regis commonitionem ẽuersa beatã inunitate confessam trinitatem credi
dit. atq; chrismata est. quę innomine xpi catholica pseuerat.

Quod uidens hilpericus rex. cum iam plures habe
ret uxores. sororem eius galsuu ndam expetit. promittens pęlegatos se
alias relicturum. tantum condignam sibi. regiam qu eprolem mereretur
accipere. pater uero eius has promissiones accipiens. filiam suam similiter sicut
anteriorem ipsi cum magnis opibus distinauit, nam galsuuinda ętate senior
abrunhilde erat. quaecum hilpericum regem uenisset. cum grandi honore sus
cepta eiusque est sociata conubio; a quo & iam magno amore diligebatur. detule
rat enim secum magnos thesauros. sed per amorem fredegundis quam prius ha
buerat. ortum est inter eos grande scandalum; iam enim in lege catholica
conuersa fuerat & crismata, cum que se regi quereretur assidue iniurias pferri
dicęret qu enullam se dignitatem cum eodem habere. pęrit ut relictis thesauris
quos secum detulerat. libera redire permitteretur ad patriam; quod ille peri
cula dissimulans. uerbis eam lenibus demulsit. Ad extremum enim eam suggil
lari iussit a puero. mortuam q; reppęrit instrato. postquus obtum dis uirtutem
magnam ostendit, lichnus enim illa quisune suspensus coram sepulchrum eius
ardebat. nullo tangente disrupto fune in pauimento conruit. & fugientem ante
eum duram pauimenta. tamquam in aliquo molle elementum discendit. atq;
medius est sufossus. n& comminus contritus. quod non sine magno miraculo. uide
tur fuit. Rex autem cum eam mortuam deflesset. post paucos dies fredegun
dem rcepit in matrimonio. postquod factum. reputantes ei fratres qd sua
emissione antedicta regina fuerit interfecta. cum a regno decesserunt;

XXIIII

habeba t aut tunchilpericus/ deaudouestr priora regina sua · idest theodbertum·
cuius supra memimimus· merouecum ·atque hlodouethum sed nunc adcepta rede
amus;/

XXV

HUNIUERO FERUOR INGALLIAS UENIRE CONABANTUR, AD
uersum quossigibertus cumexercitum dirigit. habens secum magnam
multitudinem uirorum fortiũ· cumque confligeredeberent · isti magi
cis astibus instructi diuersases fantasias ostendunt. &eos ualde superant· fu
gientautem exercitu sigiberti ipse inclusus dhunis retenebatur· Hisi postea
uterat elegans ituersutus quosnonpotuit superare uirtute proelius· superdum
aste donandi · namdatis muneribus foedus cumregelnit· utomnibus diebus ui
taesuae nullalitte proelia commouerint; idque ei magis adlaudem· quam
quam adaliquid peruenere obprium iuxta ratione pensatur· sed&rex chu
nörum multa muneraregi· sigibertoh dedit· uocabatur enim gazany
omnes omnregesq; gentis illius hocappellantur nomine·

XXVI

SIGIBERTUS UERO REX ARELATENSEM URBEM CAPERE
cupiens aruernus commouere praecepit; Erat enim tunc firmi
nus comes urbis illius quicum ipsis incapite sabissi· sed& dealia
parte dudouarius cumexercitu aduenit· ingressique urbem arelatensem·
sacramenta proparte sigyberti regis exegerunt; Quodcum gunthranus
rex comperisset· celsumpatricium cumexercitu illuc dirigit· qui absens aduenni
cam urbem abstulit· accedens autem arelate· &uellens eam impugnare·· Rex
exercitussigiberti quinsita muras contenebatur coepit;tunc sabaudus epi dixit ad
eos· egredimini foris &inte certamen, quinon potestis submorum concluси
onedezentes· nequenos· nequeurbis istius subiecta defendere, quodsuos do pro
prio illos deuincius· nos fidem quam promisimus custodimus; siuero illi contra
nos inualuerint eccereseratas reppertis portas· in egrediemini· reperetis
hocillo dolo delusi egressi foris bellum parant· sedsuperati abexercitu celsi fu
gam inuunt· uementesq; adurbem portas reppertum obseratas· cumque ex
ercitus atergo faculis fo dereistur opperireturque lapidibus aburbanis· ad
amne hrodanum dirigunt· ibique parmis super posita ulteriorem ripam expe
tunt; sedmultas &his uiolentia amnis direptus eneçant; focaq; hrodanus tunc
aruernus· quodfecisse quondam semoes· legitur deuoranti· undisata uirorum corrupta sub
gallias q; &corporauolut apparerent·· rarmanti ingurgite uasto q; uxnandi
uidimus impulso parmarum quadam ammiculo, littoris ulterius plana

comangere potuerunt. quinudati arebus abequitibus distructa nonsine grandi comu
mela patriae restaurasunt; firmino tamen adoriario discendi uia indubiaest. magnis,
tunc uiri scaruernis. Non solum torrentis impetu rapti. utrum & iam gladiorum ictibus ruit
pro strata. desiz unchrammur rex recepta urbe illa iuxta consuetudine bonitatis riae mu
nicā dicionib; fratris sui restituit.

Tegtur ingallias magnū prodigium de tauro dunocastro apparuit quod super brodanum
fluuium collocatum erat, quicumpdies amplius sexaginta nescio quem mugitu dabit.
tandem scissus atq; separatus mons ille abalio monte. sibi propinquo cum hominibus. ecclesiis
omnibus quae de bus influuium ruit. & dum aquae amnis illius litora aqua retrorsum petit,
locus & enim ille abruptaq; paste montibus conclusus erat; Inter quorum angustias torrens de
fluit, inundas ergo. superiorem partem quae ripae insedebat operuit atq; deleuit. ad
cumulat enim atq; rumpens. deorsum inopinatas repperiens hominis. undesuper ficere &
ipsos enecauit domos euertit. iumenta deleuit. & cunctaq; litoribus illius insedebant. usq;
ad regiam ciuitatem. uiolenta atque subita inundatione deripuit atq; subuertit; traditur
annalis tantam congeriem inibi aquae fuisse; ut inante dictam ciuitatem super muros
ingrederetur. quod dubium non est, quae uidimus brodanus in locis illius inter angus
tias montium defluit. nec habuit in latere cum fuit & clusus quo sede uesperte commu
tumque montem quidiscenderat adsemel erupit & sic cuncta deleuit. qd
cum factum fuisset, triginta monachi unde castra ruerat aduenerunt. & terra
illam quae monte deruente remanserat fodientes. aes siue ferrum repperiunt,
quoddum agerent, mugitum mons ut prius fuerat audierunt, seddum assidua
cupiditate retenerentur. parsilla q; in diruerat super eos cecidit. quos operuit
atq; interfecit. nec ultra inuentus, similiter & antecladem aruernam, magnam regi
onem illam prodigialis terruit. namplerumq; tres & quatuor splendores mag
ni circa solem apparuerunt. quod rustica soles uocabant dicentes. Ecce tres uel
quatuor soles in caelum, quadam tamen uice in kalendis octobris. tra sol obscura
tus apparuit. unde equanta quidem pars in eodem luctus remanere. sed inter de
q; decolor apparens. qui saccus uidebatur; Nam & stella quam quidem comite uocant
radium tam quam gladium habens. super regionem illam peramum integru
apparuit & caelum ardere uisum est. & multa alia signa apparuit; in ecclesia uero
aruerna dum matutinae celebrarentur uigiliae. in quadam fenestrarum cor
radallus. quam alodam uocamus ingressae. oma luminaria quae lucebant
alis super hominis manu posita quae fuisse submersa, In sacrarium autem
subuolo transiens candelam extinguere uolut sed abostiarius prohibita. ad
quem occisa est; simile & in basilica beati andreae delichinis lucernabus

hi positis intanta uelocitate extincti ut putarent ea in unius

auis alia fecit, Jamuero aduenientes ipsa clade tam strages depopulo
per totam regionem illa facta est. Ut nec numerari possit quantę ibidem
ceciderint legiones; nam cum non sarcofagi tabulę deficiarent decim. uero
amplius simul humo fossam sepeliebantur; numerati sunt autem quadam
dominica in una basilica ccc defunctorum corpora, erat enim &
ipsa mors subita, nam nascente lingue aut nascella uulnus. immo dum ser-
pentes mutuo ferebantur homines illa ueneno. unde altera & tertia
spm scalarent, sed & sensum ut illa uenem auferebat ab homine, tunc & cato prb
mortuus est, nam cum de hac luce multa fugissent. Ille tamen populum sepelyens
& missas ut ille dicens. numquam abeo loco discessit. hic autem prb multae huma
nitatis & satis dilector pauperum fuit; & credo hanc causa ei si quid super-biae
habuit medicamentum fuit; Caurinus autem epc cum diuersa loca hanc da
dem tamen circuisset. ad ciuitatem regressus est; & haec incurrens pa-rasceuen
passionis dominicae obiit; nam ipsa hora & ter adius consobrinus eius mor
tuus est. tunc & lugdunum. burgi. cauillonum atq; diuione ab hac infirmita
te ualde depopulatae sunt;

Ergo ut ad historiam recurramus mortuo apud hispaniam athanahel
do rege. leuua cum leuuildo fratre regnum accepit. defuncto ist
leuuane leuuildus frater totum regnum occupauit qui uxore mor
tua gothisuintam regis brunhildis matrem accepit. duos filios de prima
uxore habens. quorum unus sigiberta. alius hilperichi filiam dispon
sauit, illequoque interfecit regnum aequaliter diuisit. Interficiens omnes illos
qui regis inter amore consueuerant nec relinquens ex eis mingentem ad parietem,

Palladius autem britannia quondam comitis hac caesarie filius comitatu
in urbe gallicana sigiberta rege impetrante promeruit. sed ora inten
tio inter ipsum & patruum epm. ualde populum conlidebat, nam ple
rumque con uitiis ac diuersis obbrutescentibus obruebat epm. pau
dens res ecclesiae spoliansq; homines eius. unde factum est ut hac in
tentione crescente cum ad pseudo iam dicto principes pperassent. di
uersas ibi inuicem obiectarent. mollem epm effeminatum palladius
uocitarent. ubi sunt mariti tui cum quibus fuisti dum pres uiues. sed
haec in sacerdote uerba prolata diuina confestim ultio subsequens ab
olenit; nam anno sequenti semotus a comitatu palladius arui-num regis
sus est; Romanus uero comitatum imbuit. factum autem itaque

die ſnurbſt arnerna utrerq; conſungerit, & altercanabur. Interſe phase de
tione commatus. audiuit palladius ſe a ſigiberto rege debere interfici,
ſed falsa haec & maxime aromano emissa dephensa sunt, tunc ille to
more perceptus ſea ſnangustia graui redactus est ut minaretur
ſe propria dextera ptmere; cumque amarre uel a cognato suo fir
mino intente adtenderetur. Neperficeret quod mente amara con
ceperat. per interualla horarum elapsus amatoris aspectu ingressus cu
biculo accepto ſpatio ſolitudinis. euaginat gladium cornuaque ensis
pedibus calcans acumen adpectus erigit, Inpressusq; desuper gladius ab
una ingressus; mamillam Inspatulam dorsi egressus est, erectusq;
iterum simili alia mamilla perfossor cecidit & mortuus est, quod
sine diabuli opere scelus perfectum mirati sumus. namprima eum
plaga interficere potuit. sinon diabulus sustentaculum praebuisset. qt
haec nefanda peragerit, currit mater animis & supra filii corpus
culum orbata conlabitur, atque omnis familia uoces planctus emittit,
Uerum tamen admonasterium chronensim delatus. sepultur de mandatus. sednon iuxta xpi anorum cadauera positus. sednec missarum.
solemnia meruit, quodnon aliqua causa nisi obmuriam epi haereseue
nisse pbantur; I

Defuncto igitur apud urbem constanti nio polytanam iustiniano Impe
ratore. iustinus imperium ambiuit curinomm duarum dedecus contemptor
pauperum. senatorum spoliator. cupidas. auarus ube
re fieri ferreus. inquibus nummis mala durtalenta congerens. quem
& diam ferunt inhaeresi pelagiana delapsum; nam non post multum tem
pus ingressu effectus regnorum caesarem sibi adscuit addefensandas p
uincias suas. hominem iustum elimosinarum aequiter discernentem. ob
tinentemq; uictorias. & quod omnibus super eminet bonis esse ubrissimum
xpi andream. denique sigibertus rex legatas aduſtinianem Imperd
torem misit. pacem pens. I dest uuarinarum francum & firminum
arnernum; queuntes sibi tam nauali constantano polytanam sunt ur
bem Ingressi. locutaque cum imperatore. quae peregerunt obtenuerunt,
Inaliam alma annam ingallias sunt regressi. posthaec autem ana
ochiae aegypta & appamiae ferre maxime cuncta. aperis capta sunt
& populus captuus abductus; basilica tunc sa iuliani. anthiocensis mar
tris. grau incendio conflagrata est. adiustinum autem Imperatorem

xxx

per ſſcr ment. cum magno ſſrici hrœcto pondere uenerunt, petentes
ami cias eius adqueſtor ſcentœſſe Imperatori perſarum eſſe Infenſus; uenerunt
enim adeos legatieius dicentes; ſolicitudo imperialis ſcaſcitatur. riſoedus
intrum cum eo cuſtodiatus hrœc tum, reſpon dentibus illis omnia abhus
pollicitœ inlibatœ ſer uari; dixerunt legati; Inhoc æpparebit uos eius ami
cicias cuſtodire ſignem ut ille uene retur adoratores; reſponderœ
populo, nequa quam ſe hoc facturum, dat epiſcopus quſtaran eran; Quæſt
igne deras utueneran quitat. quêndſ ad uſus hominum procedunt
qu fomentes: accendtur aquæ reſtinguu tur adhibitus ure; negl&tus repſſ
cit; h&c&hiſimilia epiſ proſequentes. legatiſuroreſuccensi hoc tum cum ui
cus fuſtibus cœdunt; at nos autem populus ſacer dotem ſuum ſangui
ne cruentatum ſuper legentes Inruunt, manus inrum Inter emunt
que & ſicut diximus huius imperii amicitias petierunt.

Albuinus uero Langobar dorum rex quichlodus ſindam regis chlotharii
filiã habebat: relicta regione ſua. patriam cumomnibus illa Lango
bardorum gente petunt: namcõmoto & ipſe cum uxoribus & li
beris abierunt illuc commanere deliberantes: quam regionem Ingreſſi
maxime per annos ſeptem per uagantes. ſpoliatis: & deſin. sacer dotibus
inter fectis. in ſuam redigunt potestatem: mortua autem chlodui inde
uxore: albo inus aliam duxit coniugem. cuius patrem antepau cum
tempus inter fecit: qua decruſa mulier fnodio ſemper uirum habens
locum operiebat Inquo poſſet Iniuriam patris ulciſci: Unde factum eſt
ut unus famulus concupiſcens uirum uenenum ædificaret: quo defunc
to cum famulo habit ſed adprehenſi pariter Inter fecta ſunt, Langobar
di demum ſuper ſe regem faciunt.

Tunus quoque cognomen tanum mulus a rege guntchramno patricia
tum promeruit: decimus milita origine actaus quaedam repe tan
da putauit; hic enim peonio patre ortus audisiodorensis urbis Incola fuit. pe
onius uero huius municipii comitatum regebat. cumque adrenouandam actio
nem munera regi per filium trans miſiſſet. Ille datis rebus paternis comita
tum patris ambiit. ſupplantatur q; genitorem quem ſubleuare debuerat,
& hocuero gradatim proficiens admaius culmen effectus eſt. Igitur prum pen
tabus Langobardis in gallius. amatus patricius. quinuper celſi ſucceſſor genitor

contra eos abiit · commissumque bellō ~~cerga uertit~~ · cecidrque ibi ; tan
tumq; tunc stragem langobardi ferunt fecisse · deburgundionibus · ut
non posset colligi numerus occisorum, onerataq; praeda discesserunt rursu
inrtaliā ; quibus discedentibus eunuchus quidā mummulus arcerstrus arege
patriciatus culmine merut · , Inruentib: rterum langobardis ingallus &us
q; muscias calmos · accedentibus · quod audiens cuttatē ebredonensi · mummu
lus gerretum mouit & cumburgundionibus illuc proficiscitur · Circumda
tisq; langobardis cum gerretu · factas & iam concubus perdura siluarum ·
inruit supereos · multos interfecit , nonnullos coepit & regedirgit · quos
ille perloca dispos custodire pcepit · paucis quod admodo perfugam lapsis
quipatriae nuntiarent ; fueruntq; In hoc proelio salunus & sagittarius fra
tres atq; epi quinonoruce caelestis mōnta sedgalea aduersa seculari ar
mata · multos manibus propriis quod peius ÷ inter fecisse referuntur ; hac
prima mūtmoli Incertamine uictoria fuit ; posthaec saxones qucumlan
gobardis Intaliam uenerant ; rterum prorumpunt Ingallus · & infratē
turum regensem , id÷ apud stapbonem uillam castra ponunt · discurrentes
perullas urbium uicinarum diripientes pdas · captiuos abducentes · uelut
am cuncta uastantes · quodcum mummolus comperisset · gerretum mouet
Inruensq; super eos multa gen̄s milia Intersecit · Quusque aduesperu
cedere nondistat · donec noxfinem facere ; Ignaras enim reppererat ho
mines · Quibuldeus qui accesserunt lucumantes ; mane autem facto ·
statuunt saxones gerretum · pparantes se adbellum · sedim̄ currentes nun
tios pacem fecerunt · datisq; muneribus mummolo reditae uniuersa rego
nes praeda cumcaptiuis discesserunt , iurantes prius · quod adsubiectio
nem regum solacium q; francorum redire deberent Ingallus · Igitur regres
si saxones Intaliam · adsumptis secum uxoribus adq; paruulis · uelut omni
suppellectile facultatis · redire ingallus distinant · stulticia utasigiberto ·
rege collecti · in loco unde egressi fuerant stabilirentur ; fecerunt que
gesethuos utdiunt cuneos · Quunusquidem perniciem urbem · aliussuero per
ebre dunensem uenit · Illam reuerā tenentes uidam quam anno superiore
tenuerant · coniunctisq; sunt Inuennico territurio · Erat enim tunc tempus
messium · Quocus illemagame fructus terre subduo habebat nec quicquam
gen̄is domi incole reconderant , denique accedentes hisgines · Interse diuidunt
collegentesq; deuoraturanes frumenta comedebant · nihil gehis ac si quila
borauerant relinquentes · uerum postquam expensis fructibus adtactus

hrodam ammi & accesserunt · utrans acto torrente regno regis sigiberta conferrent
Occurrit eis mummolus dicens · nonne transibus torrentem hunc, ecce regionem dñi
mei regis depopulata estis· collegistis segetes· pecora deuastastis· tradidistis do
mus incendistis· oliueta acuncta succidistis· non ascendetis nisi statis facatis pri
us his quos scio quos reliquistis· alioquin non effugietis manus meas nisi ponam
gladium superuos· & uxores & paruulos uestros· & ulciscar Iniuriam domini
mei gunthramni regis; tuncalitamentes ualde dantes multa nummis mata
auri milia proredemtionesua transire permissisunt· & sicaduerni peruener,
erat tunc uernum tempus, proferebant ibi regulas aeris incasas pauro. quas
quisq; uidens nondubitabat aliud nisi quod aurum probatum atq; examinatu
esse· sicenum coloratum ingenio nescio quofuit· unde nonnulli hocdolo seduc
ti aurum dantes & aes accipientes pauperes factasunt, huuero adsigiberti tum re
gem transeuntes inloco undeprius egressi fuerant stabilitasunt·

xxxvii

In regno autem sigiberti regis remoto abhonore[re] uino rectore prouincie
albinus inloco eius subrogatur· magnā enim inter eos Inimicitiam· hactenu
sa congessit· igitur aduenientibus adcata plum masiliensim naubus trans
marinis uigilii archi diaconi homines septuaginta uasa quas uulgo dorcas uo
cant olea liquaminis furatasunt nescientе domino· negotiator aut cum
cognouisset sibirem furto ablatam fuisse. inquirere diligenter cepit.
quofurtum inloco fuisset recondtum· hac inquirens audit aquodam qua
hoc homines uigilii archidiaconi perpetrasse· peruenunt hac adarchi
diaconem· quinquirens & inueniens nequaquam publicare sed excusare
suos cepit dicens· numquam egressus est dedomo mea quitalia audesset
admittere· taliter denique excusante archidiacono negotiator adalbi
num pergit causam exert. & archidiaconem incrimine fraudis huius
mixtum accusat, die aut sco natalis dominici epo inecclesia aduenientе
archidiaconus induitur albam adest. epm utmos est inuitans adaltare de
bere procedere ad solemnitatē diei sco oportuno debere tempore cele
brare; necmora albinus desede siliens adprehensum archidiaconē
detrahit pugnis calabus qu ecclie· & custodia carceralі coartat. pro
quo numquam obtinere potuerunt nonepi noncaues nonnullus maior
natu· nonipsa uoxtotius populi adclamantes uindatis fideiussoribus die
sci archidiacono liceat cumreliquis celebrare atque accusatio causae
inposterum debeat audiri; sednec deipsa sacro sca solemnia mdum

habuit uminiſtrum domina altariſ. talu indē audīre adripere; quadplura
quattuor milia ſolidorum archidiaconem condemnauit. Quodiuſſerua regiſ
ſigiberti uenienſ quadūpla ſtatiſ ſatiſfactione inſequente luuino compoſuit;

Post hec tres LANGOBARDORUM DUCES .IOEST AMOZABAN-
hrodanuſ galliaſ inruperunt. & amoquidem ebredunenſem carpenſuá ſoxiii
uſque machao quamplurimum moluſ munere meruerat regio acceſſit. ibique
fixit tentoria. gabanuero perdenſem diſcendenſ urbem uſque ualentia
uenit ibiq; & caſtra poſuit. rodanuſ enim gratianopolitanam urbem adgreſ
ſuſeſt. ibique papilioneſ extendit. & amo quoque relatenſim debellauit pro
uinciam cumurbibuſ quibuſcum fregerunt & uſq; ipſum lapideum campum quod
aduicſt urbi maſſilienſi. accedenſ. tam depecoribuſ quam dehominibuſ denuda
uit. aquinſibuſ aūt obſidionem parauit. dequibuſ uigenti duabuſ libriſ argenti
acceptaſ abſceſſit. ſicq; & hrodanuſ agaban inloco quibuſ acceſſerunt faceruſ
quicum mummulo perlata fuiſſent. certatim mouit & hrodano quigratiano
polītanam urbem debellabat occurrit; ſedcum hiſerdā fluuium certatim labo
roſe tranſiret nuntii animal amnem ingreditur uadum oſtendit. & ſicpo
pulus libere inultōrem ripam egreditur. quodudentes langobardi nec mora
hro dānuſ ſaciatuſ lancea admontium excelſa confugerat. exinde cum quingentaſ.
uiriſ quiei remanſerant per diuia ſiluarum prorumpens ad gabanum pa
uentem. quituncurbem ualentiam obſedebat, narrauitq; omnia quae acta fu
erat; tunc datiſ partter cunctiſ inpraeda adhebredunenſem urbem regre
ſiſunt. ibique eiſ cumminnumero certatim mummoloſ infaciem uenit. commiſ
ſoque proelio longobardorum phalange uſque adinternicionem caeſe cum
paucis diceſ initaliam ſunt regreſſi. cumque uſqueſigufium urbem perla
tafuiſſent. deoſincolę loci duraeſuſceperint praeſertim cumſiſinnius ma
giſter militum apaſte imperatoriſ inhac urbe reſideret. ſemulatuſ mummu
li puer inconſpectu gabanenſiſſimo litteraſ protulit ſalutem que. genu
mihie mummuli dedit dicens; enipſum inproximo. quodaudienſ gaban
curſu ueloci aburbe ipſa digreſſuſ praeterit. hiſautem dum amo collecta omni
praeda immanere proficiſcitur. ſedreſiſtentibuſ muibuſ relicta praeda uix cū
paucis erumpere potuit. exterrita enim erant uirtute mummuli;

Multa enim mummolus bella geſſit ingubus xxxv

uictor & tutus, nampost mortem baribertacum hilperichō. toronas acpe
tauus peruasissit quaesigiberto regi porpeccatum Inparte ueneran con
iunctus sex ipsum. cumgunthramno fratrisuo mummolum elegunt. quibus
urbes aduerum dominium reuocare deberē. qurtoronus uenens fugato
inde hlodouēho. hilperici filio & acta populo adpatrem regis sigiberti
sacramenta pertauum accessit, sed basilius acsigarus pertau ciues colle
ta multitudine resistere uoluerunt. quos dediuersis partibus circum datus
oppressit obruit interimit. & sic pertauum accedens sacramenta & sigis
has interim demum mulo dicta sufficiant reliqua inposterum sunt
diligenda;

DE anparchi uero interitu loquuturus prius gen
ordire placet & patri. hic igitur uitadserunt felicis senatoris ser
uus fuit. quiad obsequium dni deportatus adstudia litterarum cum eo
postus bene instituus emicuit. nam deoperibus uirgilii. legis theodosiane
libris. astem quecalculi ad plenē erudtus est. hacigitur scientia tumens di
spicere dominos coepit. & sepatrocinio lupi ducis cum adurbem massilien
sim & iussō regis sigiberti accederit commendauit. dequa regressus hunc
secum abire praecepit, insinuauitq; eum diligenter. sigiberto regi atque
adseruiendum tradidit, quemille per loca diuersa dirigens. locum praebu
it militandi. & hoc quasi honoratus habitus aruernum uenit, ibiq; cum urso
ciue urbis. eius amicitias inligat, literim uterat agris Ingenn filiam; dispon
sare desiderans. loricam uti ferunt inlibellare & ocastbe abdi tus sunt
reconditi. dicens. mulieri coniugi utique ursi. quia multitudine aureorū
meorum ampluus quam sedecim milia inhoc libella re condtum tibi cō
mendo. quodtauum esse poterit similis filiam tuam praestanteris dispon
sare, sed quia nonmodalia pectora cogit auri sacra fames promisit, mu
lier has simpliciter credens absente uiro huic dispon sare puellam, atille
regressus adregem praeceptionem adiudicem loca scibunt ut puellam hanc
suo matrimonio socia re dicens. quia dedi arram indispon satione eius, negauit
autem uirille dicens. quia neque noui unde sibi q; aliquid derebus suis habeo
qui a intemptione pollulante acuehementius increscente andarchius spectit
ursum regis praesentiam arcessire. cumque uenisset apud uillam brinna
cum requisitt hominem alium ursum nomine quem adaltarium dam abduc
tum iurare accidere fecit. per hoc locum scm & reliquias martyrum bea
torum. quasi filia mea tibi in matrimonio nomine dicero fidem mea.

solidorum abisatus facere non morabor. stabant enim testes in sacrario
ba
au sultantes occulte uerba loquentes: sed personam quiloquetur penitus non eum
sine regis presentia reuesta ad patriam; factoq; & hoc uramento breue sacra
torum sege illo prauite discedente dicens, hasc & hasc mihi ursus scripsit. & ideo
gloriae uestre perceptionem deposco ut filiam suam mihi roadat in matrimo
nio. alioquin liceat mihi reseuis possedere donec secum mihi bus solidorum
acceptas me ab hac causa remoueam; tunc adeptus praceptionibus ar uernum
redit. ostendit iudicium lussionem regis. ursus autem se Inuellauo ter
rritorio contulit. cumq; reseuis huic consignaretur. & hic nullatenus de
cessit. ingressusq. unam ursi domum cenam sibi perceptit praeparare atque
aquas aquibus abluerentur. calefieri iubet; secum serui domus minime pru
di domino parerent alius fustibus. alius urgis cedit nonnullas capita
percutiens sanguinem elicuit; turbata ergo familia praeparatur cena ab
luitus hic aquis calidis inebriatur uino. & sic collocat super stratum. erant
autem cum eo septem pueri tantum. qui non minus somno quam uino sepul
ti altius obdormissent. congregata familia extra domus quae erat & ligne
is fabricata tabulis claudit. acceptasque claues meras inmong quae ade
rant elidit. hac arca domum & supra domum adgregat de ceruos inmong qui &
tunc inmanipulis erat. tandem apta & his domus cerneretur omnino. tunc in
misso perpastes diuersis igne cum iam suphos infelices materia aedificii & custa
deuer terint. & certantur emissas uoces sed non fuit qui audiret donec tota
domus aduste ipsos pariter ignes absorberet. ursus uero manens basilica
sci iuliani ingressit. datisq; regi muneribus ressus in solidrate recepit;

HLODOUEUS UERO HILPERICI FILIUS DE TORONICO EJEC
tus burdigalam abiit. denique cum apud burgis galensim curtatem.
nullam prorsus inquietare residere sigulfus quidam apaste sagitta
se super eum obiecit. quem fugientem cum arbis & bucanis quasi labentem
ceruum fugans insequitur. quumque adpropere regredi liberum habuit
adtum. tamen perandigauus regressus adeum redit. cum autem inter
eo inter guntchramnum & sigiberatum regis uerteretur. guntchram
nus ex apud parisius omnes epos regni sui congregati inuicem uerasque
quid ueritas haberet edicerint. sed in bellum cauly. pernicrate in maiori creuerit
eos audire peccatis facientibus detulere. hilperichus autem inird.
commotus per theodberatum filium suum seniorem quia sigiberto.

quondam adprachensus ſacramentum dederat uti fidelis essẽ cuncta sseuus peruadit
Id. toronus pictauus uel reliquas citra ligerem ſitas. qui pictauus ueniens contra
guntuualdum ducem pugnauit. terga uitt uertendo. Ac certatim pars guntuual
di magnã ibi stragem de populo illo fecit. sed & turonicam regionem maximam par-
tem incendit. & nisi ad tempus manus dedissent totam continuo debellasse. Com
moto autem exercitu lemouicanam caduricum uel reliquas illarum pro quin
quas peruadit uastat euertit ecclesias incendit ministeria detrahit. clericos
interficit. monasteria uirorum deicit. puellarum deludit. & cuncta deuas
tat. fuit q; tempore illo peior In ecclesis gemitus quam tempore persecutionis
diocletiani

XXXVIII ET ADHUC OBSTUPESCIMUS ET ADMIRAMUR CURIANTE SU
per eos plagę Inruerint, sed recurramus ad illud quod parentes eorum
egerunt & ista perpetrant, illi post predicationem sacerdotum defa
nis ad ecclesias sunt conuersi. ista contra ecclesis praedas detrahunt, illi
sacerdotes dñi toto corde uenerata sunt & audierunt. ista non solum n audiunt
sed & iam persecuntur, illi monasteria & ecclesias dirauerunt. ista eas diruunt
ac subuertunt. quid de data monasterio referam. In quo beata martini habentur
reliquiae. cum ad eum unus cuneos hostium aduentasse. & fluuium qui pro quin
quus est transire disponere. ut monasterium spoliasse. clamauerunt mona
chi dicentes. nolite. o barbari. nolite huc transire. beati enim martini istud
est monasterium, haec audientes muta conpuncta ad tamore regressi sunt.
Ultima tamen ex ipsis qui non metuebant dm neq; beatum confessorem ho
norabant. ascendente nauem illuc trans gradiuntur. & inimico famulan
te monachos cedunt monasterium euertunt. res que diripiunt. de quib;
facientes sarcinas. naui inponunt; ingressiq; fluuium prenus inbrante
carina hucilluc q; feruntur. cum q; amisso solatio remorum hastilia lan
cearum In fundum aluei defixa remeare conantur; Nauis subpedi
bus eorum dehiscit & unus cuius que ferrum quod contra se tenebat
pectori defigitur, trans uerberati que cuncti apropriis iaculis interimun
tur, Unus tantum ex ipsis qui eos increpabat nefasta committerent re
mansit Inlesus. quod si hoc quis fortuitu euenisse iudicat. Cernat unũ
Insontem plurimis euasisse delinquus quibus Interfectis mona chi ipsos
etres suas exalueo detrahentes illos sepelientes res domi restituunt.

XXXVIIII DUM HAEC AGERENTUR SIGIBERTUS REX GENTES ILLAS

que ultra hrenum habebatur commouit. & bellum ciuile ordiens contra fratrē
suum hilpericum irrecistinat; quod audiens hilperichus ad fratrem suum gun
thramnum legatos mittit. qui coniuncti pariter foedus inium. ut nullus
fratrem suum petere sineret; secum sigibertus gentes illas adducens uenis
set. & hilperichus de alia parte cum suo exercitu resederet. ne haberet rex sigi
bertus super fratrem turus. ubi sergo nam fluuium transmearet. fratri
suo gunthramno mandatum mittit dicens; nisi me permiseris per tuam sor
tem hunc fluuium transire cum omni exercitu meo super te pergam. quod ille
ameris foedus cum eodem init. eumq; transire permisit. denicq; sentiens hilpe
richus quod salicet gunthramnus relicto eo ad sigibertum transisset. castra
mouit usque augustodunum carnotensim uicum habuit. quem sigibertus
insecutus campum sibi parare petit. ille uero amens non consilio utro
q; exercitu etiam regnum eorum conruerit. pacem petit. cunctisq;
eius quas theodebertus male peruaserat reddidit. deprecans ut nullo casu
culparentur earum habitatores. quos ille iniuste igne ferroq; adpmens ad
q; sierat. uicos quoque quicquid pariter erat maxime tunc flamma con
sumsit. etiam domos quam res reliq; ab hoste direptas sunt ut etiam et cap
tiui ducerentur. obtestabat enim ne haec fierent sed furorem gentium
quae deulteriores rhenum amnis parte uenerant superare non poterat;
sed omnia patienter ferebat donec redire posset ad patriam. tunc gegenta
bus illis contra eum quidem murmorauerunt cursu acertamina subitae
sed ille uterat intrepidus ascenso equo adeos dirigit. eosq; uerbis leni
bus demulsit multos exeis postea alapidibus obruit precipiens. sed nec hoc
sine beati martini fuisse uirtute ambigitur. uchi sine bello pacifica rentur
nam in ipsa die quahi pacem fecerunt. tres paralitici ad beati basilicam
sunt delati quod insequentib; libris dño iubente declarabimus

DOLOREM ENIM INGERIT ANIMO ISTA CIUILIA BELLA REFERRE xl
nam post annum iterum hilperichus ad gunthramnum fratrem suum
legatos mittit dicens. uenit frater meus & uidemus & pacificata pa se
quamur sigibertum inimicum nostrum. quod cum fuisset factum seque ui
disserit de muneribus honorassent. commoto hilperichus exercitu usque rhenu
accessit. cuncta incendens atq; debellans, quod audiens sigibertus iterū
conuocatis gentib; illis quarum supra memoriam fecimus pariusq
ue gentes & contra fratrem suum redisponit. inter eos nuntios dunen
sibus uelaronicus ut contra theodebertum redeberent. quod illi dissi

f. 1

mulantes ꝛc godigisegelu & gunthrā nū duces inceptū dirigit. quicom mouentes cerciu aduersus eū pgunt. atille derelictus asus cū paucis remansit. sedm dlbellum ~~transire~~ ñ dubitat. Ineuntes aūt plium theodbaldū uictus incampo pstern̄ & abbostib; scam me corpus quos dia dolor: ē spoliat; tunc abaunulfo quodā collectus ablatus q; ꝺdignus uestib; ÷ indutus. & adcolusinensim cuitatē sepultus. hilperichus uero cognoscens qd actū sgunthramn cumsigibto pacificass&. semfrathorna cunsis murus cū uxore & filius commonuit.?

XLi Ineoanno fulgor pcaelum discurrisse usus est. sicut quondam ante mortem hlothārii factū uidim, sigibtus uero obtentas ciuitatib; illisq; circa parisius ꝛ positę usq; brocho magensim urbē accessit. uolens eas dē urbes hostib; cedere qd n& facere & asus phibtus ē. Regressus indeparisiusē ingressus ibiq; adeū brunihildis cūfilius uenit. tunc frāci q quondā adhildebtum aspernātes semotē adsigibtū legationē mittunt. ut adeos ueniens derelicto hilperico supseipsum regē stabiliren. illeuero haec audiens. misitq; fratrē suū insupra memorata ciuitatē obsiderent, ipse illuc pperare deliberans. cuisc̄ germanus epūs dix. si habieris & fratrē tuum interficere nolueris uuus & uictor redis. sin aūt aliud cogitaueris morieris, sicem dns psalma nē dix. fouea quam fratri tuo parabis inet corruens. qd ille peccatis faciemib; audire neglex. Ueniente aūt illo aduillam cui nom est uictoriacū. collectus ē adeū omis exercitus inposituq; sup clipeum sibi regē statuunt. tunc duo pueri cuculatis ualidis qui uulgos chrama casos uocant. infectis ueneno malefica a fredegunde regina cum aliam causā suggerere. similiter uulnerant utrāq; et latera ferunt. atille uociferans atq; corruens n̄ps multo spatio emisit spm; ibiq; & eharigisilus cubicularius eius cruit; ibi & sigila q quondam egthoa uenerat multum lacerat⁹ ÷ & pea abhilpbricho rege ēp hensus incensis. cum gutteris candentib; omnib; iunctur. armen brtum separatus crudelit̄ uita finiuit. fuit aūt ille arigiselus tam leuis opere. quā grauis cupiditate dominimis ēsurgens magn padaltaonis cū rege effectus ÷ Competit rerum alienar. testamentorū q; effrdis. cuitalis fuit uita eius. ut mere[re]tr uoluntatē ꝑpriā mostē imminentē ēplere q alioru uoluntatem sepe destruxerat; hilperichus aūt inanceps casu defixus. indubium habebat. an euadere t. an perire & donec adeum missi uenium defis obtu nuntiarent; tunc egressus a thornaco cum uxore & filius eum uestitum apud lambras uicum sepeliunt; Unde postea sessionē inbasilecā sā medardi. quam ipse aedificauerat. transl atus sc̄uscho thārium patrem suum sepultus ÷ obiit aūt quarto decimo regni sui anno & ate quadragesimario. Ut ergo theodbertu

seniorꝰ usq; adgctum sigiberti suppiantat· annꝰ xxuiii· Inter gctum uero
eius & neporis sui theodbti fuere dies xxim· mortuo aũt sigiberto regnauit
hildebrandꝰ filius eius pco· ·A principio aũt mundi usque adchristũ
annꝰ· ũ ccxlu· adiudeũ aũt usq; adabraham annꝰ· dcccc xlii ab abraham uero
usq; adegressum filiorum israhel ꝯegipto annꝰ· cccc lxu· Abegresso filio
rum israhel ꝯegipto usque adedificationem templi salomonis annꝰ· cccc
lxxx· Abedificationem ergo templi usque addesolationem eius· & trans
migratione in babilonia annꝰ· ccclxd· a trans migratione igitur usq; ad
passionẽ dñi hꝫ usq; adtranslatum scĩ martyni· annꝰ cccc xcu· A translatum scĩ mar
tyni usq; adtranslatum hlodouechi regis annꝰ cxu· A translatum hlodouechi regis
usq; adtranslatum theodbti annꝰ xxxuii· A translatu theodberti usq; adgctũ
sigiberti annꝰ xxuiii· quodsunt simul annꝰ ũ ẽ dcc lxxiiii tantum;

hꝫ annꝰ dc xl
uiii· apassio
dñi·

EXPLICIT LIBER IIII DO GRATIAS AMEN;

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI V·

i Dehildiberta uxore regno & matre eius·
ii Quodmerouechus brunhildẽ accepit·
iii Bellũ cũ hilperico & dem altra rau hingi·
iiii Quodruccolinꝰ toronus uenit·
v Deleudaste archidiacono biturigo·
vi Desẽo germano parisiorum epo
vii Deudeis cuersis pauitum epm
viii Quodmomoloꝰ lenouicas uastauit & fugit
viiii qdmerouechus consortatus adbasilicã scĩ martyni·
x Bellũ inter saxones & suauos·
xi Deinterfectu macliaui·
xii Dedubia & pasche t de ecclesiastica ordinatione & qd
gunchrãnꝰ sex filias magnates sibi & suos que
pdedit atq; cũ hildeberto cõiunctus est
xiii Dep̃ secreto epo & interfectu merouechi
xiiii Deelimosinis & liberii
xv Deum nocho britone·
xvi Deobtu samsonis filii hilperici

xvii Dep digius ostensis
xviii Quodgunthramnꝰ boso filias suas
debasilica scĩ helari abstulit & hil
pericus pectauis inuasit
xviiii Deinterfectu daconis & dracco tini
xx Quodigeraldus inbrittania abiit
xxi Deelectione salomonis & sagittari·
xxii Dedescriptionib; hilperici
xxiii Deuastatione britannorum
xxiiii Deimperio liberii filii hilperici mortui·
xxv Dep digius & dedesenteria morbo & fi
xxvi Deinterfectu hildeberti regina
xxvii Depsecutione xpi anorũ inhispania
xxviii Deinterfectu hodouechi
xxix Delegatis gallicensibus acpdigius
xxx Dealtercatione cũ hereraco
xxxi Debis quidehilperico scripsit
xxxii Demalrad leodastis
xxxiii Quobeatus salmus dehilperichos dixit

EXPLICIT CAPITULA LIBRI V·

INXPI NOMEN; INCIPIT LIBER QUINTUS;

1 THEODERICI BELLORUM CIVILIUM DIVERSITATIS QUE FRAN
corum gentem & regnum valde proterunt memorare, in quo quod peius e
tempore illud quod dñs de dolorum p̄ dixerit. in tuum lamu idemus. consurgit pat̃
in filium filius in patrem. frat̃ in fratrem. proximꝰ in proximum. debebant
enim eos exempla anteriorum regum terrere. utqui diu si statum ab inimicis
sunt interempta. Quotiens & ipsa urbs urbium & totius mundi caput in iens bel
la civilia dirunt. Quae cessante rursum quasi ab humo surrexit. Utinam & vos
o gentis in his proelia in quibus parentes ur̃e desudauerunt exercimini urgentes
uestra pace conterrita uestris uiribus prelemerentur. Recordamini quid caput
victoriarum uestrarum blodouechus fecerit. quid quot reges interfecit. noxi
as gentes elisit. patrias subiugauit. quarum regnum uobis integrum inlesum que
reliquid. & cum hoc facere. neque aurum neque argentum sicut nunc est in the
sauris uestris habebat; quid agitis quid queritis quid non habundatis. in domi bus.
delicie super crescunt in promptuariis unum triticum oleumq; redundat. in the
sauris aurum atque argentum coacervatur. unum uobis deest quod pacem n̄
habetis. di gratiam indigetis. cur unus tollit alteri suum; cur alter concupiscit ali
enum; cavete illud quaeso apostoli. si ab invicem mordetis. & comedetis. videte ne
ab invicem consumamini. scrutamini diligenter veterum scripta & videbitis.
quid civilia bella parturiunt; requirite quod de carthaginensibus scribat orosius.
quicum post septingentos annos subversam dicat civitatem. & regionem eorum
addidit quae reseam diu servabit concordia. quae reseam post tanta distruxit te
pora discordiarum. cavete discordiam cavete bella civilia quae nos populum q; urm
expugnant. quid aliud sperandum erit nisi cum certatis uester ceciderit. uos
sine solatio relict̃ atque agentibus adversis oppressi protinus carruatis. si
tibi. or̃ bellum civile delectat illud quod apostulus in homine agi meminit̃
exerce. ut spiritus concupiscat adversus carnem. & vitia uirtutibus caedant. & tu li
ber capit̃ tuo id est xpo seruias. qui quondam radica malorum seruieras compe
diatus; sic igitur inter empto sigiberto rege apud victuria cum uillam brunhildis regina
cum filius parisius resedebat. quod factum ad cum eandem perlatum fuisset. & contur
bata dolore ac luctu quid ageret ignorare. gundoaldus dux adprae hensum hil
debertum filium eius paruulum; furtim abstulit ereptum que ab imminente morte
collectaque gentibus super quas pater eius regnum tenuerat regem instituit. Ux
lustro aetatis uno lam peracto, quidie dominica tale regnare coepit. anno xiii

regnieuſ primo hilperichuſ rex pariſiuſ uenit adp̄hensamque brunhildem
apud brothomagensem ciuitatem ingressus truſit; thesauris que eius quos pariſiuſ
detulerat abstulit filiasq; uero eius meledus urbe tenere p̄cepit. tunc rocolenus cū
ano manicastoronus uenit & praedas egit & multa scelera fecit quod insequen
ti qualiter auxiliante beata martyri protantis malis q; gessit percussus interit
memoramus;

HILPERICHUS UERO FILIUM SUUM MEROUECHUM CUM
exercitu pictauis dirigit, adille relictam ordinationem patris toro
nus uenit. ibique dies sc̄or paschę tenuit; multum enim regi
onem illam exercitus eius uastauit. ipse uero simulans admatrē suam
ire uelle rhothomagū p̄rexit. & ibi brunhilde regine coniungitur eique
q; sibi in matrimonio sociauit. hac audiens hilperichuſ quod salicā
contra fas legemq; canonicam uxorem patrui accepisse ualde amaruſ dic
to ciuſ adsupra memoratum oppidum diriget. dalle cum haec cogno
uisset qđ eosdem separare decreuerit adbasilicam sc̄a martyni q; sup
muraſ ciuitatis ligneis tabulis fabricata est confugium facunt. rex
uero aduenienſ cum inmultus ingenuſ eos exinde auferre uteretur.
& illi dolose eum p̄tantes facere non crederent. iurauit esse dicens. sin
quid uoluntas di fuerit & ipsos separare non conaretur. haec
illi sacramentis accipientes debasilica egressi sunt. eosdolatisq; & dig
nanter acceptis epulantur cumeis. postdies uero paucos adsumpto
seu rex merouechus sessionas redit;

CUM AUT IBIDEM COMMORARENTUR: COLLECTA ALIQUI DE CAMPANIA
sessionas urbem adgrediuntur, fugatisq; ea fredegunde
regine atq; hlodouechum filium hilperici uolebant sibi subdere
ciuitatem. quod ut hilperichuſ rex comperit cum exercitu illuc di
rexit. mittens nuntios nesibi iniuriam facerent. & scidium de
utroque euentu exercitu. illi autem negligentes p̄parantur
ad bellum commissi. q; in proelio inualuit pars hilperica atque
fugauit partem sibi aduersam. multus ea strenuos atq; utiles
uiros psternens. fugatosq; reliquos sessionas ingreditur, quae
post quam acta sunt rex propter coniurationem brunhildis
suspectum habere coepit merouechum filium suum dicens.
hoc proelio eius nequaquam surrexisse spoliatum q; abarmis
datur custodibus libere custodire precepit. ut audiens quid deco

inposterum ordinaret, Godinus autem quadsorte sigiberta sead
hilpericum transtulerat. & multas abeo muneribus locupletatus
est apud belli istaus fuit. sedincampo uictus primus fuga dilabitur
Uillas uero quas eregę afisco interritorio sessionico indulserat ab
stulit & basilicae contulit beatu medardi. ipsequoq; Godinus non
post multum tempus repentina morte puertus interiit. cuius con
iugem rau hinguis acceptit. omni uanitate repletus. supbia tumi
dus. elatione pteruus. quise tta cumsubiectis agebat utnon cognosce
ret inse aliquid humanitatis habere. sedubra modum humanę ma
litiae atq; stultitiae insuos desaeuiens. Nefanda mala gerebat. nā
siante eum utadsolet conuiuio utem puertereum tenuisset. nuda
re eius tubias faciebat atq; tamdiu inhis ceres compmi donec lumi
ne priuaretur. iterum cum inluminatus fuisset similiter fa cie
bat usq; dumcoę qbiae famuli tenentis scurtrentur. quod suo
cem emittteret autfideloco illo in alia paste mouere conatus fuisset
Nudus ilico gladius immine bat, fiebatq; uthoc flente. istimagna
laetitia exultaret; Xiebam enimquidem. quodeo tempore duo
defamulis eius utsepe comingit mutuose amore dilexisse uirum
sa lucae & puellā. cumq; haec dilectio perduorum annorum aut
eo ampliuis spatio trtheretur, conuenti partter ecclesiam pe ti
erunt. quodcum rau hinguis comperisset adsacerdotem accedit.
locuroga tus sibi protinus reddi suos famulos excusatus, tunc
sacerdos ait adeum. Nostrenim quae ueneratio debeat impendi
ecclesiis di. nonenim poteris eos accipere. Nisi utfidem facias depe
manentesii eorum coniunctione similiter & utdeomni posna
corporali liberi mneant remittes, & ille cumdiu ambiguus cogita
tione siluisset & tandem conuersus adsacerdote posuit manus suas sup
altarium cumiuramento dicens; Quianumqua erant ames sperandi:
sedpotius ego faciā utin hac coniunctione permaneant, quaqua qua
mihi molestum fuerit absque mei consilii conueniendia ista sint gesta
illud tamen libens amplectar quodnec hic ancillam alterius neque haec
extranei seruum acciperet, credidit sacerdasilli simplicitter promissio
nem hominis callidi. sedidit quoę homines excusatos; Quibusille
acceptaset gratias agens abscessit addomum suā; & statim iussit eli dere
arbosem, truncatum qu ecolumnā eius procapita cuneo sessam.

p̄cepit ꝺcauare, effossam q; in altitudinem trium aut quattuor pe
dum humum deponi uas ruba & infoueam. ibiq; puellam ut mor tuam
componens puerum desuper lactasse p̄cepit. posuitq; super. oper tu
rio. fossam humo repleuit. sepeliuit eos uuentes dicens. Quia non
frustrau iuramentum meum. ut non separarentur hi insempiter nū.
Quibus sacerdotes nuntiata fuissent cucurrit uelociter. & increpans
hominem uix obtenuit ut de tegerentur; uerum tamen puerum in
uenit ꝺcoriat. puellam uero repperit suffocatam. In talibus enim oper
bus ualde nequissimus erat. Nullam habens aliam potius utilitatem. Ni
si in cacciis & dolis omnibus q; peruersis rebus. Unde non immerito tali
ter ꝺcessit uita. qui talia gessit cum frueretur hanc uitam. quo in
posterum degesturi sumus. Sigo quoq; referendarius quia nō lū
regis sigiberta tenuerat. & ab hilperico rege reuocatus erat. ut ser u
tium quondam post fratris sui habuerat obtenere. ad hil de berum regem
sigibertisilyum relicto hilperico transiuit. res q; eius quas in sessione ico
habuerat ansoualdus obtenuit. Multi aut & alii de his qui se de regi
one sigiberta ad hilpericum tradiderant recesserunt; uxor quoq;
sigonis non post multo temporis spatio obiit. sed ille aliam rur
sus accepit

His diebus rocco lenus ab hilperico missus toronus aduenit. cum mag
na lactantia & ultra legerem castra ponens. Nunciat ad nos direct
ut si ualeo & gunthramnus quitunc demorat thesauberga inspectabatur
ad basilica scā deberemus ꝺctrahere. quod si non faceremus & curtare
& omnia suburbana eius iuberet incendio conoremare. quo audita
misimus ad eum legationem dicentes. haec ab antiquo facta non fu
isse que hic fieri deposcebat, sed nec modo permittit posse ut basi
lica scā uiolaretur; quod si fieret & nec sibi fore prosperum nec regi
qui haec iussa mandasset, metuebat qui emagis curam inestimus
cuius uirtus esterna die paralitica membra dirigisse. Nihil his ille
formidans. cum in domo ecclesiae ultra legerem fedus & domum ipsa
q; claus adfixerat diffic & ipsos quoque claues cenomanici quitunc
eodem aduenerant in pleas follibus portam annonas euer
tunt & cuncta deuastant, sed dum haec roccolenus agit ado per
atur morbo quz ex regio croceus effectus. mandata aspera remit
tit dicens. Nisi hodie piscetur gunthramnum ducem de basilica ita

1111

cuncta uirentia q; sunt circa urbem adtenram undigniss fiat arator
lous: ille. Interim aduenit dies sq epiphanide & hucmagis dema
gis torquere coepit. Tunc accepto assuis exilio anne transacto ad ci
uitatem accedit. denq; cumpsallentes de ecclesia egressi adscam ba
silicam properarent. hicpost crucem praecedentibus signis equo
super positus ferebatur. Uerum ubi basilicam scī Imtroit mox
furor minantis intrepuit. Regressusq; adecclesiam nihil ibi ea
die deapereperuit, & inde cumalde nihil lesisset p tduos, ad
fligere abiit. Erant enim diessa quadragensimę inqua soe tos
conicolorum sepe comedit. disposita uero actionibus quibus intt
mari cuesp tauos ueladfligere ueldam nasi prichamman
reddidit & sicsuperbia tumor que qui euit;

Anno uero quosupra i dest quo mortuo sigiberto hildebertus
filius eius regnare coepit multę uirtutes adsepulchrum be
ati martyrm apparuerunt quas inillis libellis scripsiquos
deipsis miraculis componere temptaui. & licet sermone rustico
tamen celare passus nonsum q; utpote uidi aut a fidelibus rela
ta cognoui. hictantum quidneglegentibus euenerit quipost ul
timum caelestim terrena medicamenta q; sierunt & soluam. qua
sicut p gratiam sanitatum. ita & incastigationem stultorum ul
timus eius ostenditur. Leonastis biturigus archidiaconus decedenti
bus quartadecas lumen caruit oculorum. quicum permultos medi
cos ambulans nihilomnino uisionem recipere possit, accessit ad ba
silicam scī mtyrq; ubi per duos ultimos menses consistens & ie
iunans assidue lumen ut recuperet flagitabat. Adueniente autem
festiuitatem clarificatis oculis cernere coepit. regressus quoque
domum uocato quodam iudeo uentus as. quorum beneficio
oculis lumen augeret humeris super ponit. decedente quoq;
sanguine rursus inrediuua caecitate redigitur, Quodcum fac
tum fuisset rursus ad scm templū regressus est. ibiq; uerum longo spa
tio commoratus lum recipere nonmeruit; Quod ei opportunum non
prestitum est. iuxta illud dominicum opaculum; Quihabet dabit
ei & habundabit, & hat quinonhabet ipsum quodhabet auferetur
abeo & illud ecce sanus factus es. iam noli peccare nequidtibi

detrius euenit Nam perstiterat hic insanitate si iudaeum non indiuisse super diuinam uirtutem, talis enim admonet Argus apostulus dicens. Nolite enim iugum ducere cum infidelibus. quae enim participatio iustitiae cum iniquitate aut quae societas lucis cum tenebris. quae aut communicatio xpi cum belial. aut quae pars fideli cum infidele quia aut consensus templo di cum idolis. uos estis enim templum di uiui, propterea exite de medio eorum & separamini ab eis ait dns, & deo docet unum quemq; xpianum. hac causa ut quando celestem accipere meruerit medicinam terrena nonne curat studia;

Eo anno et beatus germanus parisiorum eps tran sit in cuius exsequiis multis uirtutibus quas in corpore gesserat hoc miraculum confirmationem fecit. nam carcerarius acclamantibus corpus in platea adgrauatum est. solutis q; eisdem rursum sine labore leuatur; ipse quoque qui soluta fuerant in obsequium funeris usque ad basilica in qua sepultus est liberati peruenerunt; ad sepulchrum aut eius multas uirtutes dno tribuente credentes experiuntur. tantusq; iusta pleuerit uelocius exoptata reposcet quis tamen strenuus uirtutes illius quas in corpore fecit sollicite uult inquirere librum unge illius quia furtuito prbo eposituse legens cuncta reppert &;

Et quia semper ds noster sacerdotes suos glorificare dignatur quidam uerno deuotaes hoc anno contigit & pandam, cum eosdem plerumq; beatus autus epc commoneret. ut relicto uelamine legis mos sacre spiritaliter lecta intellegerent. & xpm filium uuentis di prophetica & legali auctoritate promissam corde purissimo in sacris litteris contemplarent manebat in spectoribus eorum iam non dicam uelamen illud quod facies mosi obumbrabatur. sed pariet, sacerdos quoq; orans ut conuersi ad dnm uelamen ab eis litterae rumperetur. quidam & hic ad scm pascha ut baptizaretur & petit, renatusq; do per baptismi sacramentum cum albatis reliquis in albis & ipse procedit. ingredientibus autem populis portam cuiusdam. unus iudaeorum super capud conuersi iuuenis oleum foetidum diabulo instigante diffudit; quod cum cunctus abhorrens populus uoluissent eum urguere lapidibus. pontifex ut fieret non permisit.

die aũt beato quodñs adcaelos post redemptum hominem gloriosus as
cendit cum sacerdos deecclesia adbasilicam psallendo procederẽt. Inru
ptsup synagogã Iudaeorum multitudo sequentium distructamque funda
mentis campi planiciae locus adsimulatur. Alia aũt die sacerdos eis legatos
mittit dicens. Ego uos confitẽri di filium nonimpello. sectameu praedico salẽ
sacmaq; uestris pectoribus trado, pastor sum enim dominicus ouibus super
positus & deuobis illeuerus pastor quipnobis passus est dixit habere se
alias oues quaenonsunt & ouili suo quaseum oporteat adducere & fiat
unus grex & unus pastor. ideoq; simultas credere uitego. Sicut unus grex. cus
tode meposito sinuero aliud abscedete aloco. Illi aũt diu aestuantes.
atq; dubitantes certa die utcredo obtentu pontificis conuncta Inu
num adeum mandata remittunt dicentes; Credimus ihm filium di
uum nobis pphetarum uocibus repromissum. & ideo p&imus utabluamur
baptismate; nesinhoc delicto permaneamus. Gaudens aũt nuntio pontifex
no die scam pentecosten uigilus celebratis. adbaptisteriũ foras mystra
neum ingressus est. ibique omis multitudo coramco prostrata bap
tismum flagitant. atlet gaudio lacrimans cunctos aqua abluens cris
mate linens Insinu matris ecclesiae congregauit, flagrabant ceteri. lam
padas refulgebat. Albebat tota curtas de grege candido. Nec minor
fuit urbi gaudium quam quondam spũsco discendente super apos
tulos. hierusalem uidere promeruit, fuerunt autem qui baptizati sunt
amplius quingenta. hi uero qui baptismum noluerunt discedentes
ab illa urbe massiliae redierunt

VIIII Ergo ut ad propositum reuertamur. hilperichus rex hlodouechũ
filium toronus transmisit. qui congregata exercitu Inter termi
toronicam & ande gauum usq; sanctonas transit. eamq; per
uasit. mummolus uero patricius gunthramni regis cum magno exer
citu usque lemouicinum transit. & contra desiderium ducem hil
perici regis bellum gessit, Inquo proelio ceciderunt de exercitu eius
quinque milia de desiderio uero xx quatuor milia. ipse quoq; desi
derius fugiens uix euasit. mummolus uero patricius per ariuer
num rediit exinde perloca exercitus eius deuastauit & sic Inbur
gundiam accessit;

VIIII Post haec merouechus cum Incustodia apatre retineretur. tan
sor atus est. mutataq; ueste qua clericalem morem est presbyter

ordinatur. & admonasterium caenomanicum quuocatur ari inso
la dirigatur. uubi sacerdotali eruditur regula. haec audiens
gunthramnus. boso quotunc Inbasilica scī martini utdiximus residebat.
Missitautem richulfus subdiaconum uteri consilium occulte praeberet &
petendi adbasilicam scī martini. qui cum abisset abalia parte gail
nus puer eius aduenit. cumque pcīnuum solatium quietum ducebam
haberent abipso galeno primonere & cussus est. operto qu. & capi
te Indutus q; ueste seculari beati martini templum & petit. Nobis
aut missam caelebrantibus Inscam basilicam aperta repperiens. ostia
ingressus est. post missas autem pcīnt uteulogias dare deberemus,
erat autem tunc nobiscum ragnemodus parisiacae sedis epr. qui
scō germano successerat. quodcum refutaremur. ille clamare coepit
& dicere. quod non rte eum acommunione sine fratrum conni
bentia suspenderemur. illo autem hacdicente cum consensu frīs
qui presenserat contestatam causam canonicam eulogias anobis ac
cepit. uertus aut sum nedum unum acommunione suspendebam in
multas & isterem homicida, minabatur enim aliquos depopulo nro
interficere sic communionem nostram nonmeruissēt. multas
tamen prohac causa toronica regio sustenuit cladis, hisdiebus ne
cecius uir neptas meae propriam habens causam adhilpericum. rege
abiit. cumdiacono nro quirege fugam merouechi narraret quibus
uisis fredegundis regina art. & exploratores sunt & adsciscrandum quid
agat rex aduenerunt; ut sciant quidmerouecho renuntient. & stata
sepoliatas Inexilio retrudi pcepit. dequo mense septimo relaxata sunt.
Igtur hilpericus numaos adnios direxit; dicōr
& dicere apostatam illam
debasilica. sin autem aliud totam regionem illam igne succendam.
Cumq; nos rescripsimus. impossibile esse quotemporibus hereti
corum nonfuerat. xpianis in utemporibus fieri. ipse & certum
commouit & illuc dirigit. anno autem secundo hildebertī regis.
cumuideret merouechus patrem inhac deliberatione Intentum.
adsumpto secum guntchramno duce adbrunihildem pergere cogi
tat dicens; absit ut pter meam personam basilicam domni mar
tini uioleram pferat. autregideus permecaptiuitate subdatur.
& ingressus basilicam dum uigilias agerēt. res quasi cum ha
bebat adsepulchrum beatimartini schibum oratt ut sibi

scis succurrere xtq; ei concederet gratiam suam. utregnum accipere
possit, leudastis tunc comis cummultis alnamore fredegundis Insidias
tendera. adextremo pueror eius quae Inpago egresse fuerant circum uen
tus dolus gladio trucidauit; ipsumq; Inter emere cupiens reperire loco
oportuno potuisset; sedillo consilio usus gunthramnii & seipsum ulcis desi
derans redeunte mare leiso. arcuathro depresentia regis conprae hendi
praecepit. Caesumque grauissime ablato auro argentoque eius uel
reliquis rebus quassecum gestabebat. nudum reliquid & interfecisset.
utique sinon Intermanus caedentium elapsus ecclesiam expetisset, que
nos postea Indutum uestimentis obtecta uita pectauo remisimus. mero
uechus uero deparre atque nouercam multa crimina loquebatur; que
cum expatre uera essent credo acceptum nonfuissent do uchasc perfidum
uulgarentur. sicut Insequentibus cognoui. quadam enim die adconuiuiu
eius accedi dumparter sederemus supplicter petiit aliqua adinstruc
tionem animae legi. ego uero seserato salomonis libro uersiculum quipri
mu occurrit arripui, quihasc continebat. oculum quiuuersus dispicerit
patrem effodiant eorum corui deconuallibus. illoquoque nonintellecta
te considerauit hunc uersiculum adhuc pparatum. Tunc dirigit gun
diramnus puerum admulierem quandam sibi cognitam iam: atempo
re haribergi regis. habentem spm phitonis. utei quaererant euentura
narrare. asserebat preterea ipsam sibi hocante tempus nonsolum diu annu
sed diem & horam Inquasc haribertus obiret denuntiasse. quaehgc
ppueras? erpuerperus mandata remisit; futurum est enim utsc hilperichus
hocanno defiat. & merouechus gcdusis fratribus omnib capiat regnu.
Tuuero ducatum totus regni eius annis quinque tenebis. sexto uero anno
Inuna cunctarum quaesuper legeris aluearium sita est indextera eius
parte fauente populo episcopatus gratiam adepisci acsenes & ple
nus dierum abhoc mundo migrabis. cumque hgcpueri redeuntes dno
suo nunta assent. statim illeuanitatesh elatus tamquam suam Incathe
dram toronicae ecclesiae resederet. admehasc detulit uerba, cuius
ego Inridens stultitiam dixi. adhaec poscendasunt. nam credi non
debent quaediabulus repromittat. Illo quoque cumconfusione dis
cedente, ualde Inridebam hominem quitalia credi putabat. Deniq;
quadam nocte uigilias Inbasilica sci anteste caelebratas dum le
cto decubans obdormissem. uidi angelum peraera uolantem

cumq; supersc̃am basilicam praeterirẽ uoce magna ait, heu heu perdus
sit dñs hilpericum & oñs filios eius nesuperabit debis quiprocesserunt ex
lumbis eius quiregat regnum illius Inaduersum. Erant ei eodem tempore
dediuersis uxoribus filii quattuor excepto filiabus. cum aũt haec inposterum
implẽa fuissent tunc ad aliquidum cognoui falsa esse quaepromiserant ariol.
Igitur commorantibus his aput basilicam sc̃i martini misit adgunthrammũ
bosonem fredegundis regina quae ei iam promorte theudeberti patro
cinabatur occulte dicens. simero uectum eiecere poteris debasilica ut in
ter ficiatur magnum deme munus accipies; atille praesto putans esse
Interfectores aut admero uectum. utquidhic quasi signis & tamidi prae
sedimus & uicthebres circa basilicam occulemur. uenant enim equi
nostri & accepis accipitribus cum canibus exerceamur uenationem.
expectatus quaepatulis locundemur. hocenim aiebat callide ut
eum ascã basilica seperarẽ. gunthrammus uero alias sane bonus. nã
Inperiurus nimium praeparatus erat; uerumtamen nulli amicorũ
sacramentum dedit quodnonproditus amisiss̃. egressi itaque uidi
mus debasilica adiocundiacensem domum cuitate proximum progres
sisunt. sedanimo merouechus nocetus est. & qua inpetebatur. tunc
gunthramnus deinceps uidimus theudeberti misit hilpericus rex
epistulam scriptam adsepulchrum sc̃i martini quae habebat Inser
tum uti beatus martinus rescriberẽ. utrum licerẽ extrahere
gunthramnum debasilica eius. annon; sedbarde grselus diacon
quihanc epistulam exhibuit cartam puram cumeadem quam
detulerat adsc̃m tumulum misit. Cumque per triduum exp̃c
tassẽ & nihil rescripta recepere. rediit adhilpericum. illeque
misit alios quigunthrammum sacramenta exigerent. ut sine ei
scientia basilicam non relinquerẽ. quiambienter iuram pallã
altaris fideiussorem dedit numquam se exinde sine iussione regis
egressurum. Meroueschus noncredens promisse tres libros sup
sc̃i sepulchrum posuit. Idest psalterii. regum. euuangeliorum
& uigilans tota nocte pẽsit ut sibi beatus confessor quid euene
rit ostenderet. & utrum posset regnum accipere. annon. Utdñs
Inde certe cognoscerẽ. Posthaec cotidiano cursu Inierunus
uigilus atq; orationibus adtumulum iterum accedens reuolut
librum quierat regum. uersus autem primus paginae quem speculã

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0119

hicerat. proeo quod derelequistis dnm dm uestrum & ambulastis deos post
alienos nec fecistis rectum ante conspectum eius. ideo trada' uos dns de
uester in manibus inimicorum uestrorum. Psalterii aut uersus hic
est inuenias. uerum propter dolos tractum posinsti eis mala. deceptos
dum alleuerentur. quomodo facti sunt in desolatione subito defecer
perierunt propter iniquitates suas. In euuangelius aut hoc reperiu.
scias quia post biduum pascha fiet & filius hominis tradetur ut crucifi
gatur. inhis responsionibus illeconfusus fleni diutissime ad sepul
chrum beata anteistites adsumpto secum gunthramno duce cumquin
genis autem amplius uiris discessit. Egressus autem basilicam sci am cum
ter ageret peruidisio dorensem territurium aberpone duce gun
thramni regis comprae hensus est. Cumque abeo detineretur casu
nescio quod dilapsus basilica sci germani ingressus est. Audiens haec
gunthramnus rec commotus inira erponem separgentas aureis
damnat & abhonore remouit. recenuista frater meus inimicum suu
dicens ut ait
quod si hoc facere cogitabas admecum debuista prius adducere. sinau
aliud nec tangere debueras quem tenere dissimulabas. Exercitus autem
hilperici regis usque toronus accedens regionem illam impredas mittit.
succendit atq; deuastat. nec rebus sci martini pepercit. sed quod manum
tetigit sine ullo dimittit aut timore diripuit. Merouechus prope
duos menses adantedictam basilicam residens fugam init & adbrunhilde
reginam usque peruenit sed baustrasius non est collectus. pater uero
eius gertrudam contra campanenses commouit putans eum ibidem
occultare sed nihil ei aut nec eum potuit reperire.

X Eo tempore illo quo albo inus in italia ingressus est. hlotharius
& sigibertus suos uos & alias gentes in loco illo posuerunt hucus
tempore sigiberti regressus. Idest quicum albo ino fuerat
contra hos consurgunt uolenter eos a regione illa extrudere & delere.
at illi obtulerunt ei terram partem dicentes terre. simul uiuere
sine confusione possumus. sed illi contra eos nata eo quod ipsi hoc antea
tenuisse nt. nullatenus pacificare uoluerunt. dehinc obtulerunt ei tex
ti medietatem. post haec duos pater sibi terram reliquentes. nolo
tabus aut illis obtulerunt amne terra omna pecora tantum ut abillo
cessarent. sed nec hoc illi quesc tentes certamen expetunt. & inter
se inde certamen qualiter ipsorum finitorum dirimerent & quicqu

post eorum ꝺcm accipere tractant. putantes eos iam quasi interfectos
habere; sed dñi miseratio quae iustitiam facit maliam partem uolun
tatem eorum retorsit. Nam confligentibus illis erant aũt uiginti ſce
milia saxonum ꝺquibus uiginti milia ceciderunt. supstantium quoque
ſcemilia quadringenta octoginta tantum prostrata sunt. reliqui uero uic
toriam obtenuerunt. Illiquoque quiꝺ saxonibus remanserant deter
tati sunt nullus se eorum barbam neque capillum mansurum. nisi prius
se deuersarius ultus iremt quibus uerum decertantibus Inmanior
ꝺcudio corruerunt & sic ad bellum cessatum est;

In britannia hec acta sunt, maduuus quondam & bodicus britannorũ XI
comites sacramentum inter se dederunt. utpote geta super uuerc filios
patris alterius tamquam proprias defensarc. Mortuus aũt bodicus
reliquit filium theudericum nomine quem maduuus obtatis sacrãmẽta
ꝺpulsum a patria regnum patris accepit; Hi uero multo tempore pro
fugus uagusq; fuit. Cuttandem miserans dñs collectas scs abritanna
urbes se super maduuum obiecit eum quecum filio eius iacob gladio in
teremit. partemq; regni quiquondam pater eius tenuerat. In sua pote
state restituit partem uero aliam uuarocus m adiau filius uindicãs; E
Cunthrammus uero rex duos magin harii quondam filios gladio in XII.
teremit. Proeo quod in austrigilden regnum eiusque sobolem
multa detestabilia atque ꝺcranda perferent; facultates q; eorum
fisco suo redit. ipseque duos filios suos subito morbo oppressos per
ꝺdit. de quorum funere ualde comotus est. eo quod orbatus ab
q; liberis remansisset. Eo anno dubietas paschae fuit, In gallia uero nos
cum multis cuttabus quarto decimo kl mad scõm paschae celebra
mus. Aliuero cum spanis duodecimo kl apr solemnitatem hanc te
nuerunt. Tamen uxerum fore silli quum spanis nõdum di comp lũne
Inmo pascha repletum sum. Canon uero toronicum unum dum ipso
glorioso resurrectionis dñice die missae celebrarentur. ecclesia
contremuit. populus que conterritus apauore unam uocem dedit di
cens quod ecclesia caderet. cunctaq; ibe statim effracta ostia perfu
gam lapsum. magna posthaec uis populum deuastauit. posthec
gunthrammus rex adhil pertcum nepotem suum legatos mittit
pacem petens ac deprecans eum uidere. Tunc ille cum proceribus
suis ad eum uenit qui ad pontem quem praeter eum uocant

coniunctisunt · Cumsalutantes atque Inuicem osculanterse· gyntchrannus
rex ait · euenit Inpulsu pccatorum meorum utabsque liberis remanerem · &
ideo petw uthic nepus meus mihi sitfilius &Inponet eum super cathedram suam
Cunctum eiregnum tradidit dicens; unanos arma protegat unaqui easta defen
dat · quodsifilios habuerotenihilominus tamquam unum gchis repotabo; utilla cum
eis tecum qi permaneat caritas· quamobi ego hodie pollicor testecto· Procerts uero
hildiberta similiter proeodem pollicita sunt · &manducantes simul atque bibentes
dignisque semuneribus honorantes pacifica discesserunt· Adhilpericum regem
legationem mittentes· utredderet quoddeorum regno minuerat, quodsidem fer
ret campum praepararet adbellum· quodilledispiciens apud sessionas atque
parisius cirtus aedificare praecepit eos quipopulus spectaculum praebens·

xiii

† His itagestis audiens hilperichus quodpraetextatus hrothomagensis epis
contra utilitatem suam populus munera dares eum adse arcessire datas
praecepit· quem discussum reppertt cumeodem res brunhilde regine
commendatas ipsisque ablatas· eum Ingressum usque sacerdotalem audientia
retinere praecepit· Conuncto aut concilio gchibitus est· Erant autem epi
qui aduenerant apud parisius Inbasilica scipetri apostoli· Cuius ait· Quidtibi
ursum est· a episcope utanimicum meum merouechum quifilius ee debuerat
cumamita sua· id patrisiu uxore conungere tt· Antignarus eras quaephac
causa canonum statuta sancxissent· &iam nonhic solum excessisse pbatis
sed&iam cumillo egista datas muneribus uti ego Interficeret· hostem autem
filium patri facista· seduxista plebem ptcuniam· ut nullus mecum fidem
habeam custodire· Uolusta q; regnum meum inmanu alterius tradere·
Haec eodicente Infremunt multitudo francorum uoluntq; basilica ostia· eru
pere quasi uiolenractum sacerdotem lapidibus urguere· sedrex phibuit
fieri· cumque praetextatus epi ea quaedixerat rex facta negare· adue
nerunto falsi testes· quostendebant species aliquas dicentes· haec ahc
nobis dedista uti merouechum fidem p mittere deberemus· a illi dicebat·
Uerum enim dicitis uos amesepius muneratus· sednonhaec causa erat
utisthc eieretur aregno · Nam&cum uos lammim· &equos optimos &res
aliás praeberetis· numquid poteram· aliudfacere· nisi &ego uos simili
sorte remunerarem· recedente uero rege admetatum suum· noscollecta
inunum sedebamus Insecretarium basilicae sipetri· confabulantesque
nobis subita uenit aduus archidiaconus parisiacae adecclesiae· salutatusq; nobis
ait· dudum eme osacerdotes dni· quum una collecta estis· hoctempore·

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0122

gratabitur nomen uestrum & bone fame gratia refulgebit. Nec este
nullus uor amodo prodi sacerdotibus est habitur⁹: si personas uestras sane
tuer nonegerit⁹ aut frem perire permiserit⁹; haec eo dicente nullus sa
cerdotum eiquicquam respondit; timebant enim regine furorem cu
ius instinctu haec agebantur. quibus intentis & hora dignis compremen
tibus. ego ait; adtenta estote quaeso sermonibus meis. Ocissimi sacerdotes
di. & presertim uos qui familiari. orti esse regi uidemini, adhibite ei consi
lium scm atque sacerdotalem. ne exardescens imministrum di pereat abi
ra eius & regnum perdat & gloriam. haec medicente silebant omes. Illis
silentibus adiecit. memento dñi ms. sacerdoter uerbis prophetici quo ait. fiuidertis spe
culator Iniquitatem hominis. & non dixerit. reuerti anime pereuntis.
ergo nolite silere sed praedicate & ponite ante oculos regis peccata ei
Ne forte ei aliquid mali contingat. & uos reatus pro anima eius; ani gno
rans quid nouo gestum fuit tempore. quomodo adprehensum sigismun
dum blodomeris retrusit Incarcere. dictaque ei auitus di sacerdos
Ne intret manum Ineo. & cum burgundia pateris uictoriam obtenebis.
Illeuero abnuens quae ei a sacerdote dicta fuerant abiit. ipsum qui e
cum uxore & filius interemit. petit itaque burgundiam ibique ob
pressum et absconditu interemptus est; quid maximus Im pe
rator cum beatum germanum compulsse communicare cuida
homicidte epo & illi quo facultu; iudicio ab imperio depulsus maxi
mus moste pessima condemnatus est; haec medicente non re
spondit ullus quicquam. sederant omes intenta stupentes. duo
tamen adolatores ipsis quod de epo dicendum est. numa
uerunt regi dicentes. quia nullum Inimicum maiorem suis cau
sis quam me haberet. Illico unus ex aulicis cursu rapido ad me
reprae ferendum dirigetur. cumque uenissem stabat
rex lux ta tabernaculum ex ramis factum & addo eram ei
beret hram nus eps adleuamur ex nemodus stabat. &
erat ante eos scamnum quae p ante desuper plenum cu
diuersis ferculis cuso quemerscatt. episcopo iustitiam cunc
tis largire debes. & ecce ego iustitiam ate non accipio. sed uitu
deo conseruas iniquitatem. & impletur In ep uerbium illud
quod coruus oculum eorum nonerunt. Adhec siquis de nobis ego
rex iustitiae tramitem transcendere uoluerit ate cor; igese.
Adicitur moste libenter & regi impio consensisse & p requnte regis Cerni

potest, siuero tu excesseris quae te corripio, loquimur enim tibi sed si uolueris
audire si autem nolueris quasi te condempnauit. nisi hi quae pronuntiauit esse
iustitiã, adhaec ille uterer ab adolatoribꝫ, contra me accensus ait, cum omnib;
eñ inueni iustiã & tecum inuenire non possũ; sed scio quid faciam. ut noteris in populis
& iniustũ esse in omnib; perpatere ait; conuocabo enim populum totum cũ iudicã
eis, uoca ferentem in contra gregariũ quod sit iniustus & nulli hominum iustitiam pręter
te. illisquoque haec clamantib; respondebo ego quia ex iustitiã cũ eodem inuenire
non possum. & uos quum inuenietis, ꝛ adhaec ego, quod sim iniustus tu nescis
sed ille conscientia meã. cui occulta cordis sunt manifesta, quod uero falso clamore
populus te insultante uociferat. nihil est, quia sciunt omnes ista haec missa; ideoq;
non ego non ego sed potius tu in adclamationem notaberis; sed quid plura habes
legem & canones haec te diligenter rimari oportet & tunc quae pręcepere
sinon obseruueris nouerис di tibi iudiciũ imminere, at ille quasi me demulcens
quod dolose faciens portabat me non intellegere, conuersus ad iuscellũ quod
secum eo erat positum ait propter te haec uascella parau in qua nihil aliud p. tot
uo latalia & parum peracueris continetur; adhaec ego cognoscens adulationem
eius dixi; nostercib; esse debet facere uoluntatem di & his dilectus delectari.
ut ea quae pręcepit nulla casu prętermittamus; tu uero quid tibi deiuste
culpas. pollicere prius quod lege & canones non omittas. & tunc credimus quod
iustitiã prosequaris. ille uero porrecta dextera iurauit per omnipotentem
dñm quod ea quae ex lege & canonesꝫ docebant nulla pręterire nitteret pac
tu, post haec accepto pane hausto & iã uino discessi, ea uero nocte decan
tatis nocturnalibꝫ hymnis orta iam mansionis nostrę strepitu; audio uo
ueribꝫ, misso quo epuero. nuntiat fredegundis regine adstare cognosco, quib;
introductis salutationis regine suscipio, deinde precante pueri ut in eius cau
sa conuerteriuꝫ non existã, simul quę ducentas argenti promittunt libras
si pro re textatus me impugnante obpręmeretur; Dicebant enim iam
omniũ episcoporum promissionẽ habemus tantũ ut ad uersus nos nonin ce
das quibus ego respondi, simili mille libras auri argenti quę dare tas
Numquid aliud facere possumus quod dñs agere pręcepit, unum tantũ
pollicebor quod ea quae ceteri secundũ canonum statuta consenserunt
sequar, & illi non intellegentes quae dicebã gratias agentes discesserꝫ
mane autem facto aliqui de episcopis ad me uenerunt simile mandatũ
ferentes quib; ego simul ita respondi, conuenientib; autem nobis in basili ca
sci pauli. mane rex adfuit, dixit quę; episcopus enim in furtu deprehensus

ab episcopali officio uta uellatur canonum auctoritas sanxit, nobis quoq;
respondentib; quisille sacerdos esset cuius furtiu crimen inrogaretur; Respondit
requisitas enim species quas nobis furtu abstulit ostendere enim nobis ante
die tertia rex duo uolucres species exdiuersis ornamentis referta quae ad praeci
ebant amplius quatuor milia solidorum sed & saccolum · cum nummis matris auri
pondere tenentem quasi milia duo; haec enim dicebat rex sibi ab episcopo fuis
se furtiua, qui respondit; recolere uos credo discedentes a rothomagin se
urbe bruni hildae regine quod uenerit aduos; dixi qu euobis quia rem eius ideo
quinque sarcinas commendatas haberem; & frequentius aduenire pueros
eius ad me ut ea redderem & nolui sine consilio uestro, tu autem dixisti mihi;
o rex eieci haec ate. & reuertantur ad mulierem re reius ne inimicicias inter te &
childebertum nepotem meum prohibere debeat pullulare; reuertitur ego adur
bem unum uolucrum tredi di puerum. nonem ualebant ampliur serve, reuer
si terum requirebant alio sterum consiliatus sum magnificentiam uestram;
tu autem praecepisti dicens eieci eieci haec ate; o sacerdos. ne faciat scandalum haec
cassans, fratrum tres didicerunt duo exhis, duo autem alii remanserunt mecum, tu autem
. qui nunc calumniaris & me furtum arguens, cum haec causa non ad furtum sed ad
custodiam debeat deputari; ad haec rex sibi hoc depositum penes se habebatur ad custo
diendum. cur solutis unum exhis. & lumbum aureis contextum filis in partib; dere
ctis & dedisti peruisor quime a regno deiecerint. praetextatus episcopus respond
iam dixi tibi superius, quia munera eorum acceperam ideoque cum non haberem depre
henti quid darem hinc praesumpsi & ei ius consuetudinem munerum tribui proprium
mihi esse uidebat qd filio meo. mero uecho erat quem delauare regenerationis excepi,
Uidens autem rex chilpericus quod eum his calumniis superare nequiret itto
nitus ualde a conscientia confusus discessit a nobis. Uocauit qui equos dam de
adulatoribus suis & ait Uictu me uerbis episcopi fateor & uera esse quae dicit. scio
quid nunc faciam ut regina deo uoluntas impleatur. & ait. ite & accedentes adeum di
cite quasi consilium ex uobis meipso darem. ut si quod sit rex chilpericus piusque
compunctus. & certo flectatur ad misericordiam. humiliare subeo. & dicto abeo ab
iecta ate perpetuae fuisse, tunc nos protinus omnes cor pedibus eius dare tibi ueniam
impetremus, his reductis praetextatus episcopus pollicitus est se ita facturum; manedum
facto conuenimus ad consuetum locum. Aduenit qui & rex ait ad episcopum
si munera pro muneribus his hominibus es largitus. cur sacra mea postolasti; ut fidem
mero uecho seruarent, Respondit episcopus. peccatum fateor amicitias eorum habere
cum eos & non solum hominum sed si fas fuit rex angelum de caelo uocaueram. quierat
adiutor eius, filius enim mihi erat ut saepe dixi spiritalis & lauacro; cumq;

haec alter catio altaur tollentur pntre textatur episcopur prostratur solo att. peccau
incælo &confẽte; o rex misericordissime egosum homicida nefandur. egote interficere uo
lui &filiũtuũ insolio tuo eregere; haec eo dicente prosternitur rex corã pedib; sacerdo
tem dicens audite opitissimi sacerdoter reum criminir execrabilem confitentem
Cumq; nor flenter regem eleuar semur asolo. iussit eũ basilica egredi ipsquero admetatũ
dixerit trensmittentur librum canonum inquaerat qua termio nouor adnexus ha
benr canoner quasi apostolicar contanentur haec episcopur in homicidio adulterio
&periurio deprehensur sacerdotio deuellatur, hirta lecur cumpntre textatur
stans stupenr berth. nammur episcopus aut audiosacter. &ca episcopi quia regir
gratiã nonhaber Ideoque nec norote exercitatem uti poterir. priusquam regir in dul
gentiam mereatur, hirtagetur petatt rex ytatt tonicay euellendetur att centa
simor oc tacuor salmur qui maledictionẽbur scharioucar contan& super capiteur
recitaretur autcerteiudicium contreũ scriberetur. neinper petuum commun
can& quib; condtionib; egoresti tuxta promissum regir utnihil extra canoner
gerenetur; tunc pntre textatur epir anortrir oculr reptur incustodiã po situr
est dequa fugire tentant nẽcte gteuissime caesur ininsola marir quo dadiac&
curtati constan tini inexilio est detrusur post haec sonuit quod mero ue hur
terum basilica sci marcani conarentur expedire. hilpericur uero curto dire basilicã
iub& &omner claudi adtur Curto dir autẽ unum hostiũ perquod clerici adofficiũ
ingrederentur reliquenter reliqua ostia claura tenebant quod non sine ẽdiopa
pulr fuit cumautem aputd parisiur monterentur signa incaelo apparuerunt
idest uiginti tredia parter aquilonir quia oriente surgenter adoccidentem
properabant exquib; unur prolixior &alur super eminenr ut est in sublimẽ
eletur inox defecit &sic reliqui quisecuti fuerant euanuerunt credo interrita
mero uechi pronuntiassent, mero uechur uero dum in tentẽ rem campacmam lati
tare& nec palam se audentes sur credere& adarabanensib; circumuertur est dicentib;
quodrex lecto patre eius hilperico ei se subiugare& si adeor accederet, quiuelocter ad
sumptur secum uirir fortissimis adeor uenit hi pntre parattur de tegenter dolor in
uillam eum quandam conclu dunt &circum pertum cum armatur nuncias pa
tri dirigunt, quodille audiens. illuc distinat properare. sed hic cum in ostio
quodam retineretur tamenr ne adundictam inimicorum multar luerent pena
uocatum adse gailenum familiarem suum att una nobir usque nunc &anima
&consilium fuit rogo ne patiatur me inmanib; inimicorum tardi sed accepto gla
dio inruar inme quodille nondubitanr eum cultro confodit aduementer.
autem regemortuur est reper tur, exciterunt tunc quidrenerent uerbum

mero ue hi quisuperius diximus aregina fuisse coniucta, mero ue hum uero eius
fuisse iussu eius interemtum, gallenum uera adprehensum abscisis manib; pedib;
auribb; uelnaribb; sumptatib; &alius multis cruciatib; adfectum infeliciter negauer;
Grindionem quoque intextum rota insublimq; sustulerunt cuicilonem quicquonda
comis palatii sigiberti regis fuerat abscisso capite interficerunt, sed& alius multis
quicomeodem fuerant crudeli nece diuersis mortib; adficerunt, loquebantur &iã
tunc hominesinhac circumuentione egidium episcopum &gunthramnum burgun-
bosonem fuisse maximum caput eo quodgunthamnus fredegunde regine occultas amicitias
p ostentat prointer fectione. theu dobertq egidius uero quod&iam longo tempore
K iiij. essa& carus Cum autem iustinus imperator amisso sensu amens effectus essa& ut per
solam sophiam agustã eius imperiũ regeretur. populi ut insuperio re libro iam diximus
tiberium caesarem elegerunt utilem strenuum atq; sapientem elymosinarium inopum
quieoptimum defensorem: quiecum multa dethesauris quos iustinus congregauit
pauperib; erogasse. &augusta illaceum frequentius increpasse quidrem publicam
redegisse& inpauperta dicensa quid: quodego multis annis congregauitum sic
paucotempus prodige dispergis Angebat ille, non deerit fisconostro. tan
tum pauperis elymosinam accipiant ait, capitui redemantur, hocest
enim magnum theaurum dicente dño. theaurizate uobis theaurum
incelo ubineque erugo nequetinea corumpit. &ubi fures noneffodiunt
nec furant, ergo dequo dr dedit congregemur psr pauperes incelo. ut dns
nobis augere dignetur Insaeculo. &quaut diximus magnus &uerus xpi
anus erat dumhilaris distributione pauperib; opem prestat. magis acmagis
eidns submisus erat, Nam deambulans perpalatium. uidit inpauimto do
mus tabolam marmoream inquaerux dominica erat scupta &ait. crucem tuã
dne frontem nostrum munimus. &pectora. &ecce crucem subpedib; concul
camus. &dicto citius iussit eam auferre: deforem quaetabulam &quae
erectam. inueniunt subter &aliam hocsignum habentem. quamdanter quae
iussit &illam auferre. quaambo repperiunt &tertiam iussus queritur &hoc
auferetur. quaablata inueniunt magnum theaurum habentem super mille
auri centenaria, sublatisq; quaeauro pauperib; adhuc habundantius ut consue
rat subministret. Nece dns aliquid deficere faci& probona uoluntate sua,
quide inposterum dns eius misereri non omittam, narsis ille duxitaliae
cuminquadam ciuitate domum magnum habens italiã cummultis theaurus
egressus adrupta memoratam urbem aduenit ibique indomo ruac occulte
cisternã magnã fodit inqua multa milia centenariorum auri argenti

quae reposuit Idque interfectus constat unâ tantum modo seni peruenit mirum con
dita commendauit Defuncto quoquenarrite haecsubtenta latebant, cumque
supradictus senex hiuus elemosinas assidue cerneret, pergit adeum dicens. sim
quid aliquid mihi prodest magnam rem tibi caesar edicam; cuille dicat, quod
uoluerit prodesse enim tibi. siquidam nobis profuturum esse narrauerit, ther
aurum inquid narsetes reconditum habeo quodextremo urbe positus celare
non possum, tunc caesar tiberius gauisus mittit urque adlocum puerosuos
praecedente uero sene hi sequunt adtonitq; peruenienter queadcistnã
deopertam quaeingrediuntur inquatantum aurum argentum quereppererunt
ut permultus dierux euacuaretur adeportandab; exhocille amplius hilarior ero gra
one dispensauit egenis Tunc uim nobis britto. insumma abstinentia abritta
nis uenit thorãnus hierusolimis accedere cupiens. nullum aliud uestimentum nisi
depallib; ouium lana priuatus habens quemnos quo facilius teneremur; quãm nob
religiosus ualde uidebatur praesbiteri gratiam honorauimus; Ingrediensautem
religiosa consuetudinem habebat aquam desepulchro sci martini colligere. quaaqua
deficiente rogatus cumuino adbeati tumulum deportari; transacta aũ nocte eum exinde
hoc praesbitero presenti adsumi mandauit &adse dilatam ait prbo. auferhinc uinum
&unam tantum guttam deaquabenedicta undeparum superest funde quodcum
feciss& mirum dictu uasculum quodremi plenum erat adunius guttę dissensum
impletumest; Idembis ãt ter quipe uacuatum perunum tantum guttam est impletum
quodnon ambigitur &Inhoc beati martini fuisse uirtutem

XV.

XVI Hic tra gestus ramson filius chilperici regis iunior adeffenteria &febrę conprehensus
atebus humanis; excessit. hicuero cum chilpericus rex tornacum afratre obsidere tur
naturest quemmater obmetum mortis esse abiecit &perdere uoluit, sedcum non po
tuiss& obiurgata aregeeum babtizare praecepit qui babtizatus &abipso episcopo
susceptus lustro uno nec perfuncto defunctus est nam &mater eius fredegundis
Inhis diebus grauiter egrotauit sedconualuit

XVII Post haec innocte quodexit tertio idus nouembris apparuit nobis beati martini
uigilias celebrantib; magnum prodigium, nam inmedio lunestellę fulgens uisa est
elucere &super hac subter lunam aliae stellę propinquę apparuerunt, sed&
circulum illeadquiplurimam plerumque significat circatam aperuit. sedque figurę
uerint ignoramus; nam &luna hoc anno septe ãgritudine uersa uidimur. &
ante natalem dni grauata fuere tonitrua sedplendorist illucirca solem sicut
dam ante cladem aruenam fuisse comme moramur quodrustici soleuocant
apparuer& &mare ultra modum egressum adseruro &multa alia signa apparuer&,

XVIII. Gunthramnus boso toronus cum paucis armatis uenienſ. filiamſuam quam inbasilica ſcā reliquerat uiabſtulit. & eam pfectam uiur ciuitatem quſerat chil debergregis perduxit chilpericus expectatum peruasit atque nepotis ſui homines abeius sunt homi nib; effugatis. ennodium exhomnatu adregis ptrerentiam perduxerunt quem exilio damnatum facultatib eius fisco subderunt. sed post annum & patris & facul tatib; redditus est. gunthramnus boso relictis filiab; suis inbasilica beati helarii adhildebertum regem otensit

XVIIII. Anno quoque tertio childeberti regis. quierat chilperici & gunthramni septimus decimus annus cum tacto dagarici quondam filius relicto regi chilperico huc illuc quſeuagaretur. adtrecoleno ducequi dicebatur inducitur fraudo lenter adpre hensus est quem uinctum adchilpericum regem bar. niacum deduxit datael sacerdōs ta quod uitaillius cum regem obtineret, sed oblitus sacramenta egit cum principe nefa rius adserens ut moreretur; illequoque cum uinctus detineretur & cernens se penitus non euasurum apresbitero rege nesciente penitentiam petit quaaccep ta interfectus, cum autem idem trecolenus uelocius reuertitur in patriam his diebus gunthramnus boso filias suas a pectauo auferre conabatur. quod audiens trec colenus resupereum obiecit, sed illi sicut erant parati resistentis sed defensare nitebantur Gunthramnus uero misit unum de amicis suis adeum dicens Uade & dic ei, scis enim quod fedus inter nos initum habemus. rogo ut tedemeris remoueat insidias. quantum uis dereb; tollere non prohibeo, tantum mihi & ni nodoluerat cum filiab; meis accedere quo uoluero at ille ut erat uanus adeius ecce inquid funiculum inquo alii culpabiles legati adregem meducentes dirigitur inquo & hic hodie ligandus illuc & ducitur uinctus & haec cum dixis & calcane orum ictib; urgens aequum adillum uelocius curru dirigens. & cernens eum uerbe rantem ictu hastilis diuisum enim adterram ruit; Gunthramnus uero super se mor tem cernens imminere. Inuocatoq; nomine dni & uirtutem magnam beati marti ni eleuatis quae contra trecolenum artat in fauces; surgentemq; de equo super eum unus de amicis suis eius lancea latere uerberatum finiuit, fugatis que socius ipsum qui spoliatum gunthramnus cum filiab; liberabrexit, post haec reuertus socer eius adfilias puti regem grauiter accurrator haec ille audiens cum magnis muneribus adrege petit quiinuia adprehensus & spoliatus atq; in exilium deductus mor te pena uitam finiuit sed & duo filii eius burgolenus & dodo obcrimen magis tatus laese iudicii mostris ceptum unus abexercitu uiobpressus est; alius infuga adprehensus est truncatis manib; & pedib; interiit: reliqueomnes tam eorum quāpatris fisco contigerunt erant enim ex magni thesauri;

XX. Dehinc toronici pectauibaio gasconi caenomanici. & andegauu cumaliis multis
inbrittaniam exurgẽs regis chilperici abierunt & contra uarocum fluuium
quondam macliau aduc inoniam. fluuium residentes. sedille dolose per noctẽ
super saxones baiocas simul ruens. maximam exinde partem interficit post die
autem tertia cum ducib; regis chilperici pacem faciens. & filium suum in obsidatũ
donans sacramẽto se constrinxit quod fideliter regi chilperico esse deberet
uenit ursq; quo ciuitatem refudit sub ea conditione. ut si mens ei tur eam
per uasionem regis regere tributa uel omnia quę exinde debebantur annis singulis
nullo admonente dissolueret, quodcum factũ fuisset & exercitus abea loca re-
moueret. post haec hilpericus rex de pauperib; & iuniorib; ecclesiae uel basilicae
bannos uisus est exigi. proeo quod in exercitu non ambulassent, nonnulli
ut hiullam exsoluerent publicam functionem; post haec uaro chus oblitus cen
promissionis suę uolens inrumpere quod fecerat. eunuum episcopum uenti cẽtur
bis ad hilpericũ regem dirigit. atille inde commotus obiurgatum eum in exilio dam
nare praecepit,

XXI Anno quoque quarto hildeberti qui fuit xviii gunthramni & chilperici regẽm
apud caballonum ciuitatem synodus acta est exurgẽs princeps gunthramnus
discussis quę ex diuersis causis contra saxonum & sagittarium episcopos, retentatur
illa antiqua calamitas. obiciuntur eis crimina & non solum de adulteriis uerum
etiam de homicidiis accusantes. sed haec per penitentiam purgari censentes episco
pi illud est addictum quasi derisent rei maiestatis & patriae proditores. quadecaus
ab episcopatus sui dignitate. in basilicam beati marcelli sub custodia detrudunt
ex qua per fugam lapsi discesserunt per diuersa uagantes. donec incuriatis
eorum alii subrogantur.

XXII Hilpericus uero rex descriptiones nouas & graues in omni regno suo fieri
iussit. quadecausa multi relinquentes ciuitates illas uel possessiones pro
prias. alia regna petierunt. satius ducentes alibi peregrinare quam tali periculo
subiacere, statutum enim fuerat ut possessor de propria terra unã an fortẽ uim per
arari pennem redderet. sed & aliae functiones infligebantur multę. tam de reliquis
terris quam de mancipiis quod implere non poterat, lemouicinus quoque popu
lus cum se cerneret talis sarcinis grauari. congregatos in Kt. marcus marcum
referendarium qui haec agere iussus fuerat interficere uoluit. & fecisset
utique nisi eum episcopus fereolus ab imminenti discrimine liberasset. archiuis
quoq; librorum descriptionum incendio multitudo conuncta concremauit, unde multũ
molestus rex dirigens delatores suo personas. inmensis damnis populum afflixit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0130

supplicur qu econterua morte multauit, ferunt &iamtunc abbatem atq;
presbiterpl adstantes extensos diuersis rubiacuis setormentis calumniantib;
regalib, missis quod in seditione populi adincendendos libros satellites adfuisset,
acerbiora quoque deinceps infligentes tributa grauiter regionem sedonicā
uastauer. Incendio preda captiuitate. quiurq; cornutaum uicum debellando
progressisunt, eumur uero episcopur de exilio reducitur. an degduo adparcendo 12
deleatur nec ad cauitatem ruam uenericam redire permittatur, drppolinur
uero dux contra britannur dirigit. & loca aliqua brittaniae ferro incendio
que opprimit, quere maiorem insaniam excitauit. Qui cum reuertentur
in gallur. iustinur impleto imperio octauo decimo anno amentiam quam inur
retect cumuitas finiunt, quo sepulto tiberiur caesar arripuit iamolim adgres
sum imperium, sed cum eii secundum consuetudinē loci adspectaculum ar
ca praestolarer populus principum parare ei cogitans propartae iustinia
ni insidias, quitunc nepur iustini habebatur. ille per loca sca processit comple-
taqu oratione uocatum ad se urbis papam. cum consulib; ac praefectis
palatiū, est ingressus, deinc induitur purpurea diademate coronatur.
throno imperiali impositur. cum immensis laudib; imperium confirmauit.
factionarii quoquo. perienter adarcum cum cognouissent quae acta fuerant
pudore confusi sine effectu regressisunt. nihil homini quandō spem poruer-at
aduersan audenter, tyrans actus figitur paucis diebus, aduenient aug. iustinianur
ad pedes se proiecit imperatoris. quindecim ei centenaria deferens ob meritū
gratiae. quem ille secundum patentia sua merituum collegens in palatiū
iussit adsistere, sophia uero augusta immemor promissionis quem quondā
in tiberium habuerat. insidias ei temptauit intendere, procedentem autē
eum ad uillam ut iuxta rauum imperialem triginta diebus adunandi am
iocundaret. uocato clam iustiniano sophia uoluit eum erigere in imperio
quod cum pertulisset tiberius cursu uelox loca ad constantino palatinam
ciuitatē regreditur. ad prehensa quae a augustam ab omnib; therauris
spoliauit. solum ei uictus cotidiani alimentum relinquens. segregatur puerus
eius ab ea aliusque ponit desidelib; suis manda prorsus. ut nullus de amerio
adeam habere accessum, iustinianum uero oburgatum tanto in posterum
amore dilexit. ut filio eius filiam suam promittere, rursum quae filio suo filiā
eius expetiuit, sed non est effectum; exeratur eius per sar debellaui
uictar quae egressus. tantam molem prae de detulit ut crederet cupidita
tis humanae posse sufficere, uigintia elefanta capta ad imperatorem deductisunt

XXIII Britta̅m eo anno ual de infesta circa urbem fuere nam neacam atque retonicā
quinmensam auferenter predam agros peruadunt. uenear fructib; uacuant
& captiuos adducunt. adquos cumfelix episcopus legationem mississet emenda
re promittentes nihil depromissis implere uoluerunt;

XXIIII Anno quinto hildeberti regis aruernorum regione̅ diluuia magna prestiterunt
ita ut per dies xii noncessarent apluuia. tanta quedeinde ruinatione limane est infusum
ut multos nescientem iacerent prohibere. flumina quoque leger. flauaris. quem
ilacrem uocitant uel reliquæ torrentes decurrentes ineum ita intumuerunt ut
terminos quos numquam excesserant preteriirent, quede grandepecoribus;
excidium. de culturis detrimentum. de ædificiis fecere naufragium. parimodo ro dan
nus cum arante coniunctus ripas excedens, grue dam num populis intulit, mu
rar lugdonensis ciuitatem aliqua exparte subuertit, quercentub; uero pluuus
arboris denuo floruerunt erat enim mensis september, intoronico uero eo anno
mane prius quam dies inluceret ceteri fulgor per caelum cucurrisse uisus. & dori en
tis plagam cecidisse sed & sonitus tamquam deruentis arboris per totam terra̅
illam audtus est, quod ideo non est dearbore aestimandum. quia inquinquagin
ta aut amplius miliaest auditum, ipso anno grauiter urbs burdegalensis terre
motu concussa est moenia quæciuitatis indiscrimine euersionis exterre̅,
atque ita omnes populus metu mortis exterritus est. ut sinon fugere. portas
esse cumurbe deserentunde & multa adciuitatis alias transierunt, quin
mor aduicinas ciuitates perrectus est. & usque hispaniam attingit. sednon ta̅
uidde, tamen depyrenei montib; Immensæ lapides sunt commoti. qupecora
hominesque prostrauerunt, mense labrdesunt nam & lucos burdegalensis
incendio diuinitus ortum exuisse. ita ut subito conprehensi ignitam do
mus quam areas cum annonis incendio cremarentur. nullum penitus in
extimentum habentes ignis alieni. forsitam iussione diuina. quam & auri alinen
sis ciuitas grauis incendio conflagrauit. Intantum ut editioribus; nihil pœnitus
remanere. & si aliquis abigne quicquam eripuit. abinsistentib; furib; ē de
reptum, aput terminum carnotenum. uerus de effecto pane sanguis efflux̄,
grauiter tunc & beturicas ciuitas agrtendine uerberata est.

XXV. Sed hæc hiis prodigia grauissima est subsecuta, nam & discordantib;
regib; & iterum bellum ciuilepatentib; desentieri, cus morbus pene gallias
totas preoccupauit, erant enim hiis quipatiebantur ualida cumuomitu
febres. renum quemmiuus dolor. caput grue uel cer uix, eduero quiexort
proiectebant colore cinereo. aut cerue uiridia erant. multis autem deseruabatur

uenenum occultum esse, rusticiores uero coetales hoc pusillas nominabant, quod non est
incredibile. quid missę in scapulis siue cruribus uentosae procedentibus, erumpentibus, quae
uulnera decurrat sanidae multa liberantur, sed & herbe quae uenenis medentur potui sump
tę. plerique praesidia contulerunt, & quidem primum haec infirmitas amens ad
gustu introitus paruulas adulescentis arripuit lecto quae rubegit, perdidimus dul
cis & cara nobis infantulas. quorum gremiis fouimur. aut ulnis baiolauimur.
aut propria manu minis tractis cibis ipsos studiosa gratiora nutriuimur. sed absque
sit lacrimis cum beato Iob dicimur. Dns dedit dns abstulit. quomodo dno placuit ita factum
sit nomen eius benedictum in saecula, Igitur in hus diebus hilpericus rex grauiter egro
tauit. quo conualescente filius eius unior nec dum aqua & spu sco renatus aegrotare
coepit. quos in utero matris uidentis baptismo abluerunt, quo parum per meliur ab agente
fratre senior nomine chlodeberto dolitur abhoc morbo corripitur. ipsum quoque in diri
mine mortis fredegundis mater cernens se repentina, aut ad regem. diunior male agen
tis pietas diuina sustentat. nam saepe nos febribus, & alios malis corripuit. & cum id
tio non succederit, ecce iam perdimus filios. ecce iam eorum lacrimis & paupertum lamen
uiduarum suspiria ossa nostra interimunt. Nec superuenientia & cui aliquid con
gregemus. thesaurizamus nescientes cui congregamus. ed'ecce thesauri remanent
apotheosae uacui, repleti maledictionibus, pleni, num quid non exhibundabant
prumtuario uino. num quid non horrea replebantur frumentis. num quid non
erant thesauri referti. auro argento lapidibus, pretiosis monilibus, uel reliquis
ornamentis. ecce quidpulchrius habebamus perdimus. Nunc si placet
uenite incendamus omnes discriptiones iniquas. sufficiat quae fisco nostro
quod sufficit patri regi. quae chlotario, haec effata regina pugnis uerberans pec
tus. iussit libros exhiberi. qui decuriatibus, super marcum uenerant. proiectas quae
ignem. iterum ad regem conuersa, quid tu inquid moliris. fac quod uidetur ame fieri.
ut si dulcis natus perdidimus. uel penam perpetuam euadamus, tunc rex compunctus
corde retractauit omnes libros discriptionum igni conflagratas quae emisit quae
futurae prohiberent discriptiones, post haec infantulus unior dum nimio la
bore tabescit extinguitur. quem cum maximo merore deducentes. duilla bran
nacо parisius ad basilicam sci dionisi sepelire mandauere, chlodobertum uero con
ponentes in ferretro seruionas ad basilicam sci medardi duxerunt. proiecientes
que ed ad scm sepulchrum uouerunt uota pro eo, sed media nocte ad elusiam ac
nuit spm exalauit, quem in basilica sctorum crispini atque crispiniani mar
tyrum sepelierunt, magnor quoque hic planctus omni populo fuit, nam uiri
lugentes, mulieres quae eluctu bribus uestimentis induti sunt & inconiugum

exsequiis fieri. ita hoc funus sunt prosequutae. multa postea hilperichus rex ecclesiis
siue basilicis uel pauperibus est largitus.

XXVI. His diebus. dum sigildis gunthramni principis regina ab hoc morbo consumpta est
sed prius quam nequam spm exalare cerneret quod euadere non posset. alta uoce hens
suspiria uolut lectis sui habere prae ceteris. digens ultime exsequiis eius dliorum fune
ra plangerent, fertur enim herodiadis more regem peiisse dicens; adhuc superuiuen
di fuerat. si non inter ini quorum medicorum manus interiissem, nam potionis ab
illis acceptae mihi ui abstulerunt uitam. & fecerunt me hanc lucem uolociter per de
re, & ideo ne inulta mors mea pertereat. quaeso & cum sacramq; interpositione
coniuro. ut cum ab hac luce discessero. statim ipsi gladio trucidentur ut sic
amplius ego uiuere nonqueo ita nec illi post meo bitum gloriens, sed sit unus
dolum nostris pariter ac eorum inimicis; haec effata infelicem animam exha
dit, rex uero peracto exmore iustitiae oppressus iniquae coniugem iuramento imple
ut praeceptum iniquitatis, nam duos medicos quei studium adhibuerant.
gladio ferire praecepit, quod non sine peccato factum fuisse multorum censet pru
dentia.

XXVII. Magno deo anno in hispania christianis persecutio fuit, multa qu exilibus da
ta facultatib; priuata fame decocti carcere mancipati uerberib; adfecti
ac diuersis supplicus truci dati sunt, caput quoque huius celeris coniunta
fuit. quam postea athanahildi regis connubiu rex leuuihildis acciperat,
sedque di seruiit notam humilitatis influxerat. prosequente ultione diuina
ipsaquoque est omnib; populis facta notabilis, nam unum oculum nobis
alba contegens lumen. quod mens non habebat pepulit dum ludi ebrius, erant
autem leuuihildo regi ex alia uxore duo filii. quorum senior sigiberta iunior
chilperici regis filiam dispon sauerat, sed ingundis sigiberta regis filia cum magno
apparatu in hispanias directa ab auidgoisu in tacum gaudio magno suscipitur.
quam nec pars aest in religione catholica diu commorante. sed ut baptizaretur in
arriana herese blandis coepit sermonib; inlicere, sed illa uiriliter reluctans coe
pit dicere, sufficit satis me aborigenale peccato baptismo salutari semel ablu
ta fuisse. & eam trinitatem in una aequalitate esse confessam, haec me
credere ex toto corde confiteor, nec umquam ab hac fide ibo retrorsum, haec
ille audiens in accundiae furore succensa. ad pretiosam per comam capitis
puellam inter ram conlidit. & diu calcib; uerberatam ac sanguine cruenta
tam. iussit spoliare. & piscinae immergi. sed ut adserunt multi, num quam animu
suum a fide nostra reflexit, leuuihildis autem dedit ea runam de uitatib;
in qua residenter regnarent; Ad quam cum abissent coepit ingundis praedicare

uiro suo utre licta heresis fallacia catholicæ legis uerit atem agnoscere. quo dille
diu resutans. tandem commotus adeius prædicationem conuersus est ad legem
catholicam; ac dum crismaret iohannus est uocitatus, quo dum leuuichildus audis
set coepit causas quaerere. qualiter eum perderet; illeuero haec intellegens ad partem se
imperatoris iungit. ligans cum præfecta eius amicitias qui tunc spaniam impug
nabant, leuuichildus autem direxit adeum nuntius dicens, uenit ad me quia
exstant causæ quas conferamus simul. & ille ibo. quod ille ensus est mihi proco qd sim
catholicus, at ille datus præfecto imperatoris triginta milib; solidorum. ut se ab eius
solatio reuocaret. commotus exercitu contra eum uenit. hermenichildus uero uoca
tus græcas. contra patrem egreditur. relicta in urbe coniuge sua, cumque leuuichildus
ex aduerso ueniret relicto desolatio cum uiderit nihil sepræualere posse ecclesiam quæ
erat propinquam expetiit dicens. non ueniat super me pater meus ne fas est eni ut
patrem a filio aut filium a patre perficiat, hæc audiens leuuichildus misit ad eum
frater eius quid data sacramenta ne humiliaretur aut, tu accede & prosterne pedib;
patris nostri & omnia indulgebit tibi. at ille poposcit patrem suum uotare quo ingredi
entes prostrauit se ad pedes illius, illeuero adprehensum osculatur eum. & blandis
sermonib; delinitum duxit ad castra. oblitus quo esa cremento innutritus & adpre
hensum expoliauit eum abundanter ornatus induit quo eum uestitu ulterius egressus qua re adue
hem tolletum. ablatus pueri seius misit eum in exilio cum uno tantum puero lo

XVIII. Igitur post mortem filiorum chilperici rex mense oct ingothiam siluam plenus luc
tu cum coniuge residebat, tunc chilodouechum filium suum brinnaco faciente
regina tradens misit. ut sicilicet ipse ab hoc interitu deperiret. grauiter ibi his diebus
morbus ille qui fratres interficerat saeuiebat, sed nihil ibidem incommodi per tu
lit, ipse enim rex coelam parisi ad aequitatis ullam aduenit. post pauos uero dies
chlodouechum ad se ueniri præcepit, cuiqualis interitus fuerit dicere non pigebit,
Igitur cum in supra dicta ullam apud patrem habitaret coepit hinc atque inde iacta
re uel dicere, ecce mortuus est frater meus ad me restat omne regnum mihi uni uer
sa gallia subiecta erat. imperium qui cuncta sum mihi fata largita sunt, ecce
inimici in manu positi. inferam quæ cumque placuerit. sed & de nouercas sua
fredegunde regina non conuenibilia detrectabat, quæ illa audiens pauore
nimio interrebat. post dies uero aliquos aduenientes quidam ad reginam uxorem
bata de filius sedeas. dolum id chlodouechi est operatum. nam ipse concupiscens
unius ancillarum tuarum filiam maleficiis. tuos per matrem eius filios interfecit,
ideoque monemus ne sperne de te melius. cum tibi sper per quam regnare debueras
sit ablata, tunc regina timore perterrita furore succensa nouo orbitate

conpuncta · ad prtehensam puellam inqua oculos iniecerat chlodo uechus
grtecuter uerberatam · incidi comam capitis eius iussit, accuso sō de inpositam de
figi antemetatum prtecepit clodo uechi, matrem quoque puelle relegatā & tor
mentis diucruciatpem elecuit ad ea professionem · quae hos sermones uera esse
firmans regi exim haec & alia huius cemodi insinuans uindictam de chlodo
uetra poposcit, tunc rex inuentatione directus ēu prtecepit arcessire secretius.
quo aduemente excussu regis adprtehensus in manicis adesiderio dr. q; bobone du
cib; nudatur armis & ueste cib; aculi indumento contectus. regine uinctus adducit,
de illa incustodia eum retinere prtecepit, elicere de eo cupiens si haec ita ut audierat
se haberent, uel cuius consiliu usus fuerat, aut cuius haec instinctu fecisset, uel cum qui
b; maxime amicitias conligasset & de alle reliqua denegans. amicitias multorum detexit,
denique postridiu regina uinctum iussit eum transire matronam fluuium. & inuil
la cui nomen nocato est custodire, inqua custodia cultro percussus interiit, ipso qui eo loco
sepultus est, interea aduenerunt nuntii ad regem qui dicerent, quod ipse sepulcru proprio
perfodisset. & adhuc ipsū cultrum dequose perculit in loco stare uilneris affirmabant, quib;
rex chilpericus inlusus, nec fleuit quem ipse ultra dicā mortē uiderat instigante regina, ser
uientes quoque illius per diuersa dispersisunt, mater autem eius crudeli morte negata
soror ipsius in monasterio delusa apueris regine transmittitur. in quo nunc uestē mutata
consistit, oper quae eorum omnes regine dilatatę sunt, mulier quae super chlodo ue
chum locuta fuerat dis dicatur incendio congremari, quae cū ducerentur reclamare coe
pit misera semen dationis protulisse, sed nihil proficientib; uerbis ligatā & ad stipitem
uinens exuritur flammis. thesaurarios chlodo uechi ac chupanis tabulę comitis debi
tis gore tractus. uinctus regine transmissus est. diuersis cruciatib; exponendus, sed eū
regina & supplicans & aumculis iussit absolui liberum quem obtinentib; abire pmisit.

XXVIIII. Mirus rex gallicensis. legatos ad gunthramnum regem direxit, cumq; per pectauum
terminum pterirent. quod tunc chilpericus rex tenebat nuntiatum est ei. & alle subcus to
dia sibi eos exibere prtecepit & pariter custodire, eo tempore apud pectauū se curtatem
lupus exsiliuit uiens per portam ingressus est clausis que portis in ipse muris ipsius
urbis oppressus occasus est, adserebant enī quidam & caelum ardentem seu disse, liger
fluuius maior ab anno superiore fuit, p quā ea carist tore aduenerit, uentus dus tenimi
um uiolenter cucurrit, ita ut siluas prosterneret domus eruerent, sepes efferret ipsos q;
homines adinterneccionem usq; uolutaret, extra enim spatium eius inlatitudine quasi
lugera septem longitudinem autem non potuit destimare, nam & galli plausocantō
initio noctis sepe dederunt. luna contenebricata est. & cometes stella apparuit,
gracus autem lues in populo subsecuta est, legati autem sueborum post annum dimissi ad propria
redierunt,

Leuui hildis uero rex agitanem legatum ad hilpericum mittit, uerum nulli ingenii ait dispo-
sitionis ratione compertum, sed tantum uoluntatem. In catholica lege peruersum, quae cū
uidisset toronus detulisset & lacerasset nos de fide & impugnare ecclesiastica dogmata coepit, Iniquam
quit fuit antiquorum episcorum tam sententia de quo qualem adserunt filium patri
uel qualiter in quid potest esse patri aequalis in potestate. quia pater maior me est
non est ergo aequum uti similis estimetur. cui se minorem dicit. cui tristitiam mortis inge
mit. cui postremo moriens spm quasi nulla praedicitur potestate commendat. unde pa
ri eum & aetate & potestate paterna minorem, ad haec ego interrogo, si credere sit ihm xpm
filium di esse. secundem quae sapientia filium di. si lumen, si ueritatem, si iustam, si illustrem fatereatur, quia
credo haec omnia esse filium di, & ego, dic ergo mihi quando pater sine sapientia aut quando sine
lumine. quando sine uita. quando sine ueritate. quando sine iustitia fuerit, sicut enim
pater sine ista esse non potuit. ita & sine filio esse non potuit. quę maxime ad dominici nominis mysterium coaptant. sed nec pater esset utique si filium non haberet; quod autem eum dixisse ait. pater
maior me est, sciat eum hoc ex adsumptę carnis humilitate dixisse, ut cognuscat non potes-
tate sed humilitate fuisse redemptum, Nam tu qui dicis pater maior me est. oportet te memi
nere. quod alibi ait, ego & pater unum sumus, nam & mortis timor. & commendatio spūs ad in
firmitatem corporis est referenda, ut sicut uerus di. ita & uerus homo credatur. & ille cuius
quis simplet uoluntatem, eius & iunior est semper. filius minor est patri, qua ille facit uo
luntatē patris. nec pater illius uoluntatem facere non probatur, ad haec ego, intellege.
qua pater in filio & filius in patre. In una semper deitate subsistit, nam ut cognascat
patrem filii facere uoluntatem. sinite fideles euangelica mandata. audi quid ipse ihs dns noster
cum adtestus certandum uenit lazarum ait, pater gratias tibi ago. quō audisti me,
& ego sciebam quia semper me audis. sed propter turbam quae circumstat dixi. ut credant quia tu me misisti, sed cum ad passionem uenit ait, pater clarifica me claritate
tua quam habui apud te ipsum. prius quam mundus fieret, cui pater de caelo re-
spondit, & clarificaui & iterum clarificabo, aequalis est ergo filius in deitate. non
minor. sed neque aliquid minus habens, nam si dn confiteris. necesse est integrum
fateris & nihil egentem, si uerum integrum esse negas. dn esse non credis, & ille,
ex adsumptam hominem caput di filius uocitatur. Nam erat quando non erat, & ego,
audi dauid dicentem. ex persona patris, ex utero ante luciferum genui te, & iohannis
euangelium ait, In principio erat uerbum. & uerbum erat apud dn. & deus erat uerbum,
hoc ergo uerbum caro factum est. & habitabit in nobis per quem facta sunt omnia,
Nam uos caecati ueneno persuasionis nihil de dō sentiatis, & ille, num quid & spūs
scūs dn dicitur. aut aequalem patrem filiū quaedecernitis, cui ego, una in trib; est
uolū tas. potestas & operatio, unus deus in trinitate. & trinus in unitate deus per one

sedunum regnum, una maiestas, und potentia · omni potentiq que, & ille, spūs scūs quem aequalē patri profert as ac filio, utriusque minor accipitur, quia & a filio promissus · & a patre legit missus, nemo enim promittit nisi quod suae dominationi subsistat, & nemo mittit nisi inferiorem, sibi sicut ipse ait in euangelio, nisi ego abiero paracletus ille non uenit, & si autem abiero mittam illū ad uos, ad haec ego respondi, bene filius ante possessionem ait, quia nisi ille ad patrem uictor remeauerit ac proprio sanguine redempto mundo dignum dō & homine preparet habitaculum, non potest esse spūs scūs idem dūs inspector e fanatico & originalis criminis labe infecto discendere, spūs enim scūs ait salomon fugit & fictum, tu autem si spem aliquem resurrectionis habes, noli loqui aduersus spm scm. quia iuxta sententiam dni in spū sco blasphemauit. non remittitur neque in hoc saeculo neque in futuro, & ille, dūs est qui mittit, non est dūs qui mittitur, ad haec ego interrogo, si credere sit doctrinam p̄ri paulī qui e apostolorum, respondente mihi ita credo, adiecit, cum arguere t p̄rus apostolus ananiam pro fraude fundi, uide quid dicat, quid tibi uisum est mentiri spū sco, non es enim mentitus hominib; sed dō, & paulus cum gratiarum spiritalium distinguere t gratias, haec omnia in quid operatōr unus atq; idem spūs diuidens unicuiq; prout uult, qui enim quod uoluerit facit, in nullius redigitur potestate, nam uos ut superius dixi, nihil recte de trinitate scā sentitis, & quam in quasi te huius sectae peruersitas, ipsius auctoris uestri ideest arrii exp̄ressit interitus, ad haec ille respondit, legem quam non colis blasphemare noli, nos uero quae creditis & non credimus. non tamen blasphemamus, quia non deputat crimini si & illa colant; si enim uulgato sermone dicimus. non esse noxium si inter gentilium arae & dī ecclesiam quis orientis. utrae quae ueneretur, cuius ego stultitiam cernens. dic, ut tu deo & gentilium defensorem · & hereticorum adsertorem te esse manifestas, cum ecclesiastica dogmata maculas. & paganorum spurcitias praedicas. adorari, satius in quo faciebas, si te armasti fidei quam habraham ad ilicem. isaac in arietē. iacob in lapide mo yses uidit in sentē. quam aaron portauit in logio, dauid exultauit in tympano, salomon praedicauit in intellectu. quam omnes patri arcae prophetae. siue lex ipsa. uel oraculis caecinit. uel sacrificiis figurauit. quam & non praesens suffragatur martinus noster uel possedit in pectore. uel ostendit in opere. ut & tu conuersus credere t inseparabilem trinitatem & acceptam a nobis benedictionem, purgato quem a male credulitatis ueneno pectore, deleretur iniquitatis tuae, & ille furore commotus · & nescio quid quasi insanus frendens dixit, ante anima ab huius corporis uinculis emicet. quam ab ullo religionis uestrae sacerdote benedictionē accipiam, & ego, nec nostrae dūs religionem siue fidem tua tabescere faciat. ut distribuamus eius scīs canib; ac pretiosarum margaritarum sacra porcis squalentib; & ponamus, ad haec ille relicta ab ter c̄atione surrexit & abiit, sed post haec

cum in spaniis reuersus fuisset, infirmitate debilitatus. adnostram religionem necessitate cogente conuersus est.

XXI. Per idem tempus hilpericus rex scripsit indiculum ut sca trinitas nominpersonarum distinctione. sed tantum dns nominaretur. adserens indignum esse. ut dns persona sicut homo carneus nominetur, adfirmans & iam ipsum esse patrem qui est filius. idemque ipsum esse spm sem. qui pater & filius, sic in quid prophetis de patri archis apparuit. sic eum ipsa lex adnuntiauit, cumque haec mihi recitare iussisset. ait, si quid uolo & tu & reliqui doctores ecclesiarum credatis, cui ego respondi, haec credulitate relicta: pie rex. hoc te oportet sequi. quod nobis post apostulas alii doctores ecclesiae reliquerunt, quod ilarius eusebius qui edacuerunt. quod & in baptismo er confessus. tunc irratur rex ait, manifestum est mihi in hac causa hilarium eusebium qui e ualidas inimicas habere, cui ego respondi: obseruare te conuenit neque dm neque e scos eius habere offensas, nam scdm quam in persona alter pater. alter filius. alter sps scs. sed filius, ut qui erat di filius. ipse ad redemptionem hominis filius haberetur & uirginis, non pater passus. neque sps scs. sed filius; Ut qui carnem adsumpserat in mundo. ipse offeretur pro mundo, de personis uero quod dis. non corporaliter sed spiritaliter sentiendum est, in his ergo tribus personis una gloria. una aeternitas. una potestas, at ille commotus ait, sapientiaorib; at haec pandam quimihi consentiunt, & ego, numquam erit sapiens sed stultus qui haec quae proponis sequi uoluerit, ad haec ille frendens siluit, non post multas uero dies aduenientes hilarium episcopos. haec ei praecepit recensire. de praecans ut sibi consentaneus fieret, quod ille audiens tra respuit. ut cartam in qua haec scripta tenebantur potuisset attangere in frustra discerpere; & sic rex ab hac intentione quieuit, scripsit alios libros idem rex uersib; quasi sedolibum sequuntur. sed uersiculi illi nulla pdentur metricae conueniunt ratione, ad dit autem & litteras literis nostris deest Ut sicut greci habent. aethiuu quarum caracteres his sunt uno de. thae zuu a & misit epistulas in uniuersis ciuitatib; regni sui ut sic pueri docerentur. ad libri antiquitus scripti plana pomice reformarentur

XXII. Audiens autem chilpericus omnia mala quae faciebat laudastis ecclesiis toronicis, uelomnipopulo. anso ualdum illuc dirigit. quiueniens ad festiuitatem sci martini data nobis populo optione. eunomius in commissum erigitur; Denique laudastis cernens se remotum ad chilpericum diregit dicens; usque nunc opus sime rex custodiui ciuitatem turonicam, nunc autem me de actione remoto. unde qualiter custodiatur; nam noueris. quidgregorius episcopus eam ad filium

h non pat carnem adsumpsit. neq; spr scr

sygberthi trtedere distinat, quodaudiens rex ait, Ne quaquam sed quia remotus
er ideo haec adponis, & ille maiore inquit detestatt episcopus dicat enim reginam tuam
Inadulterio cum episcopo berthramno miscerı, tunc iratus rex caesum pugnis & cal
cib; oneratum ferro re cludi praecepit in carcere;

xxxiii Et licet debeatu salui epi conlocutione superius memorare debueram.
sed quia mente excessit. esse sacri legum nonarbitror si imposterum scri
batur, igitur cum ualeposttrinotum memoratam regiam dictā ad propria redire uel
limus. Nonante discedere placuit. Nisi hunc uirum libatis osculis linqueremus,
quem quaesitum In atrio brinnacensis domus reppericuidixt. quia iam eram ad pro
pria rediturus, tunc remota paulolum dum hunc inde sermocinaremur. at mihi,
uide ne super hoc tectum quide ego suspicio cui ego, uideo enim super tegulum quod
nuper exponi praecepit, & ille aliudinquid nonaspicis. cui ego, nihil aliud uideo,
suspicabar enim quod aliquid ioculariter loqueretur, & adita, situ aliquid magis cer
nis enarra, at ille alta uoce ns suspiria dat, uideo enim euaginatum inte diuinde
gladio superdomum hanc dependentem, uerum tamen non fefellit dictio sacerdotem,
Nam post dies uiginta duo filii regis quos superius mortuos scripsimus obierunt,

Incip capitula libri sexti

I Quod hildeberus ad hilperi cum otensi & de fuga mummuli,
II Delegatus hilperi ad orientem se uersus;
III Delegatus hildeberti ad hilpericū
IIII Qualiter lupus a regno hildeberti fugatus est,
V Altercatio cum iudeo;
VI De cōhospitio re clauso. & abstinentia uel miraculis eius. motu;
VII De exercitu conmotebrauricas cō:
VIII De portentis quae apparuerunt:
VIIII Quod pappolenus uxorem suam ciui tatib; fratris sui facere iussit uel ipse fecit
X De iudeis per chilpericū recipit regem conuersis
XI Delegatus hilperi a regis ab his pa nis reuersis
XII De hominib; hilperi a regis aput urbiā fluuiam
XIII De habrauchrodini duce;
XIIII De signis ostensis
XV Quod hilperico regi filius natus est
XVI De uersidis theodori episcopi & degun do aldo
XVII De signis
XVIII De gunteramno & mummulo
XVIIII Quod hilpericus rex parisius ingressus
XX De marco referendario
XXI De uirtutib; quas in monasterio domne rade gundis factis fuerunt;
XXII De obtrectatoribus imperatoris;
XXIII De emulatis malis quae hilpericus rex in ciui tatib; fratris sui facere iussit uel ipse fecit
XXIIII De interitu leudastis
XXV De logutis morbis que pdigus
XXVI De interitu mummoli praef. & mulierib;
XXVII De altercatione nostra cū intefectis.
XXVIII Quod hilpericus rex cum heretico; theodauris sus in cameracense abiit;
XXVIIII Quod hildeberus in italia abiit

XXX. De galliaensib; regibus;
XXXI De diuersis signis
XXXII De nuptiis rigun. thae filiae chilperici
XXXIII De interitu chilperici regis;

INCIPIT LIBER VII.

I. Annoigitur sexto regnó sui childebertus rex reiectam pacem gunthramni regis cum chilperico coniunctus est, nonpost multum tempus gogomortuus. Incauus locũ uuandelinus subrogatur. mummolus aregno gunthramnó fuga dilabitur. & se in strámurorum auennicorum munitione concludit, apud lugdunum sinodus episcoporum coniungitur. diuersarum causarum altercationes incidens negligenta orfiq; iudicio dampnans sinodas. adregem peruertitur. multa defuga mummoli ducis nonnulla dediscordiis tractans

II. Inter ea legati childerici regis quiante triennium adtiberium imperatorem abierant regressi sunt. nonsine grauq; damno atque labore, nam cum massiliensem portum propter regum discordias accedere ausi non essent. agathe urbem quę ingothorum regnum sitaest aduenerunt, sedprius quamliceat adtangere naues acta uento impulsa terris. infrustra minuitur, legata uero cumpuerisse inpericulo cernenter. arreptas tabulis uix ripae relatasunt multaspuerorum amissis. sedplurimi euaserunt, seruitutem quasunda litoris inuexerat incolę rapuerunt. exquib; quaemeliusfuit recipienter ad childericum regem reculerunt. multa tam exhis agathensis secum retenuer, tuncego nouigentum ullaadoccursum regis abiectam. ibiq; nobis rex missurium magnum quodexauro gemmisque fabricauerant inquinquaginta librarum pondere ostendit dicens, egohaec adexornandum atque nobilitandum francarum gentem feci, sed & plurima adhuc siuita comisfuerit faciam. duos & iam singularum librarum pondere. quosimperator misit ostendit. habentes abunaparte igonem imperatoris pictam & scriptum incarculo tiberii constantini perpetui augusti, abalia uero parte habentis quadrigam & ascensorem contextum quae scriptum. gloria romanorum, multaenim & alia ornamenta quae allegatisunt exhibita ostendit,

III. Denique cum aput eandem uuullam commoraretur. egidius reminsis epis cum primis childeberti proceribus, inlegatione ad childericum regem uenit. ibique conlocutione facta. ut ablato gunthramni regis regno hisecon iungere debeant inpace, ait childericus rex. filii mihi peccatis increscentibus non remanserunt. necmihi nunc aliussuperest herus, nisi fratris mei si gilberti filius. idest childeberti regis; ideoque inomnib; qude laborare potuero hic herus existat. tantum dum aduxerit licet mihi sine scrupulo ait disceptationes

cunctatenere, & illa gratias agente spactionem subscripta eaque locuta fuerant firmauerunt & ad hildebertum cum magnis muneribus sunt regressi, quibus discedentibus; hilpericus rex leudouualdum episcopum cumprimis regni sui direxit. qui data suscepta qu ede pace sacramenta pactionibus qu e firmatis muneratus regressi sunt.

IIII Lupus uero dux campanensis cum iam diu aduersis factionibus & spoliaretur assidue & per tam absurdione & liberi fisco ad extremum conuentione facta ut occideretur commouerunt exercitum contra eum. quod cernens brunichildis regina condolens fidelis sui insecutionis iniustas. precingense uiriliter inrupit medias ostium coneas dicens: Nolite ouiri nolite hoc malum facere nolite persequi innocentem, nolite pro uno homine committere prelium. quo solatium regionis interea? haec illa loquente respondit urso, recede a nobis o mulier sufficiat tibi subauro uiro tenuisse regnum. Nunc autem filius tuus regnat. regnumque eius non tua sed nostra tuitione saluatur, tuuero recede a nobis ne te ungulae equorum nostrorum cum terra confodiant, haec & alia cum diutissime inter se protulissent, obtenuit regine industriae nepugnarent tamen a bello locadis cedentes inruerunt in domib; lupi & deprepto omne presidio fingentes se illud in thesauro regis recondere. sus eum domib; intulerunt, in tendentes lupi minas adque dicentes, uuuus uir tuus noster non euadet, a talle cernense indiscrimine tuta tam in fracur bis lugdone claudate muras con iugem suam. ad gun thramnum regem confugit, a quo benigne susceptus cum eo latuit. expectans ut hildebertus ad legitimam perueniret aetatem.

Igitur hilpericus rex cum adhuc apud supradictam uilla morretur impedimenta mouere precipiens parisius uenire disponit. ad quem cum iam uale dicturus accederet. audeus quidam a prisco nomine quia ad speciem quo emendas familiaris erat aduenit. cuius caesariem rex blande adprehensa manu ait ad me dicens. ueni sacerdos di & inpone manum super eum, illo quoque renitente ait rex. omnis dura & generatio semper semper incredula quae non intellegit filium di sibi prophetarum uocib; repromissum, non intellegit ecclesiastica misteria in suis sacrificiis figurata, haec eo dicente iudeus ait, di non est coniugium neque proles tradit. neque ullum consortem regni habere patitur, quia per mortem ait, uidere uidere quia ego sum dns. & absque me non est di. ego occidam & ego uuuere face. amen per cuncta eum & ego sanabo, ad haec rex ait, di ab spiritali utero filium genuit sempiternum. non genitae iuniori, non potestate minori. de quo ipse ait. ex utero ante luciferum genuit te, hunc ergo ante saeculanatum in nouissimis seculis. mundo misit sanctorem. sicut ait prophetae ut misit uerbum suum & sanauit eos, quod autem dis. quidipse non genetrix

audi prophetam tuum dicentem exuoce dominica. Num quid ego qualior parere
facio ipse non pariam, haec enim de populo quineum per fidem renascitur adt. Adhaec
iudeus respondit, Numquid dns homo fieri potuit adt demuliere nasci uerberib; sub di mor
te damnari. Adhaec regem tacentem in medium Ingerens dixi, utdns dns filius homo fieret.
non suae sed nostrae necessitatis extitit causa, nam captiuum peccato homine diabu
li seruitute subiectum redemere non poterat. Nisi hominem adsumpsisset, ego uero
non de euangelius & apostalo quae non credis. sed de uis libris testimonia prebens.
propria te mucrone confodiam sicut quondam dauid goliam legitur trucidasse; Ig
tur quod dns homo futurus esset. audi prophetam tuum, & dns inquid & homo. & quis
cognouit eum, & alibi hic est dns noster & non reputabitur alius praeter eum. qui inuenit
omnem uiam scientiae. & dedit illam iacob puero suo. & israhel dilecto suo, post
haec in terris uisus est. & cum hominib; conuersatus est, quod autem de uirgine
nasceretur. audi similiter propheram tuum dicentem. ecce uirgo in utero concipiet
& pariet filium. & uocabitur nomen eius emmanuhel. quod est interpretatum
nobiscum dns, quod uerberib; subdi. quod dauus adfigi deberet. & alius quoque
iniuriis uel subiacere uel adfici alius propheta dit. foderunt manus meas & pedes
meos. diuiserunt sibi uestimenta mea & cetera; & iterum, dederunt in escam mea
fel. & in sitim mea potauerunt me aceto, & quod per ipsum crucis patibulum laben
te mundo & diabuli ditione subiectum restituerit in regno suo. Item dauid dit,
dns. regnauit a ligno, non quod ante non regnauerit apud patrem. sed super po pu
lum quem diabuli seruitute liberauerat. rude regnum accepit, Iudeus. Adhaec
respondit, quae do fuit necessitas ut ista patereatur. cui ego, iam dixi tibi dns ho
minem creauit innoxium. sed astu serpentis circum scriptus. praeuaricator
praecepti factus est. & ideo a se de paradiso electus. mundanis laboribus depu
tatus est. qui morte unigeniti dni xpi. do reconciliatus est patri. iudeus dixit,
non poterat dns mittere prophetas dit apostulos. qui eum adhuc reuoca
rent salutis. nisi ipse humiliatus fuisset & incarne. Adhaec ego. a principio genus
semper de liquid humanum quam non terruit nec submersio diluuii. nec incendium
sodome. nec plagae aegypti. nec miraculum maris. iordanis que de fusio. quae semper
legi dni restituit prophetas prophetas non credidit dit. & non solum non credidit
uerum & iam ipsos praedicatores penitentiae interemit. Ideo nisi ipse discen
disset eum redemere. haec explere non potuerat alter. cuius nos natiuitate renati bap
tismo abluti. uulnere curati. resurrectione erecti. ascensione glorificati sumus,
quod aut morbis nostris mederi uenturus erat. prophetatus dit, liuore eius
sanati sumus. & ipse peccata nostra portabit. & ordiuit prouens gressoribus

&ltterum, sicut ouis ad occisionem ductus est. & quasi agnus coram tondente sine
uoce, sic non aperuit os suum. In humiliatione iudicium eius sublatum est. generatio
nem eius quis enarrabit. dns exercituum nomen eius, de hoc & Iacob ille dece[p]tus
iactat uenisse generatione in illa filii sui iude benedictionem quasi ad ipsum
xp̃m filium dī loquens ait, adorauerunt te filii patris tui. catulus leonis iuda.
de germine ascendisti fili mi, recubans dormisti quasi leo. quasi catulus leonis
quis suscitauit eum? & licet ipse dixerit. potestatem habeo ponendi animam me
am & potestatem habeo iterum adsumendi eam, tamen paulus apostulus ait.
Qui non crediderit quod de illum suscitauit a mortuis saluus esse non poterit, haec
& alia nobis dicentib; num quam compunctus est miser ad credendum, tunc ex
silentio illo cum uidisset eum his sermonib; non pungi. ad me conuersus postulat
ut accepta benedictione discedere. ait enim, dicam tibi inquid o sacerdos quod iacob
dixit ad angelum qui eri loquebat. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. & haec
dicens aquam manib; porrigi iubet, quib; ablutis facta oratione accepto pane gratias de
agentes. & ipsi accepimus & regi porreximus. hausto quem ero uale dicentes discessi
mus, rexuero ascenso equito parisius est regressus cum coniuge & filia uel omni fami
lia sua.

VI.

Fuit autem apud urbem nec[e]nsim eo tempore hospitalis reclusus magnae abstinentiae quae con stricta ad purum corpus ferreum. Indutus desuper cilicio
Nihil aliud quam purum panem cum paucis dactolis commedebat, in diebus autem
quadragensimae de radicib: herbarum aegyptiarum quas heremitae uocantur exhi
bentib; sibi negotiatoribus alebatur, & primum quidem in quo coxerat duriens ipsa
sumebat in posterum, magnas enim per eum dns uirtutes dignatus est operari.
Nam quodam tempore reuertente sibi spũsco aduentum langobardorum in gallias
hoc modo praedixit, uenient inquid langobardi in galliam. & deuastabunt quarta
pars: septem eo quod increuerit malitia eorum in conspectu dñi. qui nullus est in
tellegens, nullus est qui faciat bonum quo inde dīplacetur, est enim omnis populus
infidelis, periuriis dedit[a]us. furtis obnoxius. in homicidiis prumtus. de quib; nullus
usus aequae fructus ullatenus crescit, non decimantur, non pauper alitur. non
tegitur nudus, non peregrinus hospitio recipitur. ac cibo sufficiente satietur,
Ideo haec plaga superuenit, nunc autem dico uobis congregate omnem omnem substan
tiam uestram in finem murorum septa. ne a langobardis diripiatur. & uos ipsos
in locis firmissimis cōmunite, haec eo loquente omnes stupefacti. & uale dicentes
cum magna admiratione ad propria sunt regressi, monachis quoque dixit, abscidi
te & uos a loco ut ferentur uobis quae habetis, ecce enim ad propinquat gens quae prae dixi
mus pulchriores oculis uino. & dentes erunt lacte candidiores, quis inquid suscitabit eum;

dicentib; autem illis non relinquemus te scissime pater, aut, nolite timere pme
futurum est enim ut inferant mihi iniurias. sed non nocebunt usque admor
tem; discedentib; autem monachis uenit gens illa. & dum cuncta que reppe rit
uastat, peruenit ad locum ubi sēr dī reclusus erat, at ille per fenestrā turris osten
dit se eis; Ille uero circum iuit per turrem ad ritum per quem ingrederentur ad
eum inuenire non potuerant; tunc duo ascendenter detexerunt tectum. & iu
dentes eum unctum catenis. Inductum que cilicio. dicunt, hic male factor est. &
homicidium fecit ideo in his ligaminib; uinctus tenetur, uocatum que inter pre
tem, scisciantur a deo quid male fecerit. ut tali supplicio arctaretur, at ille fatet
se homicidam esse. omnes que criminis reum, tuncunus exacto gladio ut ca
puteius liberet. dextera in prolato suspensa dirigu&. Neceam ad se potuit
reuocare, Tunc gladium laxans terre dejecit. haec uidenter socii eius clamo
rem in celo dederunt flagitantes a sco. ut quid agere potuerint clementer
insinuaret; ipse uero in posito salutis signo brachium sanitati restituit; Ille autem
in eodem loco conuersus. tonsorato capite fidelissimus monachus nunc habetur,
duo uero ducti qui eum audierunt incolomes patriae redditi sunt. qui uero
contempserunt preceptum eius. miserabiliter in ipsa prouincia sunt defunc
ti. multa autem ex ipsis ad monius correpti clamabant. Cur nos sic e beatissimae
sic cruciat. & incendis. sed in positam eis manum mundabat eos, post haec ho
mo erat andegauensis incolae qui per nimiam febrem eloquium pariter ami
ditum que perdiderat. & cum a febre conualuisset. surdus permanebat ac
mutus, Ingrauit diaconus ex prouincia illa romam directus est. ut beatorum
apostolorum pignera uel reliquorum sanctorū qui urbem illam muniunt
exiberet est, quod cum adparenter infirmi illius peruenisset & rogaret ut eum
comitem in eneris sumere dignaretur confidenter. quod si beatissimorum apos
tolorum ad ire sepulchra protinus posset adsequi medicinam; Iuntibus autē
illis uenerunt ad locum ubi beatus hospitium habitabat. quo ad limine pulsato ad e
osculato causas ei ueris pandit. ac profiscisci se romam indicat & sequi eius quisco
uiro denaudiret si amicae essent commendari deposcit. cumque ibi adhuc mora
retur. sensit uir beatus per spm dni adesse uirtutem. & ait diaconum infirmum
qui comes tu nunc est in eneris. rogo ut meis conspectib; repraesentet. at ille
nihil moratus uelociter ad meatum uadit, inuenit que infirmum febre
plenum, qui per nimium dum surdus dari in itum indicabat. ad prehensum
que ducit ad scm di. at ille ad prehensam manu caesariem adtraxit capitis
illius in fenestram. ad sumptum que oleum benedictione sci fecit rum;

defuncto
& iniusto
curato

tenens manu sinistra ꝯ linguam eius oriuerti que capitis infudit dicens, in no
mine dñi mei ihũ xp̃i aperiantur aures tuae. reserat̃ que ostuum uir tus
illa. qui quondam ab homine surdo & muto noxium eiecit demonium; &
haec dicens interrogat nomen; Illaq̃ uero clara uoce ait. sic dico; Cum haec audis
set diaconus ait. Gratias tibi in mensas refero xpe. qui talia per seruum
tuum dignaris ostendere; quaerebam petrum quaerebam paulum lauren
tumque uel reliquos qui romam proprio cruore inlustrant. hic omnes rep
peri. hic cunctos inueni; haec eo cum maximo fletu & admiratione dicen te uir
di omni intentione ut nam uitans gloriam ait, si dilectissime frater. non
haec ego facio, sed ille qui mundum ex nihilo condidit. qui pro nobis hominem
suscepit: caecis uisum. surdis auditum. mutisque praestat eloquium, qui le pro
sis. salutem pristinam. mortuis uitam. & omnib; infirmis adfluentem medicinam
indulget; tunc diaconus gaudens & uidle dicens abscessit cum comitibus suis,
quib; discedentib; homo quidam dominicus. si cenim erat uitro nomen. ana tu
ritate caecus aduenit. ad istius miraculi ut autem probandam, quidam
in monasterio duobus ab tribus mensibus redditionem accelerauit
uagans. tandem uocat eum ad se uir di & ait, ut recipere uisum. Cuille ait uo
luntas inquid mea erat ignota cognoscere, nam quaesit lux ignoto. unum ta
men scio quod ab omnibus conlaudatur; ego autem ab initio de tuis mea
usque nunc uidere nonmerui; Tunc cum oleo benedicto super oculos eius cru
cem sctam faciens ait; In nomine ihũ xpi redemptoris nostri aperiantur o
culi tui; & statim aperti sunt oculi eius, & erat admirans cernens que
magnalia di. que in hoc mundo uidebat. de hinc mulier quedam que ut ip
sa declamabat tria habens demonia ad eum adducta est, quam cum tactus
sacro bene dixisset. adque ex oleo scō crucem fronti eius imposuisset & electus
demonibus purgatur discessit; sed aliam puellam ab spũ in mundo uexatã bene
dictione sanauit; Cum autem iam dies obitus eius ad propinquare uoluit
ad se praepositum monasterii dicens; exibe ferramentum & in rumpe pari
etem. & mitte nuntios ad episcopum ciuitatis. ut ueni & ad me sepeliendum,
die enim tertio ab hoc egrediar mundum & uado in requiem distinatam. quã
mihi dñs repromisit; haec eo dicente, misit praepositus ad episcopum ciui
tatis ut ecensis. qui haec ei nuntiarent; post haec crescens quidam uenit ad
fenestrã & uidens eum catenis undum uermibus plenum ait; O dñe mi
qualiter tam ualidator merita tollerare. tam fortiter poteris; cuille ait,
confortat me ille procul ut nomine haec patior, dico autem tibi quia iam

absoluor inhis uinculis & uado in requiem meam; aduenienteq; autem die tertio deposuit catenas quibus unctus erat. prosternit se in oratione & cum diutissime cum lacrimis orasset. conlocans se super scamnum. extensis pedibus eleuatisque ad caelum manibus gratias agens dño tradidit spm, & statim omnes uermis illę qui scissuras perforabant euanuerunt, aduenienti autem augusta diui sepulcro. beatum corpus studiosissime sepulturę mandauit, haec omnia ab ipsius ore cognoui. quem superius mutum & surdum a beo sanatum exposui, quia multa mihi & alia deeius uirtutibus narrauit. sed prohibuit me ea illa loqui. quia audiui uitam ipsius a multis fuisse conscriptam,

Igitur hilpericus rex cernens has discordias inter fratrem ac nepotem suum pullulare. desiderium ducem euocat ibique ut aliquid nequitiae inferat fratri. at ille commota exercitu reginualdo duce fugato. petro goricum peruadit, exacta que sacramenta agrinum pergit, haec audiens uxor reginualdo quod sibi & fugato uiro suo. haec ciuitates in potestatem regis hilperici redigerentur basilicam sci martini captiui expetunt; sed extracta exinde & spoliata a facultate ac solacio famulorum. datis fide iussoribus tholose dirigitur, ibique iterum in basilica sci saturnini ingressit residebat, desiderius uero cunctas ciuitates que in parte illa ad regem gunthramnum aspiciebant abstulit. & dictionibus regis hilperici subegit; berulfus uero dux cum bitoricas mustare quod toronicum terminum ingrederetur audiit & exercitu commouit & se in pro finem statuit grauiter tunc pagi isiodorenses albe rrauenses urbis toronice. deuastati sunt, sed & postea crudeliter. quia in hac obsidione adesse non poterant sunt damnati, blandastis uero dux in uasconiam abiit maximam que partem exercitus sui amisit.

Anno igitur septimo hildeberti regis quierat hilperico & gunthramno uicensimus primus & primus. mense ianuario pluuiae coruscationis atque tonitrua grauia fuerunt fortis in arboribus; ostensi sunt. stella quam cometem superius nominauimus apparuit. tra ut in circuitu eius magna nimis grauedo esset. & illa tamen quasi sine foramen aliquid posita tam in ter tenebras relucebat, scintillas spargens que comas, prodebat autem ex ea radius mire magnitudinis qui tam quam fumus magnus incendii apparebat a longe, uisa est autem ad partem occidentis in hora nocte prima. in die autem sco pas chae apud sessionis ciuitatem caelum ardere uisum est. tra ut duo apparerent incendia, & unum erat maior & aliud uero minor, post duarum uero horarum spatio coniuncta sunt simul: factamque pharum magnum euanuerunt. in parisiaco uero termina uerus sanguis ex nube defluxit. & super uestamenta multorum hominum cecidit, & ita maculauit ut ipsa propria indumenta homines

abnuerent tribus enī locis intermino ciuitatis illius hoc prodigium apparuit,
in silua nectinse uero territurio hominis cuiusdam domus cum ille mane surge
ret sanguine respersa abintus apparuit, magnata meneo anno luesi in populo fuit,
ualitudinis uariae maligne cumpustulis & uissicis quae multum populum
adfecerunt morte, multa tamen adhibenti studio euaserunt, audiuimus
enim eo anno In narbonensim urbem inguinarium morbum grauiter dese
uisse. ita ut nullum esset spatium cum homo comeptus fuisset adeo:

VIIII Audiens autem pappolenus eius obitum neptem illius de qua separatus fue
rat. recipit, ante hoc autem tempus disponsata meam habuerat. sed dissimu
lante dnuptias felice episcopo hic cum magna cautelam uenienti aboraturo
puellam abstraxit. & in basilica beati albini confugit, tunc felix episcopus
intercommotus. circumuentam puellam dolis amarito separauit. mutataque
ueste apud uasatensim urbem in monasterio posuit. sed illa occultis pueros
nuntios dirigit. ut sibi eam ereptam a loco in quo posita erat acciperet,
quod ille non abnuens. adsumptam de monasterio puellā suo coniugio
copulauit. regalib; quibus nuntiis praeceptionib; timere parentem distulit.
minari;

Rexuero chilpericus multos iudeorum eo anno babtizare praecepit. ex qui
bus plures excepit ascō lauacro, nonnulli tamen quorū corpore tantū
non corde abluti. adipsam quam prius perfidiā habuerant dō men
tis regressi sunt. itaut & sabbatum obseruare & diem dominicum honorare
uideantur, priscus uero adcognascendam ueritatem nulla penitus potuit
ratione deflecti, tunc iratus rex iussit eum custodiae mancipare. sibi quoque
credere uoluntariae non poterat audire & credere facere uel in utrum;
Sedille datis quibusdam muneribus. spatium postulat donec filius eius mas
siliensim hebream accipiat. pollicetur dolose se deinceps quaecunque iusserat im
pleturum, interea oritur intentio inter illum & phatiren. exiudeo con
uersum; qui iā regi filius erat ex lauacro; cumq; die sabbati priscus praecantis
orationi nullum in manu ferens ferramentum moysaicae legis quae impleturus secre
tioris conpererit subito fatur aduenienti ipsum gladio cum socius quiadam erant
iugulauit; quibus interfectis ad basilicam sci iuliani cum puerissius quiad
propinquam plateam erat confugit, cum queibidem residerent audiunt
quod rex dum urbe cursum famulus tamquam male factores de basilica tracta
tus iube & interfici, tunc unus ex his euaginato gladio domino suo iam fugato
socios interfecit ipse post modum cum gladio de basilica egressus se in ruente

super sepopulo crudeliter interfectus est, phatar autem accepta licentia ad
regnum gunthramni unde uenerat est regressus. sednonpost multos dies a parentibus prisci interfectus est.

Igitur legatis hilperici regis ideft anso aldus & domigysselus. quadconspiciendam
dorem in hispanis fuerant missi egressisunt hisdieb; leuuihildus rex in exercitu contra
hermenigildum filium suum se dedebat. cui & emeritam ciuitatem abstulit, quamhic
qualiter cum ducibus imperatoris tyberii fuerit conuentum iam superius exposui
mus nam & legatis haec causa innexuit mors, aut tardius regrederentur, quibus usus
ego sollicitus eram qualiter in ipsis xpianis qui pauci in eo loco remanserunt fides xpi
seruetur, cui haec anso aldus respondit, xpiani qui nunc apud hispanias commorantur
catholicam fidem integre seruant. sed rex nouo nunc ingenio eam mittitur exturbari, dum
dolose & ad sepulchrum martyrum & in ecclesiis religionis nostre orare confingit,
dicit enim, manifeste cognouisse xpm filium di equalem patri. sed spm scm dm
penitus esse non credo, eo quod in nullis legatur codicibus di esse, heuheu quam iniquam
sententiam quam uenenosum sensum quam praua mente. & ubi est illud quod dns
ait, spr di est & illud petri quod dni animam ait. quod tibi usum est temptare spm
scm. noner hominib; mentitus. sed do, & ubi est illud quod paulus mistica dona com
memorans ait, haec enim operatur unus adque idem spus dividens unicuique
prout uult, quienim operatur quod uult. nulli cognoscitur esse subiectus, ac
cedente autem anso aldo ad hilpericum regem legatio hispanorum est subse
cutaque de hilperico ad hildebertum accedens in spania est regressa

Nam pud pontem uero urbiensim ciuitatis parisiace chilpericus rex custodes posuerat
ut insidiatores de regno fratris sui ne nocerent aliquod arcerentur, quod
ascleptus exductis praecognito nocte inruens interfecit omnes. pagum que pon
ti proximum grauiter depopulatus est; cumque haec regi chilperico nuntiata
fuissent misit nuntius comitib; ducibusque uel reliquos agentib; ut collecto exer
citu in regno germani sui inruerent, sed prohibetus est consilio bonorum nefa
cerent. dicentibus sibi; illa per uersa egerunt. tu uero sapienter age; mitte
fratri nuntias & iniuriam tuam emendare uoluerit. nihil male gerat si ue
ro noluerit tractare de incepto quod requirat; & sic ratio ne accepta prohi
bita exercitu legationem fratri dirigit; sed ille cuncta emendans fratris
quaeritum integre caritate;

Eo anno chrodinus obiit uir magnifice bonitatis & pietatis elimosinarius
Fur ualde pauperum qui refector profluus ditator ecclesiarum. clericorum
rum quidem tutor; Namsepe a nouo fundans uillas. ponens uineas. aedificans,

domus. culturas erẽgens; uocatis episcopis quorum erat parua facultas. da
to epulo cumipsoꝝ domus cum cultaribus & culturis cum argento para stro
matis; utensilibus. ministris & famulis benigne distribuebat dicens,
Sint haec ecclesiae datae utdum debis pauperes reficiuntur. mihi uenia
obtenea ant apud dm̃, multa enim & alia bona dehoc uiro audiuimus quae
inse qulongum est, trensiꝫ autem aetatis oppuginaria;

xliiii Haec inhoc anno terratis. signa apparuerunt. luna ecclipsim passa est in
fra terro nicũ territuriũ. uerus defracto pane sanguis effluxit.
muri urbis ressionice conruerunt; apud andegauam urbem terra
tremuit. Infra muras uero bu degalensis oppidi ingressi lupicaner deuo
rauerunt. nequaquam hominem metuentes, per caelum ignis dis currere
uisus. sed & Ruasa tenensis ciuitatis incendio concremata est; Ita ut eccle
siae uel domus ecclesiastice uastarentur. ministerium tamen omne erep
tum fuisse cognouimus,

xlv Dehinc chilperico regi post multa funera filiorum. filias nascẽtur ex hoc
iubente rex omnes cortodias relaxari, uinctas absolui, compositiones
quas neglegentiã fisco debitas praecipit omnino non exigi, sed magnum dein
ceps dolum hinc intulit infans;

xlvi Noua terum contra theodum episcopũ bella consurgunt nam gundoual
dus quse filium chlotharii regis esse dicebat. de constantinopoli uenien
ens massiliae est aduectus. decuius origine quędam stricta libuit memora
re; hic cum natus esset & Ingallus. & diligenti cura enutritus. ut regum isto rũ
mos est crinium fagellus per terga dimissis. litteris eruditus. childeber
to regi ranatus repraesentatus; dicente ea, ecce Inquid nepotem suum chlo
tharii regis filium; & quia inuisus habetur patri, suscipe eum quia caro tua est,
quem ille eo quod eis filii nonesset accipiens. retenebat secũ; nuntiantur
haec regi chlotario misit quifratri nuntiet dicens, dimitte puerũ ut ueniat
ad me, nec moratur ille iuuenẽ fratri direxit; quo uiso chlotharius. iussit tan
di comam capturae eius dicens; hunc ego non genera ui; Igitur post chlocharii re
gis obitum a charibertho regi susceptus est, quem sibertus arcessitum iterum
amputauit comam captus eius & misit eum in agrippinensim ciuitatem.
quae nunc colonia uocatur; Illeque quoque abeo loco dilapsus dimissis te
rum capillis ad narsi tum abiit; qui tunc Italiae praeerat, ibi accepta
uxore filias procreauit. & ad constantinopolim accessit; Inde ut ferunt
post multa tempora aquodam inuitatus. ut uenerit Ingallus. massilia.

apulsus atheodoro episcopatu susceptus est. abeodem &iam acceptas aequita
bus. mummolo ducę coniunctus est; Erat autem tunc mummolus incautae
uentica sicut supra iam diximus; gunthramnus uero dux adprehensa
theodorum episcopum incustodia prohac causa detrusit. reputatis Eur hominem
extraneum intromisisse ingalliae. uoluisse quae francorum regnum impe
rialibus perhaec subdere ditionibus; Atille ut aiunt epistula manu maiorum chil
deberthi regis subscriptam protulit dicens; Nihil per me feci nisi quae mihi adomi
nis &senioribus nostris imperata sunt, custodiebatur igitur sacerdos incellula.
Nec permittebatur ecclesiae propinquare; quadam uero nocte dumaduertaus o
raret addnm. refulsit cellula animio splendore. itaut comes quaerat custos eius
ingenti pauore terreatur; uisus qu est supereum lucem inmensę globus per duo
rum horarum spatium; mane autem facto narrabat haec comes ille ceteris qui
cum eo erant; posthaec autem ductus est adgunthramnum regem cum epyfano
o episcopo. quitunc alangobardis fugiens massilia morabatur; scilicet quod &ipse
conscius huius causę fuisset; discussi igitur arege innullo inuenta sunt crimine, rex
tamen iussit eos subcustodia degere. inqua post multa supplicia epyfanius epis
copus obiit. gundoualdus uero ininsolae maris secessit, expectans euentum rei
gunthramnus uero dux cumduce gunthramni regis. rer gundo ualdi diuisit.
&secum inruenno detulit. immensum utferunt argenti pondus &auri uel
reliquarum rerum;

Anno octauo chil deberti regis pridiae kal februarias; Cumdie dominico
apudurbem toronicam admatutinus signumcammotum fuisset &popu
lus surgens adecclesiam conueniret. caelum multa nubilo cumpluuia
globus magnus igneus decaelo dilapsus. inspatio multo cucurrit inaera
quetantam lucem dedit Utiamquam media die omnia cernerentur, quae
terum innube susceptu nox successit, aquae uero extra solitum inualuerunt
Nam tantam inundationem sigonae. matronae quecirca parisius intulerunt
ut intra aecclesiam &basilicam sci laurentii naufragia sepe contingerent.

Gunthramnus quoque dux aruernum cum supra dictis thesauris reuer
sus ad childeberthum regem abiit. cumque exinde regrederetur cumuxore
&filiabus adgunthramnum regem comprehensus retinebatur. dicente
sibi regem; tua inuitatio gundoualdum adduxit ingallus. &obhoc antehac
annos abisti constantinopoli, cuille, mummolus inquiddux tuus ipse
suscepit eum. &inaliena ione secum retinuit, nunc autem permitte me
ut adducam ipsum tibi. &tunc immunis eroabhis quae repotantur mihi;

cui rex aut non permittam te abire nisi dignas luas penas pro his quæ cõ
misisti. at ille cernens se morte propinquã aut. ecce filiũ meũ suscipe
illum & sit obses pro his quae promitto domino meo regi. & nisi mummu.
lum adducam tibi perdam paruolum meum, tunc rex permisit eum
abire retento secum eius infantulo, & ille adsumptas secum aruernis
adque uellauis. auctumnione abiit. sed. a. estu mummuli nauis in rodano
infirmæ paratæ sunt. ascendentes qui simpliciter. ut in medio amnis
uenerunt impletis naub; mergebantur, tunc in periculo positi alii
natando euaserunt. nonnulli uero arreptis in ipsarum nauium tabulis
adtingerunt litus. plerique autem quorum minor fuit astutia in amne
demersi sunt, gunthramnus uero dux aduentu auennionẽ. prouiderat
enim mummulus postquam intra muras urbis illius est ingressus ut quia
pars parua fedebat quę non uallabatur arbo dono ut eductam ex eo partẽ
loci ille totus hoc alueo mungeretur. in quo loco fossas magnæ profundi
tudinis fodit. præparatus qui dolus aquæ decurrens operuit; tunc adue
niente gunthramno. ait ex improuiso mummulus. si fides est integra ueniat
ille ad una pars ripę & ego ex alia quo duoluerit eloquatur, quod cum ue
nisset ait gunthramnus ecce hoc enim brachium fluminis interiacẽ
quę erat postum silicę in quid uadam. quia sunt aliqua quae inter nos
credi conferantur, cui ille ueniat; Nec timeas, ingressus cum uno ami
corum suorum & erat lanicę ponderę adgressuatus. illico amicus ille ut fo
ueam amnis attingit, sub aquis demersus nusquam paruit. gunthram
nus uero cum demergeretur adque portaretur ab unda uelociter unus de
adstantib; porrecta manu eum h aftam eum litori reddidit. & tunc in latus sibi conu
cus ipse uel mummulus discesserunt, h credente quoque gunthramno ipsam
urbem cũ exercitu gunthramni regis. Nuntiatas sunt haec hildeberto ille
ire commotus, cur haec noluissus agere gundulfum superius dictum illuc di
rexit, qui amota obsidione mummolum ad uersus adduxit. sed post paucos
dies auennione regressus est,

XVIIII Helpericus rex pridie quam pascha celebraretur parisius abiit & ut male
dictum quod in pactione sua uel fratrum suorum conscriptum erat. ut nullus eo
rum parisius sine alterius uoluntate ingrederetur carere possit. reliquas
scõrum multorum præcidentabus urbem ingressus est dies quę pasche cum mul
ta iocunditate tenuit. filium qui e suum baptizmate suscepit quem ragin
modus ipsius urbis sacerdos. de lauacro scõ susceptit, ipsũq; theodericũ uocita
re

h: re præcepit,

Marcus quoque refrendarius cuius supra memin[i]mus. post congregatur
deinique descriptionibus thesauros. subito lateris dolore detentus caput totondit ac penitentiam accipiens. spm exalauit. resque eius fisco contulerunt. Nam magni ibidem thesauri & auri argento que & multorum speciebus repertis sunt. nihil exinde secum aliud portans nisi animae detrimentum.

Legati dehinc pauci reuersi nihil certi renuntiauerunt. eo quod leuita childus conto[r]te filium suum senio[r]em in exercitum resedente, in monasterio autem beate radegunde puellae quaedam nomen e discalia. quae beati saluii albigensis epi neptis erat obiit. hoc modo, cum egrotare coepisset & ei assi duae sorores aliae deseruirent. uenit dies ille quo migraret a corpore & carcere horum nonam ait sororibus; ecce iam leuor tertio mese[r]tio. ecce nihil doleo. Nunc autem non est necesse sollicitudinem uestram ut mihi curae aliquid impendatis. sed potius discedite ame: Quo facilius sopore relaxer; haec audientes sorores eius recesserunt parum per acellula; & post paululum aduenerunt; denique stantibus illis coram ea expectabant quid ab illa locutionem audirent; ipsa autem expansis manibus benedicti onem anelitu quo efflagitans ait; Benedic inquid mihi scae ac famulae dei excelsi; ecce enim iam tertio flagitaris hodie mei causa & cur scae proinfima muliercula crebros iniurias sustineris; Interrogantibus uero illis adquem haec uerba proferret penitus non est effata. Tunc facto modico interuallo. emisit uocem magnam cum risu. & sic tradidit spm; & ecce quidam ineffuminis qui tunc ad beatae crucis gloriam mundandus aduenerat. ad reptam manibus caesariem conlisit se in terram dicens; heu heu nobis + quis tale damno perpessimus: uel cui ista prius causas inquirere & sic de potestate nostre fuisset ablata; haec anima inquirentibus ut[r]a his qui aderant qd esset hoc uerbum quod loquebatur respondit. ecce animam puellae michahel angelus suscepit & ipsa eam ad caelum euehit princeps uero noster quem uos diabulum nominatis nihil in ea participatur; post haec corpus aquis ablatum ita candore niueo refulgebat. ut nullum linteum reperire abbatis sa potuisset. in pramtu. quod corpore candidior cerneretur, indita tamen linteis mundis sepulturae mandata est; Nam & alia puella huius monasterio usum uidit; quod soribus retulit; portabat inquid secum aliquod conscelere; & cum eorum ut ad fontem uiuum gradiens peruenisset; cumque illam nesciret. uir quidam se obuiam obtulit dicens, sinquidus ad fontem

uiuum accedere; ego ero preeuius itineris tui; ad illa gratias agens sequebatur
precedentem, quibus ambulantibus peruenerunt ad fontem magnum.
cuius aqua aurum splendebat. herbe utro inmodum diuersarum gem
marum uernante lucre diebant; at uir ad eam; ecce fonte uno quo quae
multo labore quesisti satiare. Nunc abeus fluentis. ut fiat tibi fons
aquae uiue saluentis inuitam aeternam; Cumque illa aude exhis a
quis hauriret. ecce abalia parte ueniebat abbatissa. & denuo tam puel
lam inducam eam uestes regia quae tanta luce auroque & manibus
refulgebat. ut quix possit intendi; dicente sibi abbatissa; sponsus enim tuus
mittet tibi haec munera; haec cum puella audisset. cam puctae est corde,
& post dies paucos rogauit abbatissam ut sibi in qua includeretur cel
lula mei prepararet, ad illa uelociter perfectam ait. ecce in quid cellula
quid nunc desideres si. puella uero petit ut reduci permitteretur; quod
cum ei preceptum fuisset congregatis uirginibus; cum magno psallentio accen
sis lampadibus tenentes ibi beata rede gunde manu ad locum usque perducit
& sicuale omnibus faciens & osculans singulas quasque reclusae est, structo que
ad itu per quem ingressa fuerat ibi nunc oratio nes aclectiones ua. at;

XXII Hoc anno tiberius imperator migrauit a seculo, magnum luctum relin
quens populus de obitu suo; erat enim summe bonitatis. in elymosinarum
iniudicus iustus. in iudicando cautus si mus; Nullum despiciens sed omnibus in bona
uoluntate complectens; omnis diligens. ipse quoque diligebatur a bomnibus;
hic cum egrotare coepisset & se iam uiuere desperare; uocauit sophiam augustam
dicens; ecce iam impletum sentio tempus uitae meae. Nunc consilio tuo elegan
qui rei publice prae esse debeat; Oportet enim strenuum eligi qui ei praesit
huic potestati; at illa mauricium quendam elegit dicens; uade strenuus
& sagax est uir iste; Nam & sepius contra inimicos rei publice dimicans. uicto
rias obtenuit. haec enim dicebat. ut isto transeunte huius coniugio nec te
retur; sed tiberius postquam consensum cognouit augustae. de huius electio
ne iussit exornari filiam suam ornamentis imperialibus. & uocato mauriti
o ait; ecce cum consensu sophiae augustae ad imperium elegeris. in quo ut fir
mi or sis filiam mea tradam tibi, & accedente puella tradidit eam pater mauri
o dicens; sit tibi imperium meum; cum hac puella concessum. ut ere eum flex
memor semper utrae equitate & iustitia dilecteris; ad ille accepta puella
duxit eam ad domum suam; & celebrata solempnitate nuptiarum
tiberius obiit; Igitur celebrato mestitia; mauritius induitur diademate

&puſora adcarcum proceſſit. adclamanter queſibi laudib; largita populo mune
re ininperio confirmatur ;

cciii Denique hilpericus rex legatas nepotiſſui hil debet q ſuſcepit inter quos
primus erat egidius remenſis epiſ, quib; intro miſſis adregem data ſugges
tione dixerunt, pacem quam cum dom no noſtro nepotituo feciſti petit ate
omnimodis conſeruare. cumfratri utrò tuo pacemhabere nonpoteſt. quia par
tem maſſiluae et &poſtmortem abſtulit patris fugaces quiſ uos retenet ; Neceor
uultaremittere ; Ideo hildebertus nepṽſtuṽſ caritatem quamnunc tecum rete
net integre uult ſeruare ; &ille, inmultis inquid frater meus accerſ& culpabiles
nam ſiordinem rectionis filiusmeus hildebertus inquirat, cognaſcet. protinus
quodhuius conludio patermeuſeiuseſt interfectus, haeceo dicente egidius
epiſcopus att, ſicum nepote tuo coniungerer &ipſe coniungitur tibi comoto
exercitu ultroque debetur ſupereum uelocius inferetur ; quodcum iuramen
to firmaſſent, obſ&der quſin ter ſedediſſent diſceſſerunt. Igitur fidẽſ in
promiſſis eorum hilperic us commotaṽ regniſui exercitu pariſius uenit, U
bi cum reſediſſ& magnum diſpendium rerum incolṽ intulit ; Berulfus ufro
dux cumcõnicis pectaueniſſ andegauis quſadque namneticis adterminũ
betṍricum uenit ; Deſiderius uero &bladaſtẽ cum omni exercitu prouin
cię ſibi commiſſę abalia partebrtoricum uallant. multum uaſtanter per
quas uenerunt regiones, hilpericus uero iuſſ& exercitum quſdeum acceſ
ſit peparisius transiret, quotran ſeunte &ipretranſi& adque admededo
nenſim caſtrum abiit. cunctaincendio trahent adque deuaſtans, &licẽ
exercitus nepotiſſui adeum nonuenit ſ& tamen ducer &legatus cum ip
ſo erant ; tunc miſit nuntias adſupra dictas ducer dicens ; Ingredimini
britaricum, &accedentes uſque adciuitatem ſacramentis fidelitatis exigite
denomine noſtro, bituriqi uero cum quindecim milibus admedio lanenſim
caſtrum confluunt. ibique contra deſiderium ducem confligunt ; factaq;
eſt ibiſtragis magna. ita ut deutroque exercitus amplius quam ſeptem milia
cecidiſſent, ducer quoqus cum reliqua partepopuli adciuitatem peruenerunt
cuncta diripientes uel deuaſtantes. talis quſdeppopulatio mibi acta eſt
qualis necamq; quiruſeſt audita fuiſſe, ut nec domus remanerent ; Nec uinea
nec arbores. ſedcuncta ſuccideretur incenderent debellarent ; Nam &abeccle
ſiis auferentes ſacra miniſteria ipſas incendio cremabant, gunthra m
nus uero rex cum exercitu contra fratrẽ ſuum aduenit. totam ſpẽ indi
iudicio conlocans. quidieuna iam uesperẽ miſſo exercitus maximã

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0155

partem ágermanisui exercitu interfecit, manedautem concurentibus legatis
pacem fecerunt. pollicenter alteralter utrum utquid quid sacerdotes uel
seniores populi iudicarent parsparti componerent quae terminum legis
excesserat. &sic pacifici discesserunt; chilpericus uero rex cum exercitu suo
aprtredis arcere nonpossit; rothomagin sim camtem gladio trucidauit.
&sic parisius redit. omnem relinquens prtredam. captiuos quos relaxans,
agisti quibeturigas obsedebant accepto mandato ut reuertentur
adpropria tantas prtredas secum sustulerunt ut omnis regio illa unde egres
sisunt ualde putaretur euacuata. uel dominibus uel ipsis pecoribus in
gressurque exercitus desiderii adque bladaftis. per toronicam incendia
prtredayis & homicidia tanta fecerunt sicut solet contra inimicos fieri; Nam & cap
tiuas adduxerunt, de quibus spoliatas plurimos postea demiserunt, sub secutus
morbus pecorum hanc clademtta utuix uel inritum remanere; Nouum que
est & si aliquis ar tinuentum uiderit aut canere bucula; sed dum haec agerent
childebertus rex cum exercitu suo uno in loco re sedebat, Nocte autem qua
dam commotus exercitus magnum murmor contra egidium episcopum & du
cibus regis minor populus eleuauit. acuociferare coepit & publice procla ma
re, tollantur a facie regis qui regnum eius uenundant. ciuitatis illius domina
tione alteri subtrahunt, populum ipsius principis alterius ditionibus tradunt,
Dum haec & his similia uociferando proferent. facto mane adprehensum ar
morum apparatu adtentorium regis properant; scilicet ut adprehenso epis
copum uel senioribus uiobprtremerent. uerberibus adficerent. gladius lacera
rent, quod conperto sacerdos fugam init, ascenso que equitem adurbem p
riam tendit, & populus ille cum clamore sequebatur. proiciens post eum
lapides. euomens que can utia, furit quis tunc ei haec causa prtresidium. quod hu
paratus equites non habebant, adtamen lassatis sociorum equis. solus
pertendit eps, tanto timore perterritus. ut unam caligam de pede e
lapsam colligare non curaret, & sic usque ad ciuitatem uenien s se
in fra murorum recensium septa conclusit

XXIIII

Antepaucos ut romensis. leudastes in toronico cum prtrecepto regis adue
nit ut uxori ac prtrecepisset, ibi quis commoraretur sed & nobis epistula
sacerdotum manu subscriptam detulit. ut in communione reciperetur Sed qm litterae regine nonuidimus cuius causa maxime a commu
nione remotus fuerat. ipse recipere distuli dicens; Cum regine mandatum suscepero, tunc eum recipere nonmorabor, Interea adeam

dirigo quimihiscripta semisit dicens; conprtessa amultas aliud facere non
potui nisi ut eum abire permittere. Nuncautem rogo ut pacem tuam nam mereat
neque eu lagias de manu tua suscipiat. donec a nobis quid agi debeat pleniusp
cipiatur; ategohaec scripta relegens tamui neiter fecerit: ar cessito
quo ocitro eius haec in notui obsecrans ut se cautum reddiret. donec regine
animus lenigretur, se dille consilium meum quod pro di in tuitu simplicitet
insinuaui dolose suscipiens, cumadhuc nobis esset inimico nolui agere
quem andaui, impletum quest autem illud prouerbium quod quendam
senem narrantem audiui, amico inimico qui bonum semper prae bere con
silium. quia amicos accepit inimicos spernit; Spreto ergo hoc consilio adre
gem direxit, qui tunc cum exercitu in pago me ledonense degebat; deprae
catus quest populum ut regi praeces funderent. ut eius praesentiam me
reretur; deprecati igitur omni populo rex seu idendum ei praebuit
prostratus quis pedib; eius ueniam flagitauit; Cui rex, cautum in quid te
redde paulisper. donec uisa regina conueniat, qualiter ad eius gratiam
reuertaris; cum multum inuentus esse culpabilis, at ille ut erat incautus &
leuis. in hoc fidens quod regis praesentiam meruisset. regi parisius reuertente
die dominico in ecclesia scae regine pedib; prouolutus ueniam deprecans.
at illa frendens & execrans aspectum eius a se repulit. fusis quilacrimis at.
& quia non extat de filius qui criminis me causas inquirat tibi eas ihū dne
inquirendas: commito, prostrataque pedibus regis adiecit; ue mihi quia
uideo inimicum meum & nihil ei praeualeo; tunc repulso & aloco sco missarum
solemnia celebrata sunt; Igitur egresso regi cum regina de ecclesia sci; leu
dastis usque ad platea m est prosecutus. Inopinans quidei accedentes domum;
qui ne gotiantes circumiens species rimatur argentum pensat, adque diuer
sa ornamenta prospicit dicens; haec & haec comparabo. quia multum mihi au
rum argentum quitres edit; Ista illo dicente; subito aduenientes regine pu
eri uoluerunt eum unci catenis; ille quoque euaginato gladio unum uerberat
ex inde succensi selle ad prehensis parmis & gladis super eum in ruerunt;
ex quib; unus librens ictum maximum parte capraseus a capillis & cute de
texit; cumique per pontem urbis fugisset. elapso inter duos axes que ponte fac
tum. pede effracto oppressus est; ibi allegatus qui post ergum manib; custo
die mancipatur; iussit que rex ut studiretur a medicis; quo adusque ab his
uetibus sanatus diuturno supplicio cruciaretur; sed cum ad illam
fiscalem ductus fuisset: & conputris cerebi; plagis extremam age re tur ita

iussu regine interram prolectum resupinos. posito adcerui cem eius uecte inmen
se abalio eiugulum uerberarunt, sicquisperfidam agens ultra iusta morte finiuit.

XCV Anno nono hildeberti regis partem massiliae gunthramnus rex ipse
nepoti suo retudit. legati principes hilperici dehispaniis regressi nun
tiauerunt prouinciam carpitaniam grauiter alocustis fuisse uasta
tam. ita ut non arbor nonuinea nonsilua nonfructus aliqui aut quicquã
uiride remaneret. quinon alocustis euertebatur; aiebant enim inimicitias illas
que inter leuuichildum & filium suum pullulauerant uehementer augere
per loca enim lues uastabat, sedmaxime urbem narbonensim ualidus de
uouebat & iam tertio anno quodibidem adprehenderat & requieuerat
populo quireuertenter afuga iterum morbo consumpti sunt; Nam & albi
gensis ciuitas maxime abhoc inquitomodd laborabant; hisdiebus apparuerunt
apartes aquilonis noctemedia retdumulti fulgore nimio relucentes qui
adse uenientes iterum separabantur usquequo euanuerunt, sed & caelũ
abipsa septentrionali plaga ita resplendut ut putarentur auro rutilare produceret

XCVI Dum autem haec agerentur nuntiantur regine puerum quimortuus fuerat
male fecisse & incantationib; fuisse subductum. ibi quinumquolum prefe
ctum quemiam diu regina inuisum habebat consciũ esse; undefactũ
est epulante eoindomo sua, quidam deaulicis regis puerum dilectum sibi
quiadeserta regina corripitur fuerat lamentare, cuiprefectus respondet
habetur mihi herbam inpram tu dequa se desenteri cus aurigat quamlu
bet dispensetis sitmox sanatus, nuntiatur hisregine maiore furore succenditur.
Interea adprehensis mulieribus urbis parisiace. tormentis adplecat
acuerberib; cogit facere quę nouerunt; atille confitentur semaleficas
esse; & multos succumbere lectosefecisse testatisunt; addentes illudqd
nulla ratione credi patior; filium aiunt tuumo regina promummol
prefecti uta donatiamus; tunc regina turmentis grauioribus mulieribus
affectis aliasemecat aliasincendit, tradit aliasrotis ossibus confractis
innectet. & sic conpedio ullam una cum regeresecessit & ibiquisuniuersa regi
que deprefecto audierat reuelauit; rex uero missis pueris iussit eũ
arcessire, discussum quitatenis onerent & supplicis subdunt; tunc bi
post tergum reuinctis manib; adpenditur. & ibiquid male ficus no
uerit interrogatur; sednihil dehisque superius memorauimus confitet,
hoctamen protulit, sepius seinunctionis & pota-onis quae regis regine
que gratiam praeberent abhis mulieribus; surcapisse, depositus igitur

depoena uocat adse lectorem dicens dominomeo regi quia nihil ma
lesentio dehis quaeinlata sunt, his audtus rex, uerum nee est inquid hunc ee
maleficum. si dehis nihil est lesus paenis; tunc extin sum adtroclear tam diu
loris triplicibus caesus est quo usque ipsi lassarentur tortores; post haec
sudis ungulis manuum pedum quedefigunt, cum quein hoc causa ageretur;
ut addeci dendam ceruicem eius gladius inminent; regina uitam obtenuit
sednon fuit minor morq humilitas subsecuta; Nam inpositus plaustro ad
burdigalensim urbem inqua ortus fuerat ablata omnifacultate transmit
tetur; inuia utro ictuatus sanguineuix accedere, quoussus est ualut.
sednon post multum tempus spm exalauit; post haec regina adpre
hensu pueroli thesaurum tam uestimentae quaeliquas species uel exsipco
sic
aut quocumque uellere inuenire potuit; igneconsumpti quodferunt
quatuor plaustrae leuasse auro uero delargento fornace conflatum re
posuit. nealiquid integrum remanere quodeiplanctum filii memoriã
reuocaret

CVII Legatus uero oppilla nomine dehispanus aduenit. multa munera hil
perico regi deferens; timebat enim rex hi spanorum ne hil deberetur exercu
tum adulcer cendam sororissue iniuriam commouerit; qua leuuichildus adphensu
filium suum hermenegil dum quisororem childeberti regis accepisset retru
serat incustodia ipsa mulierem cumgreca relictam; igitur cum die sco pasce hic
legatus coronus aduenisset; sascitatq sumus utrum nostrae religionis nostre
esset, respondit se hoc credere quod catholicq credunt, exinde procedent
nobiscum adecclesiã missarum solemnia tenuit; sedneque pacem cummas
tris fecit. neque desacrificus sacris communicauit; Cognitum quest men da
cium esse quod dixerat seesse catholicum. nihilhominus adconuiuium inui
tatus adfuit; cumque ego sollicitus requirerem quidcrederet; Respondit
credo patrem & filium & spm sem. unius esse uirtutis, cui ego respondi. si haec
uta dseris credis. quae obstitit causa ut desacrificus quaedo offerimus
cõmunicare deferret, & ille quaenquid gloriam nonrecte responditis,
Nam iuxta paulum apostolum nos dicamus gloria do patri per filium,
uos autem dicitis gloria patri & filio & spũsco cum doctores ecclesiarum
doceant; Patrem per filium nuntiatum fuisse inmundam, sicut ipse pau
lus ait; regi autem saeculorum inmortalq & inuisibili solido honor & glo
ria in saecula saeculorum per ihm xpm dnm nostrum; & ego respondi;
patri per filium adnuntiatum; Nulli catholicorum esse incognitum reor;
sedsic praedicant patrem in saeculo. ut esse uirtutis; ostendi dm, do autem

patrihaec necessitas fuit filium mittendi adterras. ut ostenderet dñm. ut quia mundus prophetas & patriarchis atque ipsi latori legis non credidera t saltem uel filio crederet; ideoque necesse est ut subsignificationem personarum gloriae detur dō; dicimus ergo gloria dō patri qui misit filium. gloria dō filio qui sanguine suo redemit mundū. gloria dō spū scō qui sci ficat hominē uam redemptum; Nam tu qui dicis gloria patri per filium adimis gloriā filio. quasi ipse non sit glorios us cum pater propter quod eum adnuntiaut. nunq; aut audiamus dixim us filius patrem In mundo. sed multi non credunt dicente Iohanne euangelista. In sua propria uenit & sui eum non receperunt, quod quod aūt receperunt dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine ei. Nam tu qui paulo apostolo derogas & sensum eius non intellegis. percipe quam caute loquitur & iuste ut recipere quos posset auertē qualiter predicat inter gentes incredulas. ut nulli onerosus uideatur imponere, sicut quib; dam dicit; lac uobis potum dedi non escam. nondum enim poterat is sed ne adhuc quidem potest, perfectorum est enim solidus cibus, sed & alius dicit, nihil uobis predicaui nisi xpm. & hunc crucifixum; Nunc autem quid uso tu heretice quia paulus xpm tantum crucifixum predicauit resurrexisse. tu dubitas, auerte potius cautillam eius & uide astutiam quod alius dicit; quos rabus tiones uidebat In fide, & si inquid nouimus xpm crucifixum. Nunc autem iam non nouimus; Nega ergo tu accusatur pauli stantum mente dementia coepit; quia nec crucifixum est, sed queso relinque ista & audi consilium meliorem, adhibe collyria oculis tuppis & lucem predicationis aposto lice percipe. secundum homines enim loquebatur paulus humilius. ut eos ad celsioris fidei fastigia subleuaret, sicut alibi ait; omnibus omnia factus sum ut omnes lucri facerem; Numquid homo mortalis non ē daturus gloriā filio. quem ipse pater non semel sed bis & tertio glorificauit de celo. audiamus quid de celis loquitur; cum idem filius discedente. In spū scō. sub iohannis manu baptizaretur, hic est ait filius meus dilectus In quo bene conplacui, certe si oppilatus habeas aures ut ista non audias. crede apostolis quid in monte audierunt cum oriens figuratus ihs In gloria loqueretur; cum moyse & helya, nempe de nube splendida pater ait. hic est filius meus carissimus ipsum audite; ad haec hereticus respondit; Nihil in his testamonius pater de gloria loquitur filii nisi tantum ipsum filium monstrat; Ego, sienim ystasic recipis p ferem

tibi aluum testamonium. In quo pater reddidit filiū gloriosum, uementem aūt
dñō) ad pœssionem cui ille diceret. pater glorifica filium tuum. ut filius tuus
glorificet te; quidem respondit & pater. de caelo. non ne ait; & glorificaui & iter
rum glorificabo. ecce enim pater glorificat eum propriæ uoce. & tuei glo
riam conaris adimere uoluntatem quidem ostendis. sed potestas nulla
suppetat, nam qui pauli apostoli accussator existis. audi ipsum. immo xpm
in ipso loquentem: omne lingua confiteatur quia dns ihs xps in gloria est dī pa
tris, quod si nunc communis est cum patre gloria. & ipsa nunc pater est gloriā com
memoratus qualiter eum tu quasi ingloriosum exhonoras. aut cur non erit
ei reddenda gloria inter homines. qui pari gloria. cum patre regnat hic aeli; con
fitemur ergo xpm filium dī dm utrum. ideo que quē deitas una erit & gloria, post haec
dato silentio ab altercatione cessatum est, ille quoque ad hilpericum regem acce
dens oblatis muneribus, quae rex hispanorum miserat. in hispaniā rest regressus

Conperto autem childepericō rex quod gunthramnus frater eius cum childeberto
nepote suo pacē fecerat & ciuitatis quas uolenter inuaserat et simul uellent
auferre. cum omnibus thesauris suis in camera ex ciuitate urbe discessit. & omnia quę
melius habere potuerat secum tulit, misit qu e adducer & comites ciuitatū
nuntias; ut muras componerent urbium, rer que suas cum uxoribus & filius
in fixe murorum mōnimenta concluderent. adque ipse sine cessitas exigeret
repugnarent uiriliter ne his pars aduersa nocere, illud addens, & si aliquid
per didertas cum de inimicis ulciscamur. maiore conquerēt as, nescienes patre
tionem uictoriarum in manu dī consistere, deinde sepius exercitum commo
uit & iterum in fratre minum requiescere iubet; his diebus ei filius natus est
quem in uilla uicturia censere nutrire precepit dic; ne forte dum publice uideret

aliquid male incurrat & moriatur

Hildebertus uero rex in italiā abiit quod cum audissent langobardi timen
tes ne ab eius exercitu cederentur. subdiderunt sedi tioni eius multa eidan tes
munera; ac promittentes se a parte eius esse fideles adque subiectas, patratis
que cum his omnibus quę uoluit. rex in gallias est regressus. adque exercitū commo
uere precepit, quem in hispania dirigere iussit & sed quieuit, ab imperatore aūt
mauritio ante hos annos quinquaginta milia solidorum acciperet. ut lan
gobardos de italia extruderet, audita autem imperator quod cum his in pace
coniunctus est. pecuniam repetebat, sed hic fidus arolacus nec responsum qui
dem pro hac re uoluerit reddere,

Ingaltia quoque nouiter acta sunt. que de super inferius memorabuntur.

Igitur cum erminigildus sicut supra diximus patri infensus esset & inciuitate qua
in spania & cum coniuge sederet solatia fretus in pectoris adque
miro filius galcensis regis patrem adsecum exercitum uenisse cognouit
consilium quid nam qualiter uenientem aut repellere aut negare; Nes
ciens miser iudicium sibi imminere diuinum quicontra genitorem quã
lub & hereti cum talia cogitasset; adhibito ergo tractatu demulsis uiro rum
milibus ortentes uiros elegit armatos. & in fra castru mossor incuius eccles ia
fontis diuinitus complentur Incudit; ut sicut & primo impetu abhis pater ter
ritus aclassatus; facilius ab inferiore ni manu quaterent & plurima uincerentur
denique his dolis leuuigildus rex cognitis cogitatione maxima fatigatur,
si nquid illuc cum omni exercitu abiero, conglobatis inunum exercitum ad ad
uersorum iaculis crudelissime sauciatur; si uero cum paucis uadam uiro
rum fortium manum nequeo superare; tamen cum omnibus ibo & accedens
ad locum uiros proterit. castrum qu econbus sit; sicut iam superius memo
ratum est, patrata quoque uictoria cognouit nifronem regem contra se cum exer
citu residere; quocirca cum dato. sacramenta exigit sibi in posterum fore fidelem
& sic datis sibi mutuam muneribus. unus quisque ad propria est regressus; sed mi
ro post quam in patria rediit non multos post dies conuersus ad lectulum ob i
it; infirmatus enim ab aquis hispaniae fuerat malis aeribus qui incommodis
quo defuncto filius eius eurichus leuuigildi regis amicitias expetit. data
que ei pater fecerat sacramenta regnum gallicien sem suscepit; hocuitro anno
cognoctus eius audica quã sororem illius disponsatam habebat. cum exercitu uenit,
ad prehensumque clericum facit accito natus sibi presbiterii ei in poni hono
rem iub & ipse quoque acceptam sorori sui uxorem. gallicien sem regnum obtenu
it; leuuighildus uero filium suum herminigildum coepit & secum usque to letũ
adduxit. condemnans eum exilio, uxore tamen eius agrecas ei pere non po
tuit;

XXXI Locus quoque de arpentania prouincia quã per quinque uastauerunt an
nos; hocanno progressi agerem que publicum tenentes adaliam se prouinciã
quae huic uicina est prouinciae contulerunt, quarum spatium in iocentum quin
quaginta extenditur milibus longitudo. latitudo uero incentum milibus ter
minatur, hocanno multa prodigia apparuerunt in gallicis uastationis
quae multae fuerunt in populo, nam mense ianuario pose uisae sunt; circa solem
quoque circulus magnus apparuit diuersis coloribus mixtus. ut sole in illo
caelestis iris ambitu pluuia descendente monstrante pruina grauiter uineas;

hd iulio poma proaulerunt mense

excussit. tempestas etiam subsecuta uastas. egestate quoque per plura
loca uastauit; Reduum quoque grandinis siccitas immensarum consump
sit. exiguus quidem fructus in aliquibus uastis usus; in alius uero nullus, tra
utrique contordm hominis pacis factas aditus; uasa rumpere corrigi uel uimenta
intro mittere nt, noxias sibi inmiscentis miseri preces adque dicentis;
nunquam in his uastis palmis nascatur in sempiternum; arboris uero quae
mense septembrio fructus alios ediderunt, morbus pecorum uentosis in
ualuit ita utrumque quicquam remanere t.

Interim aduenientibus calendas septembris gothorum magna lega
tio ad regem hilpericum accedit; ipse uero iam regressus parisius familiar
multas de domibus fiscalibus auferre praecepit. & in plaustris compo
ni. multa quoque flentis & nolentis abstrahi incustodia retrudi iussit.
ut eo facilius cum filia transmittere posset; Nam ferunt multos sibi ob hanc
amaritudinem uitam laqueo extorsisse. dum de parentibus proprius aufer
ferri metuebat, separabatur autem filius a patre. mater a filia & cum gemitu
gemitu & maledictionibus discedebat, tantusque planctus in urbe parisia
ca erat. ut placato conpatre regitur egiptiaco, multi uero meliores nati quae ui
conpellebantur abstrahi testamenta condiderunt. ne res quae suas eccle
dep. tantis adque petentes ut cum in hispanis puella introisset & statim
testamenta illa tamquam si iam essent sepulti reserarentur; Interea le
gati regis childeberti parisius aduenerunt. contestantes hilperico regi
ut nihil decurtaretur quae de regno patrisui tenebat auferret, aut de ther
sauris eius in aliquo filio munerarent. ac non mancipia non equites non uacca
bouum neque aliquid huius cemodi debis auderet attingere, de quibus legatis
unum ferum clam interemptum; sed ne sciretur aquo suspicio tamen uertebatur ad
regem, promittens uero hilpericus rex nihil debis contingere; conuocatis medi
oribus francis. reliquis quae fidelibus. nuptias celebrauit: filiae suae. tradita
que elegatis gothorum magnus ei thesauros dedit, sed & mater eius immen sum
pondus auri argenti quae siue uestimentorum protulit, ita ut uideret
haec rex nihil sibi remansisse putaret; quem cernens regina cum motum
conuersa ad francos ita ait; Reputetis uiri quicquam hic de thesauris
anteriorum regum haberi; omnia enim quae cernitis de mea propria etate
oblata sunt. quae mihi gloriosis simus rex multa largitus est, & ego non nulla
de proprio congregaui labore, & de domibus mihi concessis. tam de fructib;
quam tributis plurima reparaui, sed & uos plerumque memoneribus uestris

ditas [illegible]tas dequb; sunt ista[illegible] quae nunc cotidie uidetur, priam hic decher sāris
publicar[illegible] pihil habetur & sic animus regis delusus est; Nam tanta fuit mul
tudo rerum ut aurum argentum quuel reliqua ornamenta quinqua ginta
plaustra leuarent; francia uero multa munera obtulerunt alii aurum alii argen
tum nonnulli equiter plerique uestimenta & unus quisque ut potuit donatiui
dedit, iam uero uale faciens puella post lacrimas & osculo c cum de porta egrede
retur uno carrice e fracto acsi omnis mala horae dixerunt, quod aquibus dam p
auspicio susceptum est · denique haec depa risus progressa octauo aburbe
miliario tentoria figi precepit, surgentis enim quinqua ginta auri denoc
te adprehensis centum equitibus optimis totidemque frenis aureis accu
bus catenis magnis adchildebertum regem fuga dilapsi abierunt, sed
& per totum iter cum labi quis potuisset effugiebat. ferens secum quae arripe
re potuisset, apparatus quoque magnus & expensę de diuersis ciuitatibus in
itinere congregatus est in quo nihil defisco suo rex dare precepit nisi omnia
de pauperum coniecturis sed q̄m suspicio erat regi prefratter aut nepotis aliquas
insidias puellae inuia patrem uallatam abexercitu pergere iussit, erant
autem cum ea uiri magnifice: bobo dux filius mummoleni cum uxore quasi
patruum phus · domni gyrilus & ansoualdus · maiordomus autem; quod
do quidam santonicum rexerat comitatum; reliquum uero uulgus super
quattuor milia erat, ceteri autem ducis & camarini quicum ex propetruerent
de pectauo regressi sunt, isti uero iter conficienter pergebant utpotentes per
quā uia tanta spolia tanta que praeda facta sunt utrum ualeant enarrare,
nam hortiola pauperum spoliabant uinias deuastabant, ita utinasis aut
uitibus cum uuis auferrent · leuanter per corta uel quidquid inuenire potu
issent pihil q; per uiam quam grediebantur reliquentes; impletum q; est
quod dictum est per iohel propheta, residuum locustę comedit erugo & resi
duum erucę comedit brucus. & residuū bruci commedit rubigo. ita & hoc ac
tum est tempore. ut residuum pr̄ inaspro terret tempestas. & residuum tē
pestatis exurit & siccitas. & residuum siccitatis auferrit hostilitas;

XXXIIII His itaque cum haec praeda pergentibus hilpericus uero nostri tempo
ris & herodis ad uillam calensem quę distat a b ad urbe parisiaca quasi
centum stadus accedit, ibi uenationis exercq; quadā uero die regressus
de uenatione iam sub obscura nocte. dum de equo susciperetur. & unam manum
super scapulam pueri teneret · aduenient quidam eum cultro percus
sum barcellam tentorio quę ictu uehementius personuit; statim que fluente

cãpia ſanguinis tamper oſ quamper adritum uulneriſ iniquum fudit ſpm̃; quãuſtro ma
lariam gereſſerit ſuperiuſ lectio docet; Nam regioner plurimaſ ſepiuſ deuaſtauit adq;
ſuccendit, dequibuſ nihil doloriſ ſed lętitiam magiſ habebat. ſicut quãdõnero cum
inter incendia palatii trecg dum decantarẽ ꝓ ſaepe hominiſ profacultatibur eorũ
iniuſte pũniuit, Jncuiuſ tempore pauci quodam modo epiſcopatum clerici meruerunt; erat gõlę deditus. cuur dr uenter fuit, nullum qui ei ſibi adrenebat eſſe pru
dentio rem; conficit qui eduor libroſ quaſi ſedulium meditatur. quorum uerſiculi
debiles nulliſ pedibur ſubſiſtere poſſunt, Inquibuſ nondum intellegebat prolon
giſ ſillabiſ brebiſ poſuit & probreuibur longaſ ſtatuebat, & alia opuſcula uel hym
naſ ſiue miſſaſ quęſi nulla ratione ei ſuſcipi poſſunt, cauſaſ pauperum exoſaſ
habebat, ſacerdotẽ dñi aſſidue blaſphemabat; per alunde magiſ dum ſecretaur eſ
ſe & exercebat rędicula uel iocaſ quam de aeccleſiarum epiſ; illum ferebat leuem. ali
um ſuperbum, illum habundantẽ alium luxorioſum, illum adſerebat elatum. hunc
tumidum, nullum plurodio quam eccleſiaſ habeni; aiebat enim plerumque, ecce
pauper remanſit fiſcuſ noſter; ecce diuitiae noſtrę adaecleſiaę ſunt trans latę
nulli penitur niſi ſoli epiſ regnant; perit honor noſter. & quem latureſt ade
piſcopaſ cuuratum; haec agens aſſidue teſtamenta quae in eccleſiiſ conſcripta erant plerumque diſrupit ipſaſ que patriſ ſui precepti onẽ. putauit quod
remanere quuuoluntatẽ eius ſeruare ſepe calcare. etiam deſquidine atque
luxoria nonpoteſt repperi incogitatione quod non perpetraſſe & inopere, noua
quęſemper adledendum populum ingenia perquirebat; Nam ſiquoſ hortem
pore culpabiles repperiſſe & oculoſ eiuſ iubebat erui. & preceptionibur quaradiu
dicer proſuiſ uoluntatibur dirigebat haec addebat, ſiquiſ precepta noſtra contemp
ſerit. oculorum auulſione multetur, Nullum umquã punire dilexit anulla
dilectaur eſt, ideoque cumſpm exalaſſe & omniſ eum reliquerunt ſui. malulfuſ autẽ
ſilua nectenſis epiſ quiam tertia die intentum pro ſedebat & ipſum uidere non
potenat uteum interepmtum auduit aduentę, ablutumque ueſtimentiſ me
lioribus induit. noctẽ in hymniſ deductam naui leuauit. & in baſilica ſci uin
centi quę eſt pariſiuſ ſepeliuit fredegundã reginã in eccleſia dere lictã.

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI UIII

I De conluſione carnotenſi & auriludunenſiũ,
II Quod fredegundiſ in eccleſiam confugit & de theſauriſ ad hildebertum ductaſ;
III Quod gunthramnus rex pariſſi uenit.
IIII Quid idem rex eaquae de regno hari berchi erant ſibi ſubegit
V Quod legati hildeberti & fredegundę requirunt
VI Quod rex populum petit, neuir fratriſſ eius interfi ciatur

VII Quod rigunthir adesiderio thesaurir ablatur attentaest

VIII Quodgunde ualdur inregno eleuatur est &derigunde filiae hilperici regis;

VIIII Designir quae apparuerunt;

X Deincendio regionir tanenicest &urtutesi sci martini.

XI Deincendio &praedis pictauic urbis.

XII delegatus hildeberthi regis ad gunthramnum principem missis.

XIII demalitia fredegundis;

XIIII Deaggressu praetextatic episcopi

XV Depromoto episcopo

XVI deeo quodregi dictumest utsecautum redisset neinterficeretur

XVII quodregina inullam abireiussae

XVIII quodidem emisit quibrunichildem le

XVIIII defuga &custodia eberulfi; &derest

XX demalitia eius

XXI depraeda urbis picta uensis;

XXII quodgundo aldus ciuitatem circuit

XXIII deiniuria magnulfi episcopi

XXIIII quod exercitus inantea accessit;

XXV deinterritu eberulfi

XXVI delegatusgundo ualdi

XXVII derelliquiar sci sergii martyris.

XXVIII dealius gundo ualdi legatis, truu suu uenit.

XXVIIII quodchildeberthus adgunthramnum pa

XXX quodgundo ualdus conuenar abiit

XXXI debasilica sci uincenti martyris agunth

XXXII deconlocutione gun[illegible]nthis uastata do aldi cum exercitu

XXXIII debello contraurbem;

XXXIIII deinterritu gundi ualdi;

XXXV deinterritu sagittarii episcopi &muumoly

XXXVI dethesauris mummoly

XXXVII degi gante.

XXXVIII deuirtute sci martini

XXXVIIII dedesiderio &uualadone

XL defame anni praesentis

INCIPIT LIBER VII.

Defuncto igitur hilperico inuentam quequam diu quaesierat mortem. aurilianensis cumblesensibus iunctis super dunensis inruunt. eosque inopinantes potierunt. domus & annonasque mouere habile non potentum incendio tradunt. percontra diripiunt. atque ter quas leuare potuerunt sustulerunt. quibus discedentibus coniuncti dunensis cum reliquis carnotenis deuestigio subsecuntur. similis sortis eos adficientes. qua ipsi adfecti fuerant nihil indomibus uel extra domus ~~uel dedomibus~~ relinquentes cumque adhuc inter se iurgia commouentes deseuirent. & aurilianensis contra hos arma consultarent intercedentibus comitibus pacisque inaudientiam dataest; sic & ut indie quo iudicium erat futurum parsque contra partem iniuste exarserat. iustitia mediante componerent & sic abello cessatumest

Interea fredegundis reginam uiduata parisius aduenit & cum thesauris quos infra muros septa conclusetant adecclesia confugit. atque

ero thesauros quapudullã kalam ſemam ſerant
rum quodnuper fecerat, theſaurum leuauerunt.
c apud meldenſem commorabatur urbem
egundis uxor regina accepto conſilio lega
t dicens: ſcio pussime pater non latere pietati
præſens tempus plurs obpresserit inimica. ut
nuenire iustitiam; Ideirco supplex nunc depræ-
catur mei obitum sunt Innexa custodiantur,
lliur ait: Omiseri & semper perfidi nihil in
ro missis permanenter. ecce omnia quaemihi
erico rege pro uam pactionem scripsit ut me
rré diuderent. ecce pactionem ipsas. ecce manus
nc conuentiam confirmatus & quanunc
am childebertum suscipere debeam quemmihi
cere inimicum; cui legati dixerunt Strana
mentem intr cundia coepit ut nihil nepoti tuo debitsque polliceatur indulgeat
uel illa quae de regno childeberthi debentur auferre desirre, quibus ille ait
ecce pactionis quae inter nos factae sunt utquisque sine fraudis uoluntatem
parisius urbem ingrederetur amittere partem suam. essi & que polloctus mar
tyr cum hilario atque martino confessoribus iudex ac per tributor, post haec
ingressus est germanus meus sigyberthus qui iudicio di interiens amisit
partem suam, similiter & helpheric us gessit, per quae ergo transgressiones
amiserunt patres suas, Ideoque quia illi iuxta di iudicium & maledictio
nibus pactionũ defecerunt. omnem regnum charibertht cum thesauris. meis
ditionibus. legem opitulante subiciam, Nec exinde alicui quicquam pisi spon
tanea uoluntate indulgeam; Absit ate igitur uos semper mendacis aperti
di & haec regi uestro referte.

Quibus discedentibus legatis iterum hildeberthi adante dictum regem ue
nisunt. fredegundem reginam requirentes atque dicentes; Redde homici
dam quae amitã meã sugillas ut. quę patrem interfecit & patruum
quę ipsos quoque consubrinos meos gladio interemit, Talle Inplacato inquid quẽ
habemus cuncta decernimus taxtanter quid oporteat fieri, Nam fre
degundem patrocinio suo fouebat, ipsamque sepius ad conuiuium euocans
promittens se eis fieri maximum defensorem; quadam uero die dum
pariter admensam epularentur regina consurgens & uale

400

VII Quod rigunthir adesiderio thesau
rir ablatus stentaest
VIII Quodgund- ualdus inregno eleuatus
est & derigunde filiª hilperici regis;
VIIII Designis quae apparuerunt;
X De incendio regionis tanensis & ur
tensi sci martini.
XI De incendio & praedis pictauę urbis.
XII De legatis hildeberthi regis ad
gunthramnum principē missis.
XIII De malitia fredegundis;
XIIII De egressu praetextatę episcopi
XV De promoto episcopo
XVI De eo quodregi dictumest ursecau
tum redisse & neinterficeretur
XVII Quodregina inullam abire iussaē
XVIII quodidem emisit quibrunichildem le
XVIIII De fuga & custodia eberulfi; & de rest
XX De malitia eius
XXI De praeda urbis picta uensis;

INCIPIT LIBER VII.

Defuncto igitur hilperico inuentam quequam diu quaesierat mor
tem. aurelianensis cum blesensibus iunctis super dunenses inruunt.
eosque inopinantes potuerunt. domus & annonasque mouere habile non potuerunt
incendio tradunt. pecora diripiunt. atque ea quae leuare potuerunt
sustulerunt. quibus discedentibus coniuncti dunenses cum reliquis carno
tenis deuestigio subsecuntur. simili sorte eos adficientes. qua ipsi adfec
ti fuerant nihil indomibus uel exitu domus ~~uel dedomibus~~ relinquentes
cumque adhuc inter se iurgia commouentes deseuirent. & aure
lianen sis contra hos arma consumerent intercedentibus comitibus pacisque
inaudientiam dataest; subito ut indie quo iudicium erat futurum
pars quę contra partem iniuste exarserat. iustitia mediante compone
retur & sic abello cessatum est

Interea fredegundis reginam uiduata parisius aduenit & cum thesau
ris quos in fine murorum septa conclusserat ad ecclesiā confugit. atque

dh Uemet dns meus & suscipiat
regnum fratris sui est inquit
mihi infans paruulus quem ne
ulnis ponere desiderant mei prae
eius humilio dicioni; Comperta
gunthramnus rex de fratris excer
su amarissime fleuit. Moderato
quoq; planctu commotu exercitu
parisius dirigit, cumq; ille infra
muros susceptus fuisset child
ebertus rex nepus eius ab alia ad ue
nit parte.

IIII Sed cum parisiaci recipere nolent
legatu ad gunthramnum
regem dirigit dicens,

aegrm modo fouetur epō, Reliquor uero thesauror quapudullā kalam ꝑmanſerant
inquibur erat miſſurium illud aurrum quodnuper fecerat, theſaurrii leuauerunt.
& ad hildebertum regem quitunc apud meldenſem commorabatur urbem
uelocitter transierunt; III Fredegundis igitur regina accepto consilio lega
tos adgunthrammum regem mittit dicens: scio pussime pater non latere pietati
tuae qualiter utrumque usque ꝓsens tempus ꝓrr obpressorit inimica, ut
nullus derebus sibi debitis possit inuenire iustitiam; Idcirco supplex nunc deprae
cor ut placita quę inter nos post patris mei obitum sunt innexa custodiantur,
Tunc gunthrammus rex legatis illius ait: O miseri & semper perfidi nihil in
uobis uerum habentes neque inpromissis permanentes. ecce omnia quae mihi
pollicitę estis relictis. cum hilperico rege nouam pactionem scripsistis ut me
a regno depulso cuitates meas inter se diuiderent. ecce pactiones ipsas. ecce manus
uestrae subscriptiones quibus hanc conuentiam confirmastis & quanunc
fronte quaeritis ut nepotem meum hildebertum suscipere debeam quem mihi
uestre per uersitate uoluistis facere inimicum; cui legati dixerunt Stranta
mentem intercundia coepit ut nihil nepoti tuo debitis quę pollicitus er indulgear
uel illa quae de regno childeberthi debentur auferre desitre, quibus ille ait
ecce pactiones quae inter nos factę sunt utquisque sine fraudis uoluntatem
parisius urbem ingrederetur amittens e partem suam. essę quę polloctus mar
tyr cum hilario atque martino confessoribus iudex ac tributor, qui posthaec
ingressus est germanus meus sigyberthus quiiudicio dī interiens amisit
partem suam, similiter & helpericus gessit, per quas ergo uarias gressiones
amiserunt pagos suas, Ideoque quia illi iuxta dī iudicium & maledictioni
bus pactionū defecerunt. omnem regnum charibertht cum thesauris meis
ditionibus. legem opitulante subiciam; Nec exinde alicui quicquam pisi spon
tanea uoluntate indulgeam; Abstinete igitur uos semper mendacer aperti
di & haec regi uestro referte.

Quibus discedentibus legatis iterum hildeberthi adante dictum regem ue
niunt. fredegundem reginam requirentes atque dicentes; Redde homici
dam quae amitā meā sugillas ut quę patrem interfecit & patruum
quę ipsos quoque consubrinos meos gladio interemit, Nulle inplacato inquid quę
habemur cuncta decernimus uarietatis quidoporteat fieri, Nam fre
degundem patrocinio suo fouebat, ipsamque sepius adconuiuium euocans
promittens se eis fieri maximum defensorem; quadam uero die dum
pariter admensam epularentur regina consurgens quale

dicens a rege detinebatur dicente sibi; Adhuc aliquid cibi sume, cui illa, indulge ipsi quid deprecor domine mi quia uxoria consuetudinem mulierum contigit ut pro concepto consurgam, haec ille audiens obstupuit. sciens quartum esse mensem ex quo alium ediderat filium, tamen permisit ea consurgere prioribus quoque de regno Hilperici utentes ansoualdus et reliqui ad filium eius quietem ut superius diximus. quattuor mensium se colligerunt quem chlotharium uocitauerunt exegenter sacramenta per ciuitates quae ad chilpericum prius aspexerant ut scilicet fideles esse debeant gunthramno regi ac nepoti suo chlothario; Gunthramnus uero rex omni quae fideles regis chilperici ponrecte diuersis abstulerunt iustia intercedente restituit ac multa ex ipse ecclesiis conferens. testamenta quoque defunctorum qui ecclesias heredes instituerunt et ab chilperico comprehensa fuerant restaurauit; ac ultra se benignum exibens ac multa pauperibus tribuens. VI. Sed qui a nonnulli fidus ab hominibus inter quos uenerat ar misse missi nunt nec umquam ad ecclesiam aut reliqua loca quae se delectabat sine gaudi pergebat custodia; unde factum est ut quadam die dominica post quam diaconus silentium populis ut misse audirent indixit rex conuersus ad populum dicens. Adiuro uos omnes cum muliere b; quae adestis. ut mihi fidem inuiolatam seruare dignemini nec me ut fratrem meum super fecistis interimatur, liceat que mihi uel tribus annis nepotes meos quimihi adoptiui facti sunt filii enutrire; ne forte contingat quod diuitias eterna ne patiatur utillis paruulis me defuncto simul pereatis. cum degenere nostro rabustius non fuerit qui defendat, haec eo dicente omnis populus oratione m pro rege fudit ad dnm;

VII. Dum haec agerentur rigundis chilperici regis filia cum thesauris suis scriptis usque tholosam accessit et cernens se iam ad terminum gothorum esse propinquam. monere sine cepit. decentibus sibi. tam preter eas quas oportere eam ibidem commorari cum ipsi fatigati detinere uestimenta haberent inculta. calciamenta sarta ipsorque equorum atque carrucarum apparatus adhuc sicut plaustris euectis erant seorsum esse disiunctas. oportere potius omnia haec prius diligentius stabilire. et sic in tanere profecta accipi cum omni elegantia absponso. ne forte si inculta inter gothas apparerent inriderentur ab ipsis; dum ergo hic retro detentur excursus mortis chilperici regis in aure desiderii ducis inlabitur; ipse quoque collectis secum uiris fortissimis tholosam urbem ingreditur reperto que

ther auror abstulit depotestate reginę. & in domo quadam subsigillorum
munitione acurorum fortium custodia mancipat, deputat reginę uectum ar
VIII tum donec adurbem regrederetur]Preuero admum molum cumquo fędur
ante duor annor ipsienit propensuit; monstrabatur tunc mummolus in fine mu
ror auennicę urbis cum gundualdo cui 1us ipsi libro superiore memini m us, quicon
iunctus cum supra dictus ducabur. limo uicinum accedens briuacur retia uicum in
quo scs marcianus nostri uitauunt martyr discipulus requiescit aduenit, ibi
que parmae superpositus rexcest leuatus Sed cum tertio cum eodem gemuent ce
cidisse fertur. ita utrux manibus circumstantium sustentatori potuisset;
deinde ibat per ciuitatem in curtu positus; Rigundis uero basilica scae mariae
tholosae in qua regnoualdo uxor cuius supra meminimus hilperi cum metu
ens can fugeret residebat. Ragnoualdus uero de hispanis rediens uxo
ri facultatique restituitur; Legatio nis eni causa hispaniam petierat
a rege gunthramno directus; Magno ea tempestate incendio basilica
ante dicti martini beati apud briuam uicum abiminente. hoste cre
mata est; ita utram altarium quam columnę quae ded uersis marmorum
generibus aptata erant. abigne dissoluerentur Sed ita haec deder
in posterum a ferrpolo epo repanata est tam quam sinihil malis pertulerit,
Uehementer enim admirantur uenerantur que hunc scm incolę eo qd
VIIII plerumque uir tutes eius experiantur Erat enim cum haec agebant
mensis decimus tunc apparuerunt in cocidibus uinearum palmites noui
cum uuis deformatis;]Arboribus flores; pharus magna per caelum dis cur
rensque prius quam lux ipsi die fieret late mundum inluminauit; Apparu
erunt & iam in caelo & rubri a parte septemtrionali columna ignea
quasi de caelo pendens per duarum horarum spatium uisa est. cui stella
magna superposita erat, ipsa de quo enim aeris tremuit. & multa alia
signa apparuerunt. quae ut opinor ipsius gund ualdi interitum nunti
arunt.]Igitur gunthramnus rex comites suos adcon prehendendos
X ciuitate quar dam sigiberthi fratris sui accepe
rat direxit. ut exegentes sacramenta suis ei ditionibus subiugarent,
Turonici uero atque pictaui ad hildebertum sigiberthi filium tunc
sine uoluerunt, sed commoti bituri gi. conuocati uenire disponunt
atque ipsius terminum turonicum ignibus facere coeperunt; Tunc maro la
tense ecclesiae termini turonici in qua rei martini reliquiae habebantur
igne ndio concremarunt Sed uirtus beati adfuit ut in tam ualido

incendio pallulę quae super altarium fuerunt positę non consumerentur
abigne; & non solum ipsę sed etiã herbolę olim collectę alterioque locatę ne
qua quã excusę sunt; Qua incendia uidentes turonicę legationem mittunt di
centes. Melius sibi esse adtempus gunthchramno regi sub di quãcuncta
xi incendio ac ferro uastari. Confestim autem post mortem hilperici ga
ricus dux lemouecas accessenit. & sacramenta denomine childe ber
thi susceperat; exinde pictauis ueniens abipsis receptus est & ibi mora
batur; Audiens uero quae turonici patiebantur mittit legationem obtestans
nenor adparte gunthchramni regis tardare deberemus. si nobis uellimus eã
consulatum. sed meminerimus potius sigiberthi quisquondã genitor childeber
thi fuit; Nos uero haec rursum epo & caeuibus mandatis remissimus; quodnisi
se adtempus gunthchrãno regi sub dederent similia paterentur; Adserentes hunc
esse nunc patrem. super duos duos filios. sigiberthi scilicet & chilperici quie
fuerunt adoptati & sic tenere regni principatum. utquondam chlotharius rex
fecerat patereius; his quoque non adquiescentibus gallicus decurritate e
greditur. quasi exercitum adducturus; Inurbe uero. eberonem cubiculariũ
childeberthi regis relinquens; Sicharius uero cum illa chario aurelianen se
comite quitunc turonus accaperat. exercitum contra pictauos commouet. ut scilicet
abunae parte turonici abalia biturigi commoti cuncta uastarent; quicum adter
minum propinquassent. adomus concremare coepissent. miserunt adeos
pictauis legatos dicentes; Petimus utrusque placito quodinter se gunth
chramnus & childebertus reges habeant sustentare, quodsi conuenit utpa
gos hos rex gunthchramnus accipiat non resistimus. sin aliud dominum nostrũ
recognoscimus cui seruire plenius debeamus. Adhaec illi responderunt
Nihil nobis de hac causa pertinet. nisi tantum iussa principis adimplere,
Nam si non luerint cuncta ut coepimus deuastamus; cumque in hoc res ag
retur ut uniuersa incendio praedę atque captiuitati traderentur. electa
est de ciuitate hominibus childeberthi. sacramenta gunthchramni regis de
derunt post longo tempore ea custodientes;

xii Igitur aduenientes placito directi sunt ad hilderichum regẽ egidius epis
gunthchramnus boso. sigi ualdus & alii multi adgunt chramnum regem
Ingressique adeum ait episcopus. gratias agimus deo omnipotenti quod te post multos labores regionibus tuis regno que restituit; cui rex
ait, Illi enim dignas sunt gratiae referendę qui est rex regum & dns dominorum; quibus sua misericordiae operire dignatur est, nã non tibi, cuius consilio

doloso:
, ac periurus regionis meae anno superiore incenserunt; quinumquã fidem
integrẽ cumullo homine habuisti. cuius dolositas ubique disp gitur. quinon sacer dotẽ
sed inimicum regni nostri esse declator; Adhaec uerba eps incundia commotus
siluit; unus autem exlegatos dixit, supplicat nepus tuus: hildeberthus incautatus
quas pater eius tenuit reddi iubeas; Adhaec illerespondit; Iam dixi uobis prius
quia pactionis nostre mihi haec conser un ideo que eas reddere nolo; Aliusquoque
legatorum ait, Rogat nepus tuus ut fredegundem maleficã per quã multi regeri in
terfecti sunt reddi iubeas adulascendã mortem patris patrui uel consubrinorum
suorum; Atille; tu dic ei inquid inpotestate non potentis quia filiũ regẽ habeas sed
ea que conspicillã adseruas uenisse non credo; post hos gunt hũnus boso quasiali
quid suggesturus adregem accedit. & quia soluetat gund ualdũ manifeste regẽ
leuatum arripiant reuerbaeuisat; O inimica regionis regnique nostri. qui propẽ
ea ante hos annos orientẽ ingressus es. ut ballomestem quondã sicenum uocabat rex
gund ualdom. super regnum nostrũ adduceris. semper perfide & numquã custodi
ens quae promittis; cui ille. tu inquid domnus & ex regali insolio resedis. & nullus
tibi adeadque loqueris ausus est respondere. insontẽ enim me debac causa. profite
or; Ac si aliquis est similis mihi qui hoc crimen ipp gitur occultẽ ueniat nunc palã
& loquatur, tunc ó rex piissime ponens hoc in di iudicium. ut ille discernat cum nos
inuenius cãpi plantiae uiderit demicaste. Adhaec cunctis silentabus. addidit rex,
omnibus aũt haec causa animas accendesse deb&. ut repellatur a finibus nostris.
aduena cuius pater molinas gubernauit. & ut uere dicã pauper eius pectinibus
insedit lanas que conposuit. & quã quã possit fieri utunus homo utriusque ar
tificii magisterio subderet. sed increpatq onẽ tamen regis quidam ex ipsis respondit,
ergo duos ut aduersetis pater hic homo habuit lanarium simul & molinarium. quod
absit ait rex ut tam inique loquaris; nonenim auditum est unum hominem
praeter spiritalem causã duos habere posse pariter genitores, Deinceamimul
tis soluerant. in: ru respondit alius legatorũ dicens; ualedicamus tibi ó rex quã
quia sedere nioluisti cautissime nepotes tui scimus saluam esse securim que fratrũ
tuorum capitibus est defixa. celerius tuum libstruit defixa cerebrum. & sicut cum scan
dalo discesserunt, tunc rex his uerbis succensus. iussit super= super capita eorũ
preca equorum stercora putre facta fastulas. palcas aefenum putridine
dissolutum, ipsũque foetid um urbis lutũ, quibus derebus maculati grauiter non si
ne inmensa iniuria atque contumelia abierunt;

XIII Residente uero fredegunde regina in ecclesia parisiaca leonardus ex domestico
quitaine aburbe tholosa aduenerat. ingressus ad eã causas cõtumeliae iniurias

qu efiliae eurnarit re coepit dicens quaiuxta imperiũ tuũ accessi cumregina
h
rigunde acuidi humilitatẽ eur. uelqualiter expoliataest athessauris &
omnibus rebus ego uero perfugam dilapsus ueninuntiare domine meae quae
gerta sunt, haec illa audiens furore commota iussit eum inipsa eccleria spoliare
pudatum que uestimentis ac baltheo quod & munere hilperici regis habebat di
cedere a sua iub& pntesentia; cocos quoque siue pistores uel quoscumque de hoc
q̃nere regressus esse cognouit eos q̃ spoliatos que ademancatos reliquid, Nec
tarium autem baudegysely epi fratre. nefandis accusationibus cũ rege tempta ut
obruere; Adserens eum de thesauro regis mortui multa portasse Sed & de prip
tuarii s tam terzone quam uina multa eum abstulisse dicebat. petens ut uinctus
carceribus tenebris truderetur; Sed patientia regis fratris que auxilium fieri
non permisit &; multa quidem ibi uana exercens nonmetuebat dm incultus eccle
siam petebat auxilium, habebat tunc temporis secum audonem iudicem quiq
tempore regis inmultis consensenat malis. Ipse enim cummunmolo praefecto
multis defraudis quitempore hildeberthi regis senioris ingenui fuerunt publi
co tributo subacti; qui post mortem regis a bipsis spoliatur ac denudatus est ut
nihil ei praeter quod super se auferre potuit remaneret, domos eni q̃ius
incendio subdiderunt, abstulissent utique & ipsam uitam nisi cum regina
ecclesia expetiss&

xiiii Praeterea tatum uero epi m egressus coepit quemcumque rhoto maginsis post excer
sum regis de exilio expetenter. cum grandi laude ciuitati suae restituerunt
post reditum uero suum. ad urbem parisiacã aduenit ac se gunthra
no regi repsentauit. exortens ut causam suam diligenter exquireret Ad se
rebat enim regina eum non debere suscepi. qui furis & pernicium quadraginta
quinque epõrum a sacerdotali officio segregatur; cumque rex probae causa
synodum excitare uellet nagin modus huius urbis epis proomnib; respon
sum reddidit dicens; Scirote et penitentiã indictam a sacerdotibus. non ta
men eum prorsus ab episcopatus remotum. & sic a rege susceptus atque con ui
o eius ad sertur ad urbem suam regressus est

xv Promotus uero quin dunense castro ordinante sygiberto rege epis fuerit
instructus. & post mortem regis amotus fuerit. eo quod castrum illud ess &
dioceseos carnotena. contra quem ita iudicium latum fuerit ut presbiteri
tantum officia fungeretur accessit ad regem deprecans ut ordinatione
episcopatus in ante dicto castro restitueret; Sed obsistente papola carno
tene urbis epo adducente, qua dioceseos mos est ostendente praeterea.

iudicium episcoporum nihil aliud potuit obtinere cum rege nisi ea quae sub
ipsius castri termino propria habebat teneret. Nam qua cum genetrice ad
huc superstite morabatur. VI. Commorante vero rege apud urbem parisiacam
venit quidam pauper dicens: Audivi verba orisme. noverisne qua fraud
fur cubicularius quondam fratris tui quaerit te interficere. Audivi enim
consilium eius ut veniens te matutina oratione ad ecclesiam aut cultro adpet
ret aut hasta te transfoderet. Obstupefactus autem rex misit vocari eum; quone
gam te debuit, rex metuens armis se valde munivit. nec penitus ad loca
sa vel alibi nisi valatus armatis atque custodibus procedebat. Fraud
fur autem non post multum tempus mortuus est. Cum autem magnus clam
morerentur adversus eos quipotenter cum rege fuerunt childerico suluer
quod abstulissent vel ullas vel res reliquas debebat alienari omnia que in
iuste ablata fuerant reddi praecepit sicut ea superius iudicatum est.
Fredegundem quoque reginam ad villa rhodomensim quae in rhodo magen
sim territorio est abire praecepit. Secumque sunt ea omnes meliores
natu regni childerici regis. Ibique relinquentes ea cum elanio epo
quidem rhodomago submotus fuerat ad filium eius se omnes tulerunt promit
tentes qui ibi studiosissime nutriretur.

Post quae autem fredegundis regina ad supra dicta villam abiit. cum esset
valde maesta quod de portestate ex parte fuisset ablata, meliore se existimans
brunichildem misit occulte clericum sibi familiarem quem circumuentam
dolis interficere posset; ut delicias circumsedere subiacere ineuntes subderet famulatui
ubi ea opprimi posset. Ecclesia perculerat: veniens igitur clericus cum diverti in
genuit se eidem commendauit dicens: A facie fredegundis regine fugio de
perens auxilium tuum: corpore et re omnibus pedere humilem earum
oboedientem a regine privatum. Sed non longo tempore interposito
quae lexerunt eum dolose ad eos missum. Vinctus que accessus cum regi
pertexeret occultum reddere promissus est ad patronam. per eorum. quoque
acta fuerant. effatus quod iusta pati non potuisset. manu ac pedum
abscisione mulctatur.

Hinc ita gestis cum rex gunt—hramnus caullone regressus. mortem fra
tris conaretur inquirere. Regina crimen super eberulfum cubicularium
imposuisset; rogatus enim fuerat ab ea ut post mortem regis cum ipsa. resede
re. sed obtinere non potuit. Hac ergo inimicitia pullulante. adserunt
regina abeodem principem interfectum. ipsi que multa de thesauris

abstulisse & sic in turonicum abscessisse; Ideoque sinex mortem fuerint desidetate & ulcere. mouerit huiur causę hunc esse signiferum; tunc excuterunt omnib; obtamatibur qđ non modo ipsũ uirum sed & iam p̃ geniem ęius in tho nam generatione delere. utp̃ horum pecẽ consuetudo auferret iniqua. pereger amplius perficerentur, quodcum eberulfus conperisset basilicam scī martini cuius ser sępe peruaserit expetuit; tunc data occasione ut custodiretur duri lianensis atque blesensis uicissim ad has excubias ueniebant Impleaq; quindecim diebus cum preda multa reuertebantur adducentes iumenta pecoꝝ uel quodcumque diripere potuissent; Ille uero qui beati martini iumenta abduxerunt commota altercatione sẽ in inuicem lanceis tenus fixerunt Duo quimulas diripiebant addominum ultimi cuiusdam accedentes potũ rogare coeperunt; cũque ille se habere negaret. eleuatis lanceis uterum uterus foderent hic extracto gladio utrumque perfodit; cęciderunt ambo & mortuiꝰ Tumulata tamen scī martini feddi tasunt; tantaque ibi postea facta sunt mala per horaurilianenses gestas ut pene queant explicari.

Dum haec autem agerentur ne ipse uir eberulfi diuersis concederentur. aurum argentũque uel alias meliores species quas secum retinebat in medio exposuit; quod uero commendatũ habuit publicatum est. Greges & iam. equorum per corum iumentorum que diripiuntur; Domus uero ipsius municipia quam dedominatione ecclesiae abstulerat. refecta annonis uno atque tergoribus reb; que alius multus. adplene spoliata est nec ibi aliud quã pariter uacui remanserunt, ex hoc nonmaxime suspectus habebat quin causis eius fideliter currebamus; promittens plerumque quod si um quã adregis gratiã peruenire in nobis haec quem perferebat ulcisci eur; Dñs enim nouit cuiarchana pectoris reuelantur. qui a depuro corde quantum possumus & quãquã multas nobis iniurias prius dereb; scī martini fecisset; extabat tamen causa ut eadem obliuiscerem eo quod filium eius de sco lauacro suscepissẽ; Sed oredo infelicis ille maximum fuit impedimentum quod nullo reuerentiã sco praestabat antestiti; Nam sępe cedens ipse in pũ atrium qđ ad pedes beati erat exegit. exercens assiduae ebrietatis acuanitatis; preterea quoque unum proeo quod ei unum dare differret. cui ia crepulatus a spiceret elisum super scam̃num pugnis aduersis ictibus uerberauit. ut pene animã reddere uideretur, & fecisset forsi tã sibi medicorum uentose basilicae manus non sub uenissent; habebat enim pro timore regis in prium salutariũ beatę basilicę mansionem. Cum autem presbiter quidam ostia retinebat claustis reliquis recessisset. per illa salutaria ostia intro eunter. puellę cum reliquis pueris eius;

suspiciebant picturas parietū, ymabant qu eornamenta beati sepulchri quod
ualde facinoꝛosum religiosis erat, quod cum presbiter cognouisset defixis clo
uis super ostiū intrinsecus sera praeuit, haec ille cū post caenā uino madidus
aduertisset, & quos in basilicam ipsa nocte orationis gratia psallentes furi
bundus ipse gredi uidit; Neque contentus acmaledictionibus urguere coepit
illud ipse urgia exprobans quod ego eū uellem a sci antistis fimbriis separare,
Sed ego stupens quaenā eū coepisset insania blandis sermonib; mulcere cona
tus sum, sed cum eius furias uerbis lenib; superare non possem, silentio decreui
tome tacitum ipse in dem ad presbiterum conuertatur: euomq; que ipse eum
multa conuicia mihi & illū uerbis procacibus & me diuersis obprobriis impugna
bat; Nos uero cū audissemus eū ut ita dicā agi a demone, egressi basilicae sca
scandalū uigiliasque finiuimus. Illud maxime ipse indignum ferentes q̄d ad hoc iur
gium absque reuerentia sci ante ipsius sepulchrum antistis excitauerat;
His diebus uidi somnium quod ipse ipsa basilica retuli dicens; Putabā me quasi in hac
basilica sacro sca missarum solemnia celebrare, cumque ad altarū cum oblatio
nibus pallio fori coꝛ8 per ui & subito ingredientem gun thrū Num regem conspi
cio, quinnocē magna clamabat exercitu ipse inimicū generationis nostre euel
lite homicidā a sacro di altario, at ego cū haec audirē ad me conuersus dixi
ad me haec de pallio altaris ipse felix quo sacre muniere contegunt. Nec hinc
abicias; cūque adprehenderis laxa eū manu & nonnihil iter detenear, ego
uero expansis manib; contra pectus regis meū pectus aptabam dicens: Noli ecere
hunc hominem de basilica sca reū periculū patiaris. Nec sic ante eius pauor
ante confodiat, nolite proprio iaculo ipse interimere. qui hoc si fecerit presentem uitā
aeternāque carebit; Sed cū rex mihi resistere nullatenus palleū. & post me uenie
bat; ego uero ualde ubi molestus eram, cūque reuertere ad altarium adprehen
debat palleū sed rursū relinquebat; dū hunc tū rapide retinebat. & ego nil
nihil iter resistere rem. euge laui pauore conterritus. ignarus quid somniū indicaret,
igit cū ei ista narrare cepissem at, uerū ē somnium quod uidisti. quod ualde cogitatio
ni meae concordat; cui ego, & quid putas cogitatio tua Et ille deliberatū
ipse quid habui. ut sime rex ab hoc loco iuberet extrahi. ab una manu pallae alta
ris tenere. ab alia uero euaginato gla dio te prius ipse fecto. quantas cūque
de inceps clericos reperissem in mortē prosternere, nec mihi post haec erit inlu
ria lesa subcubere. si de huius sci clericis accipere ultionem. Haec ego audiens
& stupens admirabā quod erat, qua per hos quos diabulus loquebatur, prius
quā eni in dm ullū amore habuit, pā duci ad inluberta te, equidem ac pe conte

per regiter pauperū uineas que dimittebantur. quod si expellebantur abhis quorū
euertebant laborē statim asinus perculsebantur, Naminhac angustia quaestū sepe
commemoratebat. quodper beati antistitis absentiā iniuste. Denique anno supe
riore commotā quendā leuē. & cumbur ecclesiae actorem fecit ipetrepellari. tunc post
posita iustia per quasolum ecclesia possedebat subspecie emptionis abstraxit. data
ipsius hominis partem auream balteisui sed & alia multa perisse egitur que infinē
utre suae quem in posterū explanamur

Rex igitur decimo childeberthi regis. rex gunt— hramnus commotus gentibus
regnisui magnum iussit exercitum, sedparr maior cū aurelianensibus atque biturigi
pectauum petit, excerrerunt enim defide quā rege promisserant; miserunt que prius
legationem utrū eum reciperent utrū suscuperent abhis annon, sedepis loci maiores duresus
cepit hor tuntios; atilly infinitum minum ingressi. praedes incendia atque homicidia
faciebant, hinero quicū praeda reuertebantur per aronicū transeuntes. simlē
illis quilam sacramenta dederant faciebant, tautipse quoque ecclesiae incendere
& quecumque inuenire potuissent diripererentur, quodsepius actū, duilli adregē
egreconuertērent. Sedcū exercitus propius adurbē accederet. & iam parr maxi
ma regionis deuastata cerneret; tunc miserunt tuntios fidelis sē rege gunt— hra
no fatentes. atilli infra muros urbis recepti. super epm inruerunt dicentes eum in
fidelē ee, illeuero cūse ab his cernens coartatum. effecto unum desacris ministeriis
in
calicē aureū & num mis ma redactū. sē populū que redemit

Gund ualdus uero pectauum accedere uolut. sedamust, audierat enim iam con
tra sē exercitū commouere. Ipse enim gratibus enim quae si gy berthi regis fuerunt
exnomine regis childeberthi sacra mtta suscipiebat. In reliquis uero quae aut gunt
hramni aut hil perici fuerant nomine suo quodfidem seruarent luitebant
Posthaec ecclesiā accersit, susceptaque sacramenta munerauit que prius
petrogoricū adgreditur, gratanter epm tunc iniuriatū reliquid. proeo qd
susceptus abeodem honorifice nonfuisset

Exinde tholosam digressus. emisit nuntium adinulfum epm cuitatis utrabeo
suscipereturs. sedille nonimmor prioris iniuriae quā per sigulfum quondā
quise in regno eleuare uolut pestulentat dicit cuib; suis Scimus enim regis
ee gunt— hramnum accepotem eius hunc aut nescimus un desit; estoteergo
parati & suo luerit desiderius dux hanc calamitatem inducere superiores
similiutsigulfus sorte deperiit, sit que omnibus exemplū nequis exire
neorū francorū regnū audeat uolare; his ita resistentib; & bellū parā
tib; aduenientē gundoualdo cūmagno exercitu, cū audissent qdsusanner

non possint susceperunt eū; post haec cū adconuuuū in domo eccleriae epī una
cum gundoualdo residente aut; Filiū chlothacri regis adseris sed utrum
sit utrum annon ignāramus; uel si possis undicare coepta incredibile habeāt
apud animos nostros datlle aut; ego regis chlotharium filiur & partem
regni deprae sentarium p cepturus & usque parisius uelocit accedā & ibi sedem regni
statuā, Cui episcopus ait; uerū ne festergo quod nullus de stirpe regnū suorum
remansit situ haec quae dicis impleueris, Inter har altēcationes cū haec mummo
lus exaudisset & eleuata manu alapis caedit eum dicens; non puta & utta dege
nēre & stultus ita magno regi respondeas Uerū & ubi desideriur de consilio epī
comperit quae fuerent dicta intercommotus manus in eū iniecit · caesumq; commu
niter hastis pugnis & calab; ac fune sed uinctum exilio damnauerunt. Resque
eius tā p priis quā ecclesiae integre ausserunt, uua ddo aūt quient maiordo
mus regis, ne h rigundis sē et sed dem copulauit; Reliqui uero quicūq eo abierunt
p fugam dilapsisunt · Post haec exercitus aburbe pectauia remotus. In
antea post gundoualdū pficiscitur: secumq; sunt eū de urbe niae. multi lucri
causa: sed pectauis supse inruerab; nonnulli inter empti plurimi uero spoliati sed eū,
hi aūt qui debis adexercitū prius iunxerant pariter abierunt; Itaque
exercitus ad doronum ā fluuiū accedens pre tolare coepit quid de gundo
ualdo cognus cens; Cuius ut supra dictum ē adherentes dux desiderius &
bladastis cum ut addo, ne maiore domus rigundis regine, erant enim primicū
eo sagittarius epūs & mūmolus · sagittarius enī ita promissionē de episcopatu tho
losano acciperat

Quumaūt haec agerent missi rex gunt hnēnus claudiū quendā dicens:
Si abieris inquid & eiectum de basilica ebérulfum aut gladio interimere aut
catenis uinxeris. magnis remuneribus locupleta bo, uerū tamē nefandae basilicae
iniuriā inferas omnino commoneo; Illeuero uenit uanitate atque auaritiae
dedit ur uelociter parisius aduolauit; uxoreni ei ex nelden sim territurio
erat: Uoluere animo coepit utrū fredegundē reginā uidere & dicens; si ea uide
ro elicere ab ea aliquid muneris possum, scio enī eam ē hominem atque direc
tus sum inimicā; Tunc accedens adeā de p sensa munere magna capiens p missio
nis multa felicuit utar ex tractum a basilica ebérulfum occidere & aut
circū uentū dolis catenis uinc & aut certe in pro eū ait interficiare.
Regressus aūt ad dunensium castrū comitem commonet & ut trecentos uiros
quasi ad custo diendas uiroma ea urbis portas adiungeret · sed ac ut cū uenis
set & per eorū solatiū ebérulfum posset obprimere, Cūq; comes locum uoluisset

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0179

cõmonefit & clãdiur turonur peraccessit: & cũiter agens ut consue toest barbarorũ
auspicia intendere coepit acdicere sibi ẽẽ contraria simulque inter rogare mulas
siurrur beatu martini depraesenq manifestaretur ipsperfidis. autcerte si aliquis
iniuriã ineum sperentabur intulisset & sipro tanur ultro se queretur. Igitur
post positas audiximus uiris quiadsolacium eius uenire. debuerent ipsead ba
silicã scãm accessito statimque ipsefelici eberulfo coniunctas sacramenta dare
coepit acuincere. peromnia sacro scã uelut uirtutem praesentis apresti spullum
ipsecauserur fore fidelio rem quitta cum rege causa seiur posse ex erere
hocem apudse consiliũ habuerat miserrimus pisi eũ perieranda decipere non
uincam. uerum ubi uidit eberulfus quodextalia cũsacramento inpria basilicam
acper-portacur uelsingula locae atria uenerenda promittere t credidit mise
ri hominum perieranq. Dieautẽ altero cum nos in ullam quasmilia xxx ab
urbe cõmoratemur adconuiuiũ basilicae scae cũeodem uel reliqui cumbur est ad
scitus: Ibique eum clãdiur gladiã ferire uoluit sipueriemur longius adstetisset
Uerũ tamẽ quãhaec eberulfus uiderat uanus aduertit. postquã aũt conuiuium
est finitum ipresimul acclãdur peratriũ domus basilicae deambulare coepe
runt sibi inuicẽ fidem accaritatem sacramẽtis intercurrentibus promittentes
hilaria loquentibus. aut clãdiur eberulfo; Delectat animo admetatum tuũ
haurire potiq siuina? documenta essent inmixta. autcerte potentioris um
libationem strenuetur tua requirent, haec eo dicente gaudiur eberulfus
eberulfus respondit habere se dicens. Omnia quae- uo luerit
admetatum meũ rep
perier, tantũ ut digneturdominus meus augurium ingredi mansionis meae;
Mittitque puerir unũ post alũ adrequirendã potentiorem ui. pa latium
ui delicet atque gazium; Cũque illũ apuerir relictũ solũ clãdiur conspe
xisset. educta contra basilicã manu ait; O martine beatissime sicmeorum
cum parentib; cro uidere; Iste lixenim indir crimine positur & hunc inter
ficere inanimo cogitabat. & ut autem sei antestatur metuebat. Tuncunu
epuerir cladiquierat rubustior adprehensum eberulfum tergo ualidi
orib; lacertis adstringit resupinatumque pectur eius adugulum dumpa
ratur; Rtclãdiur extracto abalteo gladio adeũ direxit; sed ille prolati
acingulo ferrũ sẽ. adpectusdum dum teneretur adaptat; Cũque clau
diur elevata dextera cultrũ eius pectori inicisset & ille monstruositer sub
arcella illius pugionem difixisset. retractũque adrẽ libraret ictu pollicem
clãdi interuidit; exhoc conuenientes puerieius cum gladius eberulfum
duerisset rabur sauciant; quorũ de manu dilapsus dum fugit ẽ examinis

pitenetur extracto gladio caput eius grauissime uerberant effusoque cerebro
cecidit & mortuus est nec pro meruit abeo saluari quem fideliter numquã intel
lexit exposcente; Igitur claudus timore perterritus cellulam abbatis expetit
abeo tutari se cupiens; Ineuius patronũ reuerentia habere non sapuit;
Illo quoque residente ait: Perpetratum est scelus immensum & nisi tu subuene
ris periemur; haec eloquente intruerunt pueri eberulfi cum gladus adance
ris obtentuq; repperientes subostio. effringitur cellule uitrus hastas per parie
tas fenestrae iniecunt claudum que iamsime uiuum ictibus crebris figunt;
Satellites autem eius post ostia & sublectus abduntur, abbas adprehensus
aduobus clericis inter gladiorum aciem uix uiuus eripitur Resertis que ostiis
turba gladiatorum ingreditur; nonnulli & iam matriculariorum & re
liquorum pauperum prorelere cõmisso tectum cellule conantur euer
tere, sed & inergumini accliuersi egem cum pecris & fustibus adulascen
dam basilicae uiolentiam proficiscunt; Indigne ferenter cur talia quae
num quam facta fuerant essent ibidem perpetrata, quid plura extrahun
tur foris fugaces exabditus. & crudeliter trucidentur, pauimentum cellulae
tabo maculatur. Postquã uero interius extrahuntur foris. & iudicio
per umum frigidam relinquuntur, percussores uero noctem sequenti adpre
hensis spoliis fuga dilabuntur, adfuit autem diutio deprecenti super
superos qui beatum atrium humano sanguine polluerunt; Sed neceius
facinus paruum ee censetur; quem talia beatus antistes perferre per mi
sit, magnam ex hoc rex incundiam habuit sed cognita rectione quieuit
Restamen ipsius infelicis tam mobi les quam immobiles quos de propriis reb;
relictum fuerat suis fidelibus con donauit; Quinque nem eius equus val
de spoliatam in scam basilicam reliquerunt; Corpus uero claudi uel reli
quorum parentes proximi auferentes in suam regionem sepelierunt

XXVI Igitur gundoaldus duos adamicos suos legatos direxit clericos utique
ex quibus unus erat abbas cat̃ur cinę urbis litteras quas acceperat caua
tam codicis tabulam subcertis recondidit sed adprehensus ab hominib;
regis gunt hinnimi reperta litteris integris presentatę est deductus
qui caesus grauissime incustodiae est retrusus

XXVII Eo nec tunc temporis gundoaldus in urbe burdigalense aber tinẽ
no epõ ualde dilectus. inquirens autem quae ei causae solatium prae
bere possint; Narrauit quidam quo dam liquus inparatus oriental rex
ablato sci sergii martyris pollice ipsi dexteo brachio corporis sui seruisse;

Cumque ei necessitas addeplendū ipimicor obuenisset inhocconfisus auxilio
ubi dextri lacerti erexisset ulnā protinus multitudo hostiū quasimartyris
obpressi uirtute labebatur infugam; haecaudiens gundoualdus inquire
re diligentius coepit quidnā eēt ineoloco quireliquiassēi sergii martyris
meruisset accipere. Interea proditur abepō berchramno eufroni negotia
tor perinimicitiā quiamultum aliquando eum tardidenat. inhians facul
tatem eius. quodille dispiciens adaliā urbem transiens caesaria crescente re
greditur. Nit ergo epūs, est hic quidam syrus eufronius nomine. quide
domo sua ecclesiam faciens huius scī reliquias collocauit, & pluri
ma exhis signa uirtutes martyris opitulante conspexit; Nam
cum tempore quodam burdigalensis ciuitas maximo flagrāretur
incendio. haec domus circumdata flammis nulla tenus est adus
ta; Istaeo dicente stgtum mummolus cursu trepidō cumepiscopo
berchramno. addomum syri accedit, uallatum que hominem pig
neri sibi scā praecepit ostendi; Negatille, tamen cogitans quod
promalitia aliqua et haec parentur insidias. ait, Noli fatigare se
nem. Necscō inferre iniuriam. sedaccepit amecentēm aureos absce
de; Illo quo que instante utscās uideret reliquias ducentos aureos
obtulit & nec sic obtinuit eum recedere nisi ipsa pigniēra uiderentur
Tunc mummolus eleuari adparietem scalam iubet, erant enim
insublimi parietis contra altarium incapsola recondita. diaco
num suum ascendere praecepit; Quiper gradus ascendens scale
adprehendens capsam ita ademore con cussus est ut nec uiuens
putaretur adterram reuerti; Attamen accepta ut diximus cap
sula quae deparietre pendebat detulit, quamperscrutatam
mummolus. os. dexcō digito repperit quodcultro ferire nonmetuit
Posito enim desuper cultro & sic dilio percutiebat; Cumque post
multos ictūs uix frangi potuisset diuisum in tribus partibus
orbiculum diuersas inpartes dilabitur; Credo ponerat accep
tum martyri ut haec ille contingeret, tunc flenti uehementius
eufronio. prostrati nuntur omnes inoratione. deprecantes ut
dī dignaretur ostendere; quae aboculis fuerunt humanis abla
ta; Post oratione autem reperte sunt particule exquibus
una mummolus adsumpta abscessit. sednon ut credo cumgratiā
martyris. sicut insequenti declaratum est, Dum autē in hac urbe

monstrentur. faustiniānum epm̃ aquinsi urbi epm̃ ordinari pręcipiunt
Nuper enim ips aquinsi urbe epr obierat & niceti us comer locilliur
germanus rustici uici iuliensis episcopi. hā iussit eum benedici; Ber
thnemnus autem epr quierat metropolis cauens futurę pallidi
um sanctonicum ipsiungit quieum benedicere, nam & oculi ei eo
tempore alupitudinem grecuabantur; fuit autem adhanc ordi
nationem & orestis uasatensis epr sed negauit hoc contemrege

xxvii Post haec misit iterum gundoaldus duos legatos adregem cũ
Parisis consecretis. iuxta ritum francorum. ut scilicet non contange
rentur abullo. sed expositoe legatione cũ responso reuerterent
sed hi ipsi cauti. priusquam regis pręsentiã cernerent. multisqui
petebant explanauerunt exemplo sermo curcurrit adregem.
Itaque uncti caner. ips regis pręsentiam deducunt; tuncille quid q;
rerent adquem direct uel aquo fuerint missi negare non ausi.
aiunt Gundoaldus quinup aborientę uenienis dicit sẽ filium ee
patris uestri regis chlothariu misit nos ut debitam partionem
regnisui recipiat, sin autem auobis non redditur mouerit eum
ipsis partabur cum exercitu ẽ uenturum. omis enim uri fortis
simi regionis illius quae ultra doronam' sit adgallias pertinẽ
et coniuncti sunt & ita ipsi fit, iudicabit tunc dr cum in unius campi
planicie iungerimus utrum sim. chlothariu filius an non.
Tunc rex furore succensus iussit eos adtrocidar extendi & for
tissime caedi ut siuera essent quaedicerent euidentius adpro
barent; Et si aliquid doli adhuc ipsis pectorum archana
retinerent ut tormentorum extorquere ipsius; deinde
ipsi cruciatib; supplicii aiunt; nepotem illius idest regis chilpe
rici filiam cum magnulfo tholosanorum epo exilio deputatam
thesauros omnes abipso gundoaldo sublatos. ipsum quoque
regem abomnib; maioribus natu childeberthi regis expectatum
esse; sed praeseram cum gunthramnus boso ante hos annos
constantinopolim. abiisse ipsum ipsi gallus insinuasset;
Quibus caesis & ipsi carcere retrusis rex arcessiri nepotem suum chil
deberthum iubet ut scilicet coniuncti pariter hominem istos audire
deberent; Denique cum simul coniuncti uiros interrogarent; interue
rant ea regis simul adstantib; quae prius solus rex gunthramnus
hā pręceptionẽ abchilperico elicuerat. ut confessus ciuitati illi sacerdos daret, sed gundoaldus
destruere putaretur decreta conuocatis episcopis;

audiunt ⁊ dsérebant & iam constanter hanc causam sicut iam supradiximus
omnib; seniorib; ipsius regni childeberthi regis esse cognitam & ob hoc non
nulli tunc deprioribus regis childeberthi ipsi hoc placita habere timuer~,
quae ipsi hac causa putabantur ée participes; post haec rex guntchramnus
data ipsius manu regis hildeberthi asta att; hoc est ipsi dicium
quod tibi omne regnum meum tradidi ex hoc nunc uade & omnes cui
tates meas tam quam tuas proprias sub tui iuris dominatione subice;
Nihil enim faciens ab; peccatis de tua pene mea reman sit; nisi tui tantum
qui mei fratris sér filius; tu enim heres in omni regno meo succede ceteris
exheredib; factus; tunc relictis omnib; ad illum to seorsum puero clam locu
tus est prius obtestans diligentissime ne secreta con lo cutio ulli homi
num panderet; Tunc ipsi cauti ex quo rum consilio habere & aut sperne
re & a colloqua, quib; sse crederet & quos uitare & quos honorare &
muneribus. quos ab honore & depellere &; Inter ea inter dicens; integridium;
enim quia semper inimicus extiterat nullo modo aut credere & aut habe
re & quia & ipsi & patri suo sepius periculosi fuerat ; Deinde cum ad conuiuiu
conuenissent. cohortabatur guntchramnus rex omnem exercitum
dicens; uidete uiri quia filius meus hildeberthus tam ui magnus effec
tus est uidete & cauete ne eu~ pro paruulo habeatis; Relinquit nunc per
uersitates atque praesumptiones quas exercuit quas ex est cui uos
nunc deseruire debetis; haec & his similia locutus per triduum epulan
ter atque; locundanter, multaq; se muneribus locupletanter cum pace dimis
serunt; tunc ei reddidit rex guntchramnus omnia quae pater eius sygi
berthus habuerat. obtestans ne ad matrem accederet ne forte aliquis
daretur. Addit qualiter ad gundualdu~ scriberet aut ab eo scripta susciperet
xxx Igitur gundoualdus cum audisset & sibi exercitum propinquare
relicto desiderio duce garonnam cum sagittario epo mummolo & blocadas
te duab; atque uua ad one transiunt conuenas petenter, est enim urbs
in cacumine montis sita. pulliquemonti contigua. fons magnus ad radi
cem montis erumpens. circum datur turre tutissima. ad quem per cuniculu~
discen denter exurbe locumer latices hauriunt, hanc enim ingressus ur
bem ipsius tutum quadrangulissime locutus est cauit; dicens: ne quaeretis mecum
omnib; qui in regno childeberthi habentur electum esse regem atque habe
ri mecum non modicum solatium, sed qua frater meus guntchramnus
rex in mensium adversus me mouit exercitum oportuit ut alimenta atq;

cunctam supellectalē ipsius murorum mūnitione concludere. ut felicē dūm ob
illapietat diuina auget solatiū mon pertatat ipopia, haec illis credentib; quaet
cūq; habere potuer collocanter inurbe prepabant sē adresistendum;
Eo tempore gunt chrām rex misit litteras adgundoaldum exomine
brunihildis reginae. inquib; erat scriptum: ut relicto exercitu & in sua
abire iusso ipse remotior apud burdegalinsim urbem hiberna deduceret scrip
serat enim haec dolose. ut deeo pleniur quid agere possit agnoscere, Igit cō
mortenteo apud urbem conuenat locutus est incolis dicens, ecce iam exercitus
adpropinquat egredimini adresistendē quib; egredientib; hi occupanter
portas atque cludenter. excluso foris populo cumepō loci cuncta quae
inurbe inuenire potuerant suis ditionib; subdiderunt; Tantaq; ibi mul
titudo annone atque uini repertaest ut siuiliter stetissent permultos
annorū spatia uictūs alimenta nonegerent; Audierunt enīeo tēpore
ducis gunt chramni regis gundoaldum ultra garonnā ipsius terredere cū
ingenti hostium multitudine. ipsosque thesauros quos rex gunde tulerat
secum retinere; Tunc impetu facto cum equitib; garonnam nando
transsire. nonnullis de exercitu ipsamne demersis. reliquitus egressi reg
renter gundoaldum inuenerē came los cum ingenti pondere auri atq;
argenti siue equiter quos fessus peruias reliquerat. audienter deincepr
eos ipsos muros urbis conuenire cē monstrari: relictis plaustris acdi
uersis inpedimentis cum populo minore, robustioribus uiris ipsum sicut iā
garonnam transierunt ipse quidistanant; Quib; properantib; uenerē
adbasilicam scī uincenti. quae est ipsius terminum agen ninsis urbis. ubi
ipse martyr proxpī nomine agonem dicit consummasse, Inuenerēque
eā refertam adiuersis thesauris incolarū, Erat enim spes incolis nonee
xpīanis tanti martyris basilicam uolandam; cuius ostia summo studio
obseruabant, nec monere adpropinquare exercitus cum reserata templi re
gia nonualent; ignem iccendit consumptisque ostiis omnem substan
tiam cunctamque supellectilē quae ibi inuenire potuerunt cum
sacris ministeriis abstulerunt, Sed multos ibi ultio diuina contriuit
Nam plerisque manus diuinitus urebantur emittentes fumum
magnum sicut excincendio surgi solet; nonnulli a spiritu ademone
per inergiam debachantes martyrem declamabant, plurimi uero
semoti a redditione. propriisse iaculis sauciabant; Reliquum uero

uulgo᷑r inante ꝓnsine grandi metu progressum est, quid plura conuenit
adconuenar, sicenim diximus ꝓnomen urbis omnesque fa; langæ ipsi suburbana
urbis campania castra metata est; Ibique extensis tentoriis sedebat;
uastabatur incursu tota regio, ꝓnonnulli autem ab exercitu quos fortior
auaritiae aculeus terebrebat, longius euagantes perimebantur ab incolis
xxxii Ascendebant enim multi per collem & cum gundo ualdo sepius loquebant
inferentes ei conuitia acdicentes; tunc ei pictor ille qui tempore chlotharii
regis per oratoria parietis atque cameras cartexabat; tunc ei ille quem
ballomerem ꝓnomine saepius galliarū incolæ uocitabant; tunc ei ille quem
rumque a regib; fratrum eorum propter har praesumptiones quas protulerat con
stratus & exilio datus est. quæ infelicissime hominum in his locis adduxit
edicta; quis tibi tantæ audaciam praestitit ut dominorum ac regum nos
trorum fines auderes attangere; certe si a quo quam es uocatus clara uoce
testare, en tibi ante oculos mostem expositæ. en ipsa quamdiu quaesisti
exitii foueam in qua praecepes deiciaris; Dic satellites uestros uel aquib;
inuasteris enuntia; at ille cum haec audiret propius super portam adstans
dicebat; quod me chlotharius pater meus exorsum habuerit habetur in
cognitu multis; quod autem abeo uel deinceps a fratribus, simtonsoratus manifestius
omnib; & haec me causa narratam praefecto italiæ iunxit. ibique uxorem
accipiens duos filios genuerat ui; Quamortua adrupta mecum liberis con
stantinopolim abiit ab imperatoribus; uero susceptus benignissime, usque te
potuixi; Ante hos enim annos cum gunthramnus boso constantinopolim a
bisset & ego sollicitus causas fratrum meorum diligenter rimarem; cog
noui generationem nostræ ualde adtenuatam. nec super esse de stirpe
nostra nisi hildeberthum & gunthramnum regis fratrem scilicet & fra
tris mei filium, filium enim chilperici regis cum ipso interierunt uno tantum par
uulo derelicto, gunthramnus frater meus filios habebat. hildeberthus
nepos noster minime fortasse erat; Tunc gunthramnus boso haec mihi dili
genter exposita inquirauit medicens: ueni quia ab omnib; regni regis hildeber
thi principib; inquirar; nec quisquam contra eum murmurare ausus est, scimus
enim omnes filium esse chlotharii. nec remanserit in gallus qui regnum illum
regere possit nisi tu aduenias; Ego datis et multis muneribus perduo
decim loca sca abeo suscipio sacramenta. ut securus in hoc regnum accede
rem; ueni enim massiliam, ibique me epi summa benignitate suscepit habe
bat enim scripta seniorum regni nepotis mei; Ex hoc enim aduentione accessi

iuxta placita patricii mummoli gunthchramnus uero ipe memor sacrae
mentis ac promissionis suae thesauros meos abstulit. & in sua ditione sub
egit; nunc autem recognoscite quia ego sum rex sicut & frater meus gunt
chramnus; tamen si tanto odio nostro mens uestra grassatur uel adre
gem uestrum deducat. & si me cognoscit fratrem. quid uoluerit faciat,
certe sine hoc uoluerit. uellicrat mihi regredi unde prius egressus
abiboenim & nully quicquam iniuriae ipsi feram; tamen ut sciatis uerae
ea quae dico ne dagundem pactuam & ego h trudem turonicam inter
rogate, ipse uobis adfirmabunt certa esse quae loquor; haec eo dicente
multa cum conuitiis & properis haec uerba prosequebantur
Quintus & decimus iste hac obsidione effulserat dies. & leudegyselus no
uas ad destruendam urbem machinas praeparabat: plaustra enim cum
arietabus cletellis & taxibus tecta subqua exercitus propinquarent ad destru
endos muros. sed cum adpropinquassent tta lapidibus obruebantur; & om
ad propinquantes muro corruerent; cupas cum pice & adipe accensas super
eos proiciebant aliae uero lapidibus plenae super eos deiciebant. sed cum nox
certamina prohiberet hostes ad castra regressi sunt. erat autem cum gundoual
do & hariulfus ualde diues ac praepotens cuius aphotecis ac promptuariis
urbs ualde referta erat. decuius substantia hi maxime alebantur; Bladas
tis autem haec cernens quae gerebantur metuens leudegyselus obtem
tauictoria eos mox discedere, iposito igne ecclesiae domo concurrentibus
ad ipsendum mitigandum. hucusque ille fuga dilapsus abscessit; craneatu
facto exercitus iterum ad bellum consurgere & excubias facere faciunt. qua
si adcomplendam uallem profundam. quae ad partem orientalem sita erat sed
nocere haec machina nihil potuit; Sagittarius uero epus frequentius mu
ros cum armatis circumbat. & saepius lapides contra hos manu propriam erat
Denique hi qui urbem impugnabant cum uiderent quod nihil contra muros;
nihil proficere possint. nuntios occultos ad mummolum dirigunt dicentes.
recognosce dominum tuum. & aperuersitate ista tandem aliquando de
siste. quae enim te amentia uallat. ut ignoto homine subiugaris: uxor enim
tua iam cum filius captiuata est, filii tui. ut puto iam interfecti sunt. quorsuer
quid praestolaris nisi ut corruas; Haec ille mandata accipiens dixit,
Iam iam uideo regnum nostrum finem accepit; & potentia cadit; unum su
pest si securitate utrae me habere cognoscerem de multo uos labore potere
remouere; Discedentibus nuntiis sagittarius epus cum mummolo charibul fo.

atque uuasdone adecclesiam pergere: ibique sibi sacramenta dederunt utsidelitate promissione certiores fierent, relicta amicitia gundo waldis ipsum hostaburorderent; Reuersi iterum suntui promiserunt eis uitae securitatē, mummolus uero dixit, hoc tantum fiat, ego hunc ipsmanu uestra tradam & ego recognascent dominum meum regem adeius praesentiā propebo; tuncilli promittunt quod si haec implere ipsum ipcassitate susciperent. & sicū rege excusare nonpossint quecclesia ponerent neutre amissione multaret. Haec cum sacramenti interpositione polliciti discesserint mummolus uero cum sagittario epō & uuaddone adgundo ualdum pergentes dixerunt; Sacramenta fidelitatis qualia tibi dedimus ipse quipraesenser nosti nunc aūt accipe salubre consilium discede abhac urbe & praesentiam fratri tuo sicut sepe quae sisti; Iam enim cum his omnib; conlocutisumus. & pridixerunt quia non uult rex perdere solatiū tuum. eo quod parum degenerationē uestrae remanserit; Atille ipse llegens dolum eorum lacrimis perfusus ait, Ipsum tatione uestra ipsihis gallurissum delatum. thesauros uero meos ipquibus ipsum pondus argenti continet & auri acdiuersarum specierū aliquid Inuenni caurbe retenetur aliquid gunt hnemnus boso diripuit, ego uero iuxta di auxiliū spem omnem ipsuobis positam uobis consilium meū credidi. per uos regnare semper obtaui; Nunc cum dō uobis sit actio siquid mihi mendacii dixeritis. ipse enim iudica causam meam; Haec eo dicente respondit mūmolus. nihil tibi fallaciter loquimur. sed ecce uiros fortissimos stantes ad portam tuum operientes aduentū; Nunc aūt depone balteū meū hq; que restitue. & ille, simpliciter ipsum quod haec uerba suscipio utque datur usque nunc ipsa caritate ursum sum ame ausferent, Mummolus uero adserebat cum ustamento nihil molestē fieri, egressi igitur portam abbonae biturigum comitis & boso ne susceptus est, mummolus aūt cum satellitibus ipsurbe regressus portam firmissime obserauit hic aūt cum se ipsumanib; ipsum icorum cernens dextram eleuatis adcaelum manib; & oculis ait. Iudex aeterne & ultio uerte ipsentium dr aquo omnis iustia procedit cui mendacium nonplacet ipsuo nullus dolus neque uersutia malitiae continetur tibi commendo causam meam deprecans ut sit uelociter ultor super eos. quime ipsontem ipsumanibus tradiderunt ipsimicorum; Haec cum dixisset & consignans se crucedominica abire coepit cum hominib; suprā dictis. cum lāposta elongassent sicut circa urbem uallis tota ipsuprecipitio ipsulchr abbonae caecidit. illo quoque clamante; en uobis bollomerem uestrum qui se regis & fratrem dicit & filium, & inmissa lancea hq aureū qō cingeris neu dearis iniactantia procedere, & tuā ac cinge gladiū. mi eū

uolutteum transfigere sed repulsa aculeis loricae nihil nocuit, denique cum eleua
tus admontem regrediniteret boso emisso lapide caput eius libratum, qui caedit
& mortuus est; uentumque omne uulgus & defixit ipso lanceis. peder eius funes leg anter
per omnia exercituum castra traxerunt. euellentesque caesariem ac bar
bam eius ipsi sepultui ipso in loco quo intēfectus fuerat reliquerunt, noctem uero
sequenti hi qui primi erant omnes thesauros quos in urbe repperire potuerunt
cum ministerus ecclesiae clam abstulerunt; mane uero resentus portarum ual
uis emisso exercitu omne uulgus in clusum in progredi uti dent sacerdotes
quoque dni cum ministris ad ipsa ecclesiarum altaria trucidantes, post quam
autem cunctos interfecerunt. ut non remanens & mingens ad parietem. omnem ur
bem cum ecclesiis reliquisq; edificiis succenderunt. nihilque ibi praeter humum
uacuum relinquentes; Igitur leudegysilus redieus ad castra cum mumolo & sagit
tario hariulfo uel uuaddone. nuntios occulte ad regem. dirigit quid debuis fieri
uellet; At ille capitale eos uisum fuisse sententia; uuaddo tunc cum hariulfo relictis
filiis obsidebur discesserunt aberi; Delato quoque nuntius deorum interitu. cū
hoc mummolus aduertisset. accingitur arma ad tugurium leudegysili petit; At il
leuidens eum ait, quid sic inquid quasi fugiens uenis. Cui ille nihil ut uideo de fide
promissa seruatur nam cernome in mortis exitio positum, cui ille, ego egredi
ar foris & omnia mitigabo; quo egrediente confestim exiussu eius uallata est
domus ut inter ficeretur, sed & ille. cum diutissime comite bellanter restitisset.
uenit ad ostium; cumq; egrederet. duo cum lanceis utrinq; eum latente feriunt
sicque caecidit & mortuus est, quo uiso. ppter dum tamore consternatus pa
uens & ait. ad eum quidam de adstantib; Inspice ppter in oculis ne quae gerent & recto
capite pedagnoscat is siluam petet. ut abscondatis paululū. atque inter labente por
tis euadere, at ille accepto consilio dum obtecto capite fugere niteretur, ex tec
to quidam gladio caput eius cum cucullo decidit; deinde unusquisque ad pa
tria redient. magnas pueri pdas & homicidia fecit. Et redeuntibus autem his diebus
chuppanē in tholosano direxit. ut sal ic & filium suum ex inde quocumque
modo posset eruere, ferebant enim plerique ob hoc eum tyrannis missum ut sigun
do ualdo perperisset uxorem. multas in ter tum promissionib; ad eam tyrannis du
cere: sed cum hoc facere nequiuisset, acceptam rigundem a loco illo reduxit.
non sine grauedi humilitate atque contumelia;

Igitur leudegysilus dux cū thesauris omnib; quos superius nominauimus
ad regem uenit quos postea rex pauperib; & ecclesiis erogauit ad prehensam
uero uxorem mummoli inquirere rex coepit quid thesauri: quos hic congregauerat

deuenirsent; sedilla cognoscens uirum suum Interfectum fuisse & omnem tactantiam eorum prorsus interitum corruisse omnia pandit, multum adhuc apud urbem duennio aurum atque argentum esse quae adregis potestatem pertinuissent; Stratim que misit rex uiros qui haec deferre deberent cū uno puero quem ualde credebant mummolus habens. haecei commenduerunt, Abeuntes aūt ceperunt omnia quae in urbe relicta fuerunt, ferunt aūt ducenta quinquaginta talenta argenti fuisse, auri uero amplius quam triginta. sed haec ut ferunt dempto antiquo thesauro abstulit, quod rex diuisum cum hildeberto rege nepote suo partem suam maxime pauperibus est largitus, mulieri aūt nihil amplius quam ea quae de parentib; habuerit derelinquens;

XXXVII Tunc & homo ille immensi corporis ad regem demum molis familiaribus adductus est tra magni corporis eleuatus. ut duo aut tres pedes super longissimas homines putarentur; magnus lignarius faber qui non multo post obiit;

XXXVIII Post haec edicto cum audicibus datum est. ut qui in hac expeditione tardi fuerunt damnarentur, bituricus quoque comes misit pueros suos ut in domo beati martini quae in hoc termino sita est huius modi homines spoliare deberent, sed a gente domus illius. resistere fortiter coepit dicens. sci martini homines hi. nihil eis quicquā in sententiae iniuriae qui habuer consuetudine in talib; causis abierit, Ad alle dixerunt. nihil nob & marcano tuo. quē sēp in causis in quantis pferis, sed & tu & ipse pmittia dissolutus. proco qd regis imperiū neglexistis; & haec dicens in gressus est atrium domus prae dolore percussus caecidit & grauari agere coepit, conuersusq; ad gentē uoce flebili ait; Rogo ut faciat supme crucedni in uocem hominis beati martini. nunc aū cognoui qd magnae uirtutis sit, nā ingredienti me atriū domus uidi uirū senē exibentē arborē in manus suas quē mox extensis ramis omne atriū texit exeat eū unus me aggressus decidit; pcu turbatus corruit; & inuenis suis rogabat ut eicerent de atrio egressus aū inuocare nomen beati martini attentius coepit.

XXXVIII ex hoc etiū cōmodius agens sanitatē; Desiderius uero in fra castrorū mōntione se requisiuit tutauit ua. Ido maior domus regis gundis adbrunel de regina transit & abea susceptus cumuneribus; & gratiae est dimissus; harulfus basilicā sci martini expetit; Magna hoc anno fames pene gallias totas oppressit, ita plurimi uuarū semina florer aueliae norū. sinulli tredices, herbas filices arefactas. sedulitate q impulsi admiscentes. paru p farine panē conficiebant, multi eni herba segrū decidentes similiter faciebant, fuerunt & iam multi quib; nihil aliquid farine quidue rasi colligentes herbas & comedentes tume facti deficiebant plurimi eni tunc ex medio tabescentes mortui sunt, grauiter tunc negotiatores populū spoliauer; Tritici uel modium annone aut semodiū uinum uno triente uenundarent, subdebant pauperes seruitio ut quandiu cū que de alimenta porrigerent;

INCIPIUNT CAPITULA LIBRI VIIII:

I Deeo quodrex aurilianis uenit.
II Qualiter ei epī presentatus sup. & qualiter ipse comunionī p̄paratus.
III Decantoribus; & largesto mūmoly.
IIII Laus hildeberthi regis.
V Deusionibus quas rex uel nos de hilperico uidimus.
VI De his quos presentauimus.
VII De palladio episcopo qualiter missas dixit.
VIII De signis ostensis. sancti dati.
VIIII De sacramento profilio. hilpe.
X De corporibus merouechi & la douechi.
XI De theudoro epō & plegasuper ratharium
XII De legatione gunthrāni ad childeberthū directa,
XIII De determinibus & gundegisili uel de legatis hispanorum clam ad fredegundem missis.
XIIII Quod fredegundis misit qui hildeberthū interficeret, & abiit
XV Quod exercatus insepti mania
XVI De interfectione pretextati epī
XVII Quod hil deberthus filius natus e
XVIII De interitu desiderii ducis;

INCIP LIBER VIII.

IGITUR GUNTHRAMNUS REX ANNO XXIIII regni sui de cauillo no progressus neuernensem urbem adgreditur. Inuitatus enim parisius ueniebat ut hilperici filium quem iam hlotharium uocitabant a sacro regenerationis fonte deberet excipere, Ingressus uero an uernum ad aurilianensem urbē uenit magnū se tunc ciuibus suis praebens nō p domus eorū inuitatus abi bat multum ab his muneratus muneraq; ipsis profusa benignitate largitus est

Sed cum ad urbem aurilianensim uenissem erat eadie solemnitas beatorum martyrum id est quarto nonas mensis quinti processitq; in oburam ejus immensa populi turba cū signis atq; uxillis canentes laudes & hic lingua sirorum hinc latinorum hinc & iam ipsorum iudaeorum in diuersis laudibus uarie concrepabat dicentes uiuat rex regnū q; eius in populis annis innumeris dilatetur

Iudaei uero quibus laudibus uidebantur esse participes dicebant omnes gentes adorent ubi genu flectant atq; ubi sint subditi, Unde factū est ut celebratis missis cū rex adconuium se diuisset diceret, Uae gentibus iudaeis male & perfidiae ac sub dolo semper sensu inuenti ob hoc enim mihi inquit hodie

lauder adulatorias adclamabat ut mecunctę gentes quasi dominum adorarent ut synagoga eorumque ducũ xp̃i a nis deretaę iubentem o pe publicę subleuaṙ quod iubenter tedno nũquam ero facturus; O regem admirabili prudentia clerũ sic intellexit dolositatem hereticorum ut eis penitus nonualerent subripere quae erant postmodum suggesturi lamenim mediante epulo rex locutus est sacerdotibus qui aderant dicens.

Rogo ut in domo mea crastina die uestrã promerear benedictionem fiat q; mihi salus in ingressu uestro ut ex hoc saluus fiam cum super me humilem uestrae rũ benedictionem uerba defluxerint

Haec eo dicente omnes gratias agentes epulo expleto surgeb imus Mane autem facto dũ rex loca sc̃orum orationis gratia uisita ret adme tanũ nostrũ aduenit, Erat enim ibi basilicae sc̃i auti abbatis cuius in libro miraculorũ meminimus; Surrexi gauisus fateor adoccursum eius & dicta oratione de praecor ut in mansione mea eu logias beati martini dignaretur accapere; Quodille non respuens benęgno animo ingressus hausto poculo admonitus nobis adconuiuium laetus abscessit, tunc berthramnus burdeg galensis epr̃ cum palladio presbitero uel de regi infensus erat, prosus ceptione gundoaldi cui supra meminimus, sed & palladius epr̃ obhoc maxime regẽ incurrerat quodei saepius fallacias intulissent; Discussi enim ante paulolũ fuerant areliquis epis̃ & obtimatibus regis cur gundo ualdum susceperissent. cur faustinianum aquis epm̃ adpraeceptionem eius leuissimę ordinassent; Sed hanc ccusam ordinationis palladius epr̃ aberthramno metropoli suo auferens super sede uoluit dicens; O culmen tropolis mei uclde doloribus artabantur & ego spoliatus & contemptus in eo loco adductus sum non potui aliud facere nisi quoille quomne principatũ galliarũ se testabatur accipere imperabat; Cum haec rex hunc data fuissent uel de commotus est tantus ux obtineri possit ut eos adconuiuium prouocet & quos antea nouiderat, Introeunte itaq; berthramno interrogat rex; Quisnam est iste diu erat enim quod abeo uisus non fuerat; Dixerunt quę hic est

berthramnus burdegalensis urbis epc; Cuille, gratiar inquit agi
mus quodsic custodis fidem generationi tuae; Scire enim te opostuit
ret dilectissime pater quodparens erar nobis exmatre nostra
&super gentem tuam non debuesset Iuducere pestem extre necem,
Cumque talia &hirsimilia berthramnus audisset, conuersus adpal
ladium rexait, Nec tibi opalladi episcopenimium sunt gratiae referendae,
tertio enim mihi quodde epo dicinimquidmest periera sti. mittens indi
culor dolositatis plenos ame excusabaris per epistolas &germanum
meum cumscriptis aliis inuitabaes; Iudicaeuit enimdi cocusam meam cum
ego prouocaste uos sep tem quia ecclesiae patres studium &uos circae mese
per egisus dolose; Nicasio autem &antidio epis dixit; Quidiuos sanc
tissime patres prosperitatis uel regni nostri sospitate directos
tis edicite; Illis quoque tacentibus ablutis rex manibus accepta a sa
cer dotibus benedictione admensam resedit; Laeta uultu &hilari
facia quasi nihil deconceptosuo fuisset effatus;

INTEREA iam medium prandium peractum iubet rex ut diaconum nostrum
quiante die admissas psalmum responsurium dixerat cone re lube
rem; Quocaenante iubet rursum mihi ut omnes sacerdotes quiade
rant per meam commonitionem datis exofficio suo singuli clerici
cis coram rege iuberentur cantare. Per me enim secundum regis
imperium admonitiquis q; ut potuit integris presentia psalmum re
sponsurium decantauit; Cum autem fercula prosferentur dixit rex
argentum omnem quodcernitis mum moli illius perieris fuit;
Sednunc gratiachri tribuente innostra dominatione tesaurus latius est
Nam quindecim exeo centenos utisatis maiorem cernitis iam concredi
&exinde amplius quam hunc &alium decem septuaginta libris re
seruaui, &quidamplius quamopus cotidianum Nonego, quodpenus
est alium filium preter hildebertum abeo. cui satisfit de thesau
ris quorei pater reliquit &quem iam debitum miserimi sebus quae
sitis one Inuentesunt tesaurus mittere curaui reliqua uero pauperum
&ecclesiarumerunt necessitatibus tribuenda;

VNum uos tantum modo sacerdotes dni deprecor ut profilio
meo childeberthodni misericordia exoretis; Est enim uir sa
piens atque utilis ut de multorum annorum aeuo uix reperiatam
caritur homo reppericre possit acstrenuus; quia sihunc ds.

hiʒgallus concedere dignabatur fortassis sperabat deo dem
gente nostre quae ualde exinanita est posse consurgere; Quod fie
ri iuxta eius misericordiã non diffido ea quod tale fuerit pueri
natiuitatis praesagium; Nam In diem scm̃ pasche sancta fratri
meo siʒiberthã in ecclesia procedente diacono cum scõ euange
liorum libro nuntiat regi aduenit, unaq; uox fuit pronuntiantis
lectionẽ euangelicam acnunti dicentis filius natus est tibi;
Unde factũ est ut omnis populus mutue que adnuntiatione
pariter proclamaret gloria dõ omnipotenti, sed & baptismum
In die scm̃ pente cosor accepit. & ex nihil hominus In diem scm̃ domi
nice natiuitatis est eleuatus; Unde si oratio uestra prosequatur pote
rit hic dnõ annuente regnare, Haec rege dicente omnes orationẽ
fuderunt addnm̃ ut utrũque regem eius misericordia conseruare
t; Adiecit que rex uerum quia mater eius brunichildis memina
tum inter In mere sed mihi nil mihi ex hoc formidinis est, dns enim qui
me eripuit de manibus Inimicorum meorũ & de huius insidiis liberã
bit me;

Multa tunc In theodorum aduersa locutus est protestans quod
si adsi nodo dũ uenire terrũ ex silio trudere tur dicens;
Scio enim quod horũ causa germanum meum hilpericum
interfeci fecit, denique nec ior prouisor haberi debemus sicut
necem ulcisceremur nouam lemur hoc anno; Cui ego respondi, & quis hil
pericum interfecit nisi malitia sua tua que oratio, Multo rem̃ tibi
contra iustitiam tetendit insidias quia mortis exitium In tulerunt
Quod ut audiui, ualde hoc perusionẽ somni In spexi; Cum uiderem
eũ a te tonsorecto capite quasi epm̃ ordinari deinde super cathedra
puram solis fuligine tectam In positum sedere praelucentibus coram
eo lychnis accereri; Me hoc narrante recant, Uidi & ego alio uisio
nem quae huius In terrum nuntiauit, Adducebatur enim In conspectu
meo atribus episcopis uinctus cathenis quorũ unus tetricus alius
agricola tertius ueronicetius lugdunensis erat, Equibus dice
bant duo soluite quesumus eũ & ecclesiasticum abire permittite
Quibus econtrario cum amaritudine tetricus epc̃ respondebat
non sic & ita, sed igni concremabitur proceleribus suis; Et cum
diu multumq; quasi alter alterum hoc In se uerba proferrent

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0194

conspicio eminus aeneū super ignem positum feruere uehementer;
Tunc me flentē adprehensum infelicem hilpericum confractis membris proicunt in eneū nec mora inter undarum uapores tra dissolutus
adhuc factus est ut nullum exceo penitus iudicium remanere hoc
rege dicente admirabamur nobis epulo expleto surgimus;
Rex igitur in crastinum inuenatione progressurus est quo redeunte ga
rachario[1] comite merburdę galensis atque blandastis a nobis represen
tatus sunt. quia ut superius diximus in basilicę sci martini confu
gium fecerant. pro eo quod iam diu ualde conuncti fuissent; Nec nō
prius prohis deprecatus nihil obtinere potuissem hanc in sequenti locu
tus sum: Audiat o rex potestas tua ecce ad dominum eo legatione adhę
directus sum uel quid renuntiabo ei qui me misit cum nihil mihi responsi
reddere uelis, at ille obstupefactus ait; Et quis est dominus tuus qui
te misit, cui ego subridens beatus martinus in quo misit me; Tunc ille
iussit sibi representari uitror; Sed cum in eius conspectu uenissem multas
eius perfidias ac periuria exprobrauit. uocem eius sepius uulperino
sas. sed restituit eos gratiae suae. reddens quę illis ablata fuerant;
[1] Aduenientę, quoque die dominico rex ecclesiam adspectandą mis
sarum solemnia petit; Fratres uero consacerdotes que quia erant
locum, palladio epō adagenda festa prębuerunt quo incipiente prophe
tiam. rex iterrogat quis eēt, cumque palladium epm̄ ipsius se pronun
tiassent. statim commotus rex ait quum mihi semper infidelis & perfidus fuit
ille nunc sacrata uerba prędicabit egrediar prorsus ab ha ecclesia nisi
micum meum audiam prędicantem; et haec dicens. egredi coepit ecclesiā,
tunc conturbati sacerdotes deiectis humilitate dixerunt regi; uidimur
enim eum conuiuio tuo adesse accedeus manu te benedictionē accipere & cur
eum nunc rex asperniatur. si enim sanctus tibi exosum. declinaremur utiq;
ad alium. qui haec agere deburēt, nunc si permittatis celebrę quę coepit
in posterum autem si aliquid obpasueris canonicae sanctionis censure
finiatur Jam enī palladius sp̄s ipsa cruciatio cum grandi humilitate dis
cesserat; Tunc rex iussit eum reuocari. & sic quę agere coeperat expe
diuit; Nam et ipse ad conuiuium regis palladius atque berthramnus
accitu fuissent. commoti in inuicem multa sibi de adulteris ac fornica
tione exprobrauerunt. nonnulla & iam deperiuris quibus derebus
nulla ridebant, nonnulli uero qui alacriores erant scientiae lamentabant;

cur inter sacer dotes dñi taliter zizania diabuli pollularet; discedentes
itaque a regis presentia cautiones & fide iussores dederunt ut x kt mensis
VIII pasche adsinodum conuenirent. Tunc apparuerunt signa ideste radii a parte aqui
lonis sicut sepius apparere solent fulgor per caelum cucurrisse ac sursum est flo
VIIII rem que in arboribus ostensi sunt. Et enim mensis quintus, Posthaec rex pari
ter & sius uenit. coram omnibus loqui coepit dicens, germanus meus hilpericus mo
riens dicitur filium reliquisse. cuius nutritores mare deprecante petierunt,
ut eum de sco lauacro in dominico natalis solemnitate deberem excipere. & promiserunt
Rogaueri deinceps ut ad scm pascha baptizarem sed nec tunc allatus est infans;
Deprecati sunt aut tertio ut ad festiuitate sci iohannis exhiberem sed nec tunc
uenit, Mouerunt itaque me per tempus stephe de loco ubi habitabam, ueni;
igitur & ecce abscondit nec ostenditur mihi puer; Unde quantum intelle
go nihil est qd promittatur sed ut credo alicuius ex leudibus nostris sit filius;
na si de ste pe nostre furtim admeue raque fuerit deportatus; Ideoque noueritis quia
ame non suscipit nisi certa de eo cognoscam indicia; Haec audiens fredegundis regi
na coniunctis prioribus regni sui dest cum trib; epis & tricentis uiris optimis sa
cramenta dedit hunc ab hilperico rege genere tu fuisse & sic suspicio ab animis
regis ablata est; Denique cum ipse rex tam me prouecti atque dolo usi hi
sepius lamentarent nescirent qui eubicos post qua interficerent proiecissent, uenit
ad rege homo qui dicere si mihi contrariu in posteru ponhabet indicabo in quo loco
hlodouuichi cadauer sit positu; Iussit rex publ ea molestu fieri sed potius
muneribus ampliari; tunc alle uerit atem inquid me loqui: o rex ipsa nec to quae
acta est comprobauit; Iam quando hlodouuichus interfectus est ac subtilla
dio oratorii cuiusdam sepultus. metuens regina ne aliquando inuentus cum
honore sepeliret iussit eum in alueum matrone fluminis proici. tunc intre lap
sum quo do per emeo ad capiendoru piscium necessitatem prepa ratu era reppe
ri; Sed cum ignoraret em qui nam esset acerbaria prolixa cognouit hlodouuichu
esse ad prehensum que humeris ad latus detuli. ibique eum cespite superposito
tumulauit, ecce saluatis arubis, quod uoluens effici, quod cu rex reperisset
confingens se aduenatione procedere detecto que tumulo reppert cor
pus culum integrum. & in lesum una tantum pars capillorum quae subter
fuerat tam defluxerat alia uero cum ipsis crinium flagellis ipsa cta
dutebat; Cognitu est hunc esse quem rex intento animo requirebat. Con
uocato igitur epo ciuitatis cum clero & populo accentoru immemorabiliu
ornatu ad basilicam sci uincentii detulit tumulandum; non minus plangens

nepotes mortuos quamcum uidit filios proprios iam sepultos, posthaec misit
pappalum carnotenae urbis episcopum qui mero uecchi cadauer requirens iuxta illo
do ue hi tumulũ sepeliunt;

Denique cum ex maxima intentione theodorum epm iterum persequi conare
tur & massiliam in hildeberthi regis dominatione reuocata fuisse addiscere
ndas causas rectharius illuc quasi dux a parte regis hildeberthi dirigitur
Sed post posita actione quae ei a rege iniuncta fuerant epm uallat fide iussores requirit. & ad presentiam regis gunthramni direxit; ut sedulo & adsyno
dum quod matus conesturum erat. quasi a bepis damnandus aderat, Nec sunt
ultio diuina quae seruos suos a bore canum rapidorum defensare consueuit
Nam egrediente epo ad urbe. statim ter ecclesiae diripit & alia quidem sibi uin
dicat alia subsigillorum munitione concludit; Cumq; hoc fecisset protanus
famulas eius saeuissimus inuadit, morbus exhaustosque febre peremit. filios eius
ab hoc incommodo defecit quem suburbano massiliae ipsius cum gratu gemitu sae
peliunt; Fuitque talis domui eius plaga ut cum a burbe illa est digressus uix ad patriam
suam regredi putaretur; the odorus uera epus a gunth. tam no rege detentus est
sed nihil enim ex nocuit erat enim ut regi aegritudinis sedulus. & in oratione assiduus de quo
mihi magnericus memorem epus haec retulit, Ante hos annos cum ad presentia hil
deberthi regis ita subardua custodia duceretur. ut quandoq; ad urbem aliquam
uenisset & neque epm neque quemquã decumb; uidere permitteret. aduenienti te
uera punctatum est epo hunc iam in nauu positum clam abduci; Sur rexit q;
sacerdos tristis a ue locius prosecutus. reppertum ad litus causatusque
cum custodibus, cur tanta esset impietas ut non lucem ne fratri fratrem aspicere
uis q; tandem osculatus eum indulgens aliquid uestimenti discessit, ueniens itaq;
ad basilicam sci maximini prosternitur sepulchro. illud apostoli iacobi retinens
oratte pro inuicem ut saluemini, fusaq; deuotione cum lacrimis ut fructi dig
netur, dns adiuuare egressus est foris, & ecce mulier quam spus errouis agitabat
clamare sacerdoti coepit ac dicere Os celeste & inuenerande dei rum. qui pro
inimico nostro theodoro oratione fundis ad dnm, ecce nos cotidie quaerimur
qualiter abhis gallus exturbatur quinos cotidianis incendiis conflat. & tu pro
eo rogare non desinis. satis enim tibi erat ter ecclesiae tuae diligenter inquirere
ne pauperib; aliquid deperiret quã pro hoc tam intente deposcere; & ait bat,
ue nobis quicum non possumus expugnare, & hic & demonis credi non debeat
tamen qualis esset sacerdos de quo haec demon condolens declamabat apparuit
ad coepta redeamur;

XII Igitur legatos adnepotem suum hildebertum rex dirigit qui monebatur tunc adcastrum confluentas qui ob hoc nomen accepit pro eo quod mosel la rhenusque amnes pariter confluentes. In eodem loco iungantur, & quia placitum fuerit utrecas campaniae urbem de utroque regno coniungerent, sacerdotibusque de regno hildeberthi congruum non fuit felix legatos salutatione premissa ostensis litteris ait; Patruus tuus o nexcdilectus interrogat; quare ab hac promissione retroxeit ut sacerdoter regni uestri adconcilium quod simul decreuerant uenire differens an forsitam mali homines aliquam inter uos discordiae radicem faciunt pullulare tunc ego rege tacente respondi; Nimirum zizania seruntur in populos Nam inter bos quo radicem obligare protenus non potest reperiri; Nulli enim latet quod hildeberthus rex alium patrem nisi patruum habeat neq; ille alium filium nisi hunc habere dispondet. iuxta id quod eum anno presenti audiumus loqui; Superbit ergo ut inter eos radix discordiae germinet cum separari tuere debeant & amare; tunc uocato secretius felice legato hildeberthus rex roguit dicens; deprecor dnm & patrem meum ut theodoro epo nihil iniuriae inferret, qd si fecerit confestim inter nos scandalum germinauit erimusq; discordia impedimento disiuncti quidebemur amorem tuendo esse pacifica acceptoque & de aliis causis responso legatos discessit;

hic desunt aliquot capitula

XIII Igitur ut saepe diximus in gundiburgo auro cumimpenetoris exercitu directa dum ad ipsum principem cum filio paruolo duceretur ipsa frica defunctaest & sepulta est; Leuuichildis uero herminigildum filium suum quem ante dicta mulier habuit mortaretradidit; quibus decausis commotus gunthchramnus rex exercitum in hispaniis distinat salica & utpriusseptimaniam quae adhuc in fines galliarum terminum habetur eius dominationi subderent & sic ipsam tea proficiscerentur, Dum autem hic exercetur mouebatur in diculum cum mercurio quibus hominib; rusticis est repertum quem & gunthchramno regi legendum miserunt hoomodo. quasi leuuichildis ad fredegundam scriberet, utquocumq; ingenio exercitum illuc me prohiberet dicens; Inimicos nostros ideo hildeberthum & matrem eius uolocriter interimite & cum rege gunthchramno pacem inite; quos primus multas coemite & si uobis minus est forte sed pecunia nos clam mittemus tantum utquesi petimus impleatis Cum autem de inimicis nostris ulti fuerimus tunc amedio epo acleube matrone bona tributa perquos misis nostris aduos accedendi adtus reseruatur leubaeni est sacerdos bladastis ducis

XIIII Etlicet haec ad gunthchramnum regem perlata & nepotem suo hildeberthu

ipsi o centiam data fuissent tamen fredegundis duos cultros ferreos fieri praece
pit quos etiam cantyxari profundius & ueneno infici iussit ut si lucē & si mor
talis adultus uitalis non dissoluere fibras ipsa ueneni infectio uitam posset
uelocius extorquere; quos cultros duobus clericis cum haec mandata uaticinio dicens
accipite hos gladios & quantocius pergite ad hildeberthum regem adsimulan
tes uos esse mendicos; cumq; pedibus eius fuerint stricti quasi stipem postulantes
lacrimabiliter utrique fodite uitandem brunichildis quae abillo adroganciam
sumit eo cadente conruat mihique subdatur, quod si tanta est custodia circa
puerum ut accedere nequeatis. uel ipsam inter emite ipsi micam, meras quoque
oculis uestris haec erit, ut si mortuo ipso hoc opere fuerint parentibus uestris bo
nam inter tribuā ipsos q; muneribus ditabis primas in regno meo constituam interim
uos timore omnem omittite nec sit desperatio mortis in pectore, moueantur enim
quod cunctos homines haec causa cogit & armata utilitate animos, & considera
te sepius fortes uiros in bello conuertere; Unde nunc parenter eorum nobiles
effectu opibus ipsi mensis cunctis supereminent Cunctis qui eos praecellent; cū
que haec mulier loqueretur clerici timere coeperunt, difficile putantes
haec iussa posse complere; Nulla dubios cernens, medicatas: po tione direxit
quos ire praecepit, stetamque robor animorum adcreuit, promiserunt que se omnia
quae praeciperet impleturos, nihilominus uasculum abbatissae potione repletum
ipsos leuare iubet dicens; Iudicilla cum haec quae praecipio facitis mane prius
quam opus incipiatur hunc potum sumite erit uobis magna constantia;
Ad haec peragenda hos ita instructos dimisit eos, quibus pergentibus atque
ad urbē sessionē accedentibus. ad eum hungo dux capti discussique omnia refe
rent & sic in carcere relegatur, Post dies uero paucos fredegundis certa iam
quod fuissent impleta quae fuerant impensa, misit puerū inquirere quidnam
rumor populi ferret. aut si aliquē inueniret indicantem quae dicebantur hilde
berthum iam interemptum fuisse; Egressus igitur puer abea sessione urbem
uenit, audiens denique hos in carcerem retineri ad ostium ad propinquat. sed
cum loqui satellitibus, coepisset & ipse captus custodiae mancipatur, Tunc omnes
simul ad hildeberthum regem directi sunt, discursique ueritatem aperiunt
indicanter se a fredegunde missos ad eum interimendum, dicentes Iussa regi
nae suscepimus utinos regenos adsimilaremur, cūq; pedibus tur prouoluti ali
quid stipendii quaereremur. abhurte gladius tectus fodere uoluimus, qd
si ad sultus signione gladius diffixisset & ipsum uenenum quod ferrum erat
infectum animam uolocius penetraret; haec his dicentibus, diuersis

supplicus adfectu trucatus manib; auribq; & naribq; uarius sunt mortib; interemptq;

Igitur gunthchramnus rex commouere exercitum ispurpanis praecepit dicens
prius septimaniam prouinciam ditioni portę subdite. quae gallus est propin
qua quia indignum est uthonendorum gothorum terminus usq; in gallus
sit extensis; tunc cõmoto omni exercitu regnisui illuc dirigit genter uero
quę rubrę atrem rhodanum que & sequanam con manebant cum burgun
dionib; iunctę atrę ca rhodanica quelitoratam defructib; quam de pecoribq;
ualde depopulatisunt multa homicidia incendia praedas que in regione
propria facienter sed & ecclesias denudanter clericos ipsos cum sacerdotib;
ac reliquo populo adipsas sacratas dõ atq; inter ementer: usque adurbem
nemausum processerunt; Similiter & brituri gi sanctonica cum petrogo
ricar & olerenensib;, uel reliquarum urbium populum qui tunc adamedicti
regis imperium pertinebant usque adcarcassonam urbem defecq; simila
mala gesserunt Sed cum adurbem accessissent reserratis sponte ab habita
toribq; portis nullo resistente ingressi nescio quo cum carcassonensib; scan
dalo commoto p urbem egressisunt; Tunc terentiolus comes quendam urbis
lemouecinę lapide muro proiecto percussus occubuit; cuius caput trucida
tum adundictam aduersariorum urbi dilatum est; ex hoc omnes populus
timore perterritus adpropria regredi distinant uniuersa reliquid quae uel
peruiam coeperat uel quę secum adduxerat; sed & gothi per occultas insi
dias multos debis spoliatus interemẽ; exim in tholosanorũ manus inceden
tes quib; dum pergerent multa intulerant mala spoliati accesi uix propria contin
gere potuerunt; hi uero quinem ausũ adgressum fuerat deuastanter; uniuer
sas regiones succẽsis domib; incensis segetib; decisis olivetis; cunctisque succisis; nihil
inclusis nocere potuerẽ ad alias urbes progressisunt; Erant enim ualde muni
tę & cibis ac reliquis necessariis adplenę referte & horũ urbana depo
pulantes urbesq; munus infrumpere ualuerunt; Tunc & nicetius dux cum ar
uernis in hac expeditione commotus; Cum reliquis urbis adsedit; sed cum minus
ualens ad castrum q̃dam peruenit datasq; fide sponte inclusi resecutus
postas eos credulitatẽ quasi pacificos susceperẽ; Illi uero ingressi post posito
sacramento praesidia cuncta diripiunt animas incaptiuitate subdentes;
tunc accepto consilio unusquisque ad propria est regressus. tantamq; peruã
scelera homicidia praedas direptiones per regionem propriam gesserunt
ut ea usq; quaq; memorari per longum sit; Uerumtamen quia segetis pro
uinciae igni ab hisdem succensas diximus fame atque in edia pereuntes;

peruiam relinquebant exanimes, nonnulli ipsfluminib; dimersi plerique ipsedificationibus intrepmta sunt; Ferebant enim amplius quamquinq; milia ipsius strugibus fuisse peremptos. sednoneos quitemanserunt cohercebat aliorum interitus; tunc karuerunt regiones ecclesiae uiae publicae propinquae fuerant a ministeriis denudatae sunt, Nec fuit terminus male faciendi usicum ad propria singuli peruenerunt; Quibus reuersis magna gunthchramno regi amaritudo cordis obsedit; Ducesuero supradicta exercitus adbasilicam sci simphoriani martyris expetierunt, ueniente itaque rege adeius solemnitatem repraesentatisunt subcondicione audientiae inposterum dum futurae; postdiesuero quattuor conuunctis epis necnon & maioribus natu laicorum duces discutere coepit dicens; qualiter nos hoc tempore uictoriam obtinere possumus quia eaquae patres nostri secuti sunt non custodimus, Illi uero ecclesias aedificanter indm spem omnem ponenter. martyres honorantes. sacerdotes ueneranter uictorias obtanuerunt. genter que aduersas diuino optulante adiutorio ipsis & parma reipsus subdiderunt; nos uero nonsolum dm non metuimus. uerum etiam sacris eius uastamus, ministros interficimus. ipsaquoque scorum pignera ipsis diculo discerpimus acuastamus; nonenim potest obtinere uictoria ubi talia perpetrantur; Ideomanus nostrae sunt ipsaliqe. ensis repisci. nec clipeus nos utenti solitus defendit acp; tegit; ergo si hoc mee culpae adscribitur iam eadem capiti meo restituat, certe si uos regalia iussa contemnitis ut eaquae praecipio implere differas. iam deb& securis capiti uestro submergi; enim tenim documentum omni exercitui cumunus de prioribus fuerit ipsis fectus; Verum tamen iam experire debemus quidagi oporteat, siquis iustitiam se—— quidistinat. iam sequatur, siquis contempnit iam ultio publica cerui cibus inmineat; Satius est enim ut parui contuma cer pereant. quam inti dm superomnem regionem dependat ipsnoxiam, haec rege dicente responderunt ducer, bonitatis tuae magna nimitas rex optime enarrari facile non potest qui timor abi in dm dmsit. qui amor in ecclesiis. quae reuerentia in sacerdotibus. unaquae pietas & inpauperibus. quà ue— dispensatio in egenis, sed quia omnia quae gloria uestra profert recte que ee censentur; quid faciemus quod populus omis ipsius tio est dilapsus. omniq; homini agere quae sunt iniqua delectat, nullus regem metuit. nullus ducem. nullus comitem reueretur, & si fortasse alicui ista displicent. & ea prolonge utitate utile uestre emendare conatur. statim sedi ipsi populo statim tumultus exoritur;

&intantum unusquisque contra seniorem saeua intentione grassatur
utuix credat euadere si tardiu silere nequiuerit; Adhaec rex ait; si quis
sequitur iustitiam uiuat, si quis legem mandatum quae nostrum respuit
iam pereat. Senior diutius hoc blasphemium prosequatur; Haec eo dicente
aduenit nuntius dicens: richaredus filius leuuigildi hi despanius egressus ca
put arietis castrum obtinuit & expago tholosano maximam partem de
populatus est homines qui ecaptiuos abduxit, ugernum arelatense castrū
irrupit; reliquae cunctas cum hominib; abstulit & sicse infra muros nemau
sensis urbis inclusit; Haec audiens rex leudegysclum in loco columnis si-
cognomento egilanis ducem delegens omnem ei prouinciam arelatensim commu
sit custoderque per terminos super quattuor uiro rum milia collocauit, sed &
ni ceruis aruernorum dux similiter cū custodib; per rexit & finis regionis am
biuit;

XVI Dum haec agerentur & fredegundis apud rodomagensim urbem commore
retur uerba amaritudinis cum praetextato pontifice habuit dicens;
Uenturum esse tempus quando exilia in qua detentus fuerit reuerterit
& ille, ego semper & in exilio & extra exulum epī fuisum. Aero; nam tū non sem
per regali potentia perfrueris, nos ab exilio prohibemur do tribuente in
regnum. tuuero abhoc regno dimergeris in abyssum; Rectius enim erat tibi
ut relicta stultitia; atque malitia iam te ad melioratione conuerteris. & ab hac
iactantia quę semper feruet abstinere ris. ut & tu uitam ad pisceris aet
nam & paruolum quem genuisti per ducere possis ad legitimam aetatem
haec effatur cum uerba illius mulier grauiter accepere, se con spec tueur felle fer
uens abstraxit. Aduenientę autem dominicę resurrectionis die cum sacer dos ad
implenda ecclesiam maturius propereret & antephonas iuxta consuetudinem
incipere per ordinē coepit; cumq; inter psallendum formulę derumberet cru
delis adfuit homicida quiepm super formulam quiescentem extracto balteo
cultro subascella percutit; Illeuero uocem emittens. ut clerici quadentant ad
iuuarent; nullius ope deiuuari adstantib; est adiutus; Atille plenas sangui
ne manus super altarium extendens orationem fundens & dō gratias agens
in cubiculo suo inter manus fidelium deportatur & in suo lectulo collocatus est;
statimque fredegundis cum beppolendo duce & ansoualdo adfuit dicens;
Non oportuerit haec populis ac reliq; plebibus ae; ō scē sacerdos ut structi cultus
euenirent sed ut nam indicaretur, qui talia passus est perpetrare ut digna
pro hoc scelere supplicia sustineret; Sciens autem eam sacerdos haec dolose

proferre aut; &quis haec fecit, nisi is quitegeſ interemit quisepius sanguinem innocentem effudit; quduersa inhocregno malacommisit; Respondit mulier; sunt a pud nos peritissimi medici quhuic uulnere medere possint permitte ut accedant adte; Et ille iam inquidmedr pcepit dehocmundo uocari piantu quhis celeribus princeps inuentaest erit malædicta insaeculo & erit dr ultor sanguis mei de capite tuo; Cumqueilla discedent pontifex ordinata domo suæ spm exalauit. Adquesepeliendum romacharius constantine urbis epr aduenit, magnus tuncomr rhodomaginser cuer & pntesertim seniores loca illius fronteſ meror obsedit, & exquibus unus senior adfredegundem uenens ait; Multaen mala in hoc saeculo perpetrata sedadhuc peius nonfecerer quamut sacer dotem dei iuberer interfici; sit dr ultor sanguis innocentis uelociter; Nam & omr noverimus inquisitores mali huius: ubi ubi diutius nonliceat tam crudelia exercere; Cum aut haec dicent discedentes aconspectu regine misit illa queum adconuiuium prouocant; quo renuente rogat si conuiuium eius uel nonuellet: saltamuel poculum hauriat pieiunus aregali domo discedat, Quod exspectante accepto poculo bibit adsentium cumuino & melmixtum; ut mor barbarorum hab & sedhoc potum uenenum inbutum erat; statim autem ut bibit sensit pectoris suo dolorem ualidum ruminere, & quasi sincideretur intrin secus exclamat suis dicens; fugite ó miseri fugite malum hoc nemecum pariter peremini; illis quoque nonbibentib; sedfestinantib; abire hic protinus excaecatus ascenso que equo inter tio abhoc loco stadio caecidit & mortuus est; Post haec leudo ualdus epr epistulas peromner sacerdoter direxit & accepto consilio ec clesias rhodomaginser clausit; ut in hir populi solemnia diuina non expectarent donec ipsi dagarione communi repperirent; huius auctor sceleris, sed & aliquos adprehendit quibus supplicio subditas ueritate extorsit; Qualiter per consilium fredegundis haec acta fuerant, sedeu defensante ulcisci nonpotuit, Ferebant & iam adipsum percussores uenisse proeo quodhaec inquirent sagacit dista narent, sedcustodia uallatur suorum nihil ei nocere potuerunt; Itaquecum haec adgunt hnemnum regem perlata; fuissent & crimen super mulierem iaceretur; misit tnc epis ad filium quierse dicitur childeperici quem superius chlotharium scripsimus uocitatu; Idest artemum synonicum uenenum cauelli onensim & agrestium tricarium ut silicet cum his quiparuolum nutriebant perquirerint huius sceleris personam & inconspectueius exhiberent; Quod cum sacerdoter locuti fuissent, responderunt seniores nobis prorsus haec fac ta displicent. & magis ac magis eacupiemus ulcisci. nam potest fieri

ut siquis inter nos culpabilis inuentus in conspectu regis uestri deducatur;
cum nos possumus nostrorum facinore regali sanctione conprimere
tunc sacerdotes dixerunt; Nouerit enim quasi persona quae haec
perpetrauit in medio posita non fuerit rex noster cum exercitu huc
ueniens omnem hanc regionem gladio incendio que uastauit
Quia manifestum est hanc interfecisse gladio epm̃ qui maleficius
francum iussit interimi; Quibus dictis discesserunt nullum rationabile responsum accipientes. obtestantes omnino ut nunquam in
ecclesia illa melantius quisquis in loco praetextatus subrogatus
fuerit sacerdotis fungeretur officium

XVII Post haec childeberthi regi filius natus est quia a gentilico
treuerorum epō de sacro fonte susceptus theodoberthus est uocatus. de quo tantum gaudium gunthramnus rex habuit ut statim legatos dirigens multa ei munera per eos mitteret dicens; per hunc enim dis erigere francorum regnum propria maiestate suae pietate
dignabitur si huic pater aut ipse uiuens patri

XVIII Anno denique xi. regni childeberthi regis legati eorum de hispanis
uenerunt pacem petentes. sed nihil certi obtinentes regressi sunt; Richaridus autem filius leuuigildi usurpi narbonam uenit; & in fines gallia-
rum praedas egit & clam regressus est

XVIIII Fredegundis uero quasi ex nomine filii sui legatos adgun-
tes gunthramnum regem direxit; qui re infecta petitione accepto responso ualedicentes
abscedent, sed nescio quibus [illegible] causis paulolum apud metatum
suum remorati sunt; Mane autem facto procedente rege ad matutinos
ac praeeunte cereo usus est homo quasi ebrius in angulo orbium dormitare. accitus gladio, cuius hasta pariete sustentabatur hoc uiso
rex exclamauit dicens non esse simpliciter hominē sub hoc horrore
noctis tali in loco quiescere; Oppressus autem & ab eis renunciatus
interrogabatur quid sibi haec uellent quae agerent. nec mora ne supplicio subderetur dicit se delegatus quia deuenerunt emissum fuisse ut rex
deberet interfici.

Denique adprehensi legati fredegundis nihil debis quae interrogati sunt confitentur dicentes; Nos nihil ad aliud missos nisi
legationem quam suggessimus deferremus; Tunc hominem
illum diuersis plagis adfectum & carcere mancipatum legatis;

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0204

perduersa loca exilio condemp nare precoepit Manifestissime aũ patu
it subhoc dolo afredegunde fuisse director ut regem interficere deberent
quo dimisericordia dñi quonpermisit interquos baddo senior habebatur
Cum autem legati despanius crebro adregem gunth hrãm nũ uenirent
Aquilius pacis gratiam obtenere potuissent, sedmagis iniquitatis pullu
lare rex gunt hramnus albigensim urbem quepertinuo hildeberto
reddidit. quodcernens desiderius dux quimaximo ipseurdem urbis ter
ritorio meliore facultatis suae confidentia tamens peculiar expectaretur
abeo propter antiquam inimicitiam quodaliquando ineadem ciuitate
exercitum gloriosae memoriae sygiberthi regis gratuiter adfecisset cum
tertia uxoresua quam galalio nunc arverno comiti abstulerat, inter
mino tholosano cumrebus omnib; transiens exercitum commouit. & contra
gothos abire disponit, diuisi prius uteruntur rebus inter filios & conuuges,
Assumptoque secum austroualdo comite carcasonam petit, preparatue
rent enumse hocaudito urbis illius ciues quasi resistere uolenter; Audientes
autem dehis prius, denique inito bello fugere gothi coeperunt & desideri
us cum austroualdo atergo caedere hostem. Illis quoque fugientibus
hic cumpaucis adurbem accessit; Lassati enim fuerant equites sociorum
tunc adportam urbis accedens uallatus arcubus quiinfra muros erant
interfectus est cumhis omnibus quifuerant prosecuti tantumque pauci ex
inde quodadmodo euadere hi quirem utgerta fuerat nuntiarent;
Austroualdus uero audiens desiderium mortuum deua regressus adregem
perrexit quimoxipseur locum dux statuitur;

Incipiunt capitula libri viiii

I De eo quicum cultro adgunt hrũ num regem uenit;
II Quod hildeberto aliusnatus
III De interitu rau hingi;
IIII De interrau gunth hramni borans
V Quodsẽ reges uiderunt.
VI De conuersione richaredi.
VII De legatione ipsius adregem nostros
VIII De eo quodadgunth hrũnum regẽ
in legatione custodienda procedinec
VIIII exemplar pactionis;
X De elimosinis & bonitate ipsius regis
XI De obitu ingobergę reginę;
XII De obitu amalonis;
XIII De discriptoribus urbis pictauę atq; turonice
XIIII De inimicitiis fredegunde cum filia sua
XV Quod hildeberthus rex theod
berthum filium suum sessionẽ direxit
XVI De reditu gripponis legati abimpe
ratore mauricio;
XVII Quodexercitus hildeberthi regis in
Italiam abiit.

XVIII Quod mauricius imperator interfec
tores legatorum gallus direxit;

XVIIII Quod pro urbe rex hildeberthus cle
ricis pretributum redderent prestitit;

XX De exercitu gunthchrami regis qui
in brittaniam abiit;

XXI De infirmitate chlodari iuniores;

XXII De percussoribus ad hildeberthum
regem missis;

XXIII De expulsione egidii remensis epi;

XXIIII De subuersione urbis anthiochenae

XXV De meretrice hominis qui se expm

XXVI De baptismo chlotha- dicebat;
ri regis filio hilperici;

INCIPIT LIBER VIIII

I Interea aduenit festa uitas sci marcelli quae apud urbem cauallonen
sim mense septimo celebratur & gunthchramnus rex fuit, uerum
ubi peracta solemnia ad sacro scm altarium communicandi gratia ac
cessissent uenit quidam quasi aliquid suggesturus, qui dum propert
contra regem cultrem de manu delabitur, adprehensum quitrepente
alium cultrum euaginatum in manu eius repperiunt, pro more educitur a
basilica sca uinctus & tormentis addictus: confitetur se emissum ad in
terficiendum regem dicens: sicque inquirentes quis hoc emisisset qui cognouit
rex multorum in se odia adgregata & suspectus peper cussit atur omni
no se: asserit uallari praecepit ne reperiretur aditus qualiter ad eum
cum gladius posset accedere, nisi in ecclesia in qua se curus & nihil metu
ens stare dinoscitur, uerberatur, sed & his de quib; locutus fuit adprehen
sis mulas inter emptas hunc uerbere tum plagis dimisit unum ex
nefas putauit. sis quia beccleta eductus fuerat truncaretur,

II Eo anno hildeberthono rege natus filius natus est quem uenerandus ca
lixtus epus suscipiens ad lauacro theodorica nomen imposuit, erat
enim eo tempore ipse pontifex magnis uirtutib; praeclarus: tactu ple
rumque infirmis signum crucis inponens sanitatem tribuen
te deo restaurabat.

III Post haec rauchingus coniungitur cum prioribus; regni chlotharii filii
hilperici confingens se quasi tractaturus de pace utriusque termino
utriusque regni nullius intentio aut dispendium gereretur consilium ha
buerunt ut salica interfecto hildeberthono rege rauchingus cum
theodoberthone seniore eius filio campaniae regnum teneret, ursio uero
adeberd fredus iuniorem filium puerum genitum qui theodoricus cogno
minatur in se susceptum excusa gunthchramno rege reliquum regnum
tenere. Multa etiam contra brunichildem reginam fremens eam

incontumeliam redegerent sicut prius fecerunt in uiduitate sua;
Rauchingus uero summa elatus potentia; dicam adipsius regalis scep
tri se iactans gloriam uterq; preparat ad hil debertum regem accedendi
ut consilium quod inierat posset explere; Sed pietas dñi haec uerba in
auribus gunt chremnu regis prius inposuit; quimissis nuntius clam ad
hil debertum regem omnes eius molitiones has ipsi notas am possunt dicens
Accelera uelociter; ut uideamur a nobis. sunt enim causae quae agi debeant
Valde diligenter inquirens quae enuntiata fuerunt uerumque esse cognascens
arcessiri rauchingum iussit; Quicum adfuisset priusquam eum rex suo ius
sisset adstare conspectui data litteris & pueris distinatis cum electione
publica quinis eius per loca singula deberent capere; iussit eum in cubicu
lo intromitti. Locatusq; cum eo alia exalus egredi uerum de cubiculo
ubi; cumque egrederet a duobus ostiarius pedib; adprehensis ruit in gre
dib; ostii ita ut pars corporis eius esset intrinsecus. pars uero extrinsecus
extenderet, tunc hi quinis si adhaec explendae parti aderant cum gladius
super eum ruunt atq; ita minutatim caput eius conliserunt; ut simile totum
cerebro putaret statimque mortuus est; tunc denudatur & per fenestram e
iectus sepulturae mandatus est; erat autem leus in moribus, ultra humanum ge
nus capidita q ac facultatib; ipsius alienis & exipris diuitiis ualde super
bus. in tantum ut iam ipso interitus sui tempore chlotharii regis filium fate
ret; Multum tamen cum eo aurum repertum est, quo inter facto protinus unus
puerorum eius cursu uelocis euolans puntiauit coniugi eius quem iactae non;
Haec uero per plateam sessionicae ciuitatis compta grandib; ornamen
tis ac gemmarum pretiositatib; uelauri fulgar & obtecta arcensis equo pre
cedentib; pueris alius q; sequentib; ferebatur atque ad basilicam sci crispini
crispinu aniq; prece petebat. quasi ex pectatum emissas; Erat enim eo die
passio martyrum beatorum; Seduidens quantum per aliam plateam gres
sum retorquens proiectis interea ornamentis in basilicam sci medardi an
testitis confugit, ibiq; se tuta ri confessoris praesidio putans; Pueri uero
quimissis a rege fuerunt ad requirendas res eius tanta in re. s. auri si illius
repperierunt; quanta piecip se in publica rege estu potuerunt inueni
ri; quae totum regis conspectib; praesentarunt. Iam eo die quod hic in
fectus est; erant. cum rege multi turonorum atque pictauorum. de quib;
tale fuit consiliu, ut simalum. hoc perficere potuissent horsubditos
supplicio dicerent quia ex uobis fuit qui regem nostrum interimit eorque
diuersis subplicis trucidatis ultores se mortis regiae esse iactarent;
Sed dñs omnipotens consilia eorum quia iniqua erant dissipauit. impleuitq; illud
quod scriptum est, quia foueam quam fecerunt parabis in ea, in loco tamen ne unchi

magno uald⁹ dirigit dux iam enim ursio atque berthefred⁹ cer
ti quod struchingus quae conlocuti fuerant possit explere: collec
tu exercitu ueniebant; Sed audienter quod scilicet tali fuisset
affectus interitu adaucta adhuc secum multitudine hominũ que
adeor pertinere uidebat ipsi ꝛ castrum uabrensim quae ꝑ
uilla ursionis propinquus erat cum rebus omnib; se mununt con
sen consilium sui tres tantes ut sit ex childeberthus aliquid contra eos
agere uoluisset ut ꝑ te abesus exercitu defensarent; Caput enim
horum & causa malorum ursio erat sed brunichildis regina manda
tum misit berthefredo dicens. disiungere ab homine isto inimico & habe
bis uitam. alioquin cum eo dẽ interibis. filiam enim eius ex luuacro rege
na susceperat & ob hoc misericordiam deo habere uoluit, quia ꝑ si
morte diuellar abeo numquã a me relinquetur

IIII Dum haec ꝛta agerentur torum misit gunthchramnus rex ad quem ꝑ ꝛem suũ
childeberthum dicens; mox omnes abscedant & ueni ut te uideam est
enim certa necessitatis causa. tam pro utilitatib; publicis ut uideamur a nobis. haec ille audiens adsumptam matrem
cum sorore & coniuge ad occursum patrui disponat; Adfuit autem & mag
nericus epis treueric⁹ urbis, uenit & iam gunthchramnus bos quem
agericus uere dunensis epis sua infide susceperat, sed ponta fex ille qui
proco fidem fecerat non adfuit, quia conuenerat ut absque ullius
defensione regi praesentare se calice ut sibi ipse decerneret eum mor
deberi pro excusare se a sacerdote, si autem ille uitam concederet liber
abiret; Sed coniunctis regib; pro diuersis facultatibus culpabilis iu
dicatur. iussum est utrum ꝑ ficeret, quod cum ille comperisset ad man
sionem magnerici epi conuolauit & clausis ostiis segregatus a be
clericis uel famulis ait; scio te beatissime sacerdos magnum cum regibus
honorem habere & pro cuius confugio ut euadam, ecce percussores ad ostium
unde manifesta scias quod si ate non egredior. inter-fecto te egrediar
foris & moriar manifestissime enim noueris quia aut mors uni
nos occupat aut par uita defensat; O sce sacerdos scio enim me patre
communẽ cum rege esse filio eius & quoniam quaecũ que- peteris a me
obtinebis nec negare omnino poteris scitari tuae quaecumque po
poscerit; Ideo que aut impertire ueniam aut moriamur simul,
Haec autẽ euaginato utebat gladio turbatur audito epis ait; & quid faci
sibi de ate tensor- demitte me ut eã & deprecer misericordiam regis:

&forsitan misereberetur tui, & ille nequaquam sed potentissimus abbates & creditores tuos ut haec quae loquor exponant; Verumtamen non haec regi utenti nuntiata sunt. sed dixerunt quod hic ab epō defensaret Unde factum est ut commotus rex diceret, siepīs exinde egredi noluerit patrem cum illo auctore perfidiae pereat: haec audiens epūs direxit nuntios ad regem, qui cum ista audissent ait, rex gunth·hramnus, ignē ipse domo & sic exisse nequiverit epūs pariter concremetur: Haec audienter clerici effracto ostium sacerdotem eiecunt foris, tunc miserrimus cum uideret se flam mis undique dis ab utroque parte uallatus, accinctus gladio accedit ad ostium, uerum ubi primum limen domus egredienti gressum foris fixit; statim unus e populo electa lancea frontem eius inlisit, at ille hoc ictu turbatus quasi amens gladio et ceteris temptans abstantib; ita lanceaū multitudine sauciatur ut defixeris in lateribus eius spiculis & sustentantib; astilib; adhuc ruere non possit; Interfectus sunt & pauci qui cum eo erant expositiq; in compositum pro quib; uix obtentum fuit cum principib; ut terrae se reconderet; fuit autem hic in actu leuis auaritiae in hians rerū alienarū ultimo dū cupidus omnib; iuuenis & nulli promissa adimplens, uxor autem eius cum filius exilio data est reliquus eius fisco contradictum sunt, ex multitudo autem auri argenti q; ac diuersarum specierum ineus regestis reperta est, sed & quae subterra absconderat stimulante conscientia iniquitatis suae non latuerunt; Arioli ac sortes saepius utebatur ex quib; futura cognoscere cupiens remansit inlusus.

V Rex uero gunthchramnus cum nepote suo ac regina pacem firmauit, data sibi inuicem muneribus; ac stabilitatis causis publicis epulatus sunt pariter; Laudabat enim dnm̄ gunthchramnus rex dicens, refero tibi maximas gratias omp dī quum hi praestiterit ut ex tuae merear filios de filio meo childeberthone unde non me puto usq; quaq; ad uma festate relictum quum hi haec praestiterit ut uideam filios filii mei Tunc dinamium & lupum ducem reddit ei rex childeberthus recepit eadem cum brunichilde regina refudit & sic pace & gaudia terrā atque iterum dō gratias agentes. conscriptis pactionib; se remunerantes & osculantes regressus est unus quis que ad ciuitatem sua,

VI Igitur eo tempore in hispania richaredus rex compūctus misericordia ne

diuina conuocatus epc̃r religionis suæ ait; Cur inter uos & sacerdotes
illos qui se catholicos dicunt, scandalū propagatur & cum illi pfi
dē suam signa multa ostendant, uos nihil tale agere potestis
Conuenite quaeso simul & discutiat utriusq; partes credulitatis;
quæ uere sunt cognuscamus; & hæc ait acceptailly a quibus ratione
ea credātur quae dicitis. aut certe uos a illis ueritatem agnoscentes
quae predicauerunt uos credatis, quo deum factum fiust & congregatur
utriusque pars epc̃r proposuerunt hereticalia illa quae sæpius ab ipsis
dictata semp simus, similiter responderunt epi̇ nostræ religionis
ea de quibus hereticorum partem plerumque uictam libris superioribus
demonstrauimus, & præsertim cum nos dicere quod nullum signum sanita
tis super infirmos ab hereticorum ostenderet epis. ac in memoriam replica
ret qualiter tempore genitoris sui epi̇ quo se iactabat per fidem
non recta cæcis restituere lumen tacto cæco & cæcitatē perpetuae
damnato discessisse confusum, quod prius in libro mirabilium plenius
declarauimus, Vocauit ad se seorsum sacerdotes dī, quibus per
scripturas, cognouit unum dñm substantiae colī personarum triū
i. deest patris & filii & spūs scī, nec minorem filium patri spiritu quesc̃ neq;
spm̃ scm̃ minorem patri uel filio, sed in una æqualitate atque omnipo
tentia hanc trinitatem uerum dñm fateri tunc intellegens ueritatē
richardus post posita alterca tione se catholicæ legi subdidit. & accep
tum signaculum beatæ crucis cum crismatis unctione credidit ihm̃ xm̃ filiū
dī æqualē patri cum spūsc̃ regnantem in sæcula sæculorum amen
Deinde nuntius mittit ad prouinciā narbonensem, qui utrorumque eas ille
gesserat simili credulitate populus ille conectetur, et tribitur hunc temporis
drīgēs sectæ epi̇ athalo cui quinta per positionem uanas ac inter pretatio
nes falsas scripturarum ecclesiasticī contur babat. ut putauit quod
ipse esset asprius. quem proiecisse se insecutum exsta historio graecus
narrat eusebius; Sed cum haec populo sectæ suæ credere non sine
re & ad conscendum ea paucorum fauere adulatio commotus
felle ingressus in cellulam suam inclinato super luculum capite. neq;
spm̃ exaluit, sicq; hereticorum populus in pro consistens prouincia
inseparabilem trinitatem confessus ab errore discessit.
XVII Post haec richardus legationem ad gunthchramnum atq; childebor
thum;

regem dixerit pacis gratia utrsalicæ sicut infidesé adserebat unum
ita &carnate &sepreestare unitum, seda gunt-hrem no rege re
pullisi sunt dicente, qualem mihi fidem promittere possunt aut quem
quem admodum amecredidebent. qui neptem meã ingundem ipsorã
uitate tradider &per eorum insidias &uir eius interfectus est. &ipsa
in peregrinatione defuncta, non recipio ergo legationẽ richardi. donec
medr ulcisci iubeat debis iniuriis, Haec legati audienter ad hil debeõ
proficisci cuntur aquo &in pace excepta sunt dicenter, uult se dom
nr̃s noster frater tuus richardus de hoc crimine excusare quod ei impo
nitur quasi inmortem sororis uestre fuisse consciam, quod aut sacre
mento uultis aut qualib& conditione idoneus reddi potest, deinde da
tis gratia uestre decem milibus soldorum caritatem uestram habere deci
derit ut &ille uestro utatur solatio &uoleus ubi necesse fuerit beneficia po
tiamini; Haec illis dicentib; promiser̃ hildeberthus rex &mater eius
pacẽ &caritatem cum ipsose integre custodituror, Acceptis q; acdatis mune
ribus addider̃ legati, iussit &iam dominus noster ponere uerbum in auris
uestris de filia siue sorore uestre chlodosintha ut ei tradatur in matri
monio. quo facilius pax quae inter uos promittitur confirmetur,
quid ex̃ promissio nostre ex hoc habile dabitur sed sine patrui nostri
gunthramni regis consilio haec facere non audemus, promissum enim habemus
de maioribus causis nihil sine eius consilio agere, accepto itaque respon so
redier̃unt.

Eo anno quo que xii regis hildeberthi cum adoccursum eius, usque
in mẽ tensem urbem properassemus iussisumus adgunth. hreu
nam regem in legationẽ accedere. quem apud urbem cauillonen sem
reppe rimus dicenter; Salutem uberrimam mittat tibi gloriosis simus
nepus tuus hildeberthus ó inclyte rex immensas referens gratias
pietati tuae quoda te iugiter commonet ut ea agat quae &dõ placeant
ut ubi sint accepta &populo congrua; dehis uero quae locuti simul
fuistis omnia implere promittat nec quicquam se de pactionib; quae in
teruos conscripter̃ in rumpere pollicetur; &rex adhaec ait, non simili
ter ego gratias ago quod taliter in rumpti quod mihi promissum est
pars mea de urbe sua nec tensi non reddatur. hominer quos pro u
litate mea qui mihi infesti erant mig̃ tuolu non permiser̃unt
&quo modo dicitis quod nihil de pactionib; scriptis transcendere

uult dulcissimus nepus meus. & nos adhaec, nihil uult contra pactio
nes agere illas sed omnia implere promittit ita ut de presenti si ad
diuisionem silua nec tensim uis mittere nec tardetur, statim enim rec
pies tuum; de hominib; uero quos dictus nomina scripta tibi dantur
& omnia quae promissa sunt implebunt, haec nobis loquentib; pactionē
ipsam relegi rex coram adstantib; iubx

VIII Exemplar pactionis, cum in xpi nomine prirecellentissimi domni
gunt hrēnus & hildebertus reges uel gloriosissimx domna
brunihildis regina an de lagu caritatis studio conuenissent. ut omnia
que unde cumque inter ipsos scandalum potuisset generare plenio ri
consilio definirēt. id inter eos mediantib; sacerdotib; atq; procerib; dō
dio caritatis studio sedit placuit atque conuenit utquam diu eos dñ omn
in presentem secula supfluo uerit fidem & caritatem purā & simplicem
sibi debeant conseruare, similit quia dom̄us gunt hrēnus iuxta
pactionem quam cum bonx memoriae domno sigiberto inierit &
integrā portionem quae de regno chariberthi ille fuerit consecutus
sibi dicere. in integrum redderi & pars domni hildeberthi eaq; pater suus
possideret ad se uel a quibet ex omnib; reuocare. id inter ipsos constat
fixa deliberationum finium ut illam tertiam portionem de pariu
ciuitatem cum terminib; & populo suo quę addō num sigibertum de regno
chariberthi conscriptx pactione peruenere. cum castellis duno uelun
do cino & quicquid de pago stampinse uel carnoteno in peruio illo ante
fatus rex cum terminib; & populo suo percaperit iure & dominatione
domni gunt hrēnus cum id quod super stitx domno sigiberto de regno
chariberthi antea tenuit debeant perpetualiter permanere, pari
conditione ciuitatis meldus & duas postiones de silua nectar. turonus. pic
tauus. abrincatis. uico iuli. consortinus. lapurdo. & albige domnus hil
deberthus rex cum terminib; a presenti die suae uindicet potestatē,
ea igitur conditione seruata. utquem dñ de ipsis regib; super stitem
esse prirecipere. regnum illius qui absq; filius de presentis saeculi lu
ce migrauerit ad se in integritate iure perpetuo debeat reuocare. &
posteris suis dnō auxiliante relinquere. Illud specialiter placuit per
omnia inuiolabiliter conseruari. ut quicquid domnus gunt hrē
nus rex filiae suae chlōthi lde contulit. aut adhuc dō p̄ro quam
contulerit in omnib; rebus atq; corporib; tam in ciuitatis quā agris

uel redditu ipsius & dominatione ipsius debeant permanere, & siquid de agris fiscalib; uel specieb; atque presidio p arbitrii sui uoluntate facere aut cuiquam conferre uoluerit in perpetuo auxiliante dño conseruet, nec aliquo cumq; ullo umquã tempore conuellatur & subautio ne ac defensione domni hildeberthi cum ea omnia quae ipsam transi tus genetoris sui inuenit & possedentem. sub omni honore & dignitate secum debeat possidere, pari conditione repromittit domnus rex gunthchrãnus. ut si ut hab& humana fragilitas quod diuina pietas Non permittat, nec ille uidere desideret si contigerit domnum hilde berthum eo super-stite de hac luce migrare. filios suos theoberthum & theodoricum regem uel si adhuc alios ipsi dr dare uoluerit ut pius pater sub sua tuitione & defensione recipiat. ita ut regnum patris eorũ sub omni solitate possedeant. & genetricem domni childeberthi dom bruniĥldẽ reginam uel filiãq; eius chlodo suindã germanã dõni childeberti regis nr childebe quamdiu inter regionem francorũ fuerit uelcius reginam fagla-bam tamquam sororem bonam & filias in sua tuitione & defensione spirtalẽ dilectione recipiat. & sub omni honore & digni tate cum omnib; rebus earum cum curtatib; agris redditib; uel cunctis ditalis & omni corpore facultatis tam quod presenti uidentur tem pore possedere. quãquod adhuc xpõ presule iustis poterint aug mentare sub omni securitate & quiete possideant; ut siquid dea gris fiscalib; uel speciẽb; atque presidio pro arbitrii sui uoluntate facere aut cuiquam conferre uoluerint. fixa stabilitate in perpetuũ conseruentur nec aquib; cumq; uoluntas illarum ullo tempore conuellatur, decurtatib; uero hocẽ burdegala lemouicas. cadurcus bernardo & bigorre. quae gail sunda germana domni brunihldebe rtam indoto quãc in morgan geba hoc est matutinale donum insuan cia uenienc certum est adquisisse. quas & iam per iudicium gloriosissimę domni gunthchrãni regis uel francorũ superstitib; hil pericam & sigyberthum regem domna brunihldis posetur adquisisse ita con uenit ut cadurcus ciuitatem cum termin; & cuncto populo suo domna brunihldis de presenti insus proprietate percipiat reliqu as uero ciuitates ex hac conditione superius nominatur domnus gunth chrãnus dum aduixit possedeat ita ut quando quidem post eius transitum in dominatione domnę brunihldę beneficium quae suor

cũ omni soliditate dõ proprio reuertantur. Nec super-stite domno gunt-hrẽ
no neque adomna brunichilde neque afilio suo childeber-tho rege filiusque
suus quolib& ingenio uel tempore repetantur, similimodo conuenit ut fil
ia nectat domnus childeber-thus in integritate teneat. & quantum
ter-tia domni gunt-hremni ex indebita competit de ter-tia domni
childeber-thi quæ est in rosontense domni gunth-hrẽ nu par-tibus compen
setur, similiter conuenit ut secundum pactiones inter domnum gunth-hrẽ
num & bonæ memoriæ domnum sigyber-thum in ista leuder illẽ quidom
no gunth hremno post transitum domni chlothari sacramenta primitus
prebuerunt & si postea conuuncunt se in parte alia trad-disse de locus ubi
con manere uidentur ut de conuenit ut debeant remoueri, similiter & qui
post transitum domni chlothari conuuncuntur domo sigyber-tho sacra
menta primitus prebuisse & se in alia par-te trans-tulerunt modo simi
li remouantur, similiter quicquid ante fati regem ecclesiis aut fidelib;
suis contulerunt. aut adhuc con-ferre cum iustitia dõ proprians uoluerint
stabiliter conseruetur; & quicquid uncuq; fideliũ utriusque regno
per legẽ & iustitiã red-debet, nullũ prereudicium patiatur, sed liceat ut
debitas possidere atq; recipere, & si aliquid cuicumque per inter-regn
a sine culpa tultumẽ audientia habita restauretur. & deid quod-p
mx. nificentias precedentium regum unus quis que usque transitũ
gloriose memoriae domni chlothari regis possedit. Cum securitate
possedeat, & quod exinde fidelib; personis ablatum est. dep presenti
recipiat, & quia int̃ prefator reges pura & simplex est in di nomine
concordia conligata. conuenit in utroque regno utriusque fide
libus tam pro causis publicis quã priuatis. quicũq; uoluerit ambulare
per uium: nullis temporib; denegetur, similiter conuenit ut nul lus
alterius leudes nec sollicite & necuenienter excipiat, quod si for sitã
pro aliqua admissione partem alteram crediderit expetendã iux ta
qualitatẽ culpe excussati reddantur; Hoc & iam huic addi placuit
pactioni ut si qua prers presentia statuta subquacumq; calli-datate
tempore quoq; cum transcenderit, omnia beneficia tam repromissa quam
in presenti conlata amittat, & illi proficiat qui minus labiliter omnia
sup ne scripta seruauerit, & sic de sacramẽtorum obligatione in omnib;
absoluta, his itaq; omnib; definitis iuniẽ parter p di omni potentis
nom̃ & inseparabilẽ trinitatẽ uel diuina omnia actremendum

dieiudicii, sedomnia quaesuperius scriptas absque ullo dolomalo uel fracu
dor ingenio inuiolabiliter seruaturus, facta partio subdio iiii Kt
decembr. anno xxxvi regni domni gunthchramni regis

Ipse autē rex utsępe diximus ipselemosinis magnus inuigilius atque ieiunii
is prūptus erat, piamtunc ferebatur masiliam aluae inguinaria ualde
uastari. &hunc morbum usque adlugdonensim uicum octauum nomi
ne fuisse celeriter propalatum, sedrex acsibonas sacerdos prouidens
remedia quaci catrices peccatorus uulgi mederent, iussit omnem populū
adecclesiā conuenire, &rogationes summa cumdeuotione celebrare, &nihil
aliud ipsuuebendi pusipoenem hordeaceū cumaquamunda sumi, uigilius
que adesse instanter omnes iubet, quodeo tempore ita gestūest, pertriduū
enū ipsius elemosinis largius solito prirecurrentib; ttadecunctopopulo
formidabat ut iā tunc pomrex tantum sed&iā sacerdotesdnī putarentur.
totamspē suā ipsdnī misericordione transfundens. &in ipso iactans cogi
tationes quę ei superuenirbant, aquo eas effectu tradtota fideinte
gritate putabat, piamcelebre tunc afidelib; ferebatur. quod mulier
quaedā cuius filius quartanotipo grauabatur &instructō anxius decu
babat. accessit intertur bas populi usque adtergum regis. abruptisq; clam
regalis indumenta fimbrius. inaqua posuit filioq; bibendum dedit, statimq;
restincta febre sa natus est; quodnonhabet ame dubium, cumego ipse sepius
laruas inergia famulante nomeneius pnocantes audientem acrimi
num proprio rum gesta ueritate ipsius discernente fatens;

Anno quoque xiiii hil de berthi regis. ingoberga regina chariber
thi quondam relicta migrauit asęculo. mulier ualde cauta ac uerę
re legiosae pnredita. uigilius &orationib; atq; elemosinis pon ignaua
nouit; Quaecredo perpro uidentia dī cōmanita adme usq; nuntiar
dirigens. ut inhis quae deuoluntate sua ideſt proanimę remedio
cogitabat aduitor existerē, sictamen ut adipsam accedens quaecon
silio habito fieri decernebat scripturę conectere, accersi fateor. udihomi
nem timentem dn̄, quicum me benigne excepisse &notarium uocat. &
habita utdixi mecum consilio. quae dā ecclesiae turonice uelbasilicę sci
martini quaedam caeno mannicę ecclesiae delegauit. acpost paucos men
ses subitania aegritudine fatigata migrauit asęculo; multos p
cas tolas liber osdere linquens. septuagessimo utarbitror urbę anno
relinquens filiam unicam quam incanthia regis cuius dam filius.

IX 26

xu matri moni o copulaunt ; Λmalo quoque dux dum con iugē ipalia uilla
proexercenda utilitate dirigit inamorem puellæ cuiusdam ingenuae
ruit & facta nocte c ne pulatur duno misit pueros ut dem ne henter puel
lulā eam toro eius adscirent, Illoc quoque repugnante & uiolenter
ineius mansione deducta dumea alapis caeduntur sanguinis unde ex nari
um meatib; decurrente per fundit ur ; Unde factum est ut ipse quoq; ferre
tur ducis ante dicti hoc nuo cruenta retur, quam ipse pugnis colaphis
aliisq; ictib; uehementam ulnā suscepit. & statim oppressus somno dor-
mire coepit Λtilla extensa manu trans capud ducis acuelut iudith olo fer-
nis ictu uirilib; ferit ; Illo quoque uocis emittente concurrunt famuli
quam cum inter ficere utlint exclamaut ille dicens, ne faciatis quaeso, ego
enim peccaui quum castrtatis inferre conatus sum ; Nam enim haec qui
pudiciam studuit conseruare omnino non perea t ; Haec dicens spm
exalauit, cumq; super eum familia con iuncta lamentaret adiutorio di erepta
puella domum egredit ur. & p noctem cauillonensim urbem adiit, quae est
sita abeo loco quasimilia xu. ibiq; basilicam scī marcelli ingressa regis pro
stricta pedib; cunctaque pertulerit pandit ; Tunc rex misericordissimus
non solum ei uitam donauit uerum & iam preceptionem tribui iussit
ut in uerbo suo posita a nullo umquam parentum defuncti illius in aliquo
molestiam pateret ; Uerumtamen hoc dō protestante cognouimus. quod puel
le castitas noneset ad inceptore saeuo ullatenus uiolata.

IX 30 Hildeberthus uero rex discriptores in pectduo in uitante maroueo epō uis
sit abire, id est florentianum maiorem domus regiae & romulfū palatii
sui comitē, ut salicae populus censum quem tempore patris reddidera t facta
one in noua ta reddere deberet, multa enim exhis defuncti fuerent &
ob hoc uiduis orfanisq; accedentib; tributa pondus insidera t, quod hi dis cre
ter per ordinem relaxanter pauperes ac infirmis illos quos iustitiae
conditio tributarios dabat censō publico subdiderunt. & sic uero nus sunt
delati, sed cum populus tributariā functionem infligere uellent dicentes. qd
librum praemanibus haberent qualiter sub anteriorē regum tempore
dissoluissent ; Respondemus nos dicentes. discriptam urbem turonicā
hlotharii regis tempore manifestum esse. libriq; illi ad regis praesen
tiam abierunt. sed con puncti pertimorem scī martini antestitis rege
incensi sunt, post mortem uero hlotharii regis hariberthoregē populus
hic sacramentum dedit, similiter & iam & ille cum uinculo promisit

urlegeſ conſuetudiner qu enouaſ populo nonin ſligenꝛ ſedinillo quo
quondam ſubpatriſ dominatione ſtatu uixerunt. inipſo hiceoſ de
incepſ retinenꝛ, nequeullā nouam ordinationem ſe inflictuꝝ ſup
eoſ qdptinet ad ſpolium ſpopondit, Cui ſo uero comer eiuſdem tem
poriſ accepto capitulario quem anteriorеſ ſcriptoriſ feciſſe cō memoꝛcui
my tributa coepit exigere Sed abeꝝ fronio epō prohibiтuſ. cum exac
ta parcitate adregiſ direxit preſentiā oſtendenſ captularium inquo
tributa continebant, ſedrex ingemiſcēnſ acmetuens uirtutem ſcī mar
tini ipſum incendio tradidit, autoꝝ actoꝝ baſilicę ſcī marani remiſit.
ob tertanſ utpullus depopulo turonico ullum tributum publicum
redderet, poſtcuius obitum ſigyberthuſ rex hanc urbem tenu it, nec ullius
ac tributi pondus inuexit. Sic &nunc xiiii anno hildeberthus poſt patriſ
et obitū regnanſ nihil exegit. nec ullo tributo nere hęc urbſ adgntua
tary congemuit; nuncaūt poteſtatiſ ueſtrę eſt utrūcenſeatiſ tributū
annon, ſeduidere nealiquid noceatiſ. ſicontinuus ſacramentū ambula
re diſponatiſ, hęcmedicente reſponderē. ecce librum preremanib; habemuſ
inquo cenſoꝝ huic populo eſt inflictꝰ, &ego accio, liber hic texegit theſauro de
latuſ nonеſt. necumquā prot conualuit annoꝝ, nonеſt mirum enim ſipro
inimicitiaſ horumcuium incuiuſ cūq; domo reſeruatuſeſt, Judicabit enim dī
ſuper eoſ quiproſpoliſ cuium noſtrorum hunc poſt tanta temporiſ tyrens
acto ſpatio puler, dum autem haecagerent audiui filiuſ quulibrum ipſum
protuleret ipſadie afebre correptuſ die tertia expiraуit, poſt haec noſ
tri ſimuſ nuntioſ adregem. utquid dehac cauſa juberet mandata
remittere, ſedprotinuſ epiſtolam cumauctoritate miſerunt. quepopulus
turonicuſ proreuerentia ſcī martini diſcribitur; Quib; relectiſ
ſtatim uiri equiadhaec miſſifuerant adpatriā ſunt regreſſi

Rigunt diſautē filia hilperici cumſepiuſ matricalumniaſ inferret
dicere quese eſſe dominā genetricem quereuā ſeruitio redderet
&multiſeam crebro conuitiis laceſſiret. acinterdum pugnuſſe
alapiſque caederent, aut adeam mater, quidmihi moleſtaeſt filia
ecceregis patriſtui quaepenes me habentur accipe &utere utlibet,
Et ingreſſa introgeſto reſeruatu arcam monilib; ornamentiſ qui eprę
tioſiſ refertā, dequacū diutiſſime reuerſaſ extrahens filiæ, adſtan
ti porrigeret, atadeā, lamentā laſſatafiū. immitte tuinquid manum &
eiecęquodinueneriſ; Cuiq; illa immiſſo brachio, res de arcā abſtrahentę

adprehenso mater opperturio arche super cervicem eius inlisit, qd cum
infortitudine premeret atque gulam eius axis inferior ita adtereret
ut eam oculi adcrepandum parati essent; exclamauit una puellarum
quae erant intrinsecus uocemagna dicens: Currite queso currite ecce
domina mea agenetrice sua graviter suggillatur & intrumpentes
cellulam quicon̄ foris; eorum praetulabantur aduentum erutam
abinminenti interitu puellam & duxerunt foris, post ista uero inter
eas dem inimicitiae uehementius pollulantes & quondealia causa maxi
me pisi quia frigundis adulteria sequebatur semp cum eisdem rixae
& caedes erant

XV Igit̄ anno quo supra regni sui hildebertus rex mortebatur cumcon
iuge & matre sua in fra terminum urbis quā strateburgū uocant; tunc a
uari fortiores quierant in urbe sessionica siue meldensi ueneṙ adeū cen
dicentes, danobis unum defilius tuis ut seruiamus ei scilicet ut de o c p
genie tua pignus recipientes nobiscum facilius resistentes inimicis
terminos urbis tui defensare studeamus; dat̄ lle gau sus nuntio hoc theod
berthū filium suum seniorem illuc dirigendum distinat; Cum suis om
nib; domesticis maioribus atque patricius uel omnib; quatad exercitum
seruandum regale essent necessarii delegatis mense sexto huius anni
direxit eum iuxta uolūtatem uirorum quieum arege flagitabant
uti mittendum suscepit que eū populus gaudens accepte recant utilitatem
eius patris quesui aeuo prolixiore pietas diuina concederet;

hoc capitulum cum tribus sequentibus in presso isunt in decimo libro

XVI Gripp̄o aut̄ ab imperatore mauricio rediens haec nuntiauit quodanno
superiore cum adepto nauigio cum sociis suis africe portum adti
gisset cartaginem magnā ingressi sunt; Ubi dum morarentur: iussio
nem opperientes prefecti quiaderant qualiter imperatoris presentiae
adire debebant; Unus puerorū eorum scilicet quicum eodem abierat
direptam speciem demanu cuiusdam negotiatoris metatō detulit
quemille prosecutus cuius res erant reddi sibirem propriā flagita
bat; Sedisto differente cūdē die in diē hoc turgū in maius propagaretur
quadam die negotiator puerum illū in platea repperit adprehen
soq; uestimento eius tenere coepit dicens; Quidnon ame laxaberis pri
usquā res quas uolen̄ diripuisti meae ditioni restituas, dat̄ lle excutere
se de eius manib; conatus pondubitanter reptogladio hominē trucidat̄ &
statim admetatū regressus recaperunt socii quaegesta fuerant;

Erant enī ibi tunc ut dximus legati, bodigysl' ⁊ filii ⁊ filiu⁊ mummolini
sessionici & euantau⁊ filiu⁊ dynamii arelatanensis & hic grippo ge
nere francus, qui eleuanter deepulo sopore sedebant pro qui
et.e; Quod cum seniore urbis nuntiata fuissent quae puer horum
gerebant. collectis militibus uel omni populo armis circum dato
admetatū eorum diregē atilla inopinanter experge facti obstu
pescunt. cernentes haec que gerebant; tunc ille qui prior erat
exclamat dicens; arma deponite & ad nos egredimini ut cognoscamur
expacifice qualiter homicidium factum est haec illi audientes timore
perterriti. adhuc ignorantes quę gesta fuerant fidem expetunt ut
securi sine armis egrederentur; Iustruē homines illi, quod custodire in
patientia non permisit, sed permissu sed mox egrediente bodegysilo gladio
per cuius: similiter & euantium. quib; ante ostium metatus prostratus.
grippo adrepta arma cum pueris qui secum erant processit adeos dicens.
quae gesta fuissent non ignoremus. & ecce socii ⁊ generis mei quia dimper
torem directi fuerant gladio sunt prostrati; Iudicaut dīminuriam nostrē
& mortem illorū dementia uestro quia nos innocentes & in pace uenientes
taliter trucidatis. pecul⁊ erit pax inter reges nostros imperatorem que
uestrum; Nos enī pro pace uenimus. ut pro adiutorio rei publicę inperienda
testem hodie inuoco dm̄ qua uestra excita ut noxia, ut non custo
diatur inter principes pax promissa; Haec legatis & huiusce modi grippone
uerba pro ferente soluto cartagenis. regressus est unusquisq; ad pro
pria, profectus uero ad gripponem accedens mulcere coepit animos eius
de his quae gesta fuerant ordinans qua liter ad presentia imperatoris
accedere; qui ueniens narrata legatione per qua directus fuerat exitum
sotiorū exposuit quia de causa impugnator impugnalde molestus pollicitus est ulcisci mortē
eorum, iuxta id quod hildeberthi regis iudicium promulgare; tunc ab imper
atore munerat⁊ cū pace regressus est.

XVII Haec agrippone hildeberto regi relata confesti exercitū in italiam com
mouere iubet ccc xx: ducer ad langobardorū gentē debellandam elegit
quorū nomina non putau lectioni ex ordine necessario inserenda, audo
ualdor uero dux cum umthrione commodo campaniae populo cum ad me
tensem urbē esse initare sita erat accessisset, tamas predas tantaque homi
cidia accedes perpetrant ut hostem propriae regionē putaretur in
ferre Sed & alii quoque ducer similiter cum falangis suis facere

ttaiitprius regionem propriam aiit populũ commanentem adfice
rent quãquiddam uictoriae deinimica gente patrarent, adpropin
quantes aũt adterminũ italiae audo ualdos cũ sexducib; dextrã
petiit atque admedio lanensim urbem aduenit, ibique eminus inca
pestriae castra posuerunt Oloaũt dux adbi bitionem huius urbis castrũ
incampissimum caninimis inportuna accedens iaculo subpapilla sauciatur
caecidit & mortuaest hiautem cumegressi fuissent inpraeda ut aliquid
uictus adquirerent alongobardos inruentib; passim ploca prosterne
bant, erat aũt stagnum quoddam ipso mediolanensis urbis territu
rio quodcereseum uocitant exquo paruus quidem fluuius sed profun
dus egredtur super huius lacibitus langobardas resedere audientes
adquem cumadpropinquassent prius quã flumen quoddiximus
transirent altore illounus langobardorum stans lorica protectus
& galea contũma nugestans uocem dedit contra francorum exer
citũ dicens; hodie apparebit cuduuinitas obtenere uictoriam praes
tat, unde intellegi datur hoc signum sibi langobardi praeparaus
se; tunc pauci transeuntes contra langobardum hunc decertan
tes prostrauerunt eũ, & ecce omnis exercitus langobardorum ipsi fugam
uersum praeterit, hiquoque transeuntes flumen nullum dehis reppe
runt pusitantum recognitatem noscentes appartum castrorum ubiuel
focos habuerant uelten que eũ toria fixerunt; Cumq; nullum dehis de
prehendissent adcastra sua regressisunt, ibique adeos impetratores
legati uenerunt suntiantes adesse exercitum insolatio eorum dicen
tes q; quiapost triduũ cumeis dem uenimus & hocuobis erit signum
cum uideritis ussle huius quae inmonte sitaest domus incendio con
cremari & fumum incendii adcaelos usq; sustolli poueritis noscumexer
citu quem pollicimus adesse; Sedexpectantes iuxta placitum dies sexpullũ
exhis uenisse contemplatisunt; Cheginus aũt cumtredecim ducibus
leuêm italiae ingressus quinque castella coepit quib; & iam sacramenta
exegit; Morbus & iam desenteriae grauiter exercitum adficiebat
eo quod aeris incongrui insuetique his hominib; essent, exquo pleri
que interierunt, commoto aũt uento & data pluuia cum paulisper
refrigiscere coepit ininfirmitate salubritatẽ contulit; Quidplu
ra p tres fere menses italiã pugnantes cum nihil proficerent. paqueise
deinimicis ulasci possint eo quod se in locis communissent firmissimis

neque regem capere dequo ultio fieret quise Infractici nensis muniret
muros Infirmatos utdiximus aerũ intẽperientia exercitus acfame ad
tritus redire adpropria distinauit; Subdens etiam illud accepta sacrorũ
ta regis dilationib; quodpater eius prius habuerat dequib; locis etcaptiuos
etalios abduxerat predas etsic regredienter tra fame conficiebantur
ut prius etarma etuestimenta Ecco emendum uictum demerent quãlocũ
gentale contigerent; Apta harius longa bardorum rex legationem
adgunth hrẽnum regem cumhuius cemodi uerbis direxit, Nos pius sime rex
subiecta atque fidelis uobis genteque uestre sicut patribus uestris fuimus
esse desideramus nec discedimus asacramento qd prisce sortis nostri uestris
decessoribus; iunxerunt, Nunc autem desistite apersecutione nostre, etsit
nobis pax etconcordia utubi necessarium fuerit contra inimicos auxiliũ
prebeamus. etuestre scilicet nostre quiegentes saluata acnos pacificos
cognoscentes. terreantur magis aduersarii quincircutau obstrepunt quã
denostre discordia gratulentur, pacifice; haec gunth hrẽnũs rex uerba
suscepit misitq; eos adnetẽsuũ hildeberthum regem, dum autem haec narrate
tainloco commorentur uenerunt alii quimortuum apta harium regẽ nunti
antes paulũque inlocoeius substratũ eiusmodi uerba quaesupra dixim us de
ferentes; hildeberthus rex placitum cum eidem ponens utquidei in poster
conuenirent enuntiarent eos absco dere iussit;

XVIII Mauricius autem cartaginensis illos qulegatos hildeberthi regis anno
superiore Interemerant. unctos manib; catenisque oneratos adeius
direxit presentiam xii scilicet numero uiros. subea uidelicet condicione utsicos
interficere uellet haberet licentiam, sin autem adredimendũ laxaret ccc prouno
quoque acceptos aureis quiesceret; sicque utquod uellet elegeret, quo facilius
sopito scandalo nulla occasio intipsos inimicitiae oriret, sedrex hildeberthus
differens homines unctos accepere ait; Incertũ apud nos habetur utrum
hisunt homicidę illę quos adduxeris. an alii, etfortassis serui cuiuscũque
habentur cum nostri bene Ingenui generatione fuerint quiapud uos fuerũ
Interempti; presertim etgrippo adstabat queotempore legatos cum eisdem
fuerat missus quiinterfectisunt accusabat; quapresectus urbisillius cum
collectis duobus atque tribus hominum milibus inruit supernos. Interimit
quae socios meos inquo excidio ego ipse interieremẽ. sime uiriliter defendentẽ
nequiuissem, accedens autem adlocum homines agnoscere potero. dequib; simperator
uester utdicitis nostro cũdomino pacem custodire dilibenter. ultionẽ exigere

debat; & sic dato rex placito ut posteor a dimpenitore dirigentes ipsos abscen-
de
xviiii Iusupradicta uero urbe aruernica hildeberchus rex omne tributum tam ecclesiis quã monasteriis uel reliquis clericis qui ad ecclesiam pertinere uidebantur aut quicũque ecclesiæ officiũ excolebat larga pietate concessit; Multũ enim iã exactoris huius tributi expoliari erant eo quod plongũ tempus & succedendũ generationis ad diuisis inmultis partibus ipsis possessionib; colligiux poterat hoc tributum, quod hic dõ inspirante ita præceptũ emendari utquod super hoc fisco debet nec exactorem damna percutierent, nec ecclesiae cultorẽ tarditas officio aliqua reuocaret;

xx Dum haec agerentur & brittani circa urbẽ pam netacã utique & rhodonicam ualde sæuirent gunthchrẽnus rex exercitum contra eos commouere iussit; Iniquorũ capite beppolenum & ebrechtharium ducer delegit, Sed ebrechtharius suspectus quod victoria cum beppolino patraretur, Ipse ducatum eius adquirere inimicitias cũeodẽ conectit, ac per uiã totã se blasphemus conuicus atque maledictionib; lacessunt, uerum per uiã qua abierãt incendia homicida spolia ac multa scelera egerunt, Inter ea uenerãt aduici nos pionyam amnẽ quo trans missi ad uldam fluuium peruenerunt, ibique dissipatis uicinitatis casis pontis desuper statuerunt sicque exercitus omnis transiuit; Conuinctus enĩ fuerat eo tẽpore beppoleno prbr quidã dicens, si secutus me fueris ego te usque uuaro cum ducam ac brittanos tibi inunũ collectus ostendam; Fredegundis enim cũ audisset quod in hoc pacto beppolenus abiret quia eam exarteriore tẽpore inuisus erat baiocasinos saxones uxoratũ brittonorũ tonsas atque cultu uestimenta composuit insolatium uuaroci abire præcepit, Aduenientes autẽ beppolinõ cũ his qui cum eũ sequi uoluerãt certamen iniit multosque per biduum de brittanis ac saxonib; suprascriptis interemit, Recesserat enĩ ab eo ebrechtharius cũ maiore manu nec adeũ accedere uolut donec interemptum audirẽt; Die autem tertia cũiã qui cum eo erant interfecerant atque ipse sauciatus lancea repugnare inruentibus super eum uuaroco cũ suprascriptis interfecerunt eum; Inclusi erant enĩ eo[rum] inter angustias uiarum atque paludes in quibus magis luto necati quã gladio trucidati sunt, ebrechtharius uero usque uenetis urbem accessit miserat enĩ adeũ obuiã epi regalis clericus suos cum crucibus & silentio qui eos susq; ad urbem deduxerunt; ferebant & tũ quidam eo tempore qẽ uuaroci in insulis fugere cupienti cũ naubus onerat[is] auro argento q; uel reliquis seb[i]

cum atra maris coepissent cõmoto uentõ demersis nauib; resquas imposuerat
perdẽdissent tamen adebrecharĩ uenies pacem petit absẽdesque cum
multis muneribꝫ; discedit promittens se nũquã contra utilitatẽ gunth
chrãnũ regis esse uenturũ, quocirca decedente regalis epi cũdericis & pagin
nensibꝫ; urbis suæ similiã sacramenta dedit dicens, quia nos nihil do
minus nostris regib; culpabilis sumẽs necumquã contra utilitatẽ eorum
superbi extitimus. sed incaptiuitate britanorum positi gratui iugo sub
ditisumus; Pace igitur celebrata inter uuarocũ & Equebrecharium
dixit uuarocus; Discedite nunc & renuntiate quia omnia quæ iussertis
respondere implere curabo; quodut plenius credere debeatis nepotem
meum obsidem tribuã & transfacẽt; cessatũque est abello, uerũtamen mul
tudo magna sicut de regali exercitu tra & debritannis cessa est; egredientes
aũt exercitu abritannis ac trans eunabus ammem robustioribꝫ; Inferi
ores & pauperes quecũ his erant simul transire nonpotuerũ, cũque in ritus
illud uicinoniae annus restitisset. uuarocus oblitus sacramenti atq;
obsidũ quos dederat Misit caimon & filiũ suũ cũ exercitũ adprehensiq;
uiris quos in ritu re illo reperierat uinculis alligat resistentes q; interfecit,
quosnonnullos quicũ caballis torrentẽ transmeare uoluerũ abipsius torrentis
impetu in mare dejectis, dimissisunt, postea multis aconiugo uuarocicum
ceteris & tabulis quasi liberi & adpropria sunt regressi; Exercitus uero
ipsius quiprius transierat metuens puiã illã quauenerat regredi nefor
tẽmala quaefecerat patere adangauã urbẽ dirigit meduane tor
rentis expectens pontem. sed paruia quaeprius transit manus adipsum
quem præfatisumus pontẽ spoliatq; cesi & adomne dedecus sunt redacta
Per turonicũ uero transeuntes præcedas agentes multos expoliauerũ,
inopinantes enĩ repperisse incolas loci, multq; tamen dehoc exercitu ad
gunthchrãnũ regẽ accesserũ dicentes quia ebrecharius dux acuuilicharius
comes accepta pecunia auuarocã exercitũ perire fecisset, quadecausa
ebrecharius præsentatus multã cõmotus actus ira à præsentia eius
discedere iussus est, uuilichario comite perfugas latrante.

XXI Hilo charius uero chilperici quãdam regis filius gratiã ægrotauit
& tantam dispendium est habitus. ut regi gunthchrãno obitus eius fuis
set nuntiatus, Undefactũ est ut ingrediens decauellonino quasi parisius accedere
cupiens usque ad ter minos sinonicae urbis accederet sedcũ audisset eo nua
luisse puerũ detinere est regressus; Sedcũeũ fredegundis mater eius

dispensatū uidisse & multam pecuniae ad basilicā scī martini uo
uit & sic puer meliuſ agere uisus est, sed ad uuaroc ū puntauſ distric
tus qui adhuc captiuus in britannia de exercitu gunthchrēni regis re
tenebatur prohuuus utta absolueret, qd ita uuarocus impleuit
Unde manifestā rimē huius mulieris conludio & beppolinum interfec
tum & exercitum fuisse conlusum

XXII Ante hos uero dies cū ex ipsoneturium domus marilige nsis ingre
diturus ibi ludere puer eius hominem ignotū eminus adstantem dixerunt
quae adeum quis est u & unde uenis aut quo dest opus tuū ponenim a nobis
agnosceris; illo quoque respondente, quia de uobis sū dicto citius electus
exeste osneturium interrogatur pec morte confitetur dicens a fredegun
de regina se trans missum ad interficiendum regem; Dixitque, duodecī
uiri sumus ab ea trans missi sex hic uenimus alii uero sex sessionē remā
serunt ad decipiendum filium regis; & ego cum locum p̄stulans ut rege
childe berthum in osneturio per cutere distinarem timore perterritus
non deliberans impleri quod uolui; haec cum dixisset confestim saeuis da
tus supplicus diuersis nominat socios, Quibus per loca singula inquisitis
alios carceribus, mancipant alios manib; incisis relinquunt nonnullis pedes
aures que amputatis ad ridiculum laxauerunt; plerique tamen exeunc
tis supplicio rū genere metuentes propriis se confodere mucronibus
nonnulli & ita inter supplicia defecerunt ut regis ultio patere tur

XXIII Sunnigisilus uero iterum tormentis addicitur accotidie urgis loris
que cedit ur & conputris centibus uulneribus; cū primū decurrente
pus e coepisset ipsa uulnera claudi iterū reno uabatur ad poenā
in his tormentis non solū de morte chilperici regis fuerum & ita deuersa
scelere se admi sisse confessus est, inter quas confessionis addidit & iam
egy dium remense epm̄ socium fuisse in illo sed iungi ursionis ac berthefredi
consilio aduersus ficiendū childe berthū regē nec morte nec ptur epis & adme
tensim urbē cum esset ualde abegrotatione longinqua defessus adduci,
Ibique subcustodia degens nec epis sacerdotibus ad eius examinatione pmisit,
Sed ita ut intra octauu mensis apud uuestri dunensim urbē adesse debeant,
tunc ab aliis sacerdotibus increpitus cur hominem absq; audientia aburbe
repi & in custodia retrudi pmisit eū ad urbem suā redire dirigens epistolas ut sup̄ diximus ad omnes regni sui pontifices ut medio
mense nono ad discutiendum in urbe sup̄ dicta adesse debeant;

erant enī pluuiae ualidę aquę inmensę rigor intolerabilis. dissolutę lȳ trouiae
amnis littora excidentes sed prae coeptaonē regiae obsistere nequiuer̄; Deniq;
conuenientes pertractasunt usque metensim urbē ibique &praefatus egydius
adfuit, tunc rex inimicum eū sibi regionis que proditorē esse pronuntians
ennodiū excluce adnegotium dirigit prosequendū, cuius propositio prima
haec fuit; Dicmihi ó episcope quidubi usum fuit urbelicto rege incuius urbe
episcopatu honus fruebaris chilpericīue regis amicitias subdere ris quisēper
inimicus domino nostro rege fuisse probat qui patrem eius interfecit matrē
exilio condemnauit regnūq; peruasit. &In his urbibus quas ut dximus in
quo peruasionis ordine suo domino subiugauit tuabeodem possessionū
fiscalium praedia merusti; Ad haec ille respondit, quod fuerim ami
cus regis chilperici negare nonpotero; Nontamen contra utilitatē
regis childeberthi haec amicitia pullulauit; Uillas uero quas memoras
peristius regis carthas emerui; tunc proferens eas dem inpublico negat
rex se haec largitum fuisse, requesitus que octo qui tunc referendarius fuerat
Cuius ibi subscriptio meditata tenebatur. adfuit, negat se subscripsisse, confecta
enim erat manus eius inhuius praeceptionis scripta; Inhac itaur causa pri
mum epūs fallax repertus est, posthaec epistole; prolatae sunt inquibus multa
deinpropriis bruni chil dis tenebantur quae ad chilperi cum scriptę fuerant si
militer & chilperici adepiscopum delatę inquibus inter reliqua habe
batur inser tum, quasi ut dix cuius libe rei mea casa nonfuerit culmis quam terris
est aedituus nonaffert; Undeprorsus manifestū est ideohaec scripta ut supe
rata abrumpchil de filiuseius obprimerentur; Negauit se epūs hae epistolas
uel uel misisse suo nomine: suscepisse se adscripto chilo & rici. sed puer eius fami
liaris adfuit quihaec notarū tenus per thomas cartharum conprehen
sa tenebat, unde nondubium fuit residentibus haec abeodem directa.
Deinde prolatae sunt pactiones quasi exnomine childeberthi ac chil
perici regis inquib; tenebatur insertum, ut electo gunth hnem no regethi
duo reges interse eius regnum urbesque diuiderent, sednegauit haec re
cum suo factū consilia dicens quatu communisti patruos meos ut ipse
illos bellū cuule consurgeret; Undefactū est ut cōmotus exercitus brau
rigas urbē pagum q stampensē uel medio lensem castrū adterrerent
atque depopularent. Inquo bello multi interempti sunt.; Quorū ut
puto animę erunt di iudicio detus manibus requirendę; Haec epī
negare nonpotuit, scriptaenim ista interger tum chilperici regis manū.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0225

scriniorum partier sunt reperta actunc adeũ peruenerẽ quando ĩ
ter empto chilperico therauri eius decalensi parrisiacæ urbis ulla
ablati adeundem dilatisunt, cũque debuius ceno di causis alter can
o duriaus trecherrar, adfuit & abbas epyfanius basilicæ scæ remegii
dicens; quod duo milia aureorum speciesque multas procon seruẽdas
regis chilperici amicitia accepisse; Adstiterunt q; & iam & legati
quicũ eodem admemoratũ regẽ fuerunt dicentes. quia nobis relicti solus
cũeodẽ diuitius collocatus es, dequib; uerbis nihil intelleximus nisi supra
dicta excidii prosecutionẽ inposterũ cognoscentes; haec eo negante abba
quisuerit semp inhis consiliorũ archanis particeps locum hominẽ que
de nomine mi, ubi & quia aureos quos diximus deculisse & qualiter de excidio
regionis acregis gunth chrẽni conuentũ fuerit urgestũ est exordine ĩ
denarrare cur. Quæ & ille conuictus deincepr est confessus; hæc audientes epis
copi quieuocati fuerunt & incantatis malis sacerdotẽ dñi con tuentes fu
isse satellitẽ suspitientes debis triduani temporis spatium deprecant
precandis scilicet ut forsitã resipiscens egidius ullã modam reperire pos
sit; perquẽ se abhis noxiisque ei obiciebantur excusare ualeret, sed in luciscen
te die iii conuenientes ecclesiã interrogant epis copũ si aliquid excusationis
habere ediceret; Nulle confusus ait adsententiam dandam superculpabi
lem memoriæ mini, quãego nouime obcrimen magestatis reũ esse mostis quisẽp
contra utilitatẽ huius regis matrisque eius alu acper meũ consiliũ multa fuis
se gesta certamina quibus quonnulla galliarum loca depopulata sunt;
haec epi audi enter aclamantes fuerunt obprobriũ obtentaurta ipsum
abordine sacerdotali lecti canonum sanctionib; remouerẽ, quistatim ad
argento rectansim urbem quãpunc Arverebirgũ, uocant deductus exilio
condemnatus est; Iucundus loco romulfus filius lupi ducis iã pretermisso hono
re pretedatus episcopus subrogatus est, epyphanio abbatis officio quibasilice
scirem egu praefuit remoto, multa enĩ auri argenti que in huius epi
regestũ ponderesunt reperta, quæ autẽ della iniquitatis militia erant rega
libus thesauris sunt inlata, quæ autẽ deuinibus aut reliqua rectione eccleſiæ
inuentæ sunt ibi relicta.

xxiiii Anno igitur xv childeberthi gunthchrẽni aũ xxx regũ quidã epi de
trens maximi, partibus aduronicã urbem aduenit. nomine simon, hic
nobis euersionẽ archio ciæ urbis enuntiauit. adserens se dearmina inf
sida capuanorum fuisse, nec eni persarũ inrupto armiuorum termino

ptrecdas egit ecclesias q̄ ign̄ succendit &hunc sacerdotem cum populo
suo ut dixim⁹ captiuum abduxit, tunc &iam &basilica sc̄ōrum xl⁹ mar-
tyrū dequibus in libro miraculorum memini. qui nilla regione pas
si sunt obpleta ligni congeriæ pice tergoribꝫ que suelli nis⁹ ip̄i mixtis sub po
sitis ardentibus facibus succēdere nisi sunt; sed nequaquā ab igne appare
tum ip̄i cendii comprehendit, sicque uidentes magnalia dī recesserunt a bea
audita aūt quidā ep̄s istius memoratis a sacerdotis abductionē direxit ptre
tum per homines suos ad regem persarū, quod illi susceptum relaxauit; a
seruitutis uinculo ep̄m̄ istum, exhis ergo discedens regionib; galliar⁹ est adgressus
ut aliquid consolationis a deuotis acciperet qui nob⁹ ut prefatis⁹ sum⁹ superius
hae cretulit; homo erat in antiochia ualde deuotus in elymosinis coniugem
ac liberos habens. nec umquā ei ip̄e omni uita sua dies p̄ceterit post quam
quidd̄ proprium habere coepit: quod sine paupere epulum prelibass⁹ &
hic una die cum circuiss⁹ urbē usque ad uesperum & reppererit non potuiss⁹
egenū cū quo cibū capere posset; egressus foris portam cum nox inruer⁹ rep
perit uirum in ueste alba cum duobus aliis in stantē. quem aspiciens quasi loth
ille antiqua memoratur historia terrore suffusus ait; & forsitam peregri
nus est dominus meus dignetur accedere ad domum seruitui. & ip̄o epulo qui
ere cte ip̄i stricto, mane aūt proficar cuius uiam quā uoluerit⁹, cuille que
rent senior terens sudarium in manu sua ait; non poterit⁹ o homo dī cum ip̄i meo
nem uestro hanc urbē saluare priusquā reuertar. & eleuans manū & excussit suda
rium quod tenebat super medietatē urbis; & statim conruer⁹ omnia aedificia
uel quodcūque ibi structū fuit, ibique obpressi sunt seniores cum infantibus uiri
cū mulieribꝫ; atque uterque sexus interiit; Quod ille cernens tam de persona
uiri quam de sonitu ruinę hab⁹ effectus. ruit interrā & factus est uelut mor
tuus; eleuans que iterum uir ille manū cum sudario quasi super aliam medietatē
urbis ad prehensis⁹ est. a duo bur socii qui cum eo erant atque obsecrantes ter
ribilib; sacramentis ut indulgeret medi &at⁹ urbis neruerit, mitigatus que
a furore sustinuit manū suā atque eleuans hominem qui corruerat in terram ait,
Uade ad domū tuā pretimeas filiū tuū cū uxore & omne domatua saluisunt, nec quic
quā exercuerit custodiunt enīte ostio assidua & elymosinae quas cotidi ae
exercer⁹ in pauperes; Ethaec dicens discessit ab oculis eius. nec er apparuer⁹
ultra; ille autem regressus in urbe reppererit urbis medietatem diruta atq;
subuersā cū hominib; pecorib; q; exquib; non nulli a ruinis deincepr extrac
tisunt mortui pauci debilitatē reper⁹ sunt uiui; Uerūtamen nec illa cassata sunt

quę uiro huic abipso uerba dicā angelo dñi sunt effera pāuiemens omnē domū
suā ipsolomē reppert, tantū funere propinquorū quē ipa alys domib;
effecta fuerent lamtābare; protextque eū inmedio iniquorū dextere
dñi cūdomo sua saluaturq; est apericulis mortis acuelut memoratus lod
quon dā insodomis.

XXV

Atingallus masiliensim prouinciam morbus sepenomi natus inuasit;
andegauos nānnetcos atque ceno manicos ualida famis obpressit.
Inter a sunt enim haec dolorum iuxta illud quoddns ait in euangelio. Erunt
pestilentiae & fames & terre motus per loca & exsurgent pseudo christi
& pseudo prophetae & dabunt signa & prodigia in caelo ita ut electos in errore
mittant sicut presens gestum est tempore. Quidam enim exbiturigo ut
ipse post modum est professus dūsatus siluarū ingressus ligna caedens
explendam operis cuiusdam necessitatem muscarum eum circumdedit
examen, quadecausa perbiennium amens esta habitus. Unde intellegi datur
diabolicae emissionis fuisse nequitiam, Post haec trans actis urbibus ppin
quis apelatinsim prouintiā adiit. ibique indutus pellibus quasi religiosus ora
bat. Adquem inludendum pars aduersa diuinandi ei tribuit facultatem ex
hoc ut inmaiori proficeret scelere, commotus aloco prouinciam memoratā
deserens gabalitanę regionis terminū est ingressus. profitens se magnum
ac profiteri se nonmetuens xpm. Adsumptam secum mulierem quendam
prosororē quā mariam uocitari fecit. Confluebat adeum multitudo po
puli exhibens infirmos quos contingens sanitatē reddebat, conferebant
etiam ei aurum argentūque ac uestimenta hi quiadeum conueniebant
Quod ille quofacilius seduceret pauperibus erogabat. prosternens sē solo
effundens orationem cum mulierem memorata; Et surgensse terū
acircumstantibus adorari iubebat Predicebat enim futura & quibus
dam morbus, quibusdam damna puenire denuntiabat paucis salutē
futurā; Sedhaec omnia diabolicis artibus & praestigiis nescio quibus
agebat; Seducta est autem per eum multitudo inmensa populi & non
solum rusticiores uerū etiam & sacerdotes ecclesiastice; Sequeban
tur autē eum amplius tria milia populi, Inter ea coepit quosdam spo
liare ac predare quosmanere reppererisset. spolia tamen nonhabeng
bus largiebatur epis acciuibus mirificis mortis inuentabat, eo quodab
his adorari despiceretur, Ingressus autem uellaviae urbis terminum adlo
cum quem anicium uocitant accedit & adbasilicas propinquas cumomni

exercitu restitit; Interuens aciē qualiter aurelio ibidem tunc consistentē
epō bellū inferre uolentē mittens uiam antese nuntios homines nudo corpore
saltantes atque ludentes quiaduentū eius adnunciarent; Quod stupens epūs
direxit adeū uiros strenuos inquirentes quidsibi uellent ista quaegererent;
Unus autē exhis quierat senior cūse inclinasset quasi osculaturus genua
eius accurrisset uiam illius iussit eum adprehensum spoliari: Necmora
ille euaginato gladio infrusta concidit caecidītque xp̄s ille quimagis ant
chris̄ nominare debet & mortuus est, dispersique sunt omnes quicum eo
erant; Maria autē illa supplicius dedita omnia fantasmata eius ac prestigias publicauit, Namhomines illi quos adse credendum diabolica circū
uentione turbauerat numquam adsensum integrum sunt regressi. sedhunc
semper quasix̄m mariam autē illam partem dicatus habere profitebantur
sed & pertotas gallias emerserunt; Plerique quiperhas pristigias adun
gentes sibimulierculas quasdam quę debachantes scissos constituerentur mag
nas se inpopulis prefere bant. exquibus nos pleraque udimus quos obiur
gantes reuocare aberrore nisi sumus;

Posthaec autē legatos adgunthchramnum regem sichegundis mittit
dicens; Proficiscatur dominus meus rex usque parisius. & arcessito filio
meo nepotesuo iubeat eum baptismatis gratiam consecrari, ipsūque de
sco lauacro exceptum tamquam alumnum propriū habere dignetur;
Haecaudiens rex commotus epūs idest adtherium lugdonensim. siacrium
agusta dunensim. flauumque cauillonensim uel reliquos quos uoluit pa
risius accedere iubet indicans se postmodum secuturum; Fuerunt & ia
adhoc placitum multa deregno eius tam domestici quam comites adpre pa
randa regalis expense necessaria. Rex autem deliberatione acta ut
adhaec deberet accedere pedumest dolore prohibitus. Postquam autē
conualuit accessit parisius & exinde adrouialensim ullam ipsius urbis
properans euocato puero iussit bapisterium praeparari inuico nemprodoro
Dum autem haec agerentur legati childeberthi regis accesserunt adeum
dicentes nonenim istanuper nepoti tuo childeberthopollicitus eras ut
cum inimicis eius amicitias conligaris, sedinquantum cernimus nihil
depromissione tua custodis sedpotius quę promisseras pretermittis
& puerum istum inurbis parisiace cathedram regem statuens. Indicaut
enim dī quia non reminiscerisque ultro pollicitus es haecbis dicentibus
rex ait; Promissionem quam inneptem meum childebertum regem

statutam habeo nonobmitto Nam illum nonoportuit sandaliari siconsobri
num eius filium fratris mei desco suscipiam lauacro quiahanc petitionem
nullus xpianorum debeat abnuere; Eamque ego utds manifestissime nouit
noncalliditate aliqua sedinsimplicitate puricordis agere cupio quiaoffen
sam diuinitatis incurrere formido. Noneste ení humilitas gena nostra
sihicame excipiatur Sienim domini proprios famulos desacro fonte sus
cipiunt cur mihi nonliceat propinquum parentem excipere acfilium facere
per baptismi gratiam spiritalem; Abscedite nunc annuntiate domino ues
tro pactionem quamtecum pepigi custodire cupio Inlibatamquam statue
conditionis noxa nonobmiserit ame prorsus omitta non quiett Ethaec di
cens legatas discedentabus. rex accedens ad lauacrum scm obtulit puerum
adbaptizandum, quem excipiens chlotharium uocitari uoluit dicens; Crescat
puer et huius sit nominis executor hactali potentia polleat sicutille quon
dam cuius nomen indeptus est; Quodmisterium celebratum Inuitatum ad
epulum paruulum multis muneribus honorauit; Similiter et rex abeo
dem inuitatus inuitatus plerisque donis refertus abscessit et ad caullonen
sim urbem redire statuit

Incipiunt capitula libri .x.

I De bonitate gunt hrēni & eccle sia scī marcelli;

II De gun dobaldo quodcontra gunt hrēno factione mummoli regnū arripere uoluit

III Qualiter gunt hrēnus chlotha rio in regno sublimauit;

IIII De interfectione mummoli

V De exercitu gunt hrēni in spānia

VI De morte leupichi & richarii sublimatō in regno;

VII De pace intergunt hrēno & hil deberto firmata

VIII De ducib, iussu hildeberthi interfectis

VIIII De uxore maniculfi regis per iurium nomine caesarie;

X De exercitu gunt hrēni in spania

XI De tonica dni inuenta

XII De beppelino & ebroharo ducibus

XIII De agone sublimata in regno italiae & de fectione sois;

XIIII De obitu gunthchrēni

XV De regno hildeberthi in burgundia

XVI De obitu hildeberti

XVII De fredegunde quod parisius inuasit & pugna contra theudo berto

XVIII De morte quintrione

XVIIII De brunihilde qualiter deaustrasia electa est

XX De pugna quā theudo berdus & theutericus contra chlotharium fecerunt

XXI De filio theudericiato & de agilane patricio interfecto

XXII Decorpatrocinii uictoriis Inuento.
XXIIII Defocato qualiter mauricio impr
interfecit, & imperium adsumpsit;
XXIIII Deexilio sci desiderii episcopi
XXV deberto aldomaiore domus
XXVI Deuictoria theodorici contra chlo
tharium;
XXVII Deprotadio maiore domus eius que
XXVIII Debonitate clotarii maiore domus
XXVIIII Deinteritu uulfoi patricii, & ceteris;
XXX Deermenberga quodde hispania adtheu
XXXI Delegatis bertherici adregib; trans
missis;
XXXII Demartyrio sci desiderii
XXXIII quodsi sebodus in hispania rex subli
matus; Unde
XXXIIII Deagane rege & eius regina theud
XXXIIII debrunihilde & belihilde reginar;
XXXVI Deuita sci columbani;
XXXVII Deiniuria theudorici regis quod
habuit apud alsacias
XXXVII Depugna theudorici & theudoberti.
XXXVIII Deobitu theudorici
XL Quod chlotharius auster ingreditur
XLI Deconsilio perditionis filii theudorici
XLII quod chlotarius regnum burgundie &
auster recepit & filium theadorici
occisit.
XLIII Deinterpositione herpontis ducis;
XLIIII Deleudo mundo episcopo & berchru
de regina;
XLV Detributa langobardorum carrata
XLVII Demorte berthrudis regine
XLVII Deinitio regni samonis inuuimidis
XLVIII Deadalo aldo rege langobardorum
XLVI Deinitio regni dagob

L De harioaldo rege super lango
bardos.
LI Degundeberga regina aeius qui exilio;
LII Deinteritu chlodoaldi;
LIII de dagoberto & eius regina & regna
LIIII Deobitu uuarnaharii maiore do
mus & interitu godoini filii sui;
LV Deintentione haribercti & aginane;
LVI Deobitu chlotarii & regnum eius
3o daberdus adsumpsit;
LVII Deregno haribercti filio chlotharii;
LVIII Deintritu dagoberti in burgun
dia & debonitate eius;
LVIIII Denatiuitate sigiberti filii
dagoberti;
LX Demutatione dagoberti & sua
sione malitiae nutritiorum
LXI Debonitate & continentia;
pippini
LXII De haribercto rege & sigiberto
nepote suo excepto
LXIII Deimperio heraclii super persas;
LXIIII Depulchritudine & utilitate heraclii
LXV Deinitio infestationis factae eius
contra imperatorem;
LXVI Deobitu haribercti & filii sui &
quod regnum eius dagobertus accepit;
LXVII Descandalo & strage francorum
cum uuinidis; occisis & ipse & mortis
LXVIII De harioaldo rege langobardos & de ratione
LXX Deaubedone ad chrotarium in italia
legatione misso
LXXI Dechunis in baioaria occisus.
LXXII Desisenando per dagobertum in
regno leuato in hispania;

LXXIIII Decrodhario rege langobardos;

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0231

LXXIII Quoddagobertus cum exercitu de magocntia contra uuinidis iuit;

LXXIIII De regno sigiberti in austrasia

LXXV De natiuitate chlodouei & pactione de regno cum austrasiis

LXXVI De teudulfo rebelle;

LXXVII De exercitu dagoberti deburgundia ipuuas conia missam

LXXVIII De obitu dagoberti & initio regni chlodouei chi;

LXXVIIII De egane maiore domus

LXXX De imperio constantis & uastatione sarracinorum

LXXXI Qualiter degredatus est tolga rex hisp & in dasind sublimatus

LXXXII De morte egane & interfectione anulfi comitis

LXXXIII De erchenaldo maior domus

LXXXIIII De austrasiis quithor auro sigiberto debitum receperunt;

LXXXV De grimoaldo & ottone;

LXXXVI De pugna sigiberti cum teudulfo inter ringa

LXXXVII De interitu ottonis & obitu;

LXXXVIII De flaicadonis maior domus

LXXXVIIII De uuilibaldo interitu & flaicadonis

XC De balth hilde regina chlodouei & eius filius chlothario; hilde rico & theuderico & de obitu chlodouei chi

XCI Quod chlotharius eius filius eleuatur in regno & ebroino maior domus

XCII De obitu chlotharii & theuderi cus frater successit in regno & hilderici cus in auster regnum accepit

XCIII Quod theudericum a regno deiciunt & crinem tondunt & ebroino in luxouium monasterium dirigunt & childericum in cuneto regno suscipiunt;

XCIIII De obitu childerici & bilichilde regina & leudesius filius erchanaldi maior domus efficitur;

XCV Quod ebroinus a luxouio exiens leudesium interfecit & scm leudegarium gladio perimi iussit;

XCVI Quod martinus dux & pippinus filius ansegisili contra ebroinum ad loco fico pugnam inierunt;

XCVII De obitu ebroini & quod francii uuarbertonem maiorem domus efficiunt & girlemarus filius eius ipsum subplantauit.

XCVIII De obitu sci audoini & obitu uuandregisili & qualiter berchar ius maior domus efficitur

XCVIIII Qualiter pippinus cum austrasiis inopido uirmandinse cum nomine tricio contra theudericum & berharium dimicauit;

C De obitu theuderici & de chlodouei filio eius eleuato in regno & eo mortuo hildebertus frater eius rediit in regnum & de grimoaldo filio pippini maiore domus & bonitate eius

CI Quod pippinus contra raedbodum pugnauit & uicit

CII Quod pippinus halpaida duxit uxorem & habuit ex ea filium nomine carlem

CIII De obitu hildeberti & grimoaldi

& dagobertus filius hildeb[er]ti successit in regno & deobrtu pippini & theudoaldo maiore domus & de pugna in cotia contra theudoaldu.

CIIII De ragafredo maiore domus & qualiter carlus de custodia plectru de auxilio di liberetur est;

CV Deobrtu dagoberti regis & hilpe rici fuccessit in regno & qualiter dux carlus contra ragafrido pugnauit & uictor exstetit.

CVI Qualit carlus dux hlotharium sublimauit in regno, quo mortuo hilperic qui fuga lapsus apud ragan fridu fuerat abeu don e duce aquitanie recepit, & eo mortuo theadericu rege stauerunt.

Razolf

CVII Qualit cu saxonib; baioarius & cu eudone duce cui ab directa regem sarracenor cu illo pugnauit & uicit;

CVIII Qualit burgundia ipse dux subiugauit & cu frisionib; ultra altomare pugnauit, & sarracenos quinta uenmione exuit prostrauit & quomodo parbona uenit, & sarracenor cu rege eorum inore gladii interfecit;

CVIIII De legatione pape gregorii urbis rome cum clauer sci petri. uel de diuisione inter filios suos seu deobtu ipsius;

Incipit Liber Decimus.

Textus actus namque gregorii libri uolumine temporum gestaque undique potui scripta reperire & mihi postea fuerunt agnita actaregu & bella gentium quae gesserunt; legendo simul & audiendo & audendo cuncta quae certificatus cognoui huius libelli uoluminis scribere proposui. Sed curiosissime quantu potui inserere studui; De eodem ipse autem tempore scribendum quo gregorii finis gesta cessauit & tacuit,

Gunthramnus rex francorum cum iam anno xxiii burgundiae regnu bonitate plenus feliciter regebat; Cum sacerdotibus utique sacerdos instar se ostendebat & cum leuitis erat apprissimus elemosinam pauperibus large tribuens tanta prosperitatis regnum tenuit. ut omnes & iam uicinas gentes ad plenitudinem de ipso laudes canerent Anno xxiiii regni sui diuino amore ecclesia beati marcelli ubi ipse pretiosus requieuit in corpore suburbano cabyllonensium sed quidem tamen sequanum est territurium mirifice & solenniter aedificare iussit; Ibique monachos congregatos monasterium condidit. ipsa que ecclesia rebus plurimis ditauit

Synodum xl episcoporum fieri praecepit. & ad instar institutionis monasteri scorum agaunensium quo tempore sygthi mundi regis ab eius & ceteris episcopis ipso principe iubente fuerat firmatum ideq;

II

huius synodi conuẽtionem monasterium sci marcelli gunthramnus Instauratione firmandum curauit:

III

Hoc anno gundoaldus cum solacio mummolo & desiderio mense nouembr parte regni gunthramni presumpsit Inuadere & ciuitates euertere Gunthramnus leudigislum comite stabuli Waeferlane patricio cum exercitu contra ipsos direxit. gundoaldus terga uertens. conbanem ciuitatem Lacebrã dedit & Inde derupe abosone duce precipitatus Interiit

IIII

Cumque gunthramno perlatum fuisset eo quod frater suos chilperi cus esset Interfectus festinans pertexit parisius. ibique fredegundem cum filio chilperici chlothario adsenire precepit. quem riolo ulla bapti zatus lubat & cum deco lauacro excipiens In regnum patris firmauit

V

Anno xxu. regni gunthramni mummolus senuuia Iussu gunthramni Interficitur uxorem eius sidonia una cum omnes thesauros eius domnolus domesticus & ualdalmarus camasarius gunthramno praesentant

VI

Anno xxvi. regni sui exercitus gunthramni hispanias Ingreditur. sed loci Infirmitate grauatus. proanus ad propria reuertitur. anno xxvii. eiusdem regno leudigislus a gunthramno patricius parabus prouincie ordinatur, filius childeberthi regis theudebertus natus fuisse nuntiatur

Eo anno nimia Inundatio fluminum In burgundia fuit. urbium termi nos nimium transcendebant. Ipsoque anno syagrius comes constantino poli Iussu gunthramni Inlegatione pergit. ibique fraude patricius ordinatur; Coepta quidem sed ad perfectionem haec fraus non peruenit. eo anno signum apparuit In caelo. globus igneus decidens Interra cum tonitrus & fulgetra; ipsoque anno leuuigildus rex hispaniae mortuus. & obtenuit regnum richardus filius eius: anno xxviii regni domno gunthramno alius filius childeberti nomen theudericus natus nuntiatur

VII

Gunthramnus secum childeberto pacem firmant. dum andelau conIunxit Inibi mater & soror & coniux childeberti regis pariter que fuerunt ibique speciali conuenientia Inter domno gunthramno & childeberto fuit conuentum. ut regnum gunthramno post eius discessum childebertus adsumeret

VIII

Ipsoque tempore rauchingus & boso gunthramnus ursio & berta fratres obtimates childeberti regis. eo quod eum tractauerunt Interficere. ipso rege ordinante Interfecta sunt Sed & leudefridus alamannorum dux In offensa ante dicti regis Incidit & Illam & Illacebram dedit, Ordinatus est loco ipsius uncilinus dux; Eo anno ricaredus rex gothorum diuino amplectens

amore priuſ ſecretiuſ baptizatur: Poſt haec omneſ gothoſ dum ariandam
ſectam tenebant tolſtum adunare praecepit & utomneſ libroſ arrianoſ prae
cepit ut praeſententur, queſ Inuna domo conlocatiſ Incendio conſumare iuſ
ſit, adxpi anam legem baptizare gothor fecit

VIIII Eo anno uxor agnulſi Imperatoriſ perſarum nomen caeſarie uirum re
linquens. cumquatuor pueriſ totidem puellis adbeatum iohannem expetit
Cumque abipſo pontifice fuiſſet baptizata. agusta mauricio Imperatori
eadem ſuſcepit lauacro, quoniam uirſuus Imperator perſarum perlegatio
neſ ſaepiuſ repetaret & mauricius Imperator uxorem ipſius eſſe neſciret; tunc
agusta uidenſ eam pulcherrimam ſuſpicatur. neipſa eſſet quem legata quaerebant
dicenſque eis; Mulier quidam deperſas hic uenit dixit ſe unam eſſe depopulo uidete
eam forſitan ipſa eſt quamquerittis Que legata uidenteſ proni Interra adoraue
runt dicenteſ Ipſa eorum domina quamquerebant, dicit adeam agusta reddeillis
reſponſum tuncilla reſpondit, ego cumiſtoſ nonloquor. uttaillorum Inſtarca
numeſt, ſiconuerſi xpiani ſicut & ego ſum efficiuntur. tunceis reſpondebo, legata
uero animo libenti baptiſmi gratiam accipiunt poſtea dicenſ adeoſ caeſarem;
Si uir meus uoluerit xpianuſ fieri & baptiſmi gratia accipere libenter adeum reuertar
Nampentiuſ alter adipſum non repedabo, legata Imperatori perſarum nuntian
teſ. ſtatim ille legationem admauricium Imperatorem miſit. ut ſcr iohannis ueniret
antiochia: ipſo tradente baptiſmum uellit accepere. Tunc mauriciuſ Imperator
Infinitiſſimum apparatum antiochiam fieri iuſſit. ibi Imperator p ſarum cum lx.
milia p ſoſ baptizatuſ eſt. & p duabuſ ebdomadiſ a iohanne. & reliquiſ epiſ p ſaſ
adplentudinem ſupra ſcripto numero baptizantur Imperatore illo gregoriuſ epiſ
antiochiae ſuſcepit delauacra., aunulfuſ imperator a mauricio Imperatore petens
ut epiſ cum clero ſufficiente idem daret quoſ inperſas ſtabiliret. ut uniuerſa p
ſida baptiſmi gratia adhibeſtent Quodmauriciuſ libenti animo preſtitit. ſum
maq; celeritate omneſ p ſida adxpi cultum baptizantur;

X Anno xxuiiii. Gunthramni exercitus inhiſpania eiusde iuſſu dirigitur ſedne
glegentia boſonis quicapit de exercitu fuit grauiter agothis exercitus illetrucidat;

XI Anno xxx. regni ſupra ſcripta principeſ tunica dnin ihu xpi quieidem inpaſſi
one ſublataeſt & a militibuſ quieu cuſtodiebant eſt ſortita dequa dauid ppheta
dicit & ſuper uestamenta mea poſuerunt ſorte. poſtmente ſimone filio iacob p duabuſ
ebdomadiſ mutatiſ cruciatibuſ adfectuſ. tande pfitetur ipſa tonica Incuitate Zafad
pcul a hieruſolima Inarca marmorea poſtram eſſe; Quem gregoriuſ anthioche
nuſ & thomaſ hyeruſolimorum. iohannis conſtantinopolitanuſ epiſ cum aliuſ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0235

multas epis triduanum facientes ieiunium exinde condigne cum arca marmorea leue effecta quasi exligno fuisset ordine pedestro hierusolyma cum deuotione ve
scissima perduxerunt Et ea in loco ubi crux dñi adoratur cū triumpho posuerunt,

XII Beppelimus dux francorū factionem hebrachari q̄ idemque duce abritanis
interficitur. unde post hebracharius ad plenitudinem paupertatis de rebus
suis spoliatus peruenit;

XIII Anno xxxi regni gunthramni theudefridus dux ultra iuranus mortuus cui suc
cessit uuandalmarus in honore ducata. Ipsoque anno ago dux in italia super
Langobardus in regno sublimatur anno xxxii regni gunthramni. tra amane
usque ad̄ a media die solmino ratus est uterta pars ex ipso uix apparere;

XIIII Anno xxxiii regni gunthramni eo anno v kal apr ipse rex mortuus. sepultus
est in ecclesia sci marcelli. in monasterio quem ipse construxerat. Regnū eius
dem hildebertus adsumpsit Eodem anno quintrio dux campanensis cū exercitu
in regno chlotharii ingreditur Chlotharius cum suis obuiam pergens hostiliter
quintrionē in fuga uertit seductaq̄ exercituꝝ nimium trucidatus est;

XV Anno ii. cum hildebertus regnum accipisset burgundiae exercitus francorum
Et abritanorum in inuicem proeliantes. uterque nimium gladio trucidantur
anno iii. hildeberti in burgundia regnante multa signa in caelo ostensa sunt ap
parute stella cometes eo anno exercitus hildeberti cum uuarnis qui rebellare
conauerant fortiter dimicauit Et ita uuarni trucidati uictis sunt ut parū ex ipsis
remansisset

XVI Anno iiii. post quod hildebertus regnū gunthramni accepere defunctus est
Regnum que eius filii sui theudebertus Et theudericus adsumunt Theu
debertus fortatus est auster sedem habens metensem theudericus accepit
regnum gunthramni in burgundiā sedem habens aurelianis;

XVII Eo anno fredegundis cum filio hlothario rege parisius uel reliquas ciuitates ytta
barbaro occubauit Et contra filios hildeberti regis theudeberto Et theuderico
mouit exercitu loco nominante latofao Castra uterque ex aduerso ponentes
hlotharius cū suis sup theudeberto Et theuderico inruens eorū exercitū grauiter
trucidauit, anno ii. regni theuderici fredegundis mortuus;

XVIII Anno iii regni theudeberti quintrio dux instigante bruni hilde interficitur
Anno iiii. regni theuderici quotenus genere francus patricius ordinatur. Eo
anno cladis grando lata a massilia Et reliquas prouincie ciuitates grauiter uastauit;
Eo anno aqua calidissima in loco dunense quē arula fluminis influit sicut ide
ebulluit ut mul titudine pisciū coxisset; Eo anno uuarna hasus maior domus

theuderici transiit quiomnem facultatem suam In elemo sinis pauperum distribuit

xviii Eo anno brunichildis ab austrasiis electa est. Q̃ narciacinse campania aquidam homine pauperꝝ sigula reppertur. Secundum eius petitionem usque adtheu derycū pr̃oducitur Theudericus auiam suam brunichildē libenter recipiens glori ose honorat huius uicistudinē merito episcopatum autthisiodorinsem faciente brunichilde adsumsit. anno.u. regni theuderici tr̃ū signa quianno superiore usa fuerant globi ignei percaelū currentes. Q̃ad instar multitudinem hastarū igneārū adoccidentem apparuerunt

xix Ipsoque anno theudebertus Q̃ theudericus reges contra chlotharium regem mouent exercitū Q̃ superfluuium aroanna nec procul adoro mello uico prelium confligenter iuncxerunt Ibique exercitus chlotharii grauissime truci datus est Ipsi quicū his remanserunt Infuga uersi pagos Q̃ ciuitates ŋ pr̃sigonae quise adchlo tharium tradiderant depopulant Q̃ uastant; Ciuitates ruptas nimis pluritas captiuorum abexercitu theuderici Q̃ theudeberta exinde du cetur Chlotharius obpr̃sus uellꝰ nollꝰ per pactiones uinculum firmauit utinter sigona Q̃ ligere usque mare oceanum Q̃ britanorum limitē pars theu derici haberit Q̃ persigona Q̃ isera ducatum Integrum dentelino usque oceanū mare theudebertus recipit .xii. tantum pagi Inter iserā Q̃ sigonā Q̃ mare li torꝭ octani hō thario remanserunt ann vi. regni theuderici cautinus dux theudeberta Interficitur;

xxi Anno xii. regni theuderici deconcubina filius nascitur nomen sygobertus Q̃ agila patricius nullis culpis extantibus Instigante brunichil deligatus In terficitur Nistantū cupiditatis Instinctu. Infacultate eius fiscus adsumitur Eo anno theudebertus Q̃ theudericus exercitū contra auias consis diuxerunt ip sorsque do auxiliante delectus suae dominatione redigunt. Q̃ tributarios fa ciunt. ducem sup ipsos nomen geniale Instituunt quieos felicter dominant;

xxii Eo anno corbus sci uictoris quisalodero cumsco urso passus fuerat abeato aeco nio pontifice maurionense Inuentur. Quadā nocte Insua ciuitate ei reuela tur Insomnium ut surgens protinus iret adecclesiam. quāse deleuba regina suburbanum genauense construxerat. Inmedio eccleside designatū locum illū scm̃ corbus adesset Cum quie genauā festinus pertexisset cum beatis rustico Q̃ patrico epis. triduanum Ieiunium facientes lumen pernoctē ubi illum gloriosū Q̃ splendidum corpus erat apparuit. Quaecū silentia hinc ires pontifices cum lacrimis Q̃ orationibus eleuato lapide Inarca argentea Inuenerunt sepultū cuius faciem rōbentē quasiuiuꝰ reppererunt Ibique princeps theudericus

presens aderat multisque rebus huius ecclesiae maximam partē facultatis
uuarnacharii ibidem confirmauit Adsepulchrum illū sēm mi re uirtutis ex
ipsa die quare pertū est prestante dño integra assiduitate ostenduntur. Eo
anno azlherius episcopus lugdonensis obiit, ordinatur loco ipsius secundinus episcopus.

XXIII Eo anno fogas dux & patricius rei publice uictor aperras rediens. mauricio̅ im
peratorē interfecit In loco ipsius Imperio̅ adsumpsit

XXIIII Anno octauo regni theoderici deconcubina nascitur ei filius nomen chil debertus
Adsyno dos cabillonno colligitur, desiderium uiennensem epis deiecium. &
instigante aridio lugdonense epo Albruni hilde subrogatus est loco ipsius
sacerdotalē officio domnolus, desiderius uero In insola quedā exilio retrudit
Eo anno sol obscuratus est, eo quo que tempore bertoaldus genere francus maior
domus palatii erat theuderici Moribus mensuratus. sapiens & cautus. In prelio
foras. fidem cum omnibus seruans; anno nono regni theu derici nascitur ei deconcu
bina filius nomen corbus Cum iam protadius genere romanus uehementer
In palatio ab omnibus ueneratur. & bruni hildis stupri gratia eum uel &
honoribus exaltare; Defuncto uuandalmaro duce In pago ultra iurano & scotan
gorum protadius patricius ordinatur Instigatione bruni hilde ut bertoaldus po
tius Inter & eum ripa sygona usque oceanum mare per pagos & ciuitates fis
cum Inquirendum dirigunt

XXV Bertoaldus ad rheo dericū directus cum ccc tantum uirs illis paratibus p
perauit. cum que arelai uilla ueniss & uenationem Inibi exercer &:
Haec comperiens chlothacharius filium suum merouеum & landericum maiorem
domus cum exercitus bertoaldō praemendum direxit. & maximam partem
inter sygona & ligere pagos & ciuitatis de regno theudirici praesumpsit con
tra pactum peruadere, bertoaldus haec audiens cum sustenere non prae ua
le ret. terga uertentes aurilianis ingreditur. ibique auiro beatissimo austri
no epo suscipitur Landericus cū exercitu aurlianis circumdans uocabat
bertoaldō ut exiret ad proeliū, bertoald demuro respondens, nos duo singu
lare certamen sine expectare deliberans reliqua multitudine procul suspen
sa iungamus ad proelium. adhuc iudicemur, Sed haec landericus facere
distulit. Addens bertoaldus dixit. dum facere non audes proximum tem
poris domini nostri proea quae factus iungent ad prelium. Induamur uter
que ego & tu uestibus uermiclis praecidamur ceteris ubi congressus erit
certaminis. ibique & mea & tua apparebit ualitas. promittentes ante
dm abinuicē pmissionis huius rei ueritatē subsistere

XXVI Cumque haec in die festi sci marani antestaret actum fuisset theudericus
cum haec comperisset quod a chlothario pars regni sui contra pactū fuerat
peruasum natiuitate dñi protinus cum exercitu stram pas. fluui loa peruenit
ibi quod obuiam mero ueus filius chlotharii regis cum landerico magno exer
citu uenit. Cū essent ar⁹ peruius ille ubi loa fluuius trans meatur. uix tertia
pars exercitus theoderici transierat. et in trameset proeliū. ibique berto al
dus secundum placitum adgredit⁹ uoc⁹ landericū; Sed landericus non.
est ausus — ut promisserat. tantum huius certaminis congressi onē adire
Ibique berto aldus cum ceteris praecessisset ab exercitu chlo tharii cū
suis interficitur. nec uellens ex inde euadere dum sensera⁹ desui gradus ho⁹
aprotadio degradandum Ibique mero ueus filius chlotharii capitur lande
ricus in fugā uersus est Nimia multitudine exercitus chlotharii in eo proelio
gladio trucidatus est Theudericus uictur parisius ingredit⁹, theudobertus pa
cem cum chlothario compendio uilla iniit. Uterque exercitus eorum in gressus
redit ad propria. Anno x regni theoderici protadius instigante brunihil
de theodorico iubente maior dom⁹ substauit⁹;

XXVII Cumessent nimium arguti simus. et strenuus incunctus. sed sua illi fuit con
tra personas iniquitas. fisco nimium stringens de rebus personarum inge
niosae fisco uellens implere et seipsum ditare, Quoscumque degenere nobi
le reperiret totas humiliare conabat. ut nullus reperiretur qui gradum
quem adripuerat potuisset adsumere, haec et his et alus nimia sagacitate uexa
tus maxime cunctis in regno burgundiae lucretius est inimicas, cum brunichil
dis neptem suum theuderico integra assiduitate moneret ut contra theudo
berum moueret exercitum dicens quasi theudoberus non esset filius hilde
berta nisi cuius dam hortolani. et protadius ipso quoque consilio adsistens tan
dem iussu theuderici mouetur exercitus, Quod cum loco nomine caraciaco theu
dericus cum exercitu castra metasset et ortabatur aleudibus suis ut cū theudober
to pacem iniret. Protadius singulus ortabatur ut proelium committeretur
theudoberus nec procul et inde cum exercitu residebat. Tunc omnes exercitus
theuderici inuenta occasione supra protadio inruunt dicentes Melius
esse unum hominem mori quam tantū exercitum in periculo missum.
Protadius in centurio theuderici regis cum petro archetro ad tabulam ludens
sedebat cum eo, Undique cum iam exercitus circūdasset et theudericum le
udis tenebant nec illuc adgredere⁹. misit uncilenum ut suae iussionis uerbum
nunciaret exercitui: ut sede insidias protadis removerent Uncelinus pro ta
nus ad exercitū nuncians dixit; Sic iubet dominus theudericus ut interficiatur

protaduus, Inruentes supereu in tenariam regis gladio undique Incedentes protadium interficiunt. Theadericus confusus dicoactus cumfratre theu doberto pacē Inierunt. Vtrique exercitus reuertūt adproprios sedib; post discessum protadii;

Anno xi. regni theaderici subrogatur maior domus docudius genere roma nus. homo prudens iocundus Infabulis strenuus Incunctis patientiae dedi tus. plenitudinem consilii abundans. litterarum studiis eruditus. fide plenus amici tiam cumomnibus. sectans. priorē exempla metuens. lenemse. Vtpatientē huius gradu ascensus ostendat Sedhoc tantum Impedimentū habebat quod saginam essē corpore adgrauatus anno xii regni theaderici uncilē nus quiadmortem protadii insidiose fuerat locutus Instigante brunichilde pede truncato derebus expoliatur addebilitatem perductus est

Vulfus patricius idemque brunihilde Instigantē consilio quimortē prota dii consenserat. Faurmiaco uilla lubentē theadērico occidit. Vt inpa tricii ātū eius ricomeris romanus generis subrogatur, Eo anno natus est de con cubina theadērici filius nomen mero ueus quem chlotharius desco lauacro suscepit

Eodem anno theadericus aridiū epīm lugdonensem roconem Vaeborineim comestabulū adbalthericum regem hispaniae direxit qui ginde ermenber gā filiā eius theadērico matrimoniū sociandam adducerent Ibique dato sacramento. ut a theaderico neumquam a regno degradarentur ipsāque accipiunt Vtheuderico cabillonino praesentant Quem illegaudens diligen ter suscepit Eadem factionem auiae suae brunihilde uirile coetum noncog nouit Instigantibus uerbis brunichildę auiae Vtheu delan de germanę effici tur ādiosa Post annicirculum theadericus ermenbergā expoliatā athe sauris hispaniā retrans misit; Balthericus haec Indignans legationē ad chlotharium direxit; legatus chlotharię cumbaltherici legato adthea dobertum perrexit; Interum theadobera legata cum chlothario Vbaltherico lega tarius adagonem regem traliae accesserunt. Vuni animiter hii quatuor reges cumexercitu undique super theadericū Inruunt utregnum eius au; fer rāt Veum mortē damnarent eoquodtantum deipso reuerentia ducebant Legatus uero gothorum euicto nauali detalia permare hispaniā reuer titur Sedhoc consiliū diuino nutu nonsortitur effectum. quodcū theaderico conperatum fuissē forassime abeodem disponitur;

Eo anno theadericus consilio aridii epī lugdonensis perfidi nutens Vtpersu āsum auiaesuae brunichildę scm desiderium de exilio egressum lapidare praecepit, adcuius saepulchrum miro uirtutes adie transtus sui dnī magna

xxvii
xxviii
xxix
xxx
xxxi
xxxii

assiduarte ostendere dignatur perquod creduit est prohoc malum gestum regnum theaderici & filiis suis fuisse distructum;

xxxiii Eo anno mortuo balcherico. sisebodus hispaniae successit in regnum Uir sapiens & pertotam hispaniam laudabilis ualde pietate plenus Nam & aduersus ma num publicam fortiter dimicauit, Prouinciam cantabriam gothorum regno sub egit quam aliquando franci possiderant, Dux francio nomen qui cantabriam te nere francorum egerat tributa. francorum regibus multo tempore Impleuerat Sed cum a parte Imperii fuerat cantabria reuocata agothis ut supra legitur pre occupata & [illegible] plures ciuitates ab Imperio romano sisebodus litore ma ris abstulit & [illegible] usque fundamentum distruxit; Cumque romani abexer citu sisebodi trucidarentur sisebodus decebat pietate plenus Heu me misero cuius temporie tanti sanguinis humani effusio fietur cuius cumque potebat occurrere de morte liberabat Confirmatum est regnum gothorum Inhispa nia permare litora usque montes pirenaeos

xxxiiii Ago rex langobardorum accepit uxorem grimo aldi & grando aldi germanam nomine theadelindam ex genere francorum quam childebertus habuerat dis ponsatam Cum ea consilio bruni childe post posuit gundo aldus cum om nibus rebus secum germanam theadelinde Intalia transtulit & theu delin de in matrimonium agonis tradidit Gundo aldus degente nobili langobardo rum accepit uxorem de qua duos filios habuit his nominibus gundeberd & h ariberd Ago rex filios autharis regi de theu delinde habuit filium nomine adoaldo & filiam nomine gundeberga; Dum gundo aldus a langobardis nimi um diligeretur factione agonis regis & theu delinde cum ipsa iam zelan tenerent ubi aduenarum purgandum Infaldaone sedebat. sagitta sauciat morritur

xxxv Annaxiii regni theaderici cum theadebertus beli childe habebat uxorem quem bruni childis a negotiatoribus mercauerat Cum essa & beli childis uitus & a cunctas austrasiis uehementer diligeretur. simplicitate thea debertu ho nesti comportans nihil semino re abruni childe esse cernens sed sepius per legatos bruni childe dispiceret. du a bipsa Increpabatur. quod ancilla bruni childe fuisset Tandem his & aliis uerbis legatis discurrentibus ab inuicem uexarentur placitus Incolorense & solmense fietur. ut has duas reginas propace Inter theuderico & thea deberto coniungerent loquendum Sed beli childis consilius austrasiorum inibi uenire distulit.

xxxvi Anno. xiiii. regni theaderici beatus columbanus creuerat iam passim fama his ciuitatis suae Inuniuersas gallias uel germaniae prouintias

Eratque omnium rumore laudabilis omnium cultu uenerabilis Intantū
ut theodericus rex adeum saepe lussionum ueniret Horationum suarum
suffragio omne cumhumilitate poscere Adquem saepissime cumueniret
coepit uirdicum Increpare quur concubinarum adulteriis misceatur Anon
potius legitimi coniugii solamina frueretur: utregalis proles exhonorabilq
regina procederet Anonpotius exlupanaribus uideretur emergi. Cumque
iam aduiridi imperium regis sermo obtemperaret. Ase ab omnibus inlicitas
segregare respondere mentem brunichildis auiae secundum uetus te
habelis antiquus anguis adit eamque corrauit dimenti dissimulata
superbiae aculeo excitat. quia cerneret uirum di theu dericū oboe
dire Uerebatur enim nese abiectas concubinis. reginam aule perfecisse
dignitatis atque honoris sui modum cōmputasse Eruenit ergo utquadam
die beatus columbanus adbrunichildē uenire Eratenim tuncapud brucaria
cumuillā Cumque illa eum In aula uenire cerneret filias theodorici quos dead
ulterinis permixtaonibus habebat aduirum di adducit, Quos cum uidisset
tatus quidsibi uellint brunichildis ait, regissunt filii tuos benedictionem ro
bora ait ille; Nequaquā inquidistos regalia sceptra susceperas sciat delupa
naribus emersorum. Illafurens paruulos adibi iubet. Egredienti uirdi regiā
aulam dumlimitem transiliret frangor exterrore fecisset nectamen mise
refeminae furore compescit. parat quidem Inde Insidias molire, Uicinas mo
nasterii pernuntios imperat utnullieorum exeatamonasterii terminos
uer pandatur; Neque receptacula monachiseius uelquilibet subsidiatri
buatur. Cernens beatus columbanus regios animos aduersumse permotos
adeos properat utsuis montis misere pertinaciae Incendii frangam; Etiam
enim tunc temporis apud spinsiam uillam publicam, quocum iam solocū
bente uenisset. reginunta ait uirūdi inibi esse. nec regis domibus meta reuellet
tunc theodericus ait; Meliusesse uirūdi oportunis subsidiis honorare quādm
exseruorū eius offensam adiracundiā puocare, Jubet ergo regio cultu oportune
parare di famulo dirigere Itaque uenerunt Iuxta Imperium regis oblata
offerunt quicum uidisset dapes Apocula cathoregio administrata Inquirit
quidsibidicta uellent; Dicunt illi tabi rege fuerunt directa Abhominatusea
ait; Scriptumest munera Impiorum reprobat altissimus, Nonenim digna
est famulorum di orationibus eius polluantur quinonsolum suis uerum
Iam aliorum habitaculis famulis di aditum denegat; His dictis uascula
omnia Infrusta disrupta sunt una quae acsicera solo diffusa teteraque sepa
ratim dispersa Pauefacti ministri regis estq causam reginunta ait Illepauore

perculsus cumauia dilꝰculo aduirumdi properant Precantur decommis
su ueniam se Inpostmodum emendare pollicentur; his pagatur promissio
nibus admonasterium redit. sedpollicita uadmonui luran dum diuseruata uolen
ter. exercentur Miserarum Incrementa: soltoque arege adulteria patrantur;
Quamaudita beatus columbanus litteris adeum uerberibus plenas direxit comminatur
que excommunicatione siemendare dilatendo non uellet Adhaec rursum permo
ta brunichildis regis animū aduersus columbanum excitauit. omnisque conatu pertur
bare Intendit oratur que procerꝫ aulicas. obamatis omnes. utregis animum contra
uirum di perturbarent Episque sollicitare adgressa. Ideeius relegione detrahen
do Astatum regule quam suis custodienda monachis Indiderat macularent; Ob
temperater igitur aulisregie persuasionibus miserꝫ reginꝫ animum regis contrauirū
di perturbant Cogentes ut accederet acrelegionē probaret abactus itaquerꝫ
aduirum lussouium uenit Conquestusque cūeo cur aꝑconprouincialibus morꝫbus
discesserit Inter septa secretaosa omnibus xp̄ianis adtuum nonpateret, beatus
itaque columbanus ut erat audax atque animo uegens. talibus obiciente regi respon
dit Seconsuetudi nē nonhabere. utsecularium hominum Arelegione alienis
famulorum di habi tationis pandant Introitum, Sedoportuna captaqueloca
adhoc habitare parata. quodomnium hospitum aduentus suscipiatur, Adhaec
rex silquit largitatis nostri munera Asolam Inis suplementum capere cupis
omnibus Inlocis omnium patebit Introitus, Uirdi respondit Siquod nunc usque
subregulare disciplineh abenis constrictum fuit uiolare conaris. nectuis muneribus
necquibus cumque subsidiis mefore adte sustentaturum, Etsihanc obcausam tuhoc
Inloco uenisti utseruorum di coenobia distruas. Aregularem disciplinam maculeꝫ
cito tuum regnum fundituus ruituurum. Acumomnꝫ propagine regia dimersēru.
quod postea rei probauit euentus Jamenim temerario conatu rex refecturiꝺ In
gressus fuerat Hisergo territus dictuscelerforis repetat, Duris posthaec uir
di Increpationibus a rege arguetur Contra quem thea dericus ait, Martyrii co
ronam ame tabi Inlaturam speras. noneſſe tantę dementiae utthoctantum patiar
Ac scelus sedpotiorēs consilii seagere. utalia patraturū Utquę abomnium se
cularium moreꝫ discescat quouenerit. eauia repedare studeat, aulici simul con
sona uoceuota prorūpunt. sehabere inhis locis nouelle quiomnibus nonsocietur
Adhaec beatus columbanus sedicit decoenubii septa non egressurum. nisiui
olenter abstrahatur, discessit ergo rex relinquens uirum quendam procerū
nomine audulfū. is ergo cumremansisset uirumdi amonasteriaꝫ pellit Apoe
nis uersoncione oppidanis adexulandum perducit. quoadusque exeo regaliter

sententia a quo duolu .mor issa decernere. Posthaec uir di cernens quod nul
lus custodius angere ldeu tur anullo que molestiam ferre uidebant enim omnes
ineam di uirtutem flagrare ideoque omnes abeius iniuriis segregabantur
nefocii culparū forent, Ascendit ergo dominica die inuerticem ardui cacuminis
montis illius. Haenim status orbis habetur cumdomorum densitas indefuso latere
procliui montes sitasse: prumpensar dua insublimibus cacuminibus quundique
et abscisi fluminis deme alueo uallantae nullatenus commeantibus uiampan
dit ibiq; usq; admediā diem expectat. sialiquis ter admonasterium reuertendi pti
beat Et cum nullus contrarius existerit ipse per mediam urbem cūsuis admo
nasteriū regredtur, Quo audita brunichildis acthea dēricus quod scilicet abgi
lio reuertisset. atrocioribus irae aculeis stamulantur. Jubente bertario comtē
adentaus perquirendum uirorum cum presidio simulque Ebaudulfō quem supe
rius dixerat distanarunt quocum uenissent beatum columbanum In ecclesia
postum psallentium quae orationē dedtum cumomni congregatione fratrū
repperiunt Si quae uirum di adloquuntur, precamur utta regius quam alia
nostris oboedias precepta egressusque eo tenere quopri mum aduentasti
in locis, atille, nonenim inquit reor placere condtorī si mul natale solū ob
xpi amore relicto denuo repedare, Cumque nullatenus cerneret sibi uirum
di obaudire. relictis quidam bertarius quibus feroci animo Inierat abscessit;
Hiuero quire mansetant uirumdi hortantur utillis miserētur. quiactale
opus patrandum Infelicter fuerant relicta, eorumque periculo consulāt
quisicum uiolenter nonabstraherent mortis eos periculo Incurri; Atille sear
tam sepius testatum esse nesiuit abstrahere tur nondiscessurum; Ille gemino
uallata periculo undiq; urguenaformidine pallium quod Indutus erat accingunt
Aligenibus puoluti cū lachrimis praecantur. ut pretanta scelestis culpā illis ignosceret
quinonsuis desideriis sed regius obtemperarent praecepta, Uidens itaq; uir di pe
culum foresse suae uerytati sātis facere. cum omni heiulatu atq; merore egredi
tur Deputatis custodibus quiquo usque dicionis suae regnū pelletur noneum
relinq; rent Interquos primus ragumun dus erat queū nānetisusq; p duxit
Sic quā regno theaderici expulsus fratrū hiberniam Insulā repedare disposuit;
Sed ut nulli paenitus Intergradiendū sit pontificiū nisi pmissu altissimi; Jpse ue
ro scē italiā expetens monasterium Inloco nomine bobio illuc construens scae
conuersationis plenus dierum migrauit adxpm
XXXVII
Anno xu. regni theaderici cūale sationis ubi fuerat enutritus praeceptum
Apatris sui hildeberta tenebat adtheudberta rtu barbaro peruadtur ;

Unde placitum Inter his duos reges utrancorum Iudicio finiretur saloiis sacastro
instatuunt Ibique theudericus cũ scarras utrum quae x·milia accessit theu
debertus uero cũ magnã exercitu austrasiorum Inibi peliũ uellens committen
dum adgreditur, Quodcum undique theudericus amore perterritus perpac
tionis umculum alsacias adpartẽ theudeberta firmant Iam sugentinse Al
tensis Alcampanimses quodsepius repetebat idemque amisisse uisus est;
Regressi uterque adsedibus propriis·his diebus Alalamanni Inpago auenta cen
se ultra iorano hostaliter Ingressisunt ipsoque pagõ praedantes abbelinas Al
erpinas comites cumceteris deipso pago comitibus cũexercitu pgunt obuiam
alamannis uterque falangas iungunt adproeliũ alamanni transiorana
nas superant Plures tamen eorum trucidant Alprosternunt Maximam par
tẽ terre turis auentẽse Incendio concremant Plurimo rũ nimium hominũ
exinde Incaptiuitatẽ duxerunt Reuersique cumpreda pergunt adpropria Thea
dericus has Iniurias deincepsIntegra assiduitate consilium Iniebat quopacto theu
deberto potuisset obprimere Eo anno bilihildis atheudoberto Interfic tur
Theudobertus puellam nomen theadehilde accipet uxorem, Anno.xv·theade
rici legationem adchlotharium direxit Indicans secontra theadobertum eo qd
frater essAl suus hostaliter uelle adgredere, hlotharius Insolatiõ theudoberto
nones Al ducatum dentelini quã contra theudebertum cassauerat Sitheude
ricus theudebertũ superabat hlotharius supermemorato dentalino ducatu
suae dictione reciperat hanc conuenentiam attheudericũ Alchlotharii legã
tas Inter currentes firmatam theudoricus mouAl exercitum;

Anno xviii theodrici regis lingonas deuniuersis regnisui prouincias mense maio exer
xviii Actus adunatur Dirigensque peran delaum nasio castrũ coeptum tullo
ciuitate praecit ibique theadobertus cumaustrasiorum exercitu obuiã
pergens tullensem campaniam confligunt certamina Theudericus superat
theudobertũ eiusq; exercitũ prostrauit Caesasunt de exercitus eodem proelio m
mix mutatudo uirorũ fortiũ, theudebertus tergauertens perterritum
metensem uenienstransito uosago colonia fugacriter peruenit, Theudericus pos
tergũ cũexercitu Insequens beatus Alapostolicus uir leontius mogacensis urbis
epis diligens ualitatem theuderici Alodiens stultitiam theadeberti adtheu
dericũ uenienstdixit Quodcepitu pfficesastis ualiter oportAl huius rei causã
expectete, Rustica fabula dicitur lupus ascendisset Inmontem·Alcũ filiisui iam
uenatu coepissent eos inmonte adsenocat dicens. Quam longe oculos uestros
Inu nam quemq; parcẽuidere praeualent nonhabetis amicos nisi paucos

quuestro genere perficere quodcoepistis theudericus cum exercitu ardennā
transiens tholbiaco peruenit. theudebertus cum saxonis warnzus uelcetera
gentes quae ultra renū uelundique potuerat adunare contra theudericum thol
biacum perrexit Ibique depugnare commissum est proelium. fertur a francorum ce
terarsque gentes abantaquum sic forte nec aliquando fuisse proelium concepū.
Ibique tantę strages abinterq; exercitu rū factae est ut falangę in ingressu certaminis
contra se proeliantes cadauera utro occisorum undique non haberent ubi in cu
nis iacerent sed stabant mortui inter ceteroru cadauera stricta quasi uiuentes.
Sed dno precedente iterū theodericus theudebertū superat a latholbiaco usq; co
loniā exercitus theodebera gladio trucidatur Per loca horā terrae cooperunt
ipsoque die coloniā perrexit omnesque thesaurus theudebera in ibi recepit
Dirigensq; theodericus ultra renum postergum theudebera bertarū cubicula
rum qui diligenter theubertū captum bertharicus coloniam conspectu theuderici
praesentarit Exibitum. uestes regales theudebertus expoliatus equoq; eius com
pedatura reliqua ceteraque berthario a theuderico concedit ur, theudebertus uinctus
cabillo no distenditur; filius eius nomine merouеus paruulus iussu theuderici adpre
hensus adquidā ppede adpetrā percutitur cerebrū eius capite eruptum amisit
spm Chlotharius ducatū denaleno secundū conuenientiam theuderici integro suae
dicionis redigit Ob quā re theudericus cū ira to tū auster dominatu nimia indigna
tione cōmotus contra hlotharium exercitū mouet anno xuiii regni sui de austria in
Burgundiā mouere praecipit. legatione pius dirigens ut se hlotharius dei ā
dicto ducatu denalinpe omni modis remouisset alioquin nouerit se exercitū
theuderici undique regnū chlotharii impelleturum. quae uerbum que legati nun
tiant probauit euentus.

xxxviiii.

Ipso quoque anno iā exercitus contra hlotharium adgrediebant, theudericus
malus profluuio uentris moritur. exercitus protinus redit ad proprios sedibus.
brunihildis cū filius theuderici quattuor sigoberti hildeberti corbo Imero
ueū malus residens. Sigoberti in regnū patris instituere nitens

xl

Hlotharius pactione arnulfo Pippinoue uelcetera pceres austerlingie
ditur Cū que captanaco accessisset Abrunihildis cū filius theuderici uar
macia resederet legatas his nominibus chadoindo Herpone ad hlotharium
direxit conter tans ei ut sede regno theuderici que filius reliquerat remoueret,
hlotharius respondebat Aperuor legator brunichilde mandauit Judi
cio francorū electorū quae quid praecedente dno a francis in ereo sdem
iudicabatur pollicitus esse inplere, brunihildis sigoberti semo re

filium theudęrici Inchoringiā direxit, apud quē uuarnarium maiorē domus
Alboenū cum ceteris pceribus distanauit. Gentesque ultra rhenū adtrahere qua
liter chlotharium potuissent resistere, Postergū Indiculum direxit ut alboinus
cū ceteris uuarnariū Interficerit. eo quodse Inregno chlotharii uellet transfer
re Quo Indiculo relecto alboinus disruptū proiecit Interra. Inuentus est apuero
uuarm harii super tabulā caeralinta denuo solidatur, Quo Indiculo relecto
uuarna harius cernensse urgę periculū habere delncepś cogitare coepit quo
pacto filii theadęrici ob praemerentur. Aregnū chlotharii elegeret Gentesque
illic adunacte fuerant consilio secreto desolatio brunichilde Afiliorū theadęrici
procul fecit adesse. Unde regressi cū brunichilde Afilios theuderici burgundi
as adpetunt missas peruniuersum auster discurrentes exercitu mouere nitebatur;

Burgundiae barones uero tamepiś quamceteri leudis tamentis brunichildē Ao
diū Inēahabentes uuarnachariūm consiliū Inientes tractabant utneque unus
exfilius theadęrici euaderet. sedeos totas oppressas brunichildē delerent A
regnū chlotharii expectarent quodpro baut euentū, cūqueius su brunichilde
Asygoberto filio theuderici exercitus deburgundia Auster contra chlotha
rium adgrediatur

Uenienśq; sygobertus Incampaniā catalauninsis superfluuiū coxoma ibiq;
chlotharius obuiā cūexercitu uenit multos iam deaustrasiis secū habens factio
ne uuarnacharii maiorem domus Sicīam olim tractauerat consentaneabus a
le theo patricio roccone sigoaldo Aeudelane ducibus. Cūque Incongressu certaminis
debuissent cūexercitu confligere. priusquā proeliarentur coepissent signa dan
tes exercitus sygoberti tergauertens redit apropriis sedibus; chlotharius pau
latim uiconueneratur postergū cūexercitu sequens usque araram saogonnā flu
uiū peruenit; Captus filius theuderici tres sygobertī corbū Amero ueū quēip
se deforte excepit childebertus fugactter ascendens neūquā posteafuit re
uersus. Austrasiorū exercitus reuertit propriis sedibus factione uuarnacha
rio maiorem domus cūreliquis maxime totis proceribus deregno burgundiae,
brunichildis ablatis pone comestabuli depago ultra iorano exuilla urba una
cū theudelane germana theadęrici productur Achlocharo nouo uico super
uim cenna fluuio praesentatur Sigobertus Acorbus filii theuderici iussu
chlotharii Interfecta sunt meroueus secretaus iussu chlotharii Inneustria
perducitur eodem āplectens amore quodipse desco excepit lauacro Ingobo
dograffione commendatur, ubi plures post annos uixit, chlotharius Cumbru
nichildis suasi conspectui praesentatur. Aodiū contra ipsā animum habere A

reputtens eiqꝫ dx· reges francorum peripsã interfecta fuissent idest sygoberthus & merouеus & genitor suus hilpericus theudoberthus & filius suus chlotharius. item merouеus filius chlotharii theadericus eiusdem filius. tres quiadpresens exstincta fuerant per triduú eamdiuersis tormentis adfluctam· iubꝫ qu. e eam prius camellã peromnẽ exercitũ sedentem perducere Posthaec conam capitis uno pede & brachio aduersissimú equum caudam ligare ibique calcibus uelocitate cursus mẽbratam disrumpitur Uuarnacharius in regno burgundiae sub statuitur maior domus. sacramento a chlothario accepto neumquã uitae suae temporibus degradaretur inauster, gradoidemque hoc gradũ honoris adsumpsit, firmatũ est omne regnũ francorũ sicut a prius chlotharo fuerat dominatũ cum cunctis thesauris ditione chlotharii iunioris subiectus quodfeliciter post xui annus tenuit pacem habens cũ uniuersas gentes uicinas Iste chlotharius fuit patientia dedtus litteris eruditus amens dm. ecclesiarũ & sacerdotũ magnus munerator. pauperibus elymosinã tribuens benignũ se omnibus & pietate plenũ ostendens; uenationes ferarũ nimias a siduetate uitens & postremã mulierũ & puellarũ suggestionibus nimiũ an nuens obhocquidem blasphematur a leudibus:

XLIII. Cũ annis xxx regnasui in burgundiã & auster regnũ arripuisset & deponẽ duce genere franco locã eudelane in pago ultra iurano instituit Guidũ pacẽ in ipso pago uehementer arripuisset & sectare. malorũ nugacitate praementis abipsis pagensibus instigante parte aduersa consilio alethei patricii & leudemundi epi & erponis comitis. perrebellionis audaciam erpo dux interficitur, chlotharius cũ nale satia ulla; mauro legia cognomento cũ bertrude

XLIIII. regina accessisset pacem insectans multos iniqua agentes gladio trucidatur Leudemundus· quidem epꝰ sidonensis adbertrudẽ reginã ueniens secretaus consilio alethei patricii uerba ignominiosa dixit, quod hlotharius eodem anno omnimodis migrasset desaeculo Ut thesauros quanũ potebat secretissime asidonis suam ciuitatem transferret eo quod esset locũ tutissimum, alethеus esset patratus suam relinquens uxorem bertrudẽ reginã acciperet eo quodesset regio genere deburgundionibus ipse subchlotharo posset regnũ adsumere Regina bertrudis cũ haec audisset uerens neuertitate subsistere uel lachrymas prorũpens abiit incubiculum, leudemundus cernens se huiusce modi uerbis habere periculũ fugaciter pernocte sedanis perrexit; exinde latenter fugalussouiũ addomum austasii abbatis peruenit Posthaec abipso abbate cũ domno hlotharioexcusatur adsuã reuersus est ciuitatẽ;

hlodarium marsolaco ullã cum proceribus residens alatheum adsequire
praecepit; huius consiliũ inquissimum compertum est; gladio trucidare
iussit; Anno xxxiiii regni hlotharii uuarum harium maiorē domum
cũ uniuersis pontificibus burgundiae faronis bonogelo ulla adsequi
re praecepit ibique cunctis illorũ iustis petitionib; annuens ꝓceptionib;
xly Langobardorũ genis quem admodũ tributa xii milia solidor robora.
ditionis francorũ annis singulis dissoluebant referam, uel quo ordine
duas ciuitates agusta & siosiõ cũ territurio ad partem francorum cassare
rant non abscondam, defuncto cleopiosa principe duces langobardo
rum xii annos sine regibus transegerunt, Iproque ꝺepone sicut supra scrip
tũ legit p loca in regno francorũ pro ruper ea presumptione incon posione
angusta si usio ciuitatis cũ ingroillorũ territurio & populo partibus gun
thrẽni tradiderunt; post hanc legationẽ ad mauricium imperatorẽ diri
gunt hii duodecim decem singulis legatariis distinant pacem & patro
cinio imperii petentes, idemq; & alios legatarias xii ad gunth hermnũ
& hildeberthũ distinant ut patricinio francorũ & defensionẽ haben
tes xii milia solidor annis singulis his duobus regibus in tributa imple
rent, uallẽ cognomento ametis his partibus gunthhrẽni cassantes. his le
gatis ubi plus congruebat patrocinio sibi firmarent. post hec in regis
deuotione patrocinio elegunt francorũ; Nec mora post permissu gunthhrẽ
ni & hildeberthi cũ hlothario, ducẽ sup se langobar di sublimant in regno
Alis authari sic deque dux cũ integro suo ducato sedition imperio tradidit
ibiq; p mansit, & authariis rex tributa quod langobarthi ad partem francor
spondebant annis singulis reddidit, posteaq discessio filio eius agone in reg
no sublimatur similiter implesse dinoscit; Anno xxxi regni hlotharii legator
ter nobiles exgente langobardorũ agiulfus pompeiũ & gratio abago
ne rege ad hlotharium distinatur petentes ut illa xii milia solidorum quar
annis singulis francorũ aeteriis dissoluebant, debuissent cassare, exhiber
ter ingeniose secretius iii milia solidor quor uuarum harius mille
gundolandus mille & hunus mille acceperunt; hlothario uero xxx
vi milia solidorũ in simel exhibebant, quor consilio supra scriptus quiocciu
te exemati fuerant hlotharius ipsa tributa a parte langobardorũ
cassauit & amicitiam p petuã cum langobardis sacramentis & pactis
firmauit.

xxxvi Anno xxx regni hlotharii beretrudis regina moritur quã unico amo
dilexerit hlotharius & omnis leudis bonitatẽ eius cernentes uehemẽ
amauerunt.

XXXVII Anno xxx uiii regni chlotharii dagobertum filium suum consortē regni fecit
eūq; superaustrasios regem instituēnt; Retinens sibi qd ardenna &uosa-
gus uersus neuster &burgundia exclādebant;

XXXVIII Anno xl regni chlotharii homo nomine samo natione francus depago sen
nago plurēs secum negotiantes adduxit exercendum negotium inscauos
cognomento uuinidas perrexit; Scaui iam contra auaros cognomento
hunis &rege eorū; gagano coepissent rebellare; Uuinidi befulci hunis
fuerant iam abantiquo utcū hunis inexercitu contra gentē quālibet
adgrediebant hunis pcastra adunatāū illorū stabant exercitū; Uuinidi
uero pugnabant sē adinuicem prualebant sin aūt uuinidi superabant
hunorū auxilio fulti uiribus resumebant Ideo befulci uocabant ab hunis
eoquodduplicē incongressione certamine hunis hemandū annis singulis;
insclauos ueniebant uxores sclauorum &filias eorum stratu sē mebant
tributa super alias obpressiones sclauis hunis soluebant;

Filii hunorū quor inuxores uuinidorum &filias genere uerunt &tandē
non sufferentes malitiā ferre &obpressione hunorum dominationē
pegantes ut supra memini coepissent rebellare; Cum exercitu uuinidi
contra hunis fuisserunt adgressi, samo negotians quo memorauimus super
us. cum ipsos inexercitu prexit, ibiq; ei fuerit utilitas de hunis facta
utmirū fuisset &inimia multitudo ens gladio uuinidorū trucidata
fuisset. Uuinidi de cernentes utilitatē samonis eū super se elegunt
regem ubi xxxv annis regnauit felicitēr plurimas pressalia contra hunis
suo regimine uuinidi ingerunt; Suo con filio &ultitate uuinidi semp
superauit samo duodecī uxores exgenere uuinidorū habebat, dequibus
xxii filios &xu filias habuit;

XXXVIIII Ipsoque anno xl chlotharii adloaldus rex langobardorū filius agonis
regis cum patrē suo successisset &in regno legatus mauricii imperatoris nomine
eusebio, ingeniose adsuenientē benigne suscepit, iunctus in balneo
nescio qub; unguentis abipso eusebio persuadebatur; &post hunctionē
necquicquā aliud nisi quod ab eusebio orabat facere non poterat; per
suasus abipso primates &nobiliores cunctis in regno langobardorum
interficere; ordinavit; eosdē extinctis secum omni gente langobardorum
imperio ordinerit, quodcūta uel xii. &ei nullis culpis extantibus gladio
trucidassent &reliqui cernentes eorū esse uitæ periculum;

L Charoaldum decem taurinensim quigermanē adloaldi habebat ux
orē nomine gundebergā omnes seniores &nobilissimi langobardorū

consp̃irantẽ consilio in regnũ elegunt sublimandum, ad cuius aldus rex ue
nenum ductus interiit; charoaldus statim regnum adripuit taso unus
exducibus langobardorũ cum ageret tuscana prouincia superbia elec
tus aduersus charoaldõ regẽ coeperat rebellare.

Li Gundeberga regina cum esset pulchre aspectu benigna ingenuis & pi
etate plenissima xp̃iana elymosinas larga praecellente bonitate eius
diligebatur a cunctis; homo quidã nomine adalulfus ex genere lango
bardorum cũ in aula palatii assidue ad obsequium regis conuersaret qua
dã uice ad reginã ueniens, cum ineuntes starent conspectu gundeberga regina
eum sicut & ceteros diligens dixit, honeste statuere adalulfus fuisse forma
tũ; Ille haec audiens ad gundebergã secretius ait; forma stetur mei laudare
dignatus stratus tui iubeme subiungere; Illa fortiter deneganti eumque dispi
ciens in faciem expuens; Adalulfus cernens se uitę periculũ habere ad charo
aldõ regẽ protinus cucurrit petens ut secretius ad suggerendum habe
bat exponere locum acceptũ dixit ad regẽ: domina mea regina ta gun
deberga apud trasonẽ ducẽ se cretur tribus diebus locuta est uitę uenenũ
interficere; ipsũ coniugatũ sublimare in regnũ. Charoaldus rex his mendacii
is auditis credens gundebergã in camello castro in unã turrẽ exilio trudit,
Hlotharium legatos dirigens ad charoaldõ regẽ inquirens quadere gunthe
bergã reginã parentẽ Francorũ humiliasset.

Charoaldus his uerbis mendacii quasi ueritate subsistente respondebat
tunc unus ex legatariis nomine anso aldus quonam in iunctum habuis
set se de ex se ad charoaldo dixit, libenter potebar de blasphemio causam
hanc in beillõ hominẽ quihuius cemodi uerbatibi nuntiauit armare
& procedat aius de parte regine gundeberge quicq; armatus ad singula
re certamẽ iudicia dis his duobus confligentib; cognoscatur uerum
huius culpe reputationẽ si gundeberga sit innoxia an forte asse culpa
bilis; cumque haec charoaldo regi & omnib; primatis palatii sui pla
cuisset iubet adalulfo armatum conflictum adire certamẽ. ut de pte
te gundeberge procurrentib; consabrinus gundeberge Ariberti
homo nomine pitto contra adalulfõ armatus adgreditur; Cumque
confligissent certamine adalulfus a pitto ne interficitur: gundeberga
statim de exilio post annos tres regressa sublimatur in regnum;

Lii Anno xlv. hlotharii regis cum dãbertus ia ualenter regnaret in auster qui
dam ex procerib; degens nobile aygolfinga nomen rodoaldus inoffen
sam dagoberta cadens, insti gantib; beatissimo ugro atque pontifice arnulfo.

& pippino maiorē domus seu &ceteris prioribꝫ; sublimatus in austr eo quodessꝫ ipse rodoaldus rebus plurimis ditatus: ceterū facultatis cupidit ataꝫ peruasor. superbiæ dedit aus. elatione plenus quecquecquā bonis in ipso reperiebatur cumque dagobertus ipsum uellꝫ p suis facinoribꝫ interficere. rodoaldus ad chlotharium tergauertit ut suā cū filio uitā obtinere dignarē; chlotharius cū dagobertō uidissꝫ inter ceteris conlocutionib; rodoaldo uitā pīrecatur; Dagobertus p matrem sui quod male gesserat emendabat, rodoaldus uitæ periculū non habere; Sednulla exitante more cum rodoaldus cū dagoberto reuersus accessissꝫ iussu dagoberti interfectus est. quem berthar ius homo scā pionensis euaginato gladio adostium cubiculi caput truncauit

LIII Anno xlii regni chlotharii dagobertus cultu regio &iussu patris honeste cum leudib; dispiato proculparisius uenit. ibiq; gtrudā sichildē regine nomine gomatru dē in conuugio accipit; Transactis nuptiis die tertio: in chlotharium &filiorū dagobertū gtrudis ortasuit intentio pernisque dagobertus cunctaque ad regnū austrasiorū p tenebat suæ ditioni uelle recipere quod chlotharius uehemēt denegabat eo dē exhoc nihil uelle concedere; electa abhis duobus regib; xii frācos ut eorū disceptatione hæc finiret intentio; Inter quos &domnus arnulfus pontifex metensis cū reliquis epīs elegitur ut benignissima ut suaserat sci tas inter patrē &filium propacis loqueba tur concordia; Tandē apontifice ab; uelsapientissimis uiris pceribꝫ; pater pacificatur cum filio; Reddens q; eis. ꝫ data quod aspexerat ad regnū austrasiorum hoc tantum exinde quod ceteris legere uel punctis par tib; sibi ē extra suæ ditionis retinuit

LIIII Anno xliii regni chlotharii uuarnachar ius maior domi mortē filius godinus animā leuitatis inbutus pouercā suā bertane eo anno accepit uxorem un de chlotharius rex aduersus eū iuncta furore permotus. iubet arnebertō duce quē godinus germanā uxorē habebat eum cum exercitu suo interficere. Godinus cernens suæ uitæ periculū tergā uertens cū uxore ad dagob tum regē pregrit in austr. & in ecclesia sci apri regio amore p territꝰ fec confugium; Dagobertus per legatos p eius uita sæpius chlotharium rege deprecabat, tandem a chlothario promittitur godino uita concessa tamen ut bertane quā contra canonū instituta uxorē acceperat relin quere tꝫ. Cum ipse reliquus & reuersus in regnū burgundiæ, berta continuo ad chlotharium pregrit dicens; Si godinus conspectꝰ chlotharii presentiat ipsū regē uellit interficere, Godinus iussu chlotharii

ptr̃ecipua loca scō rū domnu medardi sotissionar & dōni dionisi parisiur capture uentione sacrmenta daturus adduceret utsēp chlotharia debeat esse fidelis ut congruæ locus eēt reptus quo pacto asur interficeret, chrō nulfus unus expro ceri b; & uuald debetur domesta cus dicentes adgodino utaurelia nis in eccleria scī aniani & dronus ad limina scī martini ipsōq; sacrmentō adhuc impleturus adiit. Quod cū in suburbano carnotis chrō nulfo indican te & totens mittente hoc exprendu inquid ullo lauenus & ibiq; chrō nulfus & uuald debetur sup ipsar cū exercitu inruunt eūq; interficiunt & eos quicū ipso adhuc restiterant quor dā in tfecer aliosq; expoliatur in fuga uertentes relinquunt; eo anno palladius eus filius seducius epr tholosana incusante aighynane duce quod rebellionem uuasconorū fuissent consu exilio retrudunt Boso filius audaleno de pago stampinse iusso chlotharu a barnebertho duce int fici reputans est uprū cū regina sighilde; eo anno chlotharius cū proceri b; & leu dib; burgundiæ tr̃ecasinus coniungit. cū eorū esset sollicitus siuellent discessuā uuarnacharioq; alium eus honorem gradu sublimare; Sed omner unanimit denegantes nequaquā seuelle maiore domus elegere regis gratiā obnixe petentes cū rege tr̃enua gere;

LV. Anno xl. imi regni chlotharii cum pontificib; & uniuersus pcer hreg ni suitā deuster quando burgundia a clypiaco ad chlotharium patrita te regia & sta luce patriæ coniunxit rent. ibiq; homo nomine ermenarius quiguber-nat or palla q; garibertho filio chlotharii erat, a puerus aegynane genere, saxonorū obtimate interficitur; Pene fuerat exinde rumia multorū strages nisi penitentiæ chlotharii intueniente simul & haec cur rente fuisset depr̃ehensū; eghina iubente chlotharo in morte mercor resedit & plurs secum habens multitudine pugnatorū, produlfus ab unculus charibertho exercitū undiq; colligens sup ipsū cū aribertho uolebant inruere chlotharius adburgunde faroner specialiur iubet ut cuius parr suū uolebat deuertere iudicū, eorū instantia & utilitate obtemperet ea pactione utq; iussione regia pagantur.

LVI. Anno xlu. regni sui chlotharius morit, & in suburbano parisius in eccle sia scī uincenti sepelitur; Dagobertus cernens genitorē suū fur se defuncto uniuersis laudib; quor regebat inaust iubet in exercitu pmo uere; missas in burgundia & austr dirigat. ut suū debeant regimen elo gere. cūq; remur uenisset & sueta more pcedens omnes pontifices & lau dis deo no burgundiæ in hibernis tr̃ansdirexerunt. Sed & neustrasiæ pontifices & pceres plurima pr̃aeter regnū dagoberti usi sunt expetisse, aribertus

fratr suur nitebatur sipotuisset regnū adsumere sed eius uoluntat psimpli
citate parū sorat effectū, produl fur uellent nepotē stabilire in regnū aduer
sus dagobertū murapulare coeperat sed huius rei uicissitudinē pbauit eubrus
LVII Cū regnū chlotharii tāneptico quāburgundiæ addagobertū fuisset pterocu
patū captis thesauris &ciuæ ditioni redactis. tandē misericordia motus consi
lio sapientiū; ultra arbe ligere &limitē hispaniæ quod ponit parib; uuasconiæ
sedmontes pyrenē pagos &autrasiæ quod fraxinetus charisberto adtinent agendū
adinstar priscæ habitu cūuuendū potuisset sufficere concessisse; pagū tholo
sanū chatorcinū agenin sē petro correū &santonicū uelquos abhis uersus monter
pirenē excludit hoc tantū arisberto regendū concessit, quod & ppatronis
unculū strinxit ut ap̄lius arisberg sullo tēpore aduersus dagobertū de regno pa
tris repetere presumeret. arisbergus sedē tholosē eligens. regnat in partē pun
ciæ aquitaniæ post annū tert quod regnare coepisset tāntā uāsconiā cūcretu supe
ratis suis ditione redigit aliquantulū largiorē fecit regni sui spatium;

LVIII Dagobertus cumiā anno vii regnare maximā patris partem regnū ut supra me
mini burgundiar ingredit; tanta timore pontifices pceres; in regnū burgundiæ
consistentes ab eius &ceteris laudib; aduertit dagoberti conc̄essertat: ut acunctis &et
misericordiā pauperib; iustitiā haberetur, gaudiū uehemēt inrogauerat, cūq; lingonas
ciuitatē uenisset tanta inuniuersis laudib; sui tā sublimis quā pauperib; iudicabat
iustitiā ut crederet omnino fuisse dō placibile ubi nullū inter cedebat præmiis
nec p̄sonarū. acceptio. nisi sola dominabat iustitia quā diligebat altissimus
Deinde adgressus diuersa immoq; &latera residens aliquantis diebus tanta
intentione adunuersi regni sui populo iustitia iudicandi posuerat. ut uniuersi beni
gnitatis desiderio pleni nec sōnum capiebant oculis nec cibis satiabantur
Intentissime cogitans ut omnes cā iustitia recepta de conspectu suo leti remearent
eodē die quo badona adcabillonensi deliberare properant priusquā lucescente
basilicā ingredient; Brudulfū unculū fratris arisbergi intficere iussit
quia ab amalgario &arnepertho ducib; &uuul fobado patricio inter fectus é
cūq; cabillono ubi iustitiæ amore quæ coeperat perficienda dagobertus
intentio dirigit post per angustū dunū aut hisiodero p gens. p cautatē
senonas parisius uenit. ibiq; gomatrudē reginā romilū ac uilla
ubi ipsa in matrimoniū accipiens. reginā sublimauit usque eodē tēpore
adinitio quo regnare coepisset consilio primitus beatissimi arnulfi
mettensis urbis pontifice &pippino maiore domus usus tanto prospera
tis regale regimen in austris regebat. ut a cunctis gentib; in imo ordine
laudem haberet; Timore uero sic fortis sua concuserat ut ilitas ut ia
m acceperat relinquens nanthildē in ex pellicis ministerio matrimoniū;

deuotione arripere uel suae se tradere ditioni uel tam gentes quas circa limites aua
rorum & sclauorum consistentes erumpere experirentur Vtale postergum eorum
uel feliciter & auaros & sclauos ceteras que gentium nationes usque manum publi
cam suae ditioni subiciendum fiducialiter spondebat Post discessum beati arnul
fi adhuc consilium pippinus maioris domus & humberti pontificis urbis co
loniae utens & abipso fortiter admonitus tantae prosperitatis & illustriae amo
re conplexus. uniuersas sibi subditas gentes usque adparisius ut supra memini
peruenit regebatur Utnullus defrancorum regibus praecedentibus suae lau
dis fuisset praecellentior.

LVIIII Anno xuiii regni sui cum auster regio cultu circui set quadam puellam nomine rugin
trudam stratus sui adsciuit dequa eo anno habuit filium nomine sigobertum re
uertens in neptico.

LX Sedem patris sui chlotharii diligens assidue residere disponens cum omnibus
tia quam prius dilexerat fuisset oblitus cupiditatis instinctu superrebus
ecclesiarum & leudibus sagaci desiderio uellet omnibus undique spolus nouos
implere thesauros Luxoriam supra modum dum dedit & eas habebat maxime ad
instar reginas. & plurimas concubinas. regine uero haec quae fuerant n antichil dis
uulsi gundis & bertchildis No mina concubinarum eo quod plures fuissent
increuit huius chronicae inseri; quodcum a uersum plures fuisset cor eius sicut
supra meminimus & addo cogitatio eius recessisset tamen postea atque utti
nam ille mercede uera lucrata fuisset, nam elymosinam pauperibus supramo
dum largiter erogabat. si huius rei sagacitas cupiditatis instinctu non preripi
set regnum meruisset aeternum

LXI Cum leudes sui eiusque nequitiae gemerent haec cernens pippinus cum esset
cautior cunctis & consiliosus ualde plenissimus fide abomnibus dilectus
prolustriae amore quam dagoberto consilio instruxerat. dum suo usus fue
rat consilio sibi tamen nec quicquam oblitus iustitiam neque recedens auia
bonitatis cum ad dagobertum accederet. prudenter agebat Incunctis & cau
tum se inomnibus ostendebat, Zelum austrasiorum aduersus eodem uehementer
suggerebat uti etiam ipsum conarent cum dagoberto facere odiosum utpote
us interficerentur, Sed iustitiae amor & dei timor quam diligenter amplexe
rat ipsum liberauit amalus, ipse uero eo anno cum sigoberto filium dago
berti ad austriberthum regem accessit;

LXII Aribertus auxilianus ueniens sigobertum desco Lauacro excepitae
gauero aceteris neustrasius consilio dagoberti erat adinsidius. eoan
no legati dagoberti quos adheraclium imperatorem direxerat his nomi

nibus seruatus ꝯ paternus adeodem reuertuntur Nunquamne pacem perpetuam cumheraclio firmasse actauero miraculi qđ abheraclio factę sunt non prętermittam;

LXIII Heraclius cumesset patricius uniuersas asiaticae prouincias fogas quitiranni co ordine mauricij imperatorē interfecerat imperij adreptus. nequissime regerꝯ modo amentiae thesauros inmare proiecerꝯ dicens que nepruno munera darꝯ Senatores cernentes quoduellꝯ imperium perstultitiam distruere factionem heraclii focatē adprachensum senatus manibus ꝯ pedibus truncatus lapidem adcollū ligatū immare proiciunt Heraclius consensu senatus imperiū sublimatur cū infestatione psarū imperiū temporibus mauricii ꝯ focatus imperatorū multę prouinciae fuissent uastatę;

LXIIII Mox solito denuo contra heraclij imperatorē persarū cū exercitu sua gens calcidonā ciuitatē nec procul a constantinopoli uastantes psiprouinciae rei publice peruenissent eoque erūpentes incendio concremauerunt Posthaec constantinopolis edem imperii propinquantes distruere conabantur. egrediens cū exercitu heraclius obuiam legatus discurrentibus heraclius imperator persarum petit nomen coīstruens uthu duo imperatores singulare certamine conlungerent suspensa procul uterque exercitus multitudine cuius uictoria praestabatur ab altissimo imperij huius quiuncebatur ꝯ populum inlaesum reciperet Imperator persarū huius conuenientiae se egressum adproelium singulare certamen spondidit, heraclius imperator armasumens telam pelu ꝯ falangā suis postergum preparatam relinquens. singulare certamen utnouus dauid procedit adbellum, Imperator persarū construens patricium quidem exsuis quemfortissimum inproelium cernere potuerat huius conuenientiae adinstar prose contra heraclū adproeliandum direxit Cumque uterque cū equites hi duo congressione proelii inuicem propinquarent. heraclius ait adpatricium quemImperatore persarū construe aestimabat dixit Sic conueneratut singulare certamen proeliandū possumus confligere quare postergū tuum alii secuntur, Patricius ille gisatus capit conspicere quipostergum eius uem ꝯ heraclius aequum calcaneum uehementer urgueus. extrahensuxum capit patricii persarum truncauit. costruens Imperator cumpersis deuictus ꝯ confusus terga uertens asuis propriis tyrannico ordine costruens interficitur persi terga uertens asedibus remeant propriis Heraclius euecto nauali cū exercitu persas Ingreditur. torāque p fidam suae dicionē redigit captas exinde multas thesauris. Duu aeta arietis tribus ann

circiter per sida uastataeius draone subiecitur post haec denuo persas Inperator superat

LXV Heraclius Imperator erat speciosus conspectu pulchra facie status forma dig
ne mensure fortissimus ceteris pugnator egregius Nam & saepe leonis in
arenas & inhiermis plures singulus interfecit cumes sit litteris nimium eru
ditus astrologus efficitur perquod cernens acircumcisis genabus diuino
nutu Imperium esse uastandum addagobertū regem francorum diligens
petens ut omnes iudaeos regni sui ad fidem catholicam baptizando percipe
ret; Quod prorsus dagobertus Impleuit, heraclius per omnes prouincias
Imperii talem idéque facere decreuit Ignorabat undehaec calamitès contra
Imperium surgent

LXVI Agarini qui & sarracini sicut orosii liber testatur gens circumcisa ad latere
montis caucasi. super mare caspium terram et colrie cognomento tamolim
concesserat Innimia multitudine creuissent. tandem arma sumentes prouin
cias heraclii Imperatoris uastandum Inruunt. contra quos heraclius mili
tes ad resistendum direxit, Cúque proeliare cepissent. sarracini milites supe
rant. eosq; gladio grauiter trucidant, fertur Ineo proelio. cl. milia militū
a sarracinis fuisse Interfecta, spolia eorum sarracini plegatos heraclio reci
piendum offerunt, heraclius cupiens sup sarracinos uindictam nihil ab
his recipere uoluit, Congregatis undique uniuersas prouintias Imperii ni
mia multitudine militū transmittens heraclius legationem ad portas cas
pias quas alexander magnus macedo supermare caspium aereas fieri
iusserat. Propter Inundationē gentium saeuissimarū quuultra mon
tem caucasi culminis habitabant. easdem portas heraclius aperire precep
it. Indeque. cl. milia pugnatorū auroqüe locatas auxilii sui contra sar
racinos proeliandū mittitur, Sarracini duos habentes principes. cc. fere
milia erant cúque castra nec procul Interse exercitus uterque posuis
sent tandem Incrastino bellum Inirent confligentes eadem nocte gladio di
uino exercitus percutitur Incastris. Lii. milia ex militibus heraclii Instra
tu mortui sunt, Cumque Incrastino ad proeliū debebant adgredere cernentes
eorum exercitū milites partē maximam diuino iudicio Interfectū aduer
sus sarracinos nec ausi sunt Inire proelium, Regressus omnis exercitus he
raclii ad proprios sedibus, sarracini more quo coeperant prouincias he
raclii Imperatoris assiduae uastandum pergebant Cum iam hieruso
limam propinquassent heraclius uidens quod eorū uiolentia non potuissent
resistere nimia amaritudine merore adreptus infelix euacuatā heresē iam
relinquens habens uxorem filiam sororis suae a febre

uexatus crudeliter utram finiuit Cuius successit Imperii gradum constantinus filius eius cuius tẽpore pars publica a sarracinis nimium uastatur.

LXVII Anno .uiiii. dagoberta h aribertus rex mortur relinquens filiũ paruolũ nomine Achilpericũ quinto post mortẽ defunctus est fertur factione dagoberta fuisse interfectũ. omne regnũ h aribert a una cũ uuascona dagobertus protenus suae ditioni redigit thesauros quoque h aribert a baronto duce a sibi praesentandum direxit unde barontus graue dispendio fecisse dinoscitur una cũ thesauris faciens nimiũ exinde fraudolenter subtraxit

LXVIII Eo anno sclaui cognomento uuinidi In regno samone negotiantes francorũ cũ plurimã multitudinẽ interfecissent & rebus expoliassent haec fuit initium scandali inter dagobertũ & samonem regem sclauorũ. Dirigens que dagobertus sycariũ legatariũ ad samonem. petens ut negotiantes quos sibi interfecerant aures inlicite usurpauerant; Cum iustitia faceret & emendare Samonolens sicharioꝝ uidere nec ad se eũ uenire permitteret & sicharius uestem Indutus ad instar sclauorũ cũsuis ad conspectũ peruenit Samonẽ uniuersa quod In iunctũ habuerat eidem nuntiauit, sed ut hab & gentilitas & superbia prauorũ nihil a samone quaesiui admiserant est emendatum. nisi tantũ placita uellens Instituere debuis & alius Intentionibus quę inter se hinc hir partes fuerant iustitia redderetur Inuicem, sicharius sicut stultus legatus uerba Inproperii quasi In iuncta non habuerat & minas aduersus samonem loquitur eo quod samo & populi regni sui dagoberto deberent seruitio Samo respondens iam saucius dixit & terram quam habemus dagoberti est & nos sui sumus sitamen nobis cũ disposuerit amicitias conseruare Sicharius dicens non est possibile. ut xpiani di serui cum canibus amicitias conlocare possent, samo econtrario dixit suos esse dei serui & nos sumus dicanes Dumuos assidue contra ipsoꝝ agitas nos permissum accipimus uos morsibus lacerare erectus est sycharius de conspectu samonis. Cũ haec dagoberto nuntiasset dagobertus supbiter iubet deuniuersam regnam austrasiorum contra samonẽ & uuinidis mouere exercitum. ubi tribus turmis falangae supque hostiliter In sclauos perrexerunt, sclaui his & aliis locis econtrario praeparatis hir b: parentes alamannorũ exercitus cũ h dobert o duce In parte quã ingressus est uictoriam obtenuit, langobardi idemque uictoriam obtenuerunt & plurimũ numero captiuorum de sclauos alamanni & langobardi secum duxerunt austrasi uero cũ ad castro uocastanse m ubi plurima manus fortũ uuinidorũ Inmurauerant circũdantes triduo proeliantes pluster

idemque de exercitu dagoberti gladio trucidantur & extinde fugaciter omnes tentoria & res quã habuerunt relinquentes adpropriis sedibus re uertuntur Mutas posthaec uicibus uuinidi inthoringia & reliquos uastan dũ pagos in francorũ regnũ inruunt & iam & deruanos duxgentos urbiũ qui exgenere sclauinorum erant & ad regnum francorũ tamolim aspexe rant sed & regnũ samonem cũsuus tradidit istaque uictoria quã uuinidi contra francas meruerunt nontantũ sclauinorum sed & cũdato obtenuit quantũ dementia austrasiorũ dũ secernebant cũdagoberto odium incur risse & assidue expoliarentur.

Eo anno charo aldus rex langobardorũ legatos ad hysaciũ patricium se cretarius mittens. rogans ut a ratione ducem prouinciae tus cane quo pote bant ingenio interficere & huius beneficii uicissitudine tributa quas langobardi de manu publica recipiebant tria centenaria auri annis sin gulis. unde unũ centenariũ auri charo aldus rex partibus imperii depre senti cassare & hysacius patricius haec audiens tractabat quibus inge nius exportasse & impleret. ratione ingeniose mandans dũ minoffensa cha roaldo erat cũ ipso amici tias obligare & Ipse uero contra charo aldũ regẽ ei auxiliare tur. endu talit praeuentus est fraude rauennã p git hysacius et obuiã do acce mandans praetamore imperatoris taso nẽ cum suus in framu ros rauenne ur bis armatum non audebat re cipere, cũque taso credens armas suorum foris urbem relinquens in ra uennã fuisset & ingressus statim qui fuerant prepa rati sup tasonem in ruunt & ipsum & suis totas quicũ eo uenerant interficiunt, charo aldus rex und centenariũ auri sicut promiserat partibus hysicii & imperii cas saute. dua tantũ centenaria deincep s a parte langobardorũ a patricio ro manorũ annis singulis implentur. unus centenarius cend libras auri ca pit post haec continuo charo aldus rex moritur

LXX Gund-beza regina eo quod omnis langobardi eidem fidem cũ sacra mentis firmauerant / chrothariũ quidam unã ex ductibus deterri turio brissia adseuenire praecepit eũ compellens ut uxorem quã habebat relinquere & eam matrimonio accepere t per ipsam omnis langobardi eum sublimabant in regno; Quod chrocha charius libenter consentiens sacramentis per loca seorũ firmans neumquam gundebergam post pone re & nec dehonorem gradus aliquid minuere & ipsãque unico amo re dilegens in omnibus honorem praestare & condigna gundeberga

adorchente omnes langobordorũ primates; chrodariũ sublimant
in regno, chrotharius cũ regnare coepisset multos nobiliũ langoba r do rũ
quod sibi sensserat contumaces interfecit; Chrotharius fortissimã dyscipli
nã & amorẽ in omne regnũ langobardorũ pacẽ fectam fecit: chrotharius
obiit sacramẽtã quã guntchramno dederat eãque in uno cubiculi ticinum
in aula palatii reedificat eãq; adpriuato habito uiuere fecit quumq; annis
subea rectrusione finitur; chrotharius pconcubinas bacchabatur assidue
gundeberga eo quod esset xpiana in hac tribulatione benedicebat dñm omni
potentẽ ieiuniis & orationib; assidue pruagabat.

LXXI Quando conplacuit iubedo legatarius directus a chlothaupo rege causa
legationis usq; chrothachario rũ regẽ langobardorũ papiã cognoñ toto ipso
ciuitatẽ italiæ puenisset, cernens regina quãsepius in legationẽ uenientes uderat
& ab ipsa benignẽ sẽp susceptus fuerat fuisse retrusã quasi iniunctũ habens ex
inde inter cetera chrotachario rege suggessit. qd illã parentẽ francorum
quã regina habuerat pquã & iã regnum adsũpserat non deburisset hãmiliare;
Exinde reges francorum & franci essent ingrati, quã chrotachar ius dep
sonte reuerentiã francorũ habens iubet egredi foras. & post quinq; circiter
annos prota ciuitatẽ & sordr gundeberga mentaos regali ordine plocos
scorũ adortatione adgreditur deuillar [illegible]sichar & opib; fisca quod habu
erat chrotharius et restaurare cepit; Quos usq; die obtinuit & egredi
dignitatis opib; pluribus ditata regio culta post feliciter tenuit;
Iubedo uero & gundeberga regina fortiter remunerator; chrotharius
cũ exercitu genaua marituma albinga nouarie cottia & omalbi tergo
& lune ciuitates litore maris de imperio auferens uastatũ pte incendi
o concremans populo deripit, spolia & captiuitate condẽnans. Muri & eccl
tabis subscriptis usq; fundamẽtum distruens, uicos has aurita nominari
precepit;

LXXII Eo anno in habarorũ cognomẽto hunorũ & regnũ hispaniæ surrexit ge
mens inmensa eo quod de regno certarent. cui deberet adsuccedendũ
Unus ex abaris & alius expulgaris collecta multitudine uterque
in inuicẽ impugnarent; Tandem abaris bulgaris superiens. burgaris
superatis. nouem milia uirorũ cum uxoribus & liberis de pannonias
expulit. addagobertum expetentem petentes ut eos in terra francorum
manendũ reciperet, dagobertus iubet eos hiemẽdũ. baio uarios recipe
re dummodo p tractabat cum francis quid exinde fieret; Cumque
dispersi p domos baiobarorum iubet ut bulgarus illos cum uxoribus
& adgemandũ fuissent cũ consilia francorũ dagobertus baiobaris.

&liberos unusquisq; indomũ suã inuna nocte baioarii interficerent quodpro
nus abaioariis est impletũ, Necquisquã exillis remansit bulgaris pisitarium
alaicus cumseptan gentas uiris &uxores cũliberis quinmarcha uuinidorũ saluatus est; posthæc cũvalduco ducem uuinidorũ annis pluri
mis uixit cũsuis

LXXIII Eo anno quidparabur hispaniæ ueleorũ regib; contigerit nonpriceẽ
mittam; defuncto sisebḋo rege clementissimo cui sentila antæannḋ cr
citer successerat inregnum cumesset sentila nimium insuis iniquus &
cum te omnib; regnisui primatib; odiũ incurrerit cũconsilio ceteris sese
nandus quidã exprocerib; addagobertũ expetit utei cumexercitu auxi
liaret qualiẽ sintplanẽ dagis dare aregno, huius beneficii repensionẽ
mis p suriũ aureũ pobilissimum extheasauris gothorũ quem thorsemodus
rex ab egicio patricio suscepertet dagoberto darepromisit; præsen
pin santis auri pondus quingentos; Quoaudito dagobertus uteretur cupi
dus exercitũ inauxilium sesenandi totiusregnũ burgundiæbannire pcepit
cũq; inhispania deuulgatũ fuisset exercitũ francorũ auxiliandasesenan
do adgredere omnis gothorũ exercitus. seditionis sesenando subegit.
Habundantius &uenerandus cũexercitu tholosano tandẽ usq; cæsar a
gustã ciuitatẽ cũsisenando accesserunt ibiq; omnis gothi deregno hispa
ub niæ sisenandḋ sublimant inregnũ; Habundantius &uenerandus cum
exercitu tholosano muneribus honorati reuertertunt adpriaresedes;
Dagobertus legationẽ adsisenandũ regẽ amalgario ducẽ &uenerandḋ
dirigit utmissuriũ illum quẽnpmisserat eidem dirigere; cumque adsis
senandũ regem miserius ille legatarius fuisset obtentus agothis peruiã
tollitur peccum exinde exhibere promiserunt; Postea discurrenter
legatos ducentasmilia solidorũ missuriis huius precii dagobẽ adsise
nando accipiens ipsiũq; pensauit;

XXIIII Anno xregni dagoberti cumeo nuntiatũ fuisset exercitũ uuinidorum
athoringã fuisse ingressũ cũexercitu deregno austrasiorum demotus ur
bem pro mouens ctenr sit ardigna magantiã magnãcum exercitu ad
gredituir disponens renũ ctenr sit: Scartẽ dedectus uiris, forus dene
ustes &burgandiã cumducib; &graffionib; secum habens saxones mis
sos addabertũ dirigunt petentes uteis tributa quarfisci ditionib;
dissoluebant indulgerit, ipse uero eorũ studio &utilitate uuinidus
resistendũ spondit; &francorũ limitẽ dellis partib; custodire pro
mittens; Quoddagobertus consilio neustrasiorum adeptus præsentat
saxones quihuius pdonib; suggerendũ uenerunt; Sacramentũ

ut eorum mos erat super ar maplacata prouinuer sis saxonib; firmare sed
par hanc promissio fortitur effectum, tamen tributa saxonis quem sted
dere consuerant prxcepto regis dagoberti habent indultum quingentis uac
car inferendas ler annis singulis achlotharia semote censita reddebant
quod a dagoberto carratus e,

LXXV Anno xi regni dagoberti cũ uuandalis iussu ramonis fortiter saeuirent
& sepe dictus cens suorũ limites regnũ francorum uastantes turingiã
& reliquor pagor ingredient; Dagobertus metas urbis uenient dm con
silio pontificũ seuel procerũ omner que primatus regni sui consenti () entab,
sigobertum filiũ suũ in auster regnum sublimauit sedẽque metas ciuitatem
habere p misit; Unibertho colonẽ urbis pontificem & adalgysilum ra ducẽ
palatii & regnum gubernandum instituit: thesaurũ quod sufficeret u
filio tradidit condigne ut decuit cũhuius culmine sublimauit & quod cũ q;
eadem largitus fuerat sigillatim præceptionib; roborauit: decreuit
Deinceps ausbertus eorũ studio limitem & regnũ francorũ contra uandalor
utiliter defensari sentiscuntur;

LXXVI Cum q; anno xii dagobertus eidẽ filius natus chlodouẽus per denantildis regina
natus fuisset consilio nauster siorũ omnes, eorũ admonitione p pactionis
uinculũ cũ sigiberto filio suo firmasse dinoscitur; & austrasiorum omnes pri
mates pontifices ceteriq; leudis sigiberti manuscriptũ ponentes insuper di
sacrauerũ firmauerũ ut neq; ipse burgundiã solidato ordine ad regnum
chlodouei post dagoberti discessum aspicere; Auster uero idẽq; ordine soldato
eo quod de populo & de spatio terrarum aspicere & cogeuant ad regnũ sigiberti idẽque
minus egritate deberet aspicere, & quicquid ad regnũ austrasiorum iam
olim p tenere hoc sigibertus rex suæ ditioni regendũ recuperare & perpetuo
ter abstulerat fuerat; terrũ ad neustrasiis subtungere & chlodouei regi
nisi subiacere; Sed hæc pactiones austrasii terrore dagoberti coacti
q uellent nollent firmasse uisi sunt quod postea temporibus sigiberti &
chlodouei regibus conseruatũ fuisse constat;

LXXVII Radulfus dux filius chamaro quẽ dagobertus turingiæ ducẽ instituit plures
uicibus cum exercitu uuandalorũ dimicans eorq; uictor uertit in fugã. Tunc ſup
biam elatus & contra adalgysilũ ducẽ diuersis occasionib; inimicitias ten
dens palatium contra sigibertũ tã tunc coeperat rebellare; Sed ut dictũ
est sic agebat diligentissime meditatur discordiar;

LXXVIII Anno xiiii regni dagoberti cũ uuasconer fortiter rebellarent & multas præ
das in regno francorũ quod habere tur tenuerat facerent dagobertus

deuniuerso regno burgundiæ exercitu promouere iubet statuens ei caput
exercitus nomine hadoindo referendario quidem poris; theudericæ regis quoda
multa præstitit probatur strenuus; quod cum x. duab; cum exercitibus ideft
arebertus amalgarius leudebertus uuandalmarus unaldericus ermen
ricus basentus ariardus exgenere francorum nec lenus exgenere romano.
uuillibadus patricius exgenere burgundionum aighino exgenere saxonum
exceptis comitib; plurimis quiducis superse nonhabebant inuuarconia cum
exercitu processissent totaq; uuasconiæ patria exbexercitu burgundiæ fuisse
repleta uuarcones deinter montium ru[illegible] peregressi adbellum perrexerunt
cumq; primo aciem coepissent uterorum more retrogradi cernerent seu
superandos inpauci uallum montis peninos latebris dantes seloci tutissimis
properantes eosdem montium conclusos latitarent. exercitus postergum eorum cum
ducibus insequens plurimo numero captiuorum uascones superuenit seuexhis
multitudine intercepis omnes domus eorum incensis peculiis &rebus expoliant
tandem uuarcones deprecatis seu per dominum uenia & pace subscriptas ducibus
petentes; promittunt se gloriæ & conspectui dagoberti regis præsentaturos
& suæ ditioni tradita cuncta absque dimuncta impleturos feliciter exercitus
absq; ulla lesione adpatria fuerint repedaturos; Sed arembergo duce maxima
cum senioribus & nobiliores exercitus sui pro negligentia auuasconib; inualle
subola non fuisset interfectus; exercitus uero francorum quidem burgundia inuuar
conia accepta pactis victoria redeunt adpropriam sedes; Dagobertus
adclipiaco residens mittit nuntios inbrittania quod brittones male adm
serbent uelocius emendassent & ditioni suæ restituerent. alioquin exercitus
burgundiæ quin uuasconia fuerat deprædatæ inbrittaniæ debuissent in
ruere; Quod audiens iudicaile rex brittonorum curru uelocis clipeaco cum mul
tis muneribus; addabertum perrexit ibique; uenia petens cunctaq; sui regnum
brittaniæ prius nequiter laudibus francorum inlicite ppetrauerant. emendatis
spondidit & rep[illegible] & regnum quæ regebat brittaniæ subiectum dicti one dagober
ti & francorum regibus esse promisit; Sed tam cum dagoberto admissa uel ad
prandium discumbere noluit eo quod esset iudicaile, religiosus & omnes
dum ualide; Cumq; dagobertus reediisset adprandium iudicaile; & gredi ens
depalatio admansionem dadonis referendarius quem cognouerat sacerdotem
onus sectantem accersit adprandium, inde quæ incerta reuerso iudicaile rege
dagoberto ualedicens inbrittania repedauit; Condigne tamen adagoberto
muneribus honoratus, anno xv regni dagoberti uuascones omnes seniores terræ
illius cum ducatu addagobertum clipiaco uenerunt ibique; in ecclesia sancti dionisii

regio timore perterriti confugiũ fecerunt, clementia dagoberti uitam habent ipsi ultram, ibique sacramentis uuarconem firmanter simul & promittentes se omnimodis post dagoberto & filiis sui regnũ quae francorũ erga se fideles quod more soluto siccũ semper fecerant post haec probaut euentus; permissum dagoberti uuarconem regressi sunt in terrã uuarconiae

LXXVIIII

Anno xuii regni sui dagobertus profluuiõ uentris spino. Gallice fluuio; nec procul a parisius aegrotare coepit exinde ad basilicã sci dionisii asiut defertur, post paucos dies cum sua uitae sentiret periculũ aegane subtilitate adsciuere praeceperit reginam nantilidem & filium suũ chlodoueũ eidẽ in manu comendans sciens discessurũ scienter consiliũ aegane pagnatum habens quod cũcti ur instantia regnũ strenuae gubernare posset.

Hic gestus post paucos dies dagobertus emisit spm̃ sepultus quae est in ecclesia sci dionisii. quam ipse prius condigne exauro & gẽmis & multis pretiosissimis speciebus ornauerat & condigne incarcuit fabricare praecepit patrocinio ipsius pretiosos expetens; tantoque abeodẽ cuillac & possessiones multas per plurima loca ibique sunt contulit ut minister ad plurimus psallentiũ ibidẽ adsistat monasterii scõi agauninsis instituere iussit sed facultas abbatis aegulfi eidẽ institutionẽ nos cetus resistegasse; post dagoberti discessum filius suus chlodouius subtenente aetate regnũ patris adsciuit omnes leudis neustre & burgundiã eũ quae maso laco uilla sublimans in regnũ aegauero cũ regina nantilide quã dagobertus reliquerat regebat.

LXXX

Anno primo regni chlodouei secundo & imminente eius de regni palatiũ condigne palatiũ gubernat & regnũ, aegauerus inter ceteris primatib; peptrici prudenter agens & plenitudinẽ patientiae inbuitur cunctis erat praecellentior; Erat que genere nobilis oper habundans iustitiã sectans erudtus in uerbis paratus in sponsis; tantũ modo aplurimis blasphemabat eo quod esset auaritiae dedtus; Facultates plurimorum & fisci ditionib; contra modũ iustitiae redacte consilio aegane omnib; restaurentur;

LXXXI

Eo anno constantinus imperator mortẽ constans filius eius sub tenera aetate consilio senatus in imperio sublimatur, idem tempore grauissime arabicis uastatur imperiis. Hierusolima a sarracinis capta ceteraq; Alexandria capit & praedatur africa tota uastat & sarracinis possidet. paulolũ, ibiq; gregorius patricius sarracinis & limitec tus Constantinopolitanis tantũ cum ecclesiana prouincia imperii:

p

-dtaone remanserat nammaxime totum imperiū asarracinis grecuit
fuit adueritū, &iā &postremū imperator constans contristatur ægue con
pulsus. effectuseſt sarracinorum tributarius ut uel constantinopolis
cumpaucis prouincijs &insolursuæ dicioni reseruaretur; tribus annis cura
ter &fertur adhuc amplius punū quēm que diē mille solidos auri erarius sar
racinorū constans implebat. tandē resūptis uiribus constans imperiū aliquan
tis p.recuperans tributa sarcinis implendū refutat. Quēadmodum factum
fuisse &euentū anno inquo impletū est. inordine debita referā &scribe
re nonsilebo donec deus &alius optata sipmiserit dī perficiā huius libelli
cuncta mihi exuertate cognita lusere;

Lxxiii Eo anno sirt illa rex hispaniæ quisisenando in regno successerat defunc
i tus est; huius filius pom tolga subtenera aetate hispanius petitione patris
sublimatur in regno; Gothorū gens impatiens est quando super se fortē iugū
non habuerit, huius tolganes adulescentia omnis hispaniæ more solito uitiat
diuersa cōmittens insolentia; tandē unus exprimatus pom anē chyntasindus
collectis plurimis senatoribus, gothorū cæterūq; populū regnū hispaniæ
sublimat; tolganē degradatq; &adhonus clericatus tonsoratq; fecit quibus
omnē hispaniæ suæ ditione firmassē; Cognitus morbo gothorū quēm de
regibus degnandū habebat. undesæpius cūipsis inconsilio fuerat quos
cūq; ex eis huius uitii prūptū contra regibus quia regno expulsi fuerant
cognouerat fuisse noxias totos sigillatim subtinterfeci. alios q; exilio
condemnare eorūq; uxores &filias suis fidelibus cū facultatibus; tradit;
Fert deprimatis b. gothorū hocuitio reprimēdo ce fuisse interfectus demedio
cribus quin genitus intē ficerentur sit; quoad usq; hoc morbo gothorum
chyntasindus cognouisse &per dominū non cessauit. quos in suspectionem
habebat gladio trucidare; Gothi uero achyntasinto p dominū nihil ad
uersus eos audisunt. ut de regibus; consueuerant inire consilium. Chyntasin
dus cū esset plenus dierū filiū suū nomine richi sindū in omnē regnū hispaniæ
regē stabiliuit; Chyntasindus penitentia agens elymosinā multa dereb;
propriis faciens plenus senectute fert nonagenarius morit;

Lxxvi Anno ui regno chlodouei regis regadipiaco uilla uocatur a febre morte;
Antepaucos dies ermenfridus qui filiā egane uxorē acceperat
ainulfo comite in albio derouico in mallo interfecit; obhanc rem grauissi
ma strages de sui rebus ussione &p multos narrabide aparterrabus ainul
fo &populū plurimū sicut; ermenfredus in auster remur ad basilicam.

sei remedii fecit confugiū ibidem diebus plurimis hanc infestationē
dilatando & egro animo recessit.

LXXXIII Postdiscessum aegane archidiaconi aldus maior-domus qui consanguine
us fuerat degenetrice dagoberti maior domus palatium chlodoueo
effectus, erat homo patiens bonitate plenus, cum esset patiens & cautus
humilitatē & benignā uoluntatē circa sacerdotib; patienter & benigne
respondens: nullam quātumcunq; superbiā aut cupiditate sæuiebat tantā
in suo tempore pacē sectans fuit ut dō esset placibile; erat sapiens
sed in primis cū simplicitate reb; mensuretim dilatatur abomnib; erat
dilectus; igit post discessū dagoberti regis; quāe ordine eiusdem thesau
rum inter filios diuisi fuerant non omittā. sed delucidatiō ordine hu
ius uolumis inserere procurabo.

LXXXIV Cūpippinus maior domus post dagoberti obitū & ceteri duces austrasiorum qui usq; in tempora dagoberti fuerant diuisionē retenta
& goberto unanimem conspirationē expetierant. pippinus cū un-
sicut & prius amicitiā & cultū inuicē conlocati fuerunt, & sicut
& prius amicitiā uehementer se firmiter p petuo conseruandum obli
gant. Omnesq; leudes austrasiorū secū utq; prudenter & cū dilectio
ne adhibitis eos benigne gubernanter eorū amicitiā constringent
sēp seruandā; igitur discurrentibus legatis partē sigoberto debitā
de thesauris dagoberti nantil de regine & chlodoueo rege a sigoberto re
quirit quod reddendā placuit, hUn bert⁹ pontifex urbis
colo & pippinus maior domus cū aliquibus primatibus auster a sigoberto
directa uilla compendio usque peruenerunt; ibique thesauros dagober
ti iubente nantilde & chlodoueo instantia aegane maiore domus pre
sentantur & aequalanciā diuidetur; tertiā tamen partem de qub da
goberti adquisierat, nantildis regine recepere; hUn berti & pippinus
hoc thesaurū quod pars fuit sigoberti mox facium perducere sigober
to presentat & discribere; Post fertur anni circulum pippinus moritur
nec paruō dolore eiusdē tristitiae cunctis generauit in auster. eo qd
ab ipsis pro iustiae cultum & bonitatem eiusdem dilectus fuisset;
Grimoaldus filius eius cum esset strenuus adinstar patris diligent
a plurimis.

LXXXVI Otto quidā filius uronis domestica quibatolus sigoberti ab adulescentia
fuerat contra grimoaldō superbia tumens & zelum ducens atq; despicere

conaretur; grimoaldar cum hun berto pontifice sednamicitiã constringens
coepernt cogitare quoordine otto depalatio eiecerbtur & grædũ patris gri
moaldus adsumeret r

lxxxvii Cumque annoxiii adur a sygobertus regnare & rædulfus dux toringiae
uehemẽter contra no natale sygobertum rebellãre dum dis porsuis & ius su
sygoberti omnes leudis louco reg austrasiorũ inexercitum grædiendũ bannu
tasunt; Sygobertor renum depa cumexercitu transiens gentes undique de
uniuersis regnisui pagor ultra re num cũipso adunatasunt; primo in loco
farãfiliõr chroaldo nom ine cum rædulfo untrũ habebat consilium exercitum sygo
berti trucidare rupte iprũq; intfecit omnẽpopulũ huius fare quigladium euasit
captiuitatẽ deputant omnes primatu & exercitus dextres in uicem dantes ut
nullus rædulfi uiram concedere sedhæc promissio nonsortitur effectũ; Sygober
tus deinde bachonã cumexercitu transiens toringiã properans rædulfus haec cer nens
lignis monitum inquodã montem sup unestrade fluuio intoringiã contriens exer
citum undique quantũ plurpotuit colligens cũuxore & liberis huhunc caustrum
adse defensandã stabiliunt; Ibique sygobertus cum exercitum regnisu uenions cas
trũ undique circumdat exercitus rædulfus uero interim secus adpretium fortiter
parparetur sedebat Sed hocprœliũ sineconsilio initũest hæc adulescentia a sygober
ti regis patruus cũalis eodẽ die uellent procedere adbellũ & alis inconstantiũ necessitatũ
habentes consiliũm grimoaldus & adalgysilus ducer hæc cernentes sygoberti periculũ
zelanter eũundique sine intermissione custodiunt; Bobo dux arueruor cũparre
exercitus adalgysilu & enoualaus comes sigi ontinsis cũpaginsibus suis & ceteri
exercitus manus plurtacontra rædulfum adportã castri protinus pugnandũ
pertexerunt; Rædulfus cũaliquibus ducibus exercitus sigoberti fiduciam habens quod
super ipsũ non uoluissent uiribus; intuens decastrã perportã prũpens sup exercitũ
sygoberti cum suis intruens tanta strages a rædulfo cum suis de exercitũ sygoberti
facta est uemirũ fuisse; ex agancinses hocproelio non fuerẽ fideles, fertur ibique
plurima milia hominũ fuisse gladio trucidati rædulfus patrata uictoria in castrum
ingredit; Sygobertus cum suis fidelibus grauit amaritudine adreptus sup equum
sedens; lacrimas oculis prorũpens plangebat quos perdiderat; & bobo dux
& enoualaus comes & ceteri nobilium fortissimi pugnatores seu & plurtacmanus
exercitus sygoberti regis quicũ ipsos cum gressione certaminis ad gressi conspi
ciente sigyberto hocprœlio fuerunt trucidati. pũ & frædulfus domesticos quiami
cus rædulfi fuisse decebatur hocproelio occubuit, sygibertus eadem nocte pro
cul abipso castro; urrentarius cum suis mansit exercitu; Interimẽ uidentes

quodradulfo nihilprꝛeualuiſſent miſſiſ diſcurrentab; utpaciſice remũtterum
trẽnſmearent cumradulfo conuentia ſygiberti & eiurdẽ exercitus adpropriu
ſedibur remeant; Radulfus ſuꝑbia elatus admodũ regir intoringiã ſe eſſe
conſebat amittiaſ cãuuunidiſ firmanſ ceteraſq; ꝛi pal genter quaſi uicinaſ
habebat cultũ amicitiæ obligabat inuerbiſtatur cum men ſygoberti regimine
ꝑtinẽ negabat mãinfactiſ fortiter eiurdẽ ꝯacerdo reſiſtebat dominationẽ

LXXVIII Anno x regni ſygiberti otto quiaduerſ̃ſ ã ꝑer grimoaldi inimicitiaſ ſuꝑbiã
tumebat factionẽ giſmoaldi aleutherio ꝛſ duce alamannorum interfici
tur gꝛedur honoriſ maiorẽ domi inpalatio ſygoberti & omnem regnum auſtraſ
ſiorum inmanuſ grimoaldi confirmatum eſt uehementẽ;

LXXVIII Anno iiii regni chlodouei cumque nãtildiſ regina cum filio ſuo chlodoueo rege poſt
diſceſſum ægane aurilianiſ inburgundiæ regnum uenuſſet ibiq; omneſ ſe
nioreſ pontificeſ & ducibur & primatẽſ deregna burgundiæ adreuenire ꝑce
pit; ibiq; cunctiſ nantildiſ ſingilatim ad tꝛahenſ flaochatum genere francũ
maioſtem domuſ inregnum burgundie electione pontificum & cunctiſ ducibus
amantilde regina in hoc gꝛedum honoriſ ſtabilitur, Neptẽ quẽ ſuã nomine regin
one bertã flaochatiſ diſponſauit. ſponſaliaſ harneſeio quafactione fiuntur:
ꝗamaliud conſilium ſecretẽ flaochatuſ & nãtildiſ regina machinab ant
quibꝰ creditur ponſuiſſe dõ placabilem ideo quenon manu pauit effectum.
Cumque erchenoaldus & flaichadus maioreſ domi inter ſe quaſi unum iniſſent
conſilium conſentaenter abinuicem hunc gꝛedur honoꝛem alter utrũ ſolacũ
ꝓcuberiter diſponent habere feliciter flaochadus cunctiſ ducibur deregno
burgundiæ ſeu & pontificeſ ꝑpiſtolã & iã & ſacramentiſ firmauit Unicuique
gꝛedũ honoriſ & dignitatem ſeu & amicitiam perpetuo conſeruarent
hanc dignitatem ſublimatur flaochadus regnum burgundiæ ꝑuagatur. conſiliũ
aſſidue inimẽ prioꝛẽ inimicitiam quaſ cordiſ archana diu celauerat me
moꝛans uuillebadum patriciũ interficere diſponebat.

XC Uuillebadus cumeẽt opibur abundans & plurimorum facultatiſ ingeniis diuer
ſiſ abſtollens ditatur inclitæ fuiſſe & inter patriciatuſ gꝛedum & inmẽſa facul
tate elatione ſuꝑbiæ eẽt dedtruſ aduerſus flaochadum tumebat eumque
diſpicere conabatur, Flaochadus collectuſ ſecum pontificeſ & ducibus deregno
burgundiæ cabillonno prouintiate ꝓtꝛigiæ tꝛactandum menſe madio
placitum inſtatuit, ibique & uuillebadus multitudinẽ ſecum habens adue
nit flaochadus ibidem uuillebadõ interficere nitebatur hæc cernens uuil
lebadus palatiũ noluit introire, flaochadus foriſ contra uuillebadõ ꝓcꝛeliandũ

adgredit̃ur; Amalbertus uero germanus flaochadi adpagandum inter curr̃ent ubi
am incongressione certaminis confligi debue- rent uuillebadus amalbertũ secũ
retinent dehoc euasit periculum; Inter cur- rentes & ceteris psonis sepa
rantur inlesi; flaochadus deincepit uehe- menter eminabat consilium dein
certatu uuillibadi; Eo anno natildis regina moritur; Ipro que anno mense Septem
bre flaochadus cum chlodouco rege & erchinoaldo idemq; maiore domus &a
liquib; primatib; neustrasiis depariisi acto promouent personas & caute
sio dero agustudunũ accessẽt, ibiq; chlodoueus uuillibadum patricium adse
uenire precepit, Uuillibadus cernens iniquum consilium flaochadi & germani
sui amalberti amalgarii & hrõenelõ ducibus desuo imeritu fuisse initum col
legens secum plurimã multitudinẽ depatricia tur sui terminum & iam & pon
ticer seu nobiles & forter quos congregare potuerat agustudunum gradi
endum pter arripuit cui obuiã a chlodoueo rege terchynaldus maior- dom̃s
& flaochadus & ermenricus domesticus dirigitur eo quod uuillebadus trepidabat
utrum accederet an suum dubitanda periculũ repedaret. utab ermenrico pro
missione puenirent usq; adgrederet agustudunũ, qubus ille credens condigni
muneribus honoratus, postergumeus agustudunum accessit ibique tentoria
cum suis procul aburbe posuit; eodem die quoibidẽ peraccesserat dilul
fus ualentiae urbis epus & ghysonis comitis adprouidendũ quae agebantur
agustudunum direxerat, quia flaochado inurbe tentabant, inquestinus flao
chadus amalgarius & hrõenelenus quiconsilium deinteritu uuillibadi uniam
inter conspirauerant. deurbe agustudunum maturius promouentes. utriq;
ducis deregno burgundiae cum exercitus eius subiungantur. erchynoaldus
cum neustrasiis quos secum habebat Ideoque arma sument adhoc bellũ ad
gredit̃ur, uuillibadus contra tela prouidi construens. quoscumque potuit
adunare falangis utrique congressione certaminis contra uuillebadũ
pugnan dum confligunt; Nam ceteri ducis uel neustrasii quiundique
eodem debuerant circumdare tetenterent aspiciebant, expectantes euen
tũ super uuillibadum soluerẽ in rue- Ibique uuillibadus interficitur, plurim
cum ipso deius gladio trucidant, eo certamine ceteris primus bertarius
comis palatii francus depago ultrae iorreno contra uuillibadum confligit
Aduersus quem frendens manaulfus burgundio exiens deinceteris cum
suis aduersus bertharium pliandũ. bertharius eo quodprius illi amicus fuis
set dicens; ueni subclipeo meo dehoc periculo te liberabo; cũque adeum liberan
dum clipeum eleuasset manulfus cum conto bertarium inpectore percutiens.

† lungit adplũ ineapug- na flaocadus amal- garius & ten- lenur ideoq; ualidus dux cũ suis
incongressione certaminis

ceteri quicũeo uenerant ipsũ q; circumdantes eo quod berthar[i]us nimium
reliquis pcerisse & uulneratũ grauiter, Tunc aubedo filius berthar[i] cer-
nens patrẽ in periculo mor- [nu]tarcursǫ uelocissimo patri auxiliando per-
rexit manu[bia]so contopcusso inpectore terrẽ prostratum Ceteris qui
patrẽ percusserant totus[q;] interfecit Sic berthar[i]um suũ genitorẽ ut fide-
lis filius prestante dño liberauit a morte hiis uero ducibus quicũ eorum exercitu
super uuillebadũ inruere noluerant tertia uuillebadi episcoporum
uel ceterorum quicumeo uenerant depdando pluris inibi auri & argenti
captum Reliquisq; reb; & equitibus abhis quiproeliare noluerũ preceptis sunt
hiis ira gestis flaochadus interstinǫ deaugusto duno pmouens cabillonẽsi no
pretio Ingressus in urbẽ interstinǫ urbis pretio quo casu maxime tota incen
dio concremata, flaochadus iudicio dei pcussus uexatus a febre conlocatus
in scafa, euectus nauali p alterum fluuiǫ qui cognomi[n]atur saugonna lauto
nã ppetuo tenere; undecimo die post uuillibadi interitũ emisit spm sepul
turque est in ecclesia scã bengnu in suburbano diuisionis sẽ; Creditur aplu
rimus huius flauchadus & uuillibadus eo quod multa inuicem p loca sco[rum]
deamicitiar oblegendã sacramẽta dederant & ut[q]ue in populis sibi subiectis
cupiditatis instinctu in quo offensi sunt simul leta rebus nã dauerũ
quod iudicium dei de eorũ oppressione plurimã multitudinẽ liberauit & eorum
perfidia & mendacia deos utque interire fecisse

XCI Igitur hlodoueus filius dagoberti ex genere alieni genarum reginã accipiens
uxorem baldechildẽ prudentem atq; elegantẽ genuitq; ex ea filios tres
chlothariũ childericũ & theutherico habebatque maiorẽ domus
palatii uirum strenuũ atque sapientem uomeni erchanoaldũ, hlodo
uicus itaque in regno pacem habuit absque bello. Ineunte uero uite
anno pueri amens effectus uitam cum regni amisit, regnauitq; annis xviii.

XCII Fredegunda quoque chlotharium filium eius maiorẽ in regno statuunt cũ prin-
cipe fata regina matre, eodẽ quoque tempore mortuus est erchanoaldus
maior domus palatii, francia autẽ in incerto uacillante accepto consilio
ebroino inclitum huius honoris curã ac dignitatẽ statuunt.

XCIII His diebus chlotharius rex aualida febre correptus obiit in iuuentute regni
uitq; annis quatuor; Theodericus uero frater eius in regno successit;
Hic dericus enim frater anauste a francis in regnũ eleuatus est aput uulfo
aldum ducem;

XCIIII Eo tempore francia aduersus ebroinum insidias preparantem contra

theuthericum consurgunt eumq; a regno deiciunt crines capitis eius abscidentes, tonderẽ; ebroinumque & ipsũ tondunt. & in burgundiã luxouio monasterio mutuum dirigunt propẽ hildericũ in auster legationẽ mittunt. Unde cum uulfo aldo duce uenient & eũ super cunctũ regnũ suscipiunt.

XCV Erat eni ipse hildericus rex leuis atq; citatus nimis. gentẽ inuicẽ francorum insidiationẽ mittens & inscandalũ hac derisum. donec odium pro modicũ int ipsos creuit usq; ad scandalũ & ruinã. Quo ingrauscente unũ francũ nobilẽ nomine bodilonẽ ad stipẽ tentum cedere contra legẽ præcepit. Uidentes hæc franci nimis magna commoti; ingoberto uidelicet & amalberto uel reliqui; maiores natu francos seditionẽ contra ipsũ hildericũ concitauerẽ; Quo rescitus bodilo super eũ cũ reliquis quã plures surrexit insidiatusq; in regẽ in lauchonis silua una cũ regina eius prægnante nomine bilichilde quod dicit dolus est interfecit. Uulfo aldus quoq; per fugã lapsus euasit in auster reuersus est, francis uero leudesiũ filiũ erchonoald quo nobilẽ in maioris domatũ statuunt pro consiliũ beati leudegarii. & consortium eius

XCVI Ebroinus hæc audiens har diressionem consilio accepto francos in uicẽ discordanter conuocat in auxiliũ socios pro in quã plurimis cum multo cõmitatu exercituum aluxouio cenubio egressus in franciã regredit usq; in sinã fluuiũ ueniens pacem fecit. Custodibus dormientib; interfecit, adscãm maxentiam atq; in sinã fluuiũ transiens, quos ibi inuenit deinsidiatoribus; sui occidit. Leudesius maior domus unã cum thesauro regis pro fugã dilapsus euasit. abaciuo ullaeuadens au fugit; Ibiq; aduenientes ebroino thesauros quos sibi reppererit adprehendit Inde egressus cris cæco ullã ueniens in portio leudesiũ subdolo fidẽ promittens simulans fefellit. Facto placito ut coniunctione facta cum pace discederet sed ebroinus fallaciter agens ut uolebat cum patris suo insidiari præparans ipsum leudesiũ occidit, regem theudericũ in regno restituit. ipseius principatũ sagaciter restaurauit Scõs leudegariũ epm crudelissimis tormentis cæsũ gladio peremit; germanũ eius diuerso tormento trucidauit; Reliqui uiri francigenarum socii pro fugã lapsi ligere transgressi usq; uuarconis confugerunt; Quã plurimi uero in exilio damnati ultra non conparuerunt.

XCVII Auster quoq; mortuo uulfo aldo duce, martinus dux & pippinus filius anseghisili quo dã franco nobili dominabant, defunctis regib; cõmissis inuicem principib; ebroino martino atq; pippino aduersus theudericũ regẽ excitantur ad bellum; Conmoto exercitu ad locum cui uocabulum est loco fico interim conmissi ad proeliũ iniunt. ibiq; magno certamine dimicantes plurima pars populi utriusq; partis corruit; Deiecti cũ duce martinus

adque pippinus infugā lapsisum psecutusq; eū ebroinus maximā partē
della regionis tuas tauit, Martinus ideoq; laudunō clauatō ingressus in framu
ros ipsius urbis muniuit persecutusq; eū ebroinus ueniens et circo ulla ad
laudunum clauatō puntaus dirigit aigilbertum hac regulā remissis urbis epis
copis. ut fide promissa in incertum sup uacuas capsas sacramenta falsa dederim
Quainte ille credens eos alaeuduno clauato egressus cū suis dalub; hac so cur ader
chreco ueniens illuc cum suis omnib; interfectus est;

xcviii Ebroinus quoq; magis adq; psuasus crudeliter francos ob priorem ebat
donec tandem aliquando ermenfredo francone minas patres reb; proprius
tollere disponit; consilio cum suis patrato nocte collecta manu sociorum
pernoctē super eum consurgens ebroinū interfecit; quo perempto ad pip
pinum ducem clam auste cū muneribus suis puenit; quo facto francia accepto con
silio uuaratto nobilissimū uirum in loco eius honore maioris domatus consti
tuit. Idcirco pfatus uuaratto obsides apippino duce accipiens pace inimicitia
patrata erat idtemporis memoratq uuaratto strenuus ualde efficax atq;
industrius eruditus inconsilio quice patris curte palatii gerebat nomine
ghyrlemarius, quia ob nimiā calliditatē & sagacitatem patrem ab honore proprio
subplantauit, Cuius audoinus epūs increpabat sepius hac subinde ut ad pacem
uel patris indulgentiā remearet. qua audire renuit & duritiā cordis p
mansit. Fuit igit inter pippinū & pfatū ghyrlemarū discordiae multae & bella
ciuilia plurima, Nā ad castrū manu cū contra hostem pippini ducat ghyr
lemarius consurgens fraudulenter falso iuramento dato quamplures eorum
nobiles uitae occidit; Ipse uero reuersus ob subplantationē patris uel alia
malitia nonmodica quā fallaciter perpetrauerat adō percussus ā dic
tus ghyrlemarius ut dignus erat iniquissimū fudit spm, illoq; mortuo pā
ter uuaratto honorē pristinum maioris domatus sui recepit.

xcviiii Eo tēpore beatus audomus epūs plenus uirtutib; migrauit addnm in illo
tridem tēpore uuaratto pfatus maior domus obiit, Erat q; ei
matrona nobilis & strenua nomine ansfledis; cuius q; gener nomine
bertharius honorē maiorē domatus palatii suscepit Erat q; statura be
ne paruus intellectū modicus leuis atq; citatus francorū amicitiā atq; con
silia saepe contemnens; haec indignanter franci audientes renuunt reolus
& alii multi relinquentes bertharium ad pippinū per obsides coniungunt
amicitias copulant sup bertharium uel reliquā partē francorū consurgant

c Pippinus comoto exercitu hostili ab auster consurgens contra theudericū

regē & berchariū properant adbellū conuncta Inopidō uirmandinsi Inloco qui dicr̄ textricio bellum mutuo gesserunt, Prteualente pippino cū austrasiis thea dericus r rex cū berchario fugā iniit, pippinus uictor extitit, persecutorq; eor ea regione sibi subiugauit, sequenti tēpore idem berchar⁹ abadulatoribꝫ & falsis amicis Inter fecausest Instigante aut sua socrui sua, post hæc aūt pippinus theudericō regē accipiens cū theraurū & domū palatii omnia pagens Inaustrasiā remeauit, Extitq; ei uxor nobilis & prudentissima nomine plectrudis genuitq; ex ea filios duos. nomen seniorⁱ drogo nomen uero iuniorⁱ grimoaldus

Cl. Mortuus est aūt theadericus rex. regnauit aūt annos xuii. chlodouꝰ hꝰ filiꝰ eius paruolꝰ elegerē In regnū. Non post multos enim annos pdictus rex chlodouꝰ r egrotans mortuus est, Regnauit autem annos iiii. childebertus frater eius In regnū resedit, drocus uero a pippino genitore eruditus. ducatum campaninsē accepit; Grimoaldus iunior cum hil dē to rege maior domus palatii sup francos electus est. fuitq; uir mitissimꝰ omnibo pietate & mansuetudine repletus largus In elymosinis & In orationibꝫ; pru⁹ tus;

Cli Pippinus contra rotbodē ducem gentilem frisionē gentis aduersus alti trum bellū In traiectē castro dorestate illuc belligerantes Inuicem pippinus cū multa uictor extitit fugatoque rotbodo duce cū frisionesr quæ ua serant idem pippinus cum multa r expolia & præda reuersus est; Post hæc drocus filiꝰ pippino & qualida febre correptus mortuus sē. & sepultus In basilica beati arnulfi confessoris urbe; Grimoaldus quoque ex qua dā concubina sua genuit filium nomē theudoaldum

Cliii Igitr̄ prefatus pippinus aliam duxit uxorē nobilem & elegantē nomine alphaidā ex qua genuit filium uocauit quæ nomē eius In lingua propria carlotē, Creuitq; puer elegans atque egregius effectus est;

Cliiii Mortuus est hiis diebꝫ, hildebertus rex & sepultus cauciaco In basilica scī stefani martyris Regnauit aūt annos xii; Dagobertꝰ filius eius sedē regni patris sui ascendit; Igitur grimoaldus filiā rotbodi ducis frisionis duxit uxorem, egro tanti filii dē quoq; pippino lobuulla sup mosē fluuiū cum adeū uisitandū idē grimoaldus uenisset cum adorationē In basilica scī landberti martyris p cer tege sit acrudelissimo uiro impio rotgario nomine Intēfectus ē, Post hæc theudoaldꝰ dꝰ filiꝰ eius paruolꝰ In loco ipsius cum p dicto rege dagoberto maiorē domus palatii accepit, Ipse uero quoq; tēpore idē pippinus dux egrotans mortuus ē;

77

Rexitq; populū francorū : anus xxvii Reliquid superfstē carlō filiō suō post obitū quoq; eius plectrudis matrona prxefata suo consilio atq; regimine cuncta ase seagebat; Demū franci mutuo insedtionē uersi consilio inutile acceptō, commissa acie in coacta silua contra theudoaldō & leudis pippinp̄ndā atq; grimoaldo inier certam; corruitq; ibi ꝑimo dicus exercitus theudoaldus itaq; a so da lubus sus ꝑ fugā lapsus euasit, magna & ualida turbatio & persecutio exstitit apud-

CV

Eōdē tēpore tunc dageberi honorē maiorē domatō quāndā francō gentē francorū nomine ratgarii fredō cōmotoque exercitu hostilē usq; morā fluuiū ꝑperant. cuncta uastantes; Cui red bodo duce foedus inierī, his dieb; carlus dux a prxefata femina plectrude subcusto dia detentus di auxilio liberatus est;

CVI

Eōdē tēpore dagobertus rex obiit regnauit ann. q; annos v; Franci uero chilpericū quendā regē constituerē, Iterato quidem tēpore cōmoto exercitu contra memoratū carlō dirigunt ex alia parte idē cū hoste frigionū uentauro ꝓ bodo duce inuasurā Contra quē ꝑ dictus uir carlus cū exercitu suo consurgens certamīn in uicē inierī, sed nimo dicū ibidē ꝑ pertisus est dānū deuitare statuit atq; nobilib; Cernens q; leui exercitū tēgā uerat, chilpericus post hec uel ꝓ regan fredus adunata hostilē plebe ardueniā silua transeunt, ab alia parte prestolante ꝓ bodo duce, Cū exercitu suo actenus adcolonia urbē superiorē fluuium ꝑuenerē regionem illar partē uastantes munera multa & thesauros ap̄ fata plectrude acceptare uersus est Sed inuia in loco quidicat amblaua ab exercitu carlō grandē ꝑ pertisē dispendium, succedente tēpore carlus cōmoto exercitu contra chilpericum & ꝓ regan fredū direxit, Bellū inierē die dominica in quadragesimo xii kl apl in loco

mia

non cupante uinciato in pago cāmaracense ni cede in uicē conlisis. chilpericus uel ꝓ regan fredus deuicti in fugā lapsi terga uertentes eu sērē, quos ꝑ secutus usq; carlus parisius ciuitatē ꝑ uenit

CVII

Deinde colonia urbe reuersus ipsā ciuitatē coepit, reseruata, prefata plectrudis thesauros patris sui reddidit. & cuncta suo dominio restituit regē sibi constituit nom in chlotharioō, chilpericus itaq; & ꝓ regan fredus legationē ad eōdonē dirigunt eius auxiliū postulantes rogant regnū & munera offerunt. Illeq; hostē uuasconorū cōmoti adeos uenientes partē aduersus carlū ꝓ texerē, aut alter constaminare ꝑ pidus eos occurrere ꝑ pexit, eōdo territus q; resistere nō ualuit aufugit; Carlus insecutus eū usq; parisius, sequana fluuiū transit usq; ꝑ duriu anum urbē ꝑ accessit, & uix euadens terminos regni sui petiit chilperico rege secū cū thesauris sublatis exeunte; chlotharius itaq; rex defunctus decessit, carlus ꝑ missos suos abeōdone duce ideōq; prędictō chilpericō

regē receptt Ueniensq; urbē nouuomo post ꝝmultaꝝ tēpus cursū uitę & regnū amisit
& mortuus ē: regnauitq; annos sex. Quo mortuo theodericō regē stocruer in sedē regni
que nunc locū soli regalis obtenuit annis uicesimul prestolatur, his ita euulsis
carlus princeps insecutus idem rex ganfredō andegauis ciuitatē obsedit, uas
tata eadē regione cūplurima spolia remeauit.

CVIII Per idē tēpus rebellantib; saxoni, eos carlus princeps ueniens p̄occupauit
Hac de bellauit uictor qu eteuer tētur. Sic ciduis diebꝫ euoluto anni circulo
coacto agmine multitudine renū fluuium transit alamannasque & sue
uos lustrat usq; danubiū p accessit. illoq; transmeato fines bagua rinos occu
pauit Subacta regione illa thesauros multos cūmatrona quandā nom̄ bil
trude & nepte suasone hilde egredit̄r; per idē tēpus eodone duce aqui
tanie federis recedente quo conperto p̄ nūntios carlus princeps cōmoto exer
citu liger fluuiū transiens ipso duce eudone fugato. p̄ data multa subblatabis
eo anno abbis hostib; populata iterū remeauit ad ppria, eodonāq; duxcernens
se superatū adq; derisum gentē p fidē sarracenorū ad auxiliū contra carlū prin
cipē & gentē francoꝝ excitauit, egressiq; cū rege suo abdirama nomine garon
nā transeunt burdigalensē urbē p̄uenere, ecclesias igne concremat̄r po
pulos consumat̄ usq; pectauos p̄fectos, basilica scī hilarii igne concrema
ta quoddā dolore ad domū beatissimi martini euertendā distinant
Contra quos carlus princeps audaci aciē instruit superq; bellig̃erator
inruit xp̄o auxiante tentoria eorū subuertit ad proeliū strenuē contenden
dā accurrit, instructoque rege eorū abdirama prostrauit exercitū p̄terens
demicauit adq; deuicit sicq; uictor de hostib; triū phauit

CVIIII Procedente alioqu in anno sequente egregius bellator carlus prin
ceps regionē burgundię sagaciter penetrauit. fines regni illius leudis,
suis p beatissimis uiris industrie adresistandas gentes rebelles & infidas sta
tuit, pace p̄petrata lugdonū galliā suis fidelib; tradidit; Firmata iudicia
ria reuersus ē uictor fiducialiter agens; Inillis quippe diebꝫ eodo dux mor
tuus est; hęc audiens p̄fatus princeps carlus. intro consilio p̄cerū suorū
& inuoliger ē flu uiū transit usq; garonnā ue urbē burdigalensem. uel
castra blauię ueniens occupauit illāq; regionē coepit hac subiugauit
cū urbib; hac suburbana castrorū; Uictor cū pace remeauit optabilante
xp̄o rege regū & dn̄o dominorū, curricula annorū actenus reperiunt,
ab adā uel initio seculi usq; diluuiū annorum .ii.ccxlii. A diluuio usq; ad
abrahā anni .ii. dcccc xlii. A roloāo
abrahā usq; ad moysen anni cccc lxxviiii. A roloāo
ad dcccc xlii. ab abrahā usq; ad mortem anni dv.

feles

usq; reedificatione tēpli tēporib; darii regis psarū anni dxii. a restauratione tēpli usq; ad uentū dni nostri ihu xpi anni dxlviii. Certe ab initio mundi usq; ad passionē dni pri ihū xpi anni v ccxxviii. & a passione dni usq; isto anno presenti quę mundi uictorii anni clxxxiii kł ian die dominica anni, dccxxxv. & ut isti mille ariū impleat restant anni lxliii. quoq; quod superius pīmissimę gentis dirissimā mariniā frigionē nimis crudelitē rebellantē pfatus princeps audaxtē nauali uectione ppetit certatūr. Mare ingressus nauiū copia adunata anistrechia & austre chiam insolas frigionū penetrauit, Sup burdine fluuiū castra ponens popone genitalē ducē illorū fraudolentū ciliariū interfecit, exercitū frigionū pstrauit aut fanaeor idolatria contriuit atq; combusit igni, Cūmagna spolia & pdauctor reuertitur ē in regnū francor, Ita q; ragacissimus uir carlus dux cōmoto exercitu papiab; burgundiæ diriget lugdonū gallię urbē maioris natu adq; pręclaritatis eius dē quencię suadicione rei publice subiugauit, usq; massiliensē urbē uel arlatū suis iudicib; constituit cūmagnis thesauris & muneribus; in francor regno reuertit. in sedē principatus sui, Itaq; rebellantib; saxonib; paganissimis, ut qdam trans renū fluuiū cōsistunt. strenuus uir carlus excercitu cōmoto francor. in loco ubi ipia fluuius renū amnē ingredit. sagaci intentione transmeauit. maxima ex parte regione illā dirissimā straxit gentēq; illā seuissimā ex parte tributariis ee pcepit atq; quāplures hospitib; obsidibus aberi accepit. sicq; opitulante dno uictor remeauit ad pria; Denuo rebellante gente ualida. hii sonā heluetiam quorundam sarracenor corrupto uocabulo aquitaniam occupant. inrupenter q; Rodanū fluuiū insidiantib; infidelibus hominib; subdolo & fraude maurorū quidā cū socius suis auennionē urbē munitissimā hac montiosā ipsis arracini collecto hostili agmine ingrediunt, Illi q; rebellantib; ea regione uastata adcitis uir egregius carlus dux germanū suū uirū industriū childebrandū ducē cū reliquis ducib; & comitib; illi r paribus; cū aparatu hostili dirigit. Que q; pręceptis adeandē urbē p ueniens castra in struunt. undiq; ipsū oppidū & suburbana p occupant munitissimā ciuitatē obsidunt aciem instruunt donec insecutus uir belli generator carlus p dictā urbē adgredi muros circūdat castra ponit. obsidionē coacernat. in modū hierucho cūstrepitu hostiū & sonitu tubarū cū machinis & testudinibus funib; sup muros & gradium moenia inruunt urbē munitissimā ingredientes succendunt hostes inimicos suos cū capiunt interficientes trucidant. atq; prostratos & ipsa ditione efficaciter restituunt. Uictor igit adq; bellator insignis carlus intrepidus Rodanū fluuiū cū exercitu suo transiit, gothorū fines penetrauit usq; narbonensē galliā p accessit, ipsā urbē celeberrimā adq; metropolim eorū obsedit sup adice fluuia munitione ingirū in modū arietū instruxit, regē sarracenor

pom̄ ane athi ma cū satellitib; suis ibidē recluſit. castrꝛ quemetatus ē undiq;;
hæc audienter maior patu & princeps sarracenorū pom̄ qui cōmonebat;
eo tēpore in regionē hispaniarū co adōnato exercitu hostiū cū alio rege
amōr nom̄ tne machinar aduersus carlū uirilit armata consurgunt prꝛcepa
rent ad proeliū contrꝛ quos p̄fatus ur carlus dux triū phator occurrit
super fluuiū byrra & ualle corbaria palatio. Illisq; mutuo confligentib; sarra
cenꝰ deuicti adq; prostrati cernenter regē eor̄ interfectū in fuga lapsi ter ga
uertēr; queuaserant cupienter naualꝭ euectione euadere. in stagnum
maris patanter, pāque sibi mal̄ mutuo conatu insiliunt. onox strenui cū
nauib; & uasis armatis rur super eos insiliunt suffocanter q; maquis inter
ymunt Sicq; strenui triū phanter de hostib; p̄ dā magnā & spolia capiunt
captꝛ multitudine capuanorū cū duce uictorꝛ. regionē gotā cā depopu
lant urbem famosissimā pē ausū agatē. hac inter rim fundit⁹ muros & mo
enia distruens igne subposito concremauit suburbana & castꝛ illi
us regionis uastauit; Deuicto aduersariorū agmine xp̄o omnib; p̄
sōle & caput salutis uictoriæ salubrit remeauit in regionē suā intrā
strenuorū solū principatus sui, Denuo curriculo anni illius m̄se secundo
p̄dictū germanū suū cū pluribus ducib; adq; comitib; cōmoto exercitu
parab; pupicæ dirigit, auennionē urbē uenienter carlus p̄perans p̄
accersit, Cunctāq; regionē usq; ltus maris magnis suæ dominationi restituit.
fugato duce mauronto in penetrꝛbilib; tutissimis ruppib; maritis
munitionib; p̄fatus princeps carlus cuncta sibi mal̄ adq;sita regna
uictor regressus ē nullo contrꝛceū rebellante. Reuersusq; in regionē suam
eorū egrotare coepit. inulla uerm brea supirante fluuiū

Eo dem tēpore bis roma sedē sci petri apostoli beatus papa gregorius
claues uenerandi sepulchri cū uincula sci p&li & muneribus magnis
& infinitis legationē qd antea nullus audtus aut uisus tēporib; fuit
memorato principi distinauit; Eo pacto pactꝛo. ut aparab; imperato
rib; recedentꝛ. & romano consulto. p̄fato principi carlo sanctꝛ. Ipse; taq;
princeps mirifico ac magnifico honore ip̄ius legationē recepit munera pretio
sa contulit atq; cū magna p̄mia cūsus sodalib; missa grimonē abbatꝛ corbe
insis monasterii & sigiberto reclusō basilicæ sci dionisii martyr; sedq; roman
ad limina sci p&li & sci pauli distinauit; Igit memoratus princeps consilio ob
amicōrū suorū experto. filios suos regna diuidit. Itaq; primogenito suo
carlo manno pom̄ austr. suauiāq; nunc alamannia dicitur atque

toringiā sublimaunt; Alteriq; uero secundo filio iuniore pippino nom inf
burgundiē pleuſ & puincia ꝑfecit; eo anno pippinus dux cōmoto exercitu
cū auunculo suo hildebrando duce & multa tudine primatū & agmina sa
cellitū plurimor burgundiā diripiunt finer regionū ꝑoccupant; Interim qd
dici dolor & meror solicitat ruinā insolo & luna & stellis noua signa apparue
r̄ seu & paschalis ordo sacratissimus turbatur; fuit; Carlus pimpe princeps
parisius basilicā scī dionisii mār multa munera detraunt uenienq; carisiaco
ulla palacia sup isrīm fluuiū ualida febre corripitur obiit in pace. cuncta ingiro
regna adq̄sita, Rexit aūt utrūq; regna anñ xxv transit traq; xij kł nouēb
sepultusq; est parisius basilica scī dionisii martyris.

h odie beatus adalricus aquē numquam remisit spm Letus migrauit ad domi num
congratulemur illi fratres cum prophēta dicentes. Os iniqua semp fixo gradiens uestigio
receptus est angelorum consortio Ctin Quoduerī luminis erit manifestatio necom
plendum lex ꝑ Noli Adiuua seruū dei fidelis ut secundum monita regis q̄t ore
pangimus corde meditemur & simus os losq; Tuineffabilis aequitternitas diuine un
tus substantiae xp̄y ee ꝑ deus quos ornas fide foues unctione sacia tui cupita uisione os

C erta pie grex uigilare quite uocat ipse coronat alta prece sidera comple luceat tibi lux
patris alm Cui die sacra tu cape nra dux uestrie mia uite nos omnibus erue
bel lis da cernere tempora pacis

h uc ingenius genitusq; ꝑ pneumatis unctio sci donet placeamus ut actu eius sine fine
pra placatu am en
precatu

l ustis orta dies fulgorat omnes transiit namq; breui gloria mundi hinc fiunt domin
dicet ei nos raptantes tremula sublata uite

C ur dequo uiuimus nota pleus cura tollet ꝓperum mane subremum erectus cumu
lus destinet agnis con cedendo fruī luce penna

h uc ꝑsit pater & deparre natus cū bonumq; suus ꝑspiritus almus quicentis modo
nans legibus urbem regnat perpetui tempore sedi a men

BIBLIOTHEQUE NATIONALE

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0278

134*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0279

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0280

1348

Cod. Pal. lat. 864

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0281

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0282

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0283

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0284

Pal.Lat.
864

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG
http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0285

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0286

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0287

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
HEIDELBERG

http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpl864/0288

pom̄ athima cū satellitib; suis ibidē reclusit. castra quemetatus ē undiq;;
hæc audienter maior pīatu & princeps sarracanorū pom̄ qui cōmonebat;
eo tēpore in regionē hispaniarū coadōnato exercitu hostiū cū alio rege
amōr nom̄ machinar aduersus carlū uirilit armata consurgunt preceps
rent adproeliū contra quos p̄fatus ur carlus dux triū phator occurrit
super fluuiū birra & ualle corbaria palatio. Illisq; mutuo confligentib; sarra
cani deuicti adq; prostrati cernenter regē eor̄ interfectū in fuga lapsi terga
uertēr; queuaserant cupienter naualq; euectione euadere. in stagnum
maris natanter, pāque sibi mā mutuo conatu insiliunt. Onoxistenci cū
nauib; & lucōlus armatu rur super eos insiliunt suffocanter q̄ naquis mit
tunt Sicq; frena triū phanter de hostib; p̄ dā magnā & spolia capiunt
captor multitudine captiuorū cū duce uictore. regionē gothicā depopu
lant urbes famosimas pīe ausū agatē. hac inter rur sundiat muros &
moenia distruent igne subposito concremant suburbana & castra illi
us regionis uastant; Deuicto aduersariorū agmine expō omnib; p̄
sōle & caput salutar uictoriæ salubrit remeant in regionē suā intrā
francorū solia principatus sui, Denuo curriculo anni illius m̄se secundo
p̄dictū germanū suū cū pluribus ducib; adq; comitib; cōmoto exercitu
parab; pugnæ dirigit, auennionē urbē uenienter carlus p̄ perans p
accersit, Cunctāq; regionē usq; ltur maris magnis uæ dominationē restituit.
fugato duce mauronto in penetrabilib; tutissimis ruppib; mariti
mi munitionib; p̄ fatus princeps carlus cuncta sibi & adq̄sita regna
uictor regressurē pullo contradicēu rebellante. Reuersusq; in
corū egrotare coepit. in uilla uermbrea supirante fluuiū

CX. Eo dem tēpore birauoma sedē sī petri apostoli beatur papa
claues uenerandi sepulchri cū uincula sī p & ri & muner
& in finitis legationē q̄d antea pullus audtus aut uisus tēpo
memorato principi distinauit; Eo pacto pactato. ut aparab;
rit recedent & romano consulē. p̄fato principi carlo sanctis
simo principi mirifico ac magnifico honore ip̄ legationē recepit mu
sa. contulit atq; cū magna p̄mia cū suis sodalib; missa grimonē a
in sis monasterii & filiberdē reclusū basilicæ sī dionisii. marty, p
ad limina sī p & ri & sī paulī distinauit; Igit memoratur princeps
amatōr uirtutū experto. filius suus regnū diuidit. Idcirco prin
carlo manno p̄m̄ auster. suauiāq̄ nunc alamannia dici